

Uradni list

Evropske unije

C 341

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 56

21. november 2013

<u>Številka objave</u>	<u>Vsebina</u>	<u>Stran</u>
I	<i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	492. plenarno zasedanje 18. in 19. septembra 2013	
2013/C 341/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o krepitevi partnerstva s civilno družbo za učinkovitejše izvajanje strategije za regijo Baltskega morja v obdobju 2014–2020 (raziskovalno mnenje) ...	1
2013/C 341/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zaposlenosti žensk v povezavi z rastjo (raziskovalno mnenje)	6
2013/C 341/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o določitvi ciljev trajnostnega razvoja – Prispevek evropske civilne družbe k stališču EU (raziskovalno mnenje)	11
2013/C 341/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prehranski varnosti in bioenergiji (mnenje na lastno pobudo)	16
2013/C 341/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o usklajenem evropskem ukrepanju za preprečevanje energetske revščine in boj proti njej (mnenje na lastno pobudo)	21

SL

 Cena:
4 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

492. plenarno zasedanje 18. in 19. septembra 2013

2013/C 341/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki imajo resne težave v zvezi s finančno stabilnostjo ali jim take težave grozijo, in glede pravil o prenehanju obveznosti za nekatere države članice (COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD))	27
2013/C 341/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vesoljska industrijska politika EU – Sprostitev potenciala za gospodarsko rast v vesoljskem sektorju (COM(2013) 108 final)	29
2013/C 341/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu Odboru in Odboru regij: Stanje Unije inovacij 2012 – Pospješevanje sprememb (COM(2013) 149 final)	35
2013/C 341/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o primerljivosti provizij, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov (COM(2013) 266 final – 2013/0139 (COD))	40
2013/C 341/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov v zvezi z nekaterimi pogoji za dostop na trg (COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD))	44
2013/C 341/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi medobratovalne vseevropske storitve eCall (COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD)) ter o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o zahtevah za homologacijo za uvedbo avtomobilskega sistema eCall in spremembi Direktive 2007/46/ES (COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD))	47
2013/C 341/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene raziskovanja, študija, izmenjav učencev, plačanega in neplačanega usposabljanja, prostovoljnega dela in dela varušok <i>au pair</i> (COM(2013) 151 final – 2013/0081(COD))	50
2013/C 341/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev (COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD))	54

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

492. PLENARNO ZASEDANJE 18. IN 19. SEPTEMBRA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o krepitvi partnerstva s civilno družbo za učinkovitejše izvajanje strategije za regijo Baltskega morja v obdobju 2014–2020 (raziskovalno mnenje)

(2013/C 341/01)

Poročevalec: **Michael SMYTH**

Namestnik ministra za zunanje zadeve Republike Litve Vytautas LEŠKEVIČIUS je 15. aprila 2013 v imenu takrat prihodnjega litovskega predsedstva Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosil za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Krepitev partnerstva s civilno družbo za učinkovitejše izvajanje strategije za regijo Baltskega morja v obdobju 2014–2020.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 15. julija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) s 148 glasovi za, nobenim glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Uvod

1.1 V tem mnenju želi Odbor ponazoriti, da je partnerstvo s civilno družbo pri izvajanju strategije za regijo Baltskega morja mogoče učinkovito okrepiti z uporabo partnerskega načela, kot ga določa kodeks dobre prakse v okviru partnerstva, ki ga je pripravila Evropska komisija.

1.2 Kodeks so podprli Evropski parlament, Odbor regij in EESO, Svet pa še ne, kar je za zagovornike partnerskega načela precejšnja ovira.

1.3 EESO se zaveda, da je v baltskih državah članicah premalo politične podpore za kodeks in da je treba kulturo partnerstva okrepiti.

1.4 EESO priporoča, da se v strategijo za regijo Baltskega morja neformalno vključi proces, opisan v kodeksu dobre prakse, ter da se ga redno uporablja pri razvijanju in izvajanju strategije.

1.5 V tej regiji je na voljo dovolj organizacijskih izkušenj in znanja, na podlagi katerih se lahko izvaja okrepljeno spremljanje, predvideno v kodeksu.

1.6 V baltski regiji bi se lahko po zgledu strategije za Podonavje ustanovil forum baltske civilne družbe. EESO je imel pomembno vlogo pri ustanavljanju foruma podonavske civilne družbe in je pripravljen, da tudi za Baltik prevzame naloge koordinatorja.

2. Strategije za makroregionalno sodelovanje

2.1 Zasnova makroregije se je prvič pojavila v besednjaku EU leta 2007 v okviru politične razprave o ustreznih oblikah teritorialnega upravljanja. Sledilo je sprejetje strategij za makroregionalno sodelovanje za regijo Baltskega morja leta 2009 in Podonavje leta 2011.

2.2 Strategija za regijo Baltskega morja je bila prva oblika sodelovanja na makroregionalni ravni in prvotno načrtovana kot poskus novega modela regionalnega sodelovanja. Strategija temelji na preprostemu spoznanju, da je mogoče resne probleme, kot so pomorska varnost, onesnaževanje okolja in dostopnost, v regiji, kakršna je Baltik, reševati in odpraviti samo z učinkovitim sodelovanjem. Točna geografska omejitev makroregije je lahko odvisna od opredelitve in vrste problema, ki se ga je treba lotiti. Nekdanji komisar za regionalno politiko je to strnil z besedami, da se makroregionalna strategija opredeli na podlagi izzivov in čeznacionalnih priložnosti, ki zahtevajo skupno ukrepanje.

2.3 Strategija za regijo Baltskega morja določa tri glavne cilje: zaščita morja, povezava regije in večja blaginja. Za njihovo uresničitev so se države članice in Komisija dogovorile o akcijskem načrtu s 15 prednostnimi področji in približno 80 različnimi vodilnimi projekti.

2.4 Strategija temelji na že vzpostavljenem sodelovanju v regiji in se uporablja že štiri leta. V tem času je spodbudila tesno sodelovanje med udeleženi državami in regijami. Pri usklajevanju ukrepov nacionalnih in regionalnih oblasti za izboljšanje pomorske varnosti in zmanjšanje evtrofokacije v Baltiku je bilo uporabljeno načelo upravljanja na več ravneh. EU od uvedbe strategije leta 2009 v njenem okviru organizira forume civilne družbe.

2.5 Izvajanje strategije ni negativno vplivalo na gospodarsko uspešnost regije, ki je leta 2010 okrevala hitreje kot drugi deli Evrope ter v celem letu 2011 beležila zanesljivo rast. Leta 2012 se je ta sicer upočasnila, vendar je s stopnjo 1,5 % še vedno bistveno nad povprečjem EU. Obeti za leto 2013 so skromni, vendar pa naj bi regija po podatkih baltskega foruma za razvoj še vedno prekašala evropske partnerje.

3. Načelo partnerstva

3.1 EESO že dolgo zavzema stališče, da je resnično partnerstvo nujno za vsesplošni uspeh kohezijske politike EU. Je sredstvo za doseg trajnostnega gospodarskega in družbenega razvoja. Vključeno je v mehanizem za izvajanje kohezijske politike in formalno določeno v členu 11 uredbe o skupnih določbah.

3.2 Razlaga člena 11 v državah članicah je problematična, saj je načelo partnerstva v nekaterih zgolj črka na papirju, druge pa

ga v celoti izvajajo. Komisija je aprila 2012 pripravila predlog kodeksa dobre prakse v okviru partnerstva pri izvajanju skupnega strateškega okvira, s čimer je poskušala vzpostaviti formalen mehanizem za učinkovito sodelovanje vseh akterjev v kohezijski politiki.

3.3 Kodeks dobre prakse v okviru partnerstva, ki ga predlaga Komisija, določa minimalne zahteve za kakovostno partnerstvo pri uporabi skladov, ob tem pa državam članicam zagotavlja zadostno prožnost pri izbiri načina organizacije sodelovanja različnih partnerjev. Evropski kodeks določa, da lahko javne oblasti, ekonomski in socialni partnerji ter organi, ki zastopajo civilno družbo, na svojem področju pristojnosti ustanovijo platforme ali krovne organizacije za lažje vključevanje v partnerstvo. Imenujejo lahko predstavnika, ki v partnerstvu zastopa stališča platforme ali krovne organizacije. Pri imenovanju predstavnika naj bi partnerji upoštevali naslednja načela: znanje, zmožnost aktivnega sodelovanja in zastopanje na ustreznih ravni.

3.4 Evropski parlament, EESO in Odbor regij so podprli predloge Komisije, Evropski svet pa je kodeks dobre prakse črtal iz splošnih predlogov Komisije. Takšna neodločena situacija je obžalovanja vredna in zahteva skupno ukrepanje vseh zagovornikov načela partnerstva, če naj bi jo odpravili.

3.5 V kodeksu so določene tri kategorije, ki so lahko partnerji v okviru kohezijske politike:

— pristojne regionalne in lokalne oblasti, mestni in drugi javni organi;

— ekonomski in socialni partnerji ter

— organi, ki predstavljajo civilno družbo, vključno z okoljskimi partnerji in nevladnimi organizacijami ter organi, odgovornimi za spodbujanje enakosti in boja proti diskriminaciji.

3.6 Poleg tega kodeks določa načela za vključevanje različnih kategorij partnerjev v pripravo programov ter informacije o njihovem vključevanju, ki jim jih je treba dati na voljo v različnih fazah izvajanja. Po besedah Komisije je treba partnerje vključiti v:

— analizo razlik in razvojnih potreb ob upoštevanju tematskih ciljev, tudi ciljev iz priporočil za posamezne države;

— izbiro tematskih ciljev, okvirno dodelitev sredstev iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter opredelitev glavnih rezultatov, ki jih je mogoče pričakovati;

- pripravo seznama programov in mehanizmov na nacionalni in regionalni ravni, da se zagotovi usklajevanje evropskih strukturalnih in investicijskih skladov z drugimi instrumenti financiranja Unije in držav članic ter z Evropsko investicijsko banko;
- oblikovanje ureditev, s katerimi se zagotovi celostni pristop k uporabi evropskih strukturalnih in investicijskih skladov za teritorialni razvoj mestnih, podeželskih, obalnih in ribiških območij ter območij s posebnimi teritorialnimi značilnostmi;
- oblikovanje ureditev, s katerimi se zagotovi celostni pristop k obravnavi posebnih potreb geografskih območij, ki jih je najbolj prizadela revščina, ali ciljnih skupin, ki jim najbolj grozi diskriminacija ali izključenost, s posebnim poudarkom na marginaliziranih skupnostih;
- uporabo horizontalnih načel iz členov 7 in 8 uredbe o skupnih določbah o skladih za kohezijsko politiko.

3.7 Pri pripravi programov je treba partnerje vključiti v:

- analizo in opredelitev potreb,
- opredelitev ali izbiro prednostnih nalog in z njimi povezanih posebnih ciljev,
- dodeljevanje sredstev,
- opredelitev kazalnikov za posamezne programe,
- uporabo horizontalnih načel iz členov 7 in 8 uredbe o skupnih določbah o skladih za kohezijsko politiko ter
- določitev sestave odborov za spremljanje.

3.7.1 Kodeks vsebuje tudi podrobna načela, na katerih naj bi temeljila pravila za članstvo v partnerstvih in odborih za spremljanje ter za njihovo upravljanje.

3.7.2 Da bi številne manjše nevladne in druge organizacije civilne družbe lahko učinkovito sodelovale v novem partnerskem procesu, bi bilo treba razmisliti o tem, da se jih v ta namen ustrezno tehnično in finančno podpre.

3.8 Čeprav je bila strategija za regijo Baltskega morja rezultat obsežnega posvetovanja z zainteresiranimi stranmi, ki do takrat v takšnem obsegu še ni bilo izvedeno, pa je mogoče ugotoviti, da se načelo partnerstva, kot je opisano v kodeksu dobre prakse, v regiji tako rekoč ne uporablja. V nekaterih državah članicah je treba šele doseči politično soglasje z načelom partnerstva.

3.9 V regiji Baltskega morja uspešno deluje več organov in organizacij, v katerih so obsežno zastopani akterji civilne družbe. Ti bi bili lahko temelj baltskega partnerstva ali krovne organizacije, kot je predvidena v kodeksu dobre prakse. Podvajanje tistega, kar že obstaja, ni potrebno.

3.10 Glede sodelovanja z Rusijo bi lahko bil novi partnerski pristop članic Sveta baltskih držav (CBSS) za zgled, podobno kot je strategija za regijo Baltskega morja vplivala na novo strategijo za Severozahodno zvezno okrožje Rusije.

3.11 Široka podpora kodeksa bi pomagala znova spodbuditi tudi podporo zainteresiranih strani strategiji za regijo Baltskega morja, celo v teh zelo težkih časih in v prihodnjih letih. Strategija za to regijo je bila poskus makroregionalnega sodelovanja; tudi izvajanje načela partnerstva bi lahko prvič preskušali v tej regiji.

3.12 V prilogi je soglasje o partnerstvu in upravljanju na več ravneh, kot sta ga dosegla Svet in Evropski parlament in ki bi bil lahko podlaga za delegirani akt, s katerim bi stopil v veljavo spremenjeni kodeks dobre prakse v okviru partnerstva.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

PRILOGA

Svet in Evropski parlament sta 19. decembra 2012 sprejela naslednje soglasje glede člena 5 Evropskega kodeksa dobre prakse v okviru partnerstva:

Partnerstvo in upravljanje na več ravneh

1. Država članica za sporazum o partnerstvu in vsak program v skladu z institucionalnim in pravnim okvirom organizira partnerstvo s pristojnimi regionalnimi in lokalnimi organi. Partnerstvo vključuje naslednje partnerje:

- a) pristojne mestne in druge javne organe;
- b) ekonomske in socialne partnerje;
- c) ustrezne organe, ki predstavljajo civilno družbo, vključno z okoljskimi partnerji in nevladnimi organizacijami, ter organi, odgovornimi za spodbujanje socialne vključenosti, enakosti spolov in boja proti diskriminaciji.

2. Države članice v skladu s pristopom upravljanja na več ravneh vključijo partnerje iz odstavka 1 v pripravo sporazumov o partnerstvu in poročil o napredku ter v vse faze priprave in izvajanja programov, kar vključuje sodelovanje v odborih za spremljanje programov v skladu s členom 42.

3. Na Komisijo se prenese pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov v skladu s členom 142 v zvezi z Evropskim kodeksom dobre prakse, tako da bo ta v podporo in pomoč državam članicam pri organiziranju partnerstva v skladu z odstavki 1 in 2. Kodeks dobre prakse se določi v okviru, v katerem države članice v skladu s svojim institucionalnim in pravnim okvirom ter nacionalnimi in regionalnimi zmožnostmi izvajajo partnerstvo. Kodeks dobre prakse ob popolnem upoštevanju načel subsidiarnosti in sorazmernosti določa naslednje elemente:

- a) glavna načela za pregledne postopke, ki jih je treba spoštovati pri ugotavljanju ustreznih partnerjev, pa tudi, kjer je primerno, njihovih krovnih organizacij, da se državam članicam pomaga pri imenovanju ustreznih najbolj reprezentativnih partnerjev v skladu z njihovim institucionalnim in pravnim okvirom;
- b) glavna načela in primere najboljše prakse v zvezi z vključevanjem različnih kategorij ustreznih partnerjev iz odstavka 1 v pripravo sporazuma o partnerstvu in programov, v zvezi z informacijami, ki jih je treba zagotoviti pri njihovem vključevanju, pa tudi v različnih fazah izvajanja;
- c) zglede najboljše prakse v zvezi z oblikovanjem pravil o članstvu in notranjimi postopki odborov za spremljanje, o katerih, kakor je primerno, odločijo države članice ali odbori za spremljanje programov v skladu z ustreznimi določbami te uredbe in pravili za posamezen sklad;
- d) glavne cilje in zglede najboljše prakse v primerih, ko upravni organ ustrezne partnerje vključi v pripravo pozivov za zbiranje predlogov, zlasti zglede najboljše prakse pri preprečevanju morebitnega nasprotja interesov v primerih, ko bi lahko bili ti partnerji potencialni upravičenci, in pri vključitvi ustreznih partnerjev v pripravo poročil o napredku in v zvezi s spremljanjem in ocenjevanjem programov v skladu z ustreznimi določbami te uredbe in pravili za posamezen sklad;
- e) okvirna področja, teme in zglede najboljše prakse, da lahko pristojni organi držav članic uporabljajo evropske strukturne in investicijske sklade, vključno s tehnično pomočjo pri krepitvi institucionalne zmogljivosti ustreznih partnerjev v skladu z ustreznimi določbami te uredbe in pravili za posamezen sklad;
- f) vlogo Komisije pri širjenju dobre prakse;
- g) glavna načela in zglede najboljše prakse, ki bodo državam članicam v pomoč pri ocenjevanju izvajanja partnerstva in njegove dodane vrednosti.

Določbe kodeksa dobre prakse nikakor ne smejo biti v nasprotju z ustreznimi določbami te uredbe ali pravili za posamezen sklad.

4. Komisija v roku štirih mesecev po sprejetju te uredbe sočasno obvesti Parlament in Svet o delegiranem aktu v zvezi z Evropskim kodeksom dobre prakse v okviru partnerstva, sprejetim v skladu s členom 142 in kakor je določeno v odstavku 3. Delegirani akt ne sme določati začetka svoje veljavnosti na datum pred dnem svojega sprejetja po začetku veljavnosti te uredbe.
 5. Pri uporabi tega člena kršenje obveznosti, ki jo imajo države članice na podlagi tega člena uredbe ali delegiranega akta, sprejetega v skladu s členom 5(3), ne more veljati kot nepravilnost, ki ji sledi finančni popravek v skladu s členom 77 te uredbe.
 6. Komisija se z organizacijami, ki zastopajo partnerje na ravni Unije, najmanj enkrat letno in za vsak evropski strukturni in investicijski sklad posvetuje o izvajanju podpore iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter Evropskemu parlamentu in Svetu poroča o izidu.
-

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zaposlenosti žensk v povezavi z rastjo (raziskovalno mnenje)

(2013/C 341/02)

Poročevalka: **Indrė VAREIKYTĖ**

Vytautas Leškevičius, namestnik ministra za zunanje zadeve Republike Litve, je Evropski ekonomsko-socialni odbor v dopisu z dne 15. aprila 2013 v imenu litovskega predsedstva Sveta EU zaprosil, da pripravi mnenje o naslednji temi:

Zaposlenost žensk v povezavi z rastjo.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 144 glasovi za, 3 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Vprašanja zaposlenosti žensk ne bi smeli več obravnavati kot še eno razpravo o enakosti spolov, ampak kot ekonomsko nujnost za ustvarjanje blaginje in delovnih mest v Evropski uniji. To je družbena nujnost, da bi se lahko soočili z demografskimi, socialnimi in okoljskimi izzivi ter zagotovili trajnostno rast.

1.2 Povečanje stopnje zaposlenosti žensk je že veliko prispevalo k rasti v zadnjih 50 letih. Da pa bi izkoristili celoten potencial prispevka žensk k rasti, je treba na ravni EU in na nacionalnih ravneh izvajati bolj usmerjene ukrepe. Kljub temu je pomembno zagotoviti, da so takšni ukrepi celoviti in se ne nanašajo samo na najbolj očitne ekonomske ovire, temveč tudi na področja, kot so davčni sistemi, sistemi socialnih prejemkov in pokojninski sistemi, delavske pravice, sprejemanje odločitev, podjetništvo, izobraževanje, stereotipe in nasilje. Jasno je tudi, da morajo tako ženske kot moški prevzeti svojo vlogo, če želimo najti rešitve za takšna večplastna vprašanja. Ženske in moški bi morali biti tudi vključeni v dialog in sodelovanje med ustreznimi udeleženi stranmi ter uporabo uspešnih praks.

1.3 Poleg posebnih priporočil v nadaljevanju in v celotnem besedilu so ključni pogoji za doseganje večje udeležnosti žensk pri zaposlovanju in prispevku k rasti naslednji:

— vključitev načela enakosti spolov v vse politike EU;

— razvrstitev podatkov na podlagi spola pri zbiranju vseh statističnih podatkov in zagotovitev uporabe minimalnega nabora 52 kazalnikov v zvezi s spolom ⁽¹⁾;

— dodeljevanje finančnih sredstev EU glede na spol, izvajanje priporočil, opredeljenih v *Evaluation of the European Social Fund's support to Gender Equality* (oceni podpore Evropskega socialnega sklada za enakost spolov) ⁽²⁾;

— zmanjšanje segregacije glede na spol na področju izobraževanja, s čimer bodo lahko gospodarstva v celoti izkoristila svoje talente;

— podpora prehodu iz izobraževanja na trg dela s posebnim usposabljanjem in razvojem znanj in usposobljenosti;

— dostop do trga dela pod enakimi pogoji (vključno z raznolikostjo spolov na delovnem mestu in resnično enakopravnostjo glede delovnega časa in plačila);

— dostojno delo in zadovoljstvo pri delu, vključno z dostopom do storitev, bodisi države bodisi zasebnega sektorja, ki omogočajo ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem;

— prilagoditev davčnih sistemov in sistemov socialnih prejemkov, tako da prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu ne bi odvracali od tega, da bi delali oziroma delali več ur;

— usposabljanje podjetnic za rast njihovih podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest;

— spodbujanje enake udeležbe moških in žensk pri odločanju;

— zagotavljanje podpornih storitev za starše samohranilce, ki so v težavah;

— zagotavljanje kakovostnega, dostopnega in cenovno sprejemljivega celodnevnega otroškega varstva kot enega glavnih dejavnikov, ki spodbujajo udeležbo žensk na trgu dela;

⁽¹⁾ Ekonomski in socialni svet Združenih narodov, poročilo generalnega sekretarja statistične komisije o statistiki glede na spol (E/CN.3/2013/10).

⁽²⁾ Evropska Komisija, generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti, 2011.

- boj proti vsem oblikam stereotipov o spolu, in sicer z ukrepi, ki zagotavljajo enake možnosti v izobraževanju, enak dostop do trga dela in poklicno napredovanje;
- preprečevanje diskriminacije in nadlegovanja na delovnem mestu ter boj proti nasilju na podlagi spola.

2. Vpliv na rast

2.1 Odbor je trdno prepričan, da sama gospodarska rast ni več dovolj, da bi zagotovili resničen napredek družb, razen če je vključujoča in trajnostna. Enakost spolov tako postaja pomemben pogoj za uresničitev takšnega napredka. Obenem merjenje BDP ne bi smelo več temeljiti izključno na paradigmi proizvodnje in potrošnje, temveč bi moralo vključevati kazalnike, kot so dobro počutje in trajnost (v gospodarskem, socialnem in okoljskem smislu), da bi dosegli "bolj uravnoteženo politiko" ⁽³⁾.

2.2 Enakost spolov se pogosto obravnava kot omejitev ali strošek. Treba je priznati stroške neenakosti, pozitiven gospodarski prispevek enakosti spolov pa kot naložbo in produktiven dejavnik.

2.3 Ciljev strategije Evropa 2020 – zlasti povečanja stopnje zaposlenosti v starostni skupini od 20 do 64 let na 75 % do leta 2020 in zmanjšanja števila ljudi, ki živijo v revščini ali jih ogroža revščina, za vsaj 20 milijonov – ni mogoče doseči brez okrepljenega vključevanja žensk v trg dela in javno življenje. Poleg tega bi lahko pri povečanju stopnje zaposlenosti moških in žensk na enotno raven pričakovali povečanje BDP na prebivalca za približno 12 % do leta 2030 ⁽⁴⁾.

2.4 Zaradi upadanja delovno sposobnega prebivalstva ⁽⁵⁾ Evropa ne bo dosegla zelene rasti brez povečanja potenciala žensk na trgu dela. V letu 2012 je bila stopnja zaposlenosti moških (v starostni skupini od 20 do 64 let) 74,6-odstotna, stopnja zaposlenosti žensk pa le 62,4-odstotna. Če zaposlenost izrazimo v ekvivalentu polnega delovnega časa, je položaj še slabši, saj trenutna stopnja zaposlenosti žensk ustreza 53,5 % stopnje zaposlenosti s polnim delovnim časom ⁽⁶⁾.

2.5 Povečanje stopnje zaposlenosti žensk je že veliko prispevalo k rasti v zadnjih 50 letih. Kljub temu pa je treba opozoriti, da se neplačano družinsko delo žensk ne upošteva kot prispevek h gospodarstvu. Ustvarjanje delovnih mest za zagotavljanje storitev za družine bi prispevalo k preoblikovanju te nevidne oblike dela v plačano delo in bi ustvarjalo davčne dohodke, prispevke za pokojnine itd.

⁽³⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 14-20).

⁽⁴⁾ *Closing the Gender Gap: Act Now*, OECD, december 2012.

⁽⁵⁾ Pričakuje se, da bo število delovno sposobnega prebivalstva v prihodnjih približno treh desetletjih vsako leto upadlo za milijon do 1,5 milijona; *Recent Experiences from OECD Countries and the European Union*, OECD, 2012.

⁽⁶⁾ *Female labour market participation*, Evropska komisija, 2013.

2.6 EESO opozarja na dejstvo, da ženske, ki niso zaposlene, niso vedno zajete v statistiko in niso zabeležene kot brezposelne. Vendar so dejansko neizkoriščen potencial. Zmanjševanje zaposlenosti žensk se ne odraža neposredno kot nezaposlenost, temveč kot neaktivnost ali delo na črno, saj je zaradi "odvračilnega učinka", ki ga ima na ženske brezposelnost, ponudba ženske delovne sile manjša. Tako statistični podatki na nacionalni in evropski ravni ne morejo kazati dejanskega stanja. EESO poziva, naj bodo statistični podatki o zaposlenosti žensk, ki se zbirajo in obdelujejo na evropski ravni, bolj razčlenjeni po sektorjih zasebnih storitev.

2.7 EESO ugotavlja, da bi bilo treba v letnem pregledu rasti določiti cilje na področju zaposlovanja žensk ⁽⁷⁾, saj lahko usmerjeni ukrepi odpravljajo razlike med spoloma, spodbujajo vključevanje in tako znatno povečajo potencial rasti gospodarstva EU ⁽⁸⁾. Takšni ukrepi – med drugim, ne pa izključno, opravljanje storitev oskrbe za vzdrževane družinske člane in odstranjevanje finančnih ovir, ki odvrtaajo od dejavnosti prejemnike drugega dohodka v družini – so bistvenega pomena za povečanje udeležbe žensk na trgu dela. Države članice bi morale uporabljati takšne ukrepe za izboljšanje zaposljivosti ter podporo dostopu do delovnih mest in vračanju na delo.

2.8 Strogi varčevalni ukrepi vodijo v zmanjšanje javnega sektorja in storitev. Za ženske je bolj verjetno, da izgubijo delo, saj tvorijo večino delavcev v javnem sektorju. Skupine, katerih življenjska raven je zaradi krčenja javnih služb najbolj prizadeta, so starši samohranilci, med katerimi so tudi večini ženske. Hkrati so ženske v večini med tistimi, ki zagotavljajo brezplačno oskrbo, zato bodo najverjetneje one rešilna bilka, ko bo prišlo do krčenja storitev socialnega varstva ⁽⁹⁾. Komisija bi morala pripraviti celovito študijo o vplivu varčevalnih ukrepov na enake možnosti, da bi predvidela boljše rešitve, in tudi opraviti raziskavo o vplivu varčevalnih ukrepov na obseg in kakovost zaposlenosti žensk tako v javnem sektorju kot tudi v sektorju zasebnih storitev.

2.9 Treba je omeniti, da se oblikovalci politik EU osredotočajo na splošno zaposljivost, vendar ne opredeljujejo ukrepov za vključevanje potenciala ekonomsko neaktivnih žensk, ki bi lahko precej prispevale k rasti EU.

2.10 EESO priporoča dodeljevanje sredstev EU na način, ki bolj upošteva vidik spola, ter spodbuja institucije EU in države članice, naj izvajajo priporočila, navedena v oceni Evropskega socialnega sklada v podporo enakosti spolov ⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ *Annual Growth Survey 2013*, Evropska komisija, 2012.

⁽⁸⁾ Delovni dokument služb Komisije *Progress on equality between women and men in 2012* (Napredek na področju enakosti moških in žensk v letu 2012) – spremljevalni dokument poročila Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – poročilo 2012 o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah, SWD (2013) 171 final.

⁽⁹⁾ *TUC Women and the Cuts Toolkit*, Trade Union Congress, 2011.

⁽¹⁰⁾ Evropska komisija, GD za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti, 2011.

3. Izobraževanje

3.1 Povečanje stopnje izobrazbe je k rasti BDP v državah EU od leta 1960 do 2008 prispevalo približno 50 %. Približno polovica tega povečanja je odraz izboljšanja izobrazbene ravni žensk⁽¹¹⁾.

3.2 Poročila EIGE⁽¹²⁾ in OECD kažejo, da imajo ženske v primerjavi z moškimi iz različnih razlogov na voljo manj zaposlitvenih možnosti. Prejemajo nižje plače za enako delo, čeprav imajo danes v večini držav EU višjo stopnjo izobrazbe kot moški.

3.3 Sistemske razlike med spoloma⁽¹³⁾ pri izbiri predmetov preprečujejo gospodarstvom, da bi v celoti izkoriščala njihove talente, ter zato pomenijo napačno dodeljevanje človeškega kapitala in izgubo pri možni inovativnosti in gospodarski rasti. Institucije EU in države članice bi se morale razlik med spoloma v izobraževanju lotevati s spodbujanjem spreminjanja odnosa med učenci, učitelji, starši in širšo družbo. Delovati bi bilo treba že zgodaj v šolskem življenju, preden se ustalijo stereotipne predstave in odnosi glede tega, po čem se odlikujejo in kaj radi počnejo fantje in dekleta.

3.4 Odbor priporoča, naj se namenja posebna pozornost pobudam in projektom, financiranim z instrumenti EU (financiranje ESS, programi vseživljenjskega učenja itd.). Te instrumente bi lahko uporabili za izboljšanje možnosti žensk, ki se želijo ponovno usposobiti in pridobiti dostop do zaposlitve, in/ali za razvoj poklicnih poti žensk.

4. Trg dela

4.1 Večina držav članic EU se sooča z dvojnimi problemom staranja prebivalstva in nizkih stopenj rodnosti. Ta dejavnika pomenita, da se bo v prihodnjih 20 letih, če bodo stopnje udeležbe moške in ženske delovne sile ostale nespremenjene, delež aktivnega prebivalstva zmanjšal⁽¹⁴⁾.

4.2 V evropskih družbah je treba trajnostno spremeniti prevladujoče neenakosti spolov. Podpiranje boljše uravnoveženosti poklicnega in družinskega življenja pri moških je pomemben korak za doseganje bolj enakomerne porazdelitve plačanega in neplačanega dela med ženskami in moškimi. Enakopravnejše delitve starševskega dopusta med obema staršema bi zmanjšale ovire za delodajalce, da zaposlujejo ženske v rodni dobi.

⁽¹¹⁾ *Effects of Reducing Gender Gaps in Education and Labour Force Participation on Economic Growth in the OECD*, DELSA/ELSA/WD/SEM(2012)9, OECD, 2012.

⁽¹²⁾ *Gender Equality Index Report*, Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), 2013.

⁽¹³⁾ Leta 2010 je bilo v Evropi med diplomanti na področju izobraževanja 77 % žensk, na področju zdravja in dobrega počutja 74 %, v humanistiki 65 %, vendar samo 25 % na področju inženirstva ter 38 % na področju znanosti, matematike in računalništva; *Report on the Gender Initiative: Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship*, OECD, 2011.

⁽¹⁴⁾ *Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD*, DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)1, OECD, 2013.

4.3 Spremembe v povpraševanju po delovni sili – na primer s pojavom novih proizvodnih metod in različnih delovnih pogojev, še zlasti pa s prehajanjem s proizvodnje in kmetijstva na storitve – so pomembna gonila za povečevanje udeležbe žensk na trgu dela in povečujejo povpraševanje po delavkah.

4.4 Delo s krajšim delovnim časom je resda spodbudilo več žensk, da so se odločile za zaposlitev, vendar lahko delo s krajšim delovnim časom na dolgi rok zmanjša možnosti za usposabljanje, poklicno napredovanje, vpliva na pokojninske pravice upokojujencev in povečuje tveganje revščine tako kratkoročno kot tudi v starosti. To je posebej očitno pri "neprostovoljnem" delu s krajšim delovnim časom, ki se je v zadnjih letih povečalo⁽¹⁵⁾, saj je – kot eden od odgovorov na krizo – delovno razmerje s krajšim delovnim časom takoj ponujeno ženskam, ki so ga primorane sprejeti, ker glede delovnega razmerja nimajo druge izbire ali pa ker nočejo izgubiti delovnega mesta. Pozornost velja nameniti velikemu neravnovesju med deležema žensk in moških, zaposlenih s krajšim delovnim časom (31,6 % oziroma 8 %). Treba bi bilo odstraniti vsakršne morebitne ovire za prehod z dela s krajšim delovnim časom na delo s polnim delovnim časom.

4.5 Odbor opozarja, da so ukrepi, ki spodbujajo gospodinjstva z dvema prejemnikoma dohodkov in zaposlenim odraslim pomagajo pri izpolnjevanju njihovih družinskih obveznosti, pomembni dejavniki za povečanje udeležbe žensk na trgu dela. Pomembno vlogo ima tudi ustrezna kombinacija podpore v denarju in v naravi.

4.6 Višje stopnje obdavčitve drugega prejemnika dohodkov v družini lahko zmanjšajo udeležbo žensk na trgu dela, saj ženske odvrtačajo od opravljanja poklicne dejavnosti⁽¹⁶⁾. Zato je treba sisteme davčnih in socialnih prejemkov prilagoditi, da ne bi odvrtačali drugega prejemnika dohodkov v družini.

4.7 Posebno pozornost je treba nameniti neformalnim, negotovim zaposlitvam, vključno z navideznimi samozaposlitvami. Ženske so pri tem bolj prizadete kot moške, zaradi česar so bolj izpostavljene izkoriščanju. Države članice EU bi morale brez odlašanja ratificirati konvencijo št. 189 Mednarodne organizacije dela⁽¹⁷⁾, ki določa delovne standarde za delavce, ki delajo na domu.

5. Plača in pokojnina

5.1 EESO poziva oblikovalce politik, naj zmanjšajo neenakosti spolov z odpravo razlik v plačah med spoloma (ki v povprečju znašajo 16,2 %), saj bo enako plačilo prineslo koristi ne le ženskam, temveč celotni družbi. V skladu z oceno evropske dodane vrednosti se z zmanjšanjem razlike v plačilu med spoloma za odstotno točko poveča gospodarska rast za 0,1 %⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁵⁾ Od vseh delovnih razmerij s krajšim delovnim časom med ženskami jih je 23,4 % neprostovoljne narave (povprečje EU, 2011). Vir: Lisbon Assessment Framework Database.

⁽¹⁶⁾ *Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD*, DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)1, OECD, 2013.

⁽¹⁷⁾ Mednarodna organizacija dela, C189 – *Domestic Workers Convention* (Konvencija o delavcih, ki delajo na domu), 2011.

⁽¹⁸⁾ Evropski parlament, Predlog resolucije (B7-XXXX/2013), 17.6.2013.

5.2 EESO izraža tudi zaskrbljenost zaradi izredno velikih razlik med spoloma pri pokojninah – v povprečju znašajo v EU-27 39 %⁽¹⁹⁾ –, kar je več kot dvakratna razlika v plačah med spoloma. Še posebej vznemirljivo je, da ta problem ne vzbuja pozornosti. Ne samo, da v večini držav EU obstajajo velike razlike, temveč so te tudi pretežno zapletene, saj so odvisne od zgodovine zaposlovanja (zlasti razlike v plačah, urah in letih dela), od pokojninskih sistemov in zlasti od vpliva dohodkov v času zaposlenosti na pokojninske ugodnosti in na to, v kolikšni meri pokojninski sistemi ponujajo nadomestila za prekinitev zaposlenosti zaradi skrbi za otroke ali vzdrževane sorodnike.

5.3 EESO zato meni, da bi tako odprava razlik v plačilu med spoloma in upoštevanje "družinskega časa" – oskrbe otrok in starejših, pomoči družinskemu članu ob kratkotrajni in/ali dolgotrajni bolezni itd. – v sisteme zbiranja pokojninskih sredstev za moške in ženske (ob hkratnem zagotavljanju možnosti, da zaposleni za nudenje nege in pomoči pridobijo družinski dopust) zmanjšala razliko med spoloma pri pokojninah⁽²⁰⁾.

6. Podjetništvo

6.1 V eni nedavnih raziskav OECD⁽²¹⁾ je poudarjeno, da so razlike med spoloma v podjetništvu velike in da so navzoče v najrazličnejših razsežnostih, med drugim s subjektivnimi preferencami glede podjetništva, velikosti podjetja in finančne uspešnosti ter dostopa do finančnega kapitala in njegove uporabe. Podjetnice zasledujejo poleg čim večjega dobička še druge cilje, in njihovi širši ukrepi za doseganje uspešnosti izpostavljajo njihov prispevek k družbenemu in gospodarskemu razvoju.

6.2 Odbor meni, da pomoč ženskam pri ustanavljanju podjetij in spodbujanje rasti obstoječih podjetij lahko prispevata⁽²²⁾ k večjemu ustvarjanju delovnih mest, večji inovativnosti, močnejši konkurenčnosti in gospodarski rasti ter zmanjšanju socialne izključenosti. Potrebni so učinkoviti ukrepi, da bi izkoristili celoten potencial podjetij za trajnostno gospodarsko rast in ustvarjanje delovnih mest v Evropi, še posebej po krizi.

6.3 EESO je že predlagal, da bi bilo treba za spodbujanje ženskega podjetništva na ravni EU storiti naslednje⁽²³⁾:

— ustanoviti evropsko pisarno za lastnice podjetij, da se vzpostavi infrastruktura za spodbujanje ženskega podjetništva;

⁽¹⁹⁾ *The Gender Gap in Pensions in the EU*, Evropska komisija, GD za pravosodje, 2013.

⁽²⁰⁾ V svojem mnenju o povezavi med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in stopnjo zaposlenosti (SOC/338, UL C 318, 23.12.2009, str. 15–21) EESO izraža stališče, da bi bilo treba čas, potreben za oskrbo, financirati na enak način kot pokoj.

⁽²¹⁾ *Women Entrepreneurs in the OECD: key evidence and policy challenges*, DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)3, OECD, 2013.

⁽²²⁾ Svetovna banka, *Female Entrepreneurship: Program Guidelines and Case Studies* (Žensko podjetništvo: Smernice programa in študije primerov), 11.4.2013: "V ZDA, na primer, je stopnja rasti podjetij v lasti žensk več kot dvakrat tolikšna kot stopnja rasti drugih podjetij. Podjetja v lasti žensk prispevajo k ameriškemu gospodarstvu skoraj 3 bilijone dolarjev in neposredno zagotavljajo 23 milijonov delovnih mest."

⁽²³⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 24.

— imenovati direktorja oz. direktorico za žensko podjetništvo v Evropski komisiji in ministrstvih držav članic, pristojnih za podjetništvo, da bi okrepili ozaveščenost o gospodarskih koristih spodbujanja zanimanja žensk za zagon in rast podjetij;

— zbirati podatke, ločene glede na spol, o ženskih podjetjih v vsej Evropi.

7. Odločanje

7.1 Mednarodne raziskave⁽²⁴⁾ potrjujejo, da ženske na vodilnih položajih pozitivno vplivajo na finančno uspešnost podjetij, kulturo podjetij, način vodenja in odpornost na krizo. Ženske manj pogosto tvegajo in dajejo prednost trajnostnemu razvoju, vendar so ovire za doseganje enakosti spolov pri odločanju veliko globlje, kot se odprto priznava.

7.2 EESO upa, da bodo vsi javni in zasebni organi odločanja v duhu samoregulacije sprejeli minimalni standard za enako-pravno sodelovanje pri odločanju. Podjetja, ki kotirajo na borzi, in vsi organi javnega sektorja bi morali spodbujati transparentne postopke za uporabo in imenovanja ter kulturo vključevanja in svobodne izbire. Vendar brez pripravljenosti moških in žensk za ukrepanje ne bo mogoče nikoli doseči prav veliko.

7.3 EESO priporoča, naj oblikovalci politike in podjetja pregledajo naslednja vprašanja, da se zagotovi doseganje enake zastopanosti spolov v vseh organih odločanja:

— večja prepoznavnost žensk na vodilnih položajih,

— večja transparentnost pri iskanju nadarjenih,

— vzpostavitev in ohranjanje kritične mase,

— boj proti stereotipom o vlogi spolov,

— načrtovanje nasledstva v vodstvu podjetja,

— ustvarjanje možnosti za napredovanje nadarjenih,

— spodbujanje oblikovanja mentorskih mrež v javnem in zasebnem sektorju,

— razširjanje primerov dobre prakse in

— vzpostavitev v celotni Evropi usklajene zbirke podatkov o ženskah, usposobljenih za položaje, na katerih se sprejemajo odločitve.

⁽²⁴⁾ *Women Matter*, McKinsey; *Do Women in Top Management Affect Firm Performance?*, Smith in Verner; *Diversity and gender balance in Britain plc*, TCAM; *Mining the Metrics of Board Diversity*, Thomson Reuters; itd.

7.4 Za izvajanje strategije za enakost moških in žensk (2010–2015) ⁽²⁵⁾ EESO spodbuja enako zastopanost moških in žensk v javnem življenju in zlasti v politiki, saj sedanja premajhna zastopanost omejuje pravice žensk do udeležbe ⁽²⁶⁾. Institucije EU in države članice ter organizacije socialnih partnerjev bi morale biti zgled in uvajati cilje glede enakosti spolov v svoje politične in upravne organe, zlasti na najvišjih ravneh.

8. Otroško varstvo

8.1 Pomemben dejavnik, ki vpliva na udeležbo žensk na trgu dela, je dostop do celodnevne otroškega varstva, še posebej za majhne otroke. Povečanja javne porabe na področju otroškega varstva so neposredno povezana s povečanjem zaposlitev žensk s polnim delovnim časom ⁽²⁷⁾.

8.2 Zato je uresničevanje barcelonskih ciljev nujna. Vendar pa je glede na nedavno poročilo Komisije barcelonske cilje za otroke, mlajše od treh let, v letu 2010 doseglo le 10 držav članic. V istem letu je v kategoriji otrok med 3 leti in šoloobvezno starostjo doseglo cilj 90 % samo 11 držav članic ⁽²⁸⁾.

8.3 Ker so države članice z najvišjimi stopnjami rodnosti obenem tiste, ki so naredile največ za izboljšanje ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem staršev ter imajo visoke stopnje zaposlenosti žensk ⁽²⁹⁾, bi morale države članice zagotoviti bolj učinkovito, cenovno sprejemljivo, dostopno in kakovostno podporo za družine z otroki, in sicer z naslednjimi ukrepi ⁽³⁰⁾:

— *Vlaganje v otroke* – v okviru programov za predšolsko vzgojo, še posebej tistih, ki družinam ponujajo storitve, usmerjene k družini, storitve na domu in v ustanovah.

— *Usklajevanje delovnih in družinskih obveznosti* – z usklajevanjem več področij, kot so zagotavljanje otroškega varstva, starševskega dopusta in družinam prijaznih delovnih mest.

— *Ustvarjanje okvira, ki je ugoden za povečevanje rodnosti* – poleg ukrepov usklajevanja delovnih in družinskih obveznosti tudi s pomočjo davčnih olajšav (npr. britanski sistem bonov za storitve otroškega varstva) ter z ukrepi, katerih cilj je širša delitev stroškov vzgoje otrok in ki mladim parom omogočajo pridobitev dostopa do cenovno dostopnih stanovanj in varen položaj na trgih dela.

9. Stereotipi in diskriminacija

9.1 Čeprav je izboljšanje izobraževalnih rezultatov deklic v zadnjih desetletjih povečalo možnosti za zaslužek žensk, odnos družbe do dela žensk ter razkorak med družinskimi vrednotami in enakostjo še naprej ostajata oviri za uravnoteženo zastopnost obeh spolov na trgu dela.

9.2 EESO je še posebej zaskrbljen zaradi diskriminacije žensk, ki so invalidke, migrantke ali pa pripadnice etničnih manjšin. V tem smislu poziva k hitremu izvajanju direktive o enakem obravnavanju ⁽³¹⁾.

9.3 Nasilje nad ženskami ni le neopravičljiv družbeni problem, temveč pomeni tudi visoke gospodarske stroške. Ocenjuje se, da nasilje nad ženskami v 47 državah članicah Sveta Evrope povzroča letni strošek najmanj 32 milijard EUR ⁽³²⁾. Javni ukrepi za boj proti nasilju na podlagi spola so sicer pomembni, vendar se bo tradicionalna podoba o vlogi žensk v družbi spremenila šele, ko bodo ženske imele enako praven dostop do oblasti.

9.4 Vloga medijske industrije je ključnega pomena za spodbujanje enakosti spolov. Mediji družbeno-kulturne vzorce in norme ne samo odražajo, ampak jih tudi ustvarjajo ter so močan akter pri oblikovanju javnega mnenja in kulture. Poleg tega prav medijske vsebine spodbujajo razumevanje kompleksnosti enakosti spolov pri vseh akterjih v družbi, tudi pri nosilcih političnih odločitev in javnosti, zato je nujno, da se odpravijo trdovratne neenakosti v obliki premajhne zastopanosti (zlasti na višjih ravneh), ovire za napredovanje in slabo plačilo (v primerjavi z moškimi) v medijskem sektorju ⁽³³⁾.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽²⁵⁾ Strategija za enakost žensk in moških (2010–2015), Evropska komisija, 2010.

⁽²⁶⁾ Database on women & men in decision making, Evropska komisija, GD za pravosodje.

⁽²⁷⁾ *Closing the Gender Gap: Act Now*, OECD, december 2012.

⁽²⁸⁾ *Barcelona objectives* (Barcelonski cilji), Evropska komisija, 2013.

⁽²⁹⁾ UL C 318, 23.12.2009, str. 15-21.

⁽³⁰⁾ *Extending opportunities: How active social policy can benefit us all*, ISBN 92-64-00794-6, OECD, 2005.

⁽³¹⁾ COM(2008) 426 final, 2.7.2008.

⁽³²⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 21-26.

⁽³³⁾ EIGE, *Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media – Advancing gender equality in decision-making in media organisations*, 2013.

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o določitvi ciljev trajnostnega razvoja –
Prispevek evropske civilne družbe k stališču EU (raziskovalno mnenje)**

(2013/C 341/03)

Poročevalka: **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Evropska komisija je 6. decembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednji temi:

Določitev ciljev trajnostnega razvoja – prispevek evropske civilne družbe k stališču EU

(raziskovalno mnenje).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) z 92 glasovi za, 52 glasovi proti in 21 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO evropskim institucijam in t. i. odprti delovni skupini, ki je bila vzpostavljena 17. decembra 2012 na 67. zasedanju generalne skupščine Združenih narodov, priporoča, naj uporabijo in pozovejo k uporabi metode predhodnega ocenjevanja gospodarskih, socialnih in okoljskih učinkov tako v fazi opredeljevanja ciljev trajnostnega razvoja kot v okviru svetovnih pogajanj o ciljih, ki naj bi se splošno uporabljali, da bi zagotovili možnost izravnave ugodnih ali neugodnih razlik, ki lahko nastanejo ali morda obstajajo med posameznimi sektorji ali geografskimi območji in področji dejavnosti.

1.2 Prednostno bi bilo treba preprečiti krčenje proračuna za vse socialne programe, ki so bistveni za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja, tako za programe na področju izobraževanja ali zdravja kot tudi programe, namenjene brezposelnim mladim.

1.3 EESO podpira zavezanost EU, da si bo prizadevala strategijo Evropa 2020 uresničiti v okviru evropskega semestra in s predložitvijo celovite socialne, gospodarske in okoljske strategije, pa tudi v okviru evropske strategije *celostnega* trajnostnega razvoja zagotovila vsebinsko smiselnost te strategije.

1.4 Predlaga, naj pri tem sodeluje evropska civilna družba z organizacijami civilne družbe, socialnimi partnerji, nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti in podobnimi institucijami.

1.5 Države članice in evropske institucije poziva, naj:

1.5.1 si še naprej dejavno prizadevajo za partnerstvo za razvoj v okviru evropske agende za spremembe in zunanje politike na področju razvojne pomoči in sodelovanja, hkrati pa v dvostranskih in večstranskih zunanjetrgovinskih pogajanjih

ščitijo svoje interese in interese partnerjev *ob upoštevanju človekovih ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic*;

1.5.2 krepijo in utrdijo evropski socialni model, da zagotovijo trdno podlago in konkurenčnost, ki ne temelji zgolj na njihovih sposobnostih za tehnološke inovacije, ampak tudi na sposobnostih za inovacije, usmerjene v družbeni napredek;

1.5.3 vsa svoja prizadevanja usmerijo v razvoj t. i. zelenega gospodarstva, gospodarstva z viri ter primarno in sekundarno energijo, ki koristi vsem državljanom, s pravičnim prenosom tehnologij pa tudi njihovim trgovinskim partnericam, ter v razvoj gospodarstva, ki temelji na energetske preloži, usmerjenem v obvladovanje potreb, in zagotavlja najboljše tehnologije skladiščenja CO₂ in nizkoogljične tehnologije;

1.5.4 okrepijo javne storitve in storitve splošnega pomena, da bo Evropa znotraj svojih meja vzpostavila območje pravične blaginje, ki ga bo prek svojih delegacij in javnega sodelovanja širila tudi izven meja;

1.5.5 v okvirni direktivi o javnih storitvah opredelijo javne storitve v Evropi ob upoštevanju temeljnih pravic, ki jih je treba zagotoviti evropskim državljanom, in tako presežejo okvir uporabe načela popolne samoregulacije;

1.5.6 od evropskih podjetij in neevropskih podjetij, ki delujejo na ozemlju EU, zahtevajo, da v okviru družbene odgovornosti podjetij predvidijo pravo okoljsko razsežnost. Dejansko bi morala podjetja prevzeti odgovornost za socialne in okoljske posledice svojega upravljanja. To obveznost je treba na jasn, pregleden in sledljiv način izvajati zlasti v verigi naročnikov in podizvajalcev od nadnacionalne do lokalne ravni. Obveznost v zvezi s preglednostjo in neodvisnostjo se mora nanašati tudi na bonitetne agencije;

1.5.7 spodbujajo in podprejo razvoj MSP ter podjetij socialnega in solidarnega gospodarstva;

1.5.8 učinkovito obravnavajo okoljske izzive ter zagotovijo dejansko vsesplošno pravico do okoljskih informacij in boljše izvajanje Aarhuške konvencije, zlasti zaposlenim pa prek njihovih predstavniških organov v podjetjih zagotovijo mehanizme opozarjanja na področju okolja;

1.5.9 preusmerijo naloge bank in prihranke usmerijo v industrijo in t. i. realno gospodarstvo, da se spodbudijo ekološki prehod, financiranje gradnje in prilagoditve stanovanj, izobraževanje, energetske politike, zanesljiva preskrba s hrano, dostop do vode, bolnišnic, cestne, pristaniške in železniške infrastrukture itd., kar je v Evropi in drugje po svetu nujen pogoj za trajnostni razvoj, tako gospodarski, človekov kot okoljski razvoj.

1.6 EESO spodbuja EU, naj:

1.6.1 si prizadeva za omejitev finančnih špekulacij in spodbujanje dolgoročnejših naložb;

1.6.2 se bori proti neformalnemu neprijavljenemu ali neustrezno prijavljenemu delu v Evropi in izven nje s pomočjo zainteresiranih evropskih podjetij, da se uveljavijo mednarodni delovni standardi, zagotovijo prispevki za socialno varnost in prepreči pranje denarja z uvedbo pravega sistema sankcij in izboljšanjem mehanizmov neodvisnega nadzora (delovna inšpekcija);

1.6.3 se bori tudi proti številnim primerom zniževanja mednarodnih delovnih standardov ter razvrednotenja dela in dostojanstva nekaterih delavcev (vseh delavcev, katerih pravice se ne spoštujejo) ter spodbuja splošno kulturo stabilnih delovnih mest in zanesljive socialne zaščite za zagotovitev blaginje in socialne varnosti.

2. Uvod

2.1 Eden od najpomembnejših sklepov konference Rio+20 je bil, da se začne proces, ki naj bi privedel do določitve ciljev trajnostnega razvoja. Ta proces se je začel januarja 2013 z ustanovitvijo medvladne odprte delovne skupine, ki je dobila nalogo, da med septembrom 2013 in septembrom 2014 predloži poročilo in predlog za generalno skupščino ZN. V skladu s sklepnim dokumentom konference Rio+20 je treba ta proces uskladiti z dejavnostmi v zvezi s programom za razvoj po letu 2015.

2.2 To mnenje je treba obravnavati v povezavi z mnenjem strokovne skupine NAT na lastno pobudo o *zelenem gospodarstvu – spodbujanje trajnostnega razvoja v Evropi* ⁽¹⁾, ki ga je EESO sprejel junija 2013, in mnenjem strokovne skupine REX o sporočilu

Komisije *Dostojno življenje za vse: izkoreninjenje revščine in zagotavljanje trajnostne prihodnosti sveta* ⁽²⁾. Z vidika evropskega trajnostnega razvoja je treba ohraniti in utrditi evropski socialni model, ki je neločljivo povezan z uspešnim prehodom na zeleno gospodarstvo. Čakanje na mednarodni sporazum o določitvi ciljev trajnostnega razvoja ne sme biti izgovor za to, da industrijske države spremenijo ali zmanjšajo zaveze, sprejete v okviru politike razvojne pomoči in sodelovanja.

2.3 Komisija je v zaporilu za to raziskovalno mnenje vzpostavila povezavo med cilji trajnostnega razvoja, vključujočim zelenim gospodarstvom in izkoreninjenjem revščine. Odbor je pozvala, naj ugotovi, kako bi v prihodnji okvir univerzalnih ciljev trajnostnega razvoja uspešno vključili gospodarsko, okoljsko in socialno razsežnost. V zvezi s tem je izrazila željo, da se v razpravi upoštevajo tudi stališča mednarodnih partnerjev EESO.

2.4 Na dveh sejah opazovalne skupine EESO za trajnostni razvoj je bilo opravljeno posvetovanje s predstavniki glavnih skupin (t. i. *Major Groups*), ki jih je na konferenci Rio+20 priznala OZN.

2.5 Organizacija Združenih narodov je vzpostavila skupino predstavnikov vlad na visoki ravni, ki naj bi prvo poročilo predložila septembra 2013, generalni podsekretar OZN in izvršni direktor programa Združenih narodov za okolje Achim Steiner pa je 14. maja članom EESO in drugim predstavnikom civilne družbe spregovoril na temo *Pospeševanje razvoja po konferenci Rio+20*. Izpostavil je potrebo po popolnoma vključujočem posvetovanju o ciljih trajnostnega razvoja, pri katerem bi morali sodelovati vlade, civilna družba in zasebni sektor. Svoje izkušnje pri delu odprte delovne skupine je predstavila tudi Kitty van der Heijden, ambasadorica Nizozemske na področju trajnostnega razvoja in članica te delovne skupine ZN.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Vlade Kolumbije, Gvatemale in Peruja so predlagale, da se cilji trajnostnega razvoja vključijo v izjavo Rio+20. Na podlagi agende 21 in izvedbenega načrta iz Johannesburga je bilo predlagano, da se v skupnem predlogu opredeli omejeno število merljivih ciljev za potrditev političnih zavez glede trajnostnega razvoja. Te tri latinskoameriške države (pozneje so k predlogu prispevali tudi Združeni arabski emirati) so predlagale osem možnih področij ukrepanja za izpolnitev ciljev trajnostnega razvoja: zanesljiva preskrba s hrano, voda, energija, mesta, oceani, naravni sistemi, učinkovita raba virov in zaposlovanje.

3.2 V skladu s sklepnim dokumentom konference Rio+20 z naslovom *Prihodnost, ki si jo želimo*, bi bilo treba za cilje trajnostnega razvoja predvideti naslednje:

— temeljiti morajo na agendi 21 in izvedbenem načrtu iz Johannesburga;

⁽¹⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 18–22.

⁽²⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 144–150.

- upoštevati je treba predhodno sprejete zaveze;
- nanašati se morajo predvsem na prednostna področja za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja v skladu s sklepnim dokumentom;
- v okviru ciljev je treba zagotoviti ravnovesje med tremi razsežnostmi trajnostnega razvoja in njihovo medsebojno povezanost;
- cilji morajo biti v skladu s programom Organizacije združenih narodov za razvoj po letu 2015 in jih je treba vključiti v ta program;
- pri določitvi teh ciljev se ne sme pozabiti na uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja;
- po potrebi je treba predvideti dejavno sodelovanje vseh zainteresiranih strani v procesu.

Poleg tega bi morali biti cilji trajnostnega razvoja konkretni, jasni, razumljivi, maloštevilni, ambiciozni, globalni in izvedljivi v vseh državah (ob upoštevanju njihovih posebnosti).

3.3 Konferenca Rio+20 je najboljšo izhodišče za pripravo načrta za svet, v katerem lahko vsi ljudje uživajo svoje pravice in živijo v enakih pogojih ter se nihče ne sooča z nepravilnostjo revščine, hkrati pa je na voljo dovolj naravnih virov za njihovo preživetje.

3.3.1 Po mnenju organizacije Oxfam International (Oxfam, *Post-2015 Development Goals: Oxfam International Position*, januar 2013), na primer, bi bilo treba v okviru za obdobje po letu 2015 to vizijo podpreti, določiti ustrezne cilje in podrobno opredeliti nadaljnje ukrepe za uresničitev teh ciljev. Da bi zagotovili blaginjo za vse in hkrati upoštevali zmogljivosti planeta, je treba uvesti bistvene spremembe na področju gospodarskega, družbenega in političnega razvoja.

3.3.2 Ta nevladna organizacija je ugotovila, da iz razprav v zvezi z obdobjem po letu 2015 ni jasno razvidno, kakšno vlogo mora imeti okvir in kako se lahko z njim dejansko spremeni položaj ljudi, ki živijo v revščini. Bistveno je doseči soglasje glede načina izpolnitve ciljev, da jih bo mogoče natančno opredeliti. Ti cilji morajo biti usmerjeni v spodbujanje politične volje in javnih pobud za izkoreninjenje revščine in neenakosti ter za zaščito planeta. Zato morajo:

- predstavljati skupno vizijo in skupne prednostne naloge javnih oblasti in mednarodne skupnosti, ki bodo podlaga za korenite spremembe;

- državljanom zagotoviti močno zagovorniško orodje, s katerim bi lahko pozivali k spremembi politike, od javnih oblasti in zasebnega sektorja zahtevali, da prevzamejo odgovornost, in predložili lastne pobude za spremembe;
- spodbuditi spremembe na ravni nacionalnih politik in procesov odločanja z dejavnim ukrepanjem, financiranjem, medsebojnim pritiskom (na primer pritiskom drugih držav ali na regionalni ravni), pa tudi z večjo preglednostjo in bolj učinkovitim zbiranjem podatkov, ki morajo spremljati nove cilje;
- spodbujati dialog in večjo odgovornost na vseh ravneh: med državami in njihovimi državljani, med državami in zasebnim sektorjem, med državami in medvladnimi organi, med partnerji na področju razvojnega sodelovanja ter med državljani in odgovornimi podjetji;
- povečati ustreznost, skladnost in preglednost dejavnosti mednarodnih institucij, kot so Združeni narodi in mednarodne finančne institucije.

3.4 Okolju prijaznejša podjetja in ustvarjanje delovnih mest

3.4.1 Trajno ožvitev realnega gospodarstva bi bilo mogoče doseči predvsem na podlagi modela proizvodnje, bolj gospodarne z viri. Evropa mora podpreti celovitejši in ambicioznejši evropski politični okvir na področju podnebja za uresničitev širših podnebnih ciljev do leta 2050, hkrati pa mora podpreti tudi svojo industrijsko bazo ter z njo povezane sektorje in zmogljivosti.

3.4.2 Glavni izziv je ugotoviti, kako doseči cilj prehoda na nizkoogljično gospodarstvo, gospodarno z viri, in kako ta prehod izvesti. Glavni poudarek bi moral biti na dveh področjih: na industrijski politiki za vzpostavitev okolju prijaznega gospodarstva, ki ohranja svojo industrijsko bazo, in na možnosti zaposlovanja v tem okviru (Béla Galgóczi, *Greening industries and creating jobs*, Evropski sindikalni inštitut, 2012).

3.4.3 Industrija ima bistveno vlogo na področju raziskav in razvoja, trgovinskih izmenjav in v manjši meri tudi na področju naložb. Ključnega pomena je, da se spodbudi nizkoogljični razvoj, ki prispeva k izboljšanju energetske učinkovitosti, večjemu pomenu trajne zaposlitve in varstvu zdravja.

3.4.4 Evropa beleži eno najbolj nizkih ravni rasti v svoji zgodovini po letu 1929, vendar pa je za uresničitev prihodnjih ciljev trajnostnega in dolgoročnega razvoja treba zagotoviti dva ključna vidika: 1) nizko raven emisij CO₂ in 2) demokracijo.

3.4.5 Naloga EU je, da svoja prizadevanja še naprej usmerja v raziskave in razvoj, da se ustvari potrebno število delovnih mest za delovno aktivno prebivalstvo, hkrati pa se upoštevajo prihodnje razvojne potrebe, ki nastajajo zaradi večje stopnje rasti na drugih celinah, in sicer na različnih področjih, kot so storitve, izobraževanje, zdravje, okolje, promet, energija, stanovanja, razvoj mest, kmetijstvo, prehrana itd.

3.5 *Zaposlovanje, socialna vključenost in trajnostni razvoj morajo biti v središču delovanja, tako na ravni EU kot na svetovni ravni.*

3.5.1 Mednarodni denarni sklad je priznal, da so bili varčevalni ukrepi bolj radikalni, kot je bilo prvotno mišljeno. Nauk tega mora biti, da je treba odmerek zmanjšati. Treba bi bilo preprečiti krčenje proračuna za vse bistvene socialne programe, tako za programe na področju izobraževanja ali zdravja kot tudi za programe, namenjene brezposelnim mladim. Zaradi mednarodne finančne krize imajo države članice EU veliko potrebo po financiranju, vendar pa refinanciranje realnega gospodarstva v sporazumu Evropskega sveta o večletnem finančnem okviru EU ni ustrezno obravnavano. Ukrepi, ki jih je predlagala trojka Svetovne banke, MDS in Sveta EU, ne omogočajo oblikovanja pogojev, potrebnih za oživitev gospodarstva na podlagi trajnostne in dolgoročne rasti.

3.5.2 Pametne socialne politike, kot so programi, ki brezposelnim pomagajo pri iskanju zaposlitve, ali sistemi, ki socialno varnost zagotavljajo tudi najbolj ranljivim skupinam naše družbe, ni mogoče obravnavati zgolj kot strošek, ampak kot naložbo za prihodnost.

3.5.3 Še posebej močno so krizo občutili mladi v euroobmočju; stopnja brezposelnosti mladih je 22-odstotna, v nekaterih državah, npr. v Španiji ali Grčiji, pa je celo višja od 50 %. Leta 2010 je delež mladih, starih od 15 do 24 let, *zaposlenih za določen čas*, presegel 50 % in dosegel skoraj 70 % (Eurofund, Tretja evropska raziskava o kakovosti življenja, 2012).

3.5.4 Prebivalstvo je povsod plačalo visoko ceno za odpravo katastrofalnih posledic dokazano neodgovornih praks finančnega sektorja.

3.5.5 EU mora dati več vsebine socialni razsežnosti, zlasti socialnemu dialogu, kot je bilo predvideno v načrtu za dokončno vzpostavitev evropske ekonomske in monetarne unije. Državam članicam bi morala pomagati vzpostaviti sisteme jamstva za mlade, izboljšati diverzifikacijo industrije in industrijske inovacije, povečati učinkovitost storitev trga dela, spodbuditi ustvarjanje delovnih mest in okrepiti socialne naložbe (ILO, Guy Ryder, *Jobs, social inclusion and growth should top EU agenda*, 14. februar 2013).

4. Okolju prijaznejši evropski semester

4.1 Že iz prvih posvetovanj v organizaciji EESO je razvidno, da razmerje med prispevki civilne družbe, zbranimi na ravni EU, in prispevki, zbranimi na ravni ZN v okviru neposrednega posvetovanja, ni naletelo na razumevanje in ni zagotovilo preglednosti, česar si upravičeno želijo evropski državljani. Prispevki predstavniških organizacij civilne družbe so obravnavani enako kot prispevki skupin, ki zagovarjajo zasebne interese,

in na isti ravni kot prispevki vlad v časovnem okviru, ki ne pušča veliko maneverskega prostora za organizacijo razprav ob upoštevanju neodvisnosti organizacij in avtonomnosti socialnega dialoga. Poleg tega se je v okviru spremljanja dela konference Rio+20 in dela t. i. odprte delovne skupine ustvaril vtis, da se spodbuja uporaba vnaprej določenega pristopa, kot da je vse že odločeno drugje.

4.2 Na srečo se je EU odločila, da celoten pristop izvede v okviru okolju prijazne strategije Evropa 2020 in evropskega semestra, da se zagotovi usklajen evropski prispevek, s čimer bo Evropa zagotovila enotno izvajanje in zagovarjala enotno stališče na svetovni ravni.

4.3 Zdaj je pomembno, da se vprašanja v zvezi s trajnostnim razvojem vključijo v najpomembnejša področja politike; to sta trenutno strategija Evropa 2020 in evropski semester, glavni element za upravljanje strategije.

EESO se z velikim zanimanjem seznanja z izjavami Komisije in Sveta, da se bodo sklepi in postopki, dogovorjeni na konferenci Rio+20, v Evropski uniji izvajali in razvijali v okviru strategije Evropa 2020. EESO bo zelo pozorno spremljal, kako se bo to dejansko upoštevalo (Svet Evropske unije, Konferenca Rio+20: izid konference Združenih narodov o trajnostnem razvoju in nadaljnje ukrepanje – sklepi Sveta, 25. oktober 2012, 15477/12).

4.4 EESO z velikim zanimanjem spremlja širjenje kroga akterjev, ki sodelujejo v procesu evropskega semestra. Generalni direktorat za okolje letos pri tem sodeluje bolj aktivno kot kdaj koli prej; Svet za okolje je decembra lani prvič razpravljal o letnem pregledu rasti. EESO bo k temu prispeval tako, da bo civilni družbi omogočil, da v tem procesu predstavi svoja stališča v zvezi s trajnostnim razvojem tako v okviru nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov, nekateri od njih imajo namreč zdaj posebne pristojnosti na tem področju, kot tudi v okviru nacionalnih svetov za trajnostni razvoj.

4.5 Odbor glede letnega pregleda rasti ugotavlja, da ni zagotovljena dovolj jasna povezava med različnimi vrstami krize, tj. finančno, gospodarsko, socialno, pa tudi okoljsko krizo, poleg tega se tudi ne zavedamo dovolj, da je nujno treba znatno pospešiti izvajanje okolju prijaznejših ukrepov in preoblikovati naše celotno gospodarstvo, in to ne le kljub krizi, temveč tudi in predvsem zaradi nje. Jasno je, da tako ne gre več naprej.

4.6 Evropska unija mora v okviru letnega pregleda rasti zagovarjati enotno stališče. EU ne more sodelovati pri svetovnih pogajanjih za spodbujanje okolju prijaznega gospodarstva, hkrati pa to vprašanje zanemarjati v najpomembnejših dokumentih na področju gospodarske politike.

4.7 V tem okviru je nekoliko nenavadno tudi, da ni opredeljen ustrezen koncept rasti. Kako lahko ima EU vodilno vlogo v mednarodni razpravi o kazalnikih, ki presegajo BDP, hkrati pa v svojem pregledu rasti omenja izključno BDP? Res je, da se v dokumentih obravnavajo socialni problemi, vendar pa se neposredno ne omenja cilj živeti dobro glede na omejitve našega planeta (ki je tudi naslov sedmega okoljskega akcijskega programa).

4.8 Na srečo so na voljo številni prispevki za usmerjanje razprave o koristnosti oblikovanja dodatnih kazalnikov, ki se mora zdaj osredotočiti na izvajanje, ki temelji na enakopravnem dialogu med institucionalnimi akterji in predstavniki civilne družbe na podlagi sodelovanja vseh zainteresiranih strani v procesu odločanja.

4.9 EESO ugotavlja, da sta odprava subvencij, škodljivih za okolje, in uvedba okoljskega davka posebna elementa v okviru letnega pregleda rasti in priporočil za posamezne države članice ter da so letos v teh dokumentih obravnavana vprašanja v zvezi z ravnanjem z odpadki in odpadno vodo, pa tudi v zvezi z izboljšanjem recikliranja.

5. Povezava razvojnih ciljev tisočletja in ciljev trajnostnega razvoja

5.1 *Treba bi bilo doseči dober sporazum o proračunu Unije v zvezi z razvojnimi cilji tisočletja* ⁽³⁾.

5.1.1 Zmanjšanje revščine je povezano z zagotavljanjem enakosti in pravičnosti, to pa pomeni dostop do storitev, kot so zdravstvene storitve, izobraževanje in zaposlovanje. Pri oblikovanju razvojnih ciljev tisočletja je bil prevelik poudarek na donatorjih. V prihodnjem okviru je treba predvideti:

— večjo vključenost in večji obseg sodelovanja partnerskih držav, ki morajo na koncu opraviti večino dela;

— okrepljen okvir vzajemne odgovornosti tako za države donatorke kot partnerske države ter

— prožnost, da se partnerskim državam omogoči, da razvojne cilje prilagodijo glede na nacionalne razmere.

5.1.2 Zaradi časovnega okvira in usmerjenosti v rezultate je imelo osem razvojnih ciljev tisočletja velik učinek na politike na področju mednarodnega razvoja. Z osredotočenostjo na omejeno število merljivih ciljev so prispevali k povečanju razvojne pomoči in bolj učinkovitemu usmerjanju pomoči. Bolj ko se bližamo roku, določenemu za uresničitev ciljev, tj. letu 2015, pa postaja jasno, da bodo cilji imeli omejene rezultate; zabeleženi so bili tako uspehi kot neuspehi.

5.1.3 Cilji trajnostnega razvoja bodo morali dopolnjevati obstoječe razvojne cilje tisočletja. Med cilji trajnostnega razvoja in razvojnimi cilji tisočletja sta dve veliki razliki: cilji trajnostnega razvoja so globalni (v nasprotju z razvojnimi cilji tisočletja, ki se nanašajo v glavnem na jug) z razsežnostjo, ki presega metastandard zmanjševanja revščine (naravni viri, potrošnja, proizvodnja, energija, človekove pravice itd.).

5.1.4 Prihodnji dve leti bosta zelo pomembni za opredelitev prihodnjega programa za razvoj. Oba procesa, tj. revizija razvojnih ciljev tisočletja in formalizacija ciljev trajnostnega razvoja, bosta morala zagotavljati glavne smernice strukture trajnostnega razvoja po letu 2015.

To bi moralo vključevati horizontalno zagotavljanje proračunskih sredstev v javnih politikah za enakost spolov kot najpomembnejšega dejavnika boja proti revščini in neenakostim ⁽⁴⁾.

Pri tej zahtevni nalogi bi morali večji poudarek nameniti človekovim pravicam in sodelovanju organizacij civilne družbe pri sprejemanju odločitev, da se zagotovi pristop, ki se osredotoča na gospodarstvo in storitve kot sredstva za človekov razvoj ⁽⁵⁾.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽³⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 144–150.

⁽⁴⁾ UL C 76, 14.3.2013, str. 8–14.

⁽⁵⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 82–86.

UL, C 181, 21.6.2012, str. 28–34.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prehranski varnosti in bioenergiji (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 341/04)

Poročevalec: **g. CHIRIACO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. februarja 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Prehranska varnost in bioenergija.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja dne 18. septembra) s 173 glasovi za, 3 glasovi proti in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je treba prehransko varnost postaviti v središče politik Unije kot predpogoj za strategijo globalne stabilnosti.

1.2 V razpravi "hrana ali gorivo" se je Odbor sicer strinjal z EU, da je treba zmanjšati našo odvisnost od uvoza fosilnih goriv, vendar poziva Komisijo, naj prednostno obravnava vprašanja, kot so zanesljiva preskrba s hrano, zaščita zemljišč, konkurenčnost evropskega kmetijstva in raba zemljišč ⁽¹⁾, ter pri tem vzpostavi tesno povezavo med zagotavljanjem prehranske varnosti in proizvodnjo bioenergije ⁽²⁾.

1.3 EESO meni, da mora prihodnost Evropske unije temeljiti na socialni, gospodarski in okoljski trajnosti ter da mora biti proizvodnja energije iz obnovljivih virov tesno povezana z doseganjem teh ciljev.

1.4 Odbor se strinja z odločitvijo Komisije, da v direktivi 98/70/ES in 2009/28/ES vključi zavezujoče določbe o spremembi rabe zemljišč, saj se sedanja biogoriva proizvajajo iz kmetijskih rastlin.

1.5 Odbor znova poudarja svoje stališče iz mnenja TEN/502 ⁽³⁾, v katerem nasprotuje odločitvi Komisije, da oceni posredno spremembo rabe zemljišč na podlagi primerjave fosilnih in biogenih energentov, ki se osredotoča le na emisije toplogrednih plinov ter zmanjšuje pomen vprašanj, kot sta zanesljiva preskrba in vpliv fosilnih goriv.

1.6 Odbor podpira predlog Komisije, da se, ob upoštevanju že izvedenih naložb, zmanjša proizvodnja biogoriv, pridobljenih iz kmetijskih kultur, in spodbudijo "napredna" biogoriva, vendar meni, da bi lahko proizvodnja biogoriv druge generacije, pri katerih se uporabljata les in slama, odpravila ponore ogljika in tako zvišala ravni CO₂ ⁽⁴⁾.

1.7 Odbor meni, da bi bila njegova ocena drugačna, če bi se kot surovina za proizvodnjo biogoriv uporabljale tudi mikroalge; čeprav se trenutno še ne uporabljajo v komercialne namene, bi v primerjavi z biogorivi prve generacije zbudile manj pomislekov glede konkurence na področju obdelovalnih površin in vodnih virov.

1.8 Odbor v celoti potrjuje sklepe v zvezi z biogorivi, ki so bili sprejeti na konferenci EESO o prehranski varnosti leta 2011: "proizvodnja biogoriv bi morala biti v skladu s skupnimi načeli ter predmet presoj vplivov na okolje, v katere so tesno vključene lokalne oblasti, da se zagotovi skrbno upoštevanje pravice do hrane".

1.9 Odbor v skladu s to oceno Komisiji priporoča, da na evropski ravni sprejme orodja, kot je kazalnik na ravni izvajalca (*operator level indicator*), da se na ravni posamezne države članice oceni možen vpliv projektov s področja bioenergije na prehransko varnost.

2. Splošne ugotovitve

2.1.1 Energetski sistem na mednarodni ravni trenutno preživlja zelo težke čase, kar je deloma posledica globalne gospodarske krize, zlasti pa geopolitičnega položaja v državah severne Afrike in na Bližnjem vzhodu.

⁽¹⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

⁽²⁾ UL C 110, 9.5.2006, str. 49.

⁽³⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

⁽⁴⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

2.1.2 Podatki OECD za leto 2009 kažejo, da se je poraba energije na svetovni ravni znižala za 4,4 %, v ZDA za 5 % in v EU za 5,5 %, medtem ko se je v državah nečlanicah OECD povpraševanje zvišalo za 2 %. K temu je treba dodati jedrsko nesrečo v Fukušimi (Japonska), ki je nekatere države, med drugim Nemčijo, spodbudila k opuščanju uporabe jedrskega goriva za proizvodnjo energije.

2.1.3 Evropa trenutno uvaža 80 % nafte, 60 % zemeljskega plina in 40 % premoga za kritje svojih potreb po energiji, ki naj bi znašale 1 583,3 Mtoe (Nomisma). Delež neobnovljivih virov energije je 91 % (nafta 36,6 %, zemeljski plin 24,5 %, premog 15,7 %, jedrska energija 13,6 %), obnovljivih virov pa 9 % (6,1 % biomasa, bioplin in komunalni odpadki, 1,7 % vodna energija, 0,7 % vetrna energija, 0,3 % geotermalna energija, 0,1 % fotovoltaična in sončna energija).

2.1.4 Evropa je vse bolj odvisna od uvoza energije. Ocenjuje se, da bodo leta 2030 države EU-28 uvažale 84 % zemeljskega plina, 59 % premoga in 94 % nafte, ki jih potrebujejo (Evropski svet za obnovljive vire energije – EREC). Podatki za leto 2009 kažejo, da sektor prometa predstavlja največji delež porabe energije, in sicer 33 %, stanovanjski sektor 26,5 %, industrija 24,2 % in storitve 14 %, medtem ko je kmetijstvo z 2,3 % na zadnjem mestu.

2.1.5 Cilje, ki si jih je zastavila EU, je mogoče povzeti na naslednji način:

- zmanjšanje odvisnosti od uvoženih neobnovljivih virov energije, ki pomenijo 75 % energetske porabe v Evropi, kar je 890,5 Mtoe;
- izboljšanje zanesljivosti oskrbe;
- povečanje primarne proizvodnje v EU-28 s sedanjih 812 Mtoe ter
- boj proti podnebnim spremembam in znižanje emisij CO₂ in toplogrednih plinov.

2.2 Preobrat v energetske politiki

2.2.1 V zadnjih letih so se pri energetskega sistema, ki temelji na fosilnih gorivih, pokazale številne pomanjkljivosti, zaradi katerih sta prihodnja trajnost tega sistema in zagotavljanje oskrbe dvomljiva in zaradi česar so potrebni zanesljivejši energetske viri v okviru nadzorovanega sistema uvoza energije.

Povpraševanje po energiji še naprej narašča (Mednarodna agencija za energijo – IEA), zato bo prihodnje in neustavljivo izčrpanje fosilnih goriv ogrozilo sposobnost Evrope, da zadovolji

svoje naraščajoče potrebe po energiji. To izčrpanje je posledica neobnovljive narave navedenih fosilnih goriv; proces preobrazbe traja zelo dolgo, kar ni združljivo z energetskimi potrebami sodobne družbe.

2.2.2 Glavne vrste obnovljive energije so:

- sončna energija,
- vetrna energija,
- vodna energija,
- geotermalna energija in
- biomasa.

To ni nujno celovit pregled, zlasti kar zadeva rezultate znanstvenih raziskav.

2.2.3 Bioenergijo je mogoče opredeliti kot energijo, ki se pridobiva iz biomase, ta pa se glede na agregatno stanje razvršča na naslednji način:

- trdna biomasa: iz gozdov, kmetijskih rastlin ter kmetijskih rastlinskih in živalskih odpadkov;
- bioplin: plin, ki se ob odsotnosti kisika pridobiva iz fermentacije biomase, vključno s komunalnimi odpadki, gnojem, kmetijskimi ostanki in stranskimi proizvodi živilske industrije, industrijsko goščo in lesno biomaso;
- biotekočine in biogoriva, ki se pridobivajo iz rastlinskih olj (oljna repica, soja, sončnice, palmovo olje) ter iz rastlin za pridelavo sladkorja, škroba in celuloze (repa, sladkorni trs, koruza, pšenica, trstičje), kot tudi biotekočine, ki se pridobivajo s pirolizo biomase.

2.2.4 Biomasa je obnovljiv vir, ki je že postal učinkovit vir energije. Pomeni vsak organski material, ki neposredno ali posredno s fotosintezo uporablja sončno energijo. Pridobiva se iz energetskih kultur ali organskih ostankov gozdnih proizvodov ter s tehnološko predelavo kmetijskih proizvodov.

2.2.5 Na svetovni ravni se približno 50 % potencialno razpoložljivih ostankov pridobiva iz gozdarstva, drugih 50 % se zagotavlja iz kmetijstva, pri čemer so zlasti pomembni obrati, ki jih poganja biomasa iz kmetijstva in živinoreje (IEA).

2.3 Pobude EU za razvoj obnovljivih virov energije

- Kjotski protokol, ki je začel veljati 21. marca 1994;

- program Altener za spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije (Odločba Sveta 93/500/EGS);
- Zelena knjiga o obnovljivih virih energije (1996);
- bela knjiga, v kateri je določen cilj, da se do leta 2010 12 % energije pridobiva iz obnovljivih virov;
- Direktiva 2001/77/ES o spodbujanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije;
- Direktiva 2003/30/ES o pospeševanju rabe biogoriv;
- Direktiva 2003/96/ES o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije;
- COM(2005) 628 final – Akcijski načrt za biomaso;
- COM(2006) 34 final – Strategija EU za biogoriva;
- Zelena knjiga – Evropska strategija za trajnostno, konkurenčno in varno energijo (2006);
- sveženj podnebje/energija (20-20-20), Evropski svet, 9. marec 2007;
- Direktiva 2009/28/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov, spremembi in poznejši razveljavitvi direktiv 2001/77/ES in 2003/30/ES (besedilo velja za EGP);
- Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu - Časovni načrt obnovljive energije - Obnovljiva energija v 21. stoletju: izgradnja trajnejše prihodnosti. COM(2006) 848 final;
- Sporočilo Komisije – Podpora električni energiji iz obnovljivih virov energije. SEC (2005) 1571 – COM (2005) 627 final.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Bioenergija in socialno-gospodarska vprašanja

3.1.1 Socialno-gospodarski učinki bioenergije so v veliki meri odvisni od njenih stroškov, tj. spodbud in strukturnih

pomanjkljivosti, ter koristi, tj. povezanih dejavnosti, učinkov na BDP, znižanja emisij CO₂, učinkov na zaposlovanje, znižanja tveganj, povezanih z gorivom, odprave stroškov odstranjevanja odpadkov, proizvodnje gnojil in drugih stranskih proizvodov (Althesys). Poleg tega proizvodnja bioenergije postane konkurenčna, ko cena nafte preseže 70 USD na sodček.

3.1.2 Sedanji sistem proizvodnje biomase v energetske namene vpliva na zemljišča, gospodarstvo, cene in družbo kot celoto. Odbor meni, da bi bilo treba te učinke oceniti, da se odpravijo pomanjkljivosti in izkrivljanja.

3.1.3 Odbor meni, da razvoj bioenergije vpliva na prehransko varnost iz razlogov, ki so tesno povezani s cenami in lokalnimi dejavniki. Glavni neposredni učinek na cene izhaja iz povpraševanja po biogorivih, saj so energetski trgi z vidika vrednosti večji od kmetijskih trgov. Cene energije določajo kmetijske cene energetskih pridelkov, saj povečanje povpraševanja po energiji, povezani s kmetijskimi proizvodi, določa najnižjo ceno sladkorne pese, koruze in oljne repice ter njihovo najvišjo ceno, ki bi, če bi bila presežena, povzročila nekonkurenčnost uporabe kmetijskih rastlin v primerjavi z drugimi viri energije, kot so vetrna, sončna in geotermalna. Poleg tega je treba opozoriti na splošen problem, ko višje cene energije zvišujejo stroške kmetijskih proizvodnih dejavnikov.

3.1.4 Bioenergija se je pokazala kot možna rešitev, ki lahko ponovno oživi območja, ki so gospodarsko prikrajšana in ne dovolj kmetijsko izkoriščena, zlasti v razvijajočih se sektorjih na različnih stopnjah proizvodnje, spravila, prevoza in predelave. Tudi z gospodarskega vidika in vidika zaposlovanja je mogoče doseči pozitivne učinke: po podatkih iz sporočila Komisije COM(2005) 628 final Akcijski načrt za biomaso naj bi bilo leta 2010 neposredno zaposlenih 300 000 novih delavcev, zlasti na podeželju.

3.1.5 Uporaba pogozdenih površin za energetske namene lahko prek boljšega upravljanja zemljišč ter zaščite pogozdenih površin prispeva k obnovi lokalnih kmetijsko-gozdarskih skupnosti. Poleg tega obstajajo možnosti za povečanje zmogljivosti gozdnih ekosistemov za izvajanje njihovih primarnih nalog, in sicer za proizvodnjo lesne biomase ter zaščito naravne dediščine in rodovitnosti tal.

3.2 Zemljišča

3.2.1 Odbor izraža obžalovanje, ker, podobno kot se je zgodilo v preteklosti v zvezi z nafto, bogate države, kjer primanjkuje rodovitnih zemljišč za oskrbo prebivalstva, prek svojih multinacionalk ali celo državnih skladov znatno vlagajo v tretje države, da bi izkoriščale zemljišča. Tako obstaja nevarnost, da bo prišlo do prilaščanja zemljišč, kar bi lahko oslabilo strukturo podeželskih skupnosti ter ogrozilo kmetijske in gozdne vire lokalnega prebivalstva. Odbor meni, da ta situacija še zdaleč ni primer trajnostnega razvoja z gospodarskega, socialnega in okoljskega vidika.

3.2.2 Spori na področju rabe zemljišč so občutljiva tema, zlasti v primeru držav v razvoju ali velikih, redko poseljenih držav (npr. Brazilija ali ameriška zvezna država Iowa). Koncept spora na področju rabe zemljišč, čeprav ga je mogoče predvideti, je mogoče ponazoriti s podatkom, da bi s količino koruze, potrebne za proizvodnjo 25 galonov bioetanola, lahko nahranili eno osebo v celem letu (World Watch Institute).

3.2.3 Konflikt na področju rabe zemljišč je povezan z uvozom biogoriv v EU in s preskrbo s hrano v državah v razvoju, zlasti v Afriki in jugovzhodni Aziji, saj obstajajo napeitosti v zvezi z lastništvom zemljišč, ker te države nimajo zemljiških knjig in običajnega prava.

3.2.4 Odbor podpira strategijo EU na področju biogoriv (COM(2006) 34 final), zlasti navedbo, da je bistveno, da za proizvodnjo surovin za biogoriva veljajo ustrezni minimalni okoljski standardi, ter poudarja pomisleke glede uporabe zemljišč v prahi zaradi možnega vpliva na biotsko raznovrstnost in tla.

3.3 Voda

3.3.1 V svetu z vse višjo stopnjo razvoja nenadzorovana uporaba vodnih virov nenehno narašča. Vzroki za to so rast svetovnega prebivalstva in njegovo preseljevanje, spremembe v prehrabnih navadah ter pomen biogoriv. Sedanja strategija za razvoj biogoriv bo nedvomno še zaostri krizo z vodo, dostop do vode pa bi lahko bil omejevalni dejavnik pri proizvodnji surovin, kot sta koruza in sladkorni trs.

3.3.2 EESO meni, da je v zvezi z gojenjem pridelkov za biogoriva potreben prehod k pridelkom, ki ne potrebujejo namakanja in lahko rastejo tudi na območjih v notranjosti in prikrajšanih območjih, saj je sicer pri proizvodnji enega litra biodizla za namakanje pridelkov in v kemijskem procesu predelave potrebnih 4 000 litrov vode.

3.4 Okolje

3.4.1 Izkrivljena uporaba tal in zlasti kmetijskih površin, pa naj gre za proizvodnjo hrane ali bioenergije, pomeni možna tveganja, kot so:

- vse večji pritiski na celoten kmetijski sektor zaradi vse intenzivnejše obdelave (zbijanje tal, presežek hranil, prekomerna poraba vode, erozija);
- preoblikovanje polj in travnikov v obdelovalne površine za energetske pridelke, s čimer se izgubljajo ponori ogljika;
- izguba biotske raznovrstnosti zaradi intenzivnih vzorcev proizvodnje ter
- homogenizacija pokrajine (poročilo Evropske agencije za okolje št. 7/2006).

3.4.2 Vendar Odbor meni, da bi lahko racionalna raba tal v tesni povezavi z dobrimi praksami kmetovanja, ki se uporabljajo v EU, na podlagi pridelkov, povezanih s proizvodnjo različnih vrst bioenergije, dejansko povečala biotsko raznovrstnost ter zmanjšala homogenizacijo pokrajine. Odbor meni, da tukaj za Evropo ni poti nazaj.

3.4.3 S tega vidika bi se bilo treba osredotočiti na biogoriva druge generacije, čeprav – glede na to, da so primerna za intenzivno in industrijsko obdelavo – bi bila vloga kmetov omejena zgolj na dostavo surovin brez kakršnega koli jamstva za finančno nadomestilo. Odbor meni, da je treba ponovno uravnotežiti vlogo kmetov v zvezi s proizvodnjo in trženjem energetskih pridelkov, da se spodbudijo organizacije proizvajalcev v celotni oskrbovalni verigi, pri čemer bi lahko slednji imeli odločilno vlogo v pogajanjih o uravnoteženih pogodbah s sektorji, ki sledijo v proizvodni verigi.

3.5 Evropski pristop k bioenergiji

3.5.1 V primeru obsežnega gojenja energetskih pridelkov na kopnem je potrebno trajnostno upravljanje gozdov in kmetijskih površin. Proizvodnja biomase za energetske namene lahko pozitivno vpliva na okolje samo, če bo izvedena na ustrezen način. Opuščanje podeželskih območij je na primer spodbudilo destabilizirajoče naravne dejavnike. Zemljišče, ki ni vzdrževano s pozitivnimi človeškimi dejavnostmi, je izpostavljeno višjim tveganjem zemeljskih plazov, dezertifikacije in požara.

3.5.2 Odbor meni, da je treba za spodbujanje celovitega razvoja bioenergije na terenu razviti model porazdeljene proizvodnje in kratkih energetskih verig, ki bo vključeval manjše obrate za predelavo lokalno proizvedene biomase ter tako zagotovil koristi v smislu vplivov na okolje in resnično možnost neposrednega vključevanja kmetov v proizvodno verigo (kot posameznikov ali skupin).

3.5.3 Odbor podpira smernice dobre prakse, ki jih je treba uporabljati za različne energetske pridelke in ki jih je predložila Evropska agencija za okolje, vključno z:

- zagotavljanjem obdelave zemljišč skozi vse leto;
- pridelovanjem na pobočjih;
- ustvarjanjem protivetrnih pasov z uvedbo pridelkov različnih višin;
- ohranjanjem in ustvarjanjem protivetrnih pasov kot delov meja med polji ter uvedbo praks, ki preprečujejo izgubo organskega materiala v tleh.

3.5.4 Odbor meni, da lahko razvoj energetske usmerjenega kmetijstva ob ustreznem upravljanju prispeva k stalni človeški prisotnosti na zemljišču, s čimer se zagotovi upravljanje in izkoriščanje zemljišča kot vira, zlasti kar zadeva gozdne vire.

3.5.5 Poleg tega se lahko v kmetijskem sektorju proizvodnja bioenergije na nadzorovan način prepleta s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, kar prispeva k diverzifikaciji tržnih poti, lažjemu prehodu na vse bolj konkurenčen kmetijski sektor ter k zagotavljanju nespornih rešitev v zvezi z uporabo kmetijskih proizvodov v novih državah članicah.

3.6 Sistemi nadzora kakovosti pri proizvodnji bioenergije

3.6.1 Za preučevanje okoljskih vplivov bioenergije se uporabljajo zelo različne metode. Odbor želi poudariti zlasti naslednji:

— ogljikov odtis proizvodnje biomase in

— ocene v okviru DPSIR (*driving force, pressure, state, impact, response* – gonilne sile, pritiski, stanje, vplivi, odgovori).

3.6.2 Pri presoji vplivov na okolje se lahko uporabijo ocene življenjskega cikla za določitev in količinsko opredelitev dejanskih ali možnih okoljskih in energetskih obremenitev v različnih fazah cikla proizvodnje in potrošnje bioenergije. Ta tehnika omogoča primerjavo okoljskega profila različnih oblik bioenergije s profilom fosilnih goriv, ki opravljajo podobne naloge.

3.6.3 Odbor meni, da je stališče držav globalnega partnerstva za bioenergijo, vključno z ZDA in Kitajsko, ki so podpisale

mednarodni sporazum o nadzoru uporabe biogoriv ter njihovega vpliva na okolje in prehrabeno ravnesje, v skladu z zgoraj navedenimi načeli. Vsaka država lahko izmeri okoljsko trajnost bioenergije s pomočjo 24 neobveznih meril in kazalnikov.

3.6.4 V skladu s tem Odbor meni, da je treba pri uporabi odvečnih zemljišč za proizvodnjo surovin za bioenergijo ne samo določiti s tem povezane okoljske, gospodarske in socialne omejitve, temveč z dejavnikom posredne spremembe rabe zemljišč (*indirect land-use change*) tudi ugotoviti, ali bi zemljišče, ki se izkorišča za energetske pridelke, lahko povzročilo zvišanje emisij CO₂.

3.6.5 Odbor se strinja z odločitvijo Komisije, da spremlja tveganja, povezana z biogorivi v prometnem sektorju (Direktiva 28/2009), da omeji delež biogoriv in biotekočin, ki se pridobivajo iz poljščin, v skladu s stopnjo zrelosti različnih tehnologij, ter da spodbuja proizvodnjo bioenergije iz proizvodov, ki ne ustvarjajo dodatnega povpraševanja po zemljiščih, kot je sežiganje komunalnih odpadkov.

3.6.6 Odbor meni, da uporaba biogoriv prve generacije ne bi smela ovirati EU pri naložbah v raziskave novih virov čiste energije ⁽⁵⁾.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 111-115.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o usklajenem evropskem ukrepanju za preprečevanje energetske revščine in boj proti njej (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 341/05)

Poročevalec: **g. COULON**

Soporočevalec: **g. HERNÁNDEZ BATALLER**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. februarja 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje o naslednji temi:

Usklajeno evropsko ukrepanje za preprečevanje energetske revščine in boj proti njej

(mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 177 glasovi za, 2 glasovoma proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Cene električne energije, plina, nafte in drugih goriv se močno povečujejo in stanje se je v okviru družbeno-gospodarske krize, katere posledice občuti vse več ljudi, zelo poslabšalo. Namen tega mnenja ni ugotavljanje vzrokov za to rast cen, temveč preučitev možnih predlogov za spodbujanje usklajenega ukrepanja na evropski ravni v skladu z načelom subsidiarnosti, da bi preprečevali energetske revščine, se proti njej borili, spodbujali solidarnost na tem področju in (tako v Evropi kot drugod) bolje zaščitili ranljive državljanke.

1.2 Glede na ta velik izziv se EESO zavzema za evropsko zavezo za energetske varnost in solidarnost v okviru evropske energetske skupnosti, za katero si Odbor prizadeva.

1.3 Ta evropska zaveza za energetske varnost in solidarnost bi spodbudila resnično evropsko politiko za boj proti energetske revščini in za solidarnost na podlagi priznavanja univerzalne pravice do dostopa do energije, ki je po mnenju EESO ključna skupna dobrina za zagotavljanje dostojanstvenega življenja vseh državljanov. Cilji zaveze bodo tako kratkoročno kot dolgoročno

— varovati državljanke pred energetske revščino in preprečevati njihovo socialno izključenost;

— ukrepati, da bi se zmanjšali strukturni dejavniki ranljivosti (z zagotavljanjem osnovnega dostopa do energije po sprejemljivih in stabilnih cenah);

— spodbujati vsakogar, da prevzame odgovornost za uporabo trajnostnih in obnovljivih virov energije (s čimer se zagotovi prehod na nizkoogljično družbo).

1.4 EESO poziva k oblikovanju evropskih kazalnikov energetske revščine in uskladitvi statističnih podatkov, da se ta problem bolje opredeli, prepreči in odpravi na evropski ravni ter razvije evropska solidarnost na tem področju.

1.5 EESO priporoča oblikovanje evropskega centra za spremljanje revščine, ki bi bil osredotočen predvsem na energetske revščine. Ta center bi vključeval vse udeležene strani in prispeval k opredelitvi evropskih kazalnikov energetske revščine (v sodelovanju z Eurostatom), ugotavljanju dejanskega stanja in opredeljevanju primerov najboljše prakse, oblikovanju priporočil za boljše preprečevanje in odpravljanje problemov ter utrjevanje evropske solidarnosti na tem področju.

1.6 EESO priporoča, naj državljanski forum o energiji (t.i. londonski forum) v svoje okrilje vključi predstavnike EESO ter tesno sodeluje z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti in podobnimi institucijami v državah članicah.

1.7 EESO želi, da bi bil energetske trg bolj osredotočen na potrošnike in splošneje na državljanke (v Evropi in drugod), zlasti na najbolj ranljive. EESO podpira vsak mehanizem, ki bi slednjim omogočal, da bi znova prevzeli nadzor nad lastno energetske porabo. EESO priporoča, da Evropska komisija v poročilo, katerega pripravo je (do konca leta 2013) zahteval Evropski svet, skupaj z dejavniki ranljivosti vključi analizo energetske

revščine v Uniji, predlaga evropsko strategijo in načrt za preprečevanje in izkoreninjenje revščine. Najpomembnejše vprašanje je preprečiti kakršno koli povečanje stroškov, ki bi se mu lahko izognili z usklajeno in učinkovito evropsko politiko (glej mnenje TEN/508 o gospodarskih učinkih elektroenergetskih sistemov zaradi povečane in nestalne dobave energije iz obnovljivih virov – CESE 2599/2012) ⁽¹⁾.

1.8 Odbor priporoča, da bi bilo treba glavne ukrepe energetske politike EU in držav članic pred sprejetjem proučiti z vidika porazdelitve njihovega gospodarskega vpliva na različne skupine potrošnikov (npr. v odvisnosti od dohodkov, sestave gospodinjstva ali načina ogrevanja). Cilj bi bil posodobiti podatke o skupinah potrošnikov, ki bi se jim računali za energijo nesorazmerno povečali v primerjavi s povprečjem prebivalstva, in po potrebi predlagati izravnalne ukrepe (spremembe predpisov, izboljšanje energetske učinkovitosti stanovanj itd.) v korist najbolj ranljivih potrošnikov.

1.9 EESO poziva Evropsko komisijo, naj preuči ustanovitev evropskega sklada za energetske solidarnost, ki bo služil kot medsektorsko orodje za vse evropske ukrepe o tej tematiki, tako da bo na primeren način zagotavljal evropsko solidarnost na tem področju.

1.10 EESO se zavzema za vsakoletno srečanje civilne družbe za razpravljanje o energetske revščini in solidarnosti v Evropi, izmenjevanje izkušenj o lokalnih, nacionalnih in evropskih pobudah ter oblikovanje praktičnih priporočil za nosilce odločanja na lokalni, nacionalni in evropski ravni, ki delujejo v okviru institucij, združenj in posameznih industrij, v sodelovanju z evropskim centrom za spremljanje revščine.

1.11 Ker sta boj proti energetske revščini in razvoj solidarnosti na tem področju splošnega evropskega pomena, EESO želi, da Evropska komisija Parlamentu in Svetu predlaga, da se ta tematika posebej obravnava v okviru evropskega leta ("energetske solidarnosti"). Namen tega bi bil ozavestiti javnost in pritegniti pozornost oseb, ki sprejemajo odločitve o tej z evropskega vidika zelo pomembni problematiki.

1.12 V povezavi s tem EESO Evropski komisiji priporoča, da organizira evropsko informacijsko kampanjo o boju proti energetske revščini in razvoju solidarnosti na tem področju, ki bi se izvajala na nacionalni in lokalni ravni. Kampanja bi bila namenjena zlasti izobraževanju na področju energetske učinkovitosti, spodbujanju državljanov, da ne bi bili zgolj potrošniki, temveč bi dejavno vplivali na lastno energetske porabo, sprejemanju odgovornosti in vključevanju predstavnikov industrije itd.

2. Nujna naloga: odprava energetske revščine s pomočjo evropske zaveze za energetske varnost in solidarnost

2.1 Energija je ključna skupna dobrina, ker jo nujno potrebujemo pri vsakodnevnih dejavnostih in vsakomur omogoča dostojno življenje. Kjer ni na voljo, se dogajajo tragedije.

Energetska revščina ubija fizično in socialno. V Evropi je prizadetih več kot 50 milijonov ljudi (Evropski projekt *European Fuel Poverty and Energy Efficiency* - 2009). To nevdržno stanje je treba odpraviti. EESO poziva k nujnemu ukrepanju na evropski ravni in sprejetju evropske zaveze za energetske varnost in solidarnost, da bi spodbujali resnično evropsko politiko boja proti energetske revščini in razvoja solidarnosti na tem področju, katere cilji bodo:

- varovati državljane (v Evropi in drugod) pred energetske revščino in preprečevati njihovo socialno izključenost;
- ukrepati, da bi vsakomur v Evropi zagotovili zanesljiv in stalen osnovni dostop do energije po razumnih in stabilnih cenah, ter hkrati
- zagotavljati prehod v družbo z nizkimi izpusti ogljikovega dioksida.

2.2 Ta evropska zaveza bo omogočala izvajanje skupnih in usklajenih ukrepov na evropski ravni za zmanjšanje energetskega razkoraka in bo temeljila na priznavanju univerzalne pravice do dostopa do energije (da bi tako lahko vsakdo živel v dostojnih življenjskih razmerah). EESO želi, da bi bila ta pravica vključena v Lizbonsko pogodbo, želi pa tudi, da bi med cilje evropske politike, zlasti energetske politike, lahko vključili boj proti energetske revščini in spodbujanje solidarnosti v tem okviru. EESO poziva, da je treba z energijo, ki je skupna dobrina, ravnati temu primerno, kar pomeni, da zanjo veljajo obveznosti javne storitve. Oskrba z energijo prek podjetij je storitev splošnega gospodarskega pomena, katere vloga pri pospeševanju evropske socialne in teritorialne kohezije je priznana z Lizbonsko pogodbo (člen 14 PDEU / protokol št. 26). Listina EU o temeljnih pravicah priznava pravico do socialne in stanovanjske pomoči, da se zagotovi dostojno življenje (člen 34), obveznost zagotavljanja visoke ravni varstva potrošnikov (člen 38) in temeljno pravico dostopa do javnih storitev (člen 36).

2.3 Tako bo Unija oživila načelo solidarnosti, ki je steber njene gradnje, in okrepila smisel evropskega projekta med državljani, ki so vedno bolj razočarani in nezaupljivi. EESO tudi opozarja, da 81 % anketiranih evropskih državljanov podpira boj proti energetske revščini (Eurobarometer, Evropski parlament, 2011).

2.4 EESO izraža zadovoljstvo ob zanimanju, ki ga je Evropski svet 22. maja 2013 pokazal za vprašanja stroškov in cene energije ter njihove učinke za gospodinjstva, zlasti za najbolj ranljiva. Ta vprašanja imajo veliko politično težo na primer v Bolgariji, vlada je namreč 20. februarja 2013 odstopila po demonstracijah državljanov, ki jih je sprožilo nezadovoljstvo zaradi nenadnega in izrednega povečevanja cen električne energije (v obdobju od decembra 2012 do januarja 2013 so se povečale za več kot 20 %) kot posledice nacionalnih ukrepov odprtja trga (Bolgari 17,3 % svojih dohodkov porabijo za elektriko – Nacionalni statistični urad) v državi, kjer je povprečna plača nižja od 400 eurov.

⁽¹⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 1–8.

2.5 EESO opozarja, da se cene energije nenehno povečujejo: med letoma 2011 in 2012 se je električna energija v EU podražila za 6,6 %, največ na Cipru (21 %), v Grčiji (15 %), Italiji (11 %), na Irskem in Portugalskem (10 %) ter v Bolgariji, Španiji in na Poljskem (9 %). Zemeljski plin za gospodinjstva se je v EU podražil za 10,3 %, največ v Latviji (21 %), Estoniji (19 %) in Bolgariji (18 %) (Eurostat, maj 2013).

3. Stvarnost energetske revščine

3.1 V Evropi so težave z dostopom do energije v veliki meri odpravljene, na svetovni ravni pa 1,2 milijarde ljudi še vedno nima dostopa do elektrike in 2,8 milijarde ljudi še vedno uporablja les ali drugo biomaso za ogrevanje ali kuhanje (Svetovna banka / Mednarodna agencija za energijo, maj 2013). Ta problem dostopa do sodobnih energetskih storitev je tako velik, da je OZN leto 2012 razglasila za mednarodno leto trajnostne energije za vse in predlagala trajnostno in zanesljivo oskrbo z energijo kot enega od 12 svetovnih ciljev trajnostnega razvoja, ki so prvič namenjeni tako državam v razvoju kot razvitim državam.

3.2 V Evropi se energetska revščina kaže v vedno večjem številu ljudi (več kot 50 milijonov po podatkih evropskega projekta *European Fuel Poverty and Energy Efficiency*, 2009), ki s težavo poravnavajo svoje račune za energijo ali pa imajo omejen dostop do energije, in sicer zaradi majhnih dohodkov, neizoliranih stanovanj, neučinkovite opreme (za ogrevanje, kuhanje in toplo vodo) ter visokih stroškov energije. Tudi mobilnost obremenjuje proračune gospodinjstev, ki so pogosto daleč od mestnih središč in za katere je zaposlitev odvisna od prevoza. To zadeva starejše, starše samohranilce, brezposelne, prejemnike socialne pomoči in druge. Posledice so mnogotere: omejena mobilnost vpliva na zaposlovanje, pomanjkanje ogrevanja vpliva na higieno in zdravje (dilema "heat or eat" ("grej ali jej"), bolezni dihal itd.) in pogosto vodi v povečano umrljivost, prezadolženost ter socialno in geografsko izolacijo.

3.3 Energetska revščina je dejavnik slabljenja, ki se pridružuje drugim, težave pa vzajemno učinkujejo kot padajoča spirala in obremenjujejo ljudi, ki že sicer živijo v revščini. Tveganje revščine pa se povečuje (Eurostat, december 2012): v EU-27 je leta 2011 socialna izključenost ogrožala 119,6 milijona ljudi zaradi tveganja revščine, hude gmotne prikrajšanosti ali zaradi življenja v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo. EESO opozarja, da je cilj strategije Evropa 2020 število ljudi, ki trpijo zaradi revščine in socialne izključenosti, zmanjšati za vsaj 20 milijonov.

3.4 Boj proti energetske revščini in razvoj solidarnosti na tem področju postaja vse pomembnejša prednostna večsektorska naloga evropske politike, ki zajema vsa politična področja, od socialnega, zdravstvenega, okoljskega in gospodarskega do političnega.

4. Potrebujemo evropske kazalnike in statistične podatke na področju energetske revščine

4.1 Energetska revščina / energetska negotovost: negotovost se nanaša na stanje velike začasne ranljivosti. Energetska revščina se nanaša na socialno stanje, na katero vplivajo zunanji (cene energije, energetska učinkovitost stanovanj itd.) in notranji dejavniki (staranje, dohodki itd.). EESO bo uporabljal izraz "energetska revščina" tako za prvi kot za drugi vidik.

4.2 Opredelitev imajo samo Francija, Slovaška, Združeno kraljestvo in Irska.

4.3 Združeno kraljestvo ima objektivno opredelitev energetske revščine ("*fuel poverty*"): to je stanje gospodinjstva, ki mora porabiti več kot 10 % svojih dohodkov, da v svojem stanovanju doseže zadovoljivo raven toplote (po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije 21 stopinj Celzija v dnevni sobi in 18 stopinj v drugih sobah). Upoštevajo se trije elementi: dohodek gospodinjstva, cena energije in poraba energije. Ta opredelitev ne upošteva drugih potreb po energiji v gospodinjstvu in jo trenutno pregleduje vlada.

4.4 V Franciji zakon Grenelle II energetske revščine opredeljuje kot stanje, v katerem ima oseba (...) v svojem stanovanju posebne težave z oskrbo z energijo, potrebno za zadovoljevanje svojih osnovnih potreb, in sicer zaradi nezadostnosti svojih sredstev ali bivalnih razmer (člen 11, odstavek 4).

4.5 Čeprav nimajo opredelitve, imajo nekatere države posebne mehanizme. Belgija je opredelila status "zaščitenega odjemalca", ki vsakemu upravičencu daje pravico do socialnih pomoči in brezplačnih ugodnosti (števce energije na kartico, zagotovitev oskrbe). Italija in Španija imata mehanizem "*bonus elettrico*" oziroma "*bono social*". V Nemčiji lokalne socialne tarife, ki so jih uvedle zvezne dežele, podpirajo lokalne ali regionalne energetske družbe. Na Švedskem sistem univerzalnega socialnega varstva poravnava neplačane račune. Več kot polovica držav članic zagotavlja zaščito pred odklopi oskrbe z energijo na podlagi zakonodaj ali kodeksov ravnanja distributerjev energije (poročilo ERGEG 2009).

4.6 Evropska unija nima opredelitve energetske revščine, niti kazalnika zanjo, kot tudi nima posebne evropske politike, namenjene temu področju, ki se obravnava le po posameznih delih.

4.7 Prek Evropske platforme proti revščini in socialni izključenosti, posebnega orodja v okviru strategije Evropa 2020, Evropska komisija energetske revščine obravnava kot obliko "*hudega pomanjkanja*", "*ki lahko gospodinjstva prikrajša ne le za ogrevanje ali hlajenje, temveč tudi za vročo vodo, osvetljavo in druge osnovne potrebe*".

4.8 Direktive o notranjem energetskem trgu (julij 2009) priznavajo energetska revščina, vendar brez evropske opredelitve ali obveznosti, in pozivajo države članice, naj zagotovijo "ustrezne nadzorne ukrepe za zaščito ranljivih odjemalcev" in opredelijo "pojem ranljivih odjemalcev, ki se lahko nanaša na pomanjkanje energije in, med drugim, prepoved odklopa plina za te odjemalce v času krize". V svojem sporočilu Za boljše delovanje notranjega energetskega trga (15. november 2012) Komisija navaja, da bo "države članice podprla pri določanju, kaj pomeni ranljivost potrošnikov ter kaj jo povzroča, in sicer z zagotavljanjem smernic in lažjo izmenjavo najboljših praks."

4.9 Evropski parlament opredeljuje le ranjivega potrošnika in predlaga, naj se preseže klasični koncept (ranljivost v človekovi naravi), ki naj vključuje "potrošnike v ranljivem položaju", saj "se znajdejo v stanju začasne nemoči zaradi razkoraka med razmerami in značilnostmi posameznika" ter "zunanjega okolja", (...) "ker lahko vsak potrošnik nekoč v življenju postane ranljiv – zaradi zunanjih dejavnikov in interakcije teh dejavnikov s trgom" ter zato potrebuje posebno zaščito (resolucija z dne 22. maja 2012). Parlament poziva Komisijo in države članice k sprejetju "obsežne in skladne politične in zakonodajne strategije za odpravo ranljivosti, upošteva različnost in kompleksnost vseh tovrstnih okoliščin in položajev" (resolucija z dne 22. maja 2012), kot tudi posebnih ukrepov proti energetska revščini (resolucija z dne 14. marca 2013 o energetskem načrtu za leto 2050). Evropski parlament je v resoluciji o novi agendi za evropsko potrošniško politiko z dne 11. junija 2013 Unijo in države članice pozval, naj zagotovijo "primerna jamstva [...] ranljivim potrošnikom", zlasti na področju energije. Evropski parlament je v resoluciji o socialnih stanovanjih v Evropski uniji z dne 11. junija 2013 države članice pozval, naj opredelijo pojem energetske revščine "na podlagi skupnih parametrov in opredelitev prilagodijo za vsako državo članico, da bi upoštevali posebne nacionalne razmere".

4.10 EESO meni, da so nujno potrebni skupni indeksi in kazalniki energetske revščine, ki vključujejo razsežnost ranljivosti za boljšo opredelitev in analizo vzrokov, ki presegajo enostavno ugotavljanje simptomov, in zagotovitev evropske strategije za boljše reševanje tega problema. EESO predlaga, da njegova opredelitev energetske revščine (TEN/420) "kot težava ali nezmožnost vzdrževanja primerne temperature stanovanjskih prostorov kot tudi uporabe drugih bistvenih energetskih storitev po sprejemljivi ceni" služi kot podlaga, ki naj se izpopolni (ob upoštevanju univerzalne pravice do ključne skupne dobrine, kot je energija), v okviru evropskega centra za spremljanje revščine, ki ga želi ustanoviti. Ta center bo lahko oblikoval skupne evropske indekse in kazalnike, ki bodo državam članicam služili za parametre pri opredelitvi energetske revščine ob upoštevanju svojih nacionalnih posebnosti. Da bi bolje uskladili obstoječe statistične podatke, bi morali Eurostat in nacionalni statistični uradi sprejeti enotne metodologije za količinsko opredelitev problema na nacionalni in evropski ravni.

5. Spodbujanje evropskega centra za spremljanje revščine, s posebnim poudarkom na energetska revščini

5.1 EESO predlaga ustanovitev evropskega centra za spremljanje revščine z glavnim poudarkom na energetska revščini, ki bo vključil vse zainteresirane strani: nacionalne opazovalne

skupine, mediatorje, regulatorje, dobavitelje energije, različna združenja (na področju zdravja, gradbeništva, energije, varstva potrošnikov, boja proti izključevanju, lokalne oblasti itd.), socialne partnerje itd. Preučeval bo učinke liberalizacije energetskega trga na ranljive državljane, predlagal kazalnike energetske revščine, priporočila, metodologijo in možnosti, ki bi jih lahko preučili na evropski ravni na podlagi primerov najboljše prakse, zaznanih na lokalni in nacionalni ravni. Njegova naloga bo sodelovanje z londonskim forumom. EESO želi tudi, da bi forum lahko vključil člane Odbora in v boju proti energetska revščini sodeloval z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti ali podobnimi organi.

6. Usmeritev evropskih politik in pobud na ukrepanje proti energetska revščini in za energetska solidarnost in spodbujanje državljanov kot aktivnih potrošnikov

6.1 Z odprtjem trgov z energijo se cena energije za državljane ni zmanjšala. 60 % jih je ugotovilo, da so se cene energije njihovih dobaviteljev energije povečale, 3 do 4 odstotki pa, da so se zmanjšale. 7 % jih je zamenjalo dobavitelja plina, 8 % pa dobavitelja električne energije. Energija je področje, za katerega potrošniki porabijo največ (5,7 % proračuna), v glavnem za električno energijo (2,1 %) (2. pregled stanja potrošniških trgov v letu 2009). Ti odstotni deleži so se v zadnjih letih še povečali.

6.2 Sklepi Evropskega sveta z dne 22. maja 2013 so korak v pravo smer: preusmeritev evropske energetske politike na potrošnike, da se jim zagotovi varna in trajnostna oskrba po dostopnih in konkurenčnih cenah, krepitev vloge in pravic potrošnikov, boljša zaščita ranljivih potrošnikov in takojšnji prenos tretjega energetskega svežnja. Komisija mora do konca leta 2013 predložiti analizo strukture cen in stroškov energije, s poudarkom na vplivu na gospodinjstva. Najpomembnejše vprašanje je preprečiti kakršno koli povečanje stroškov, ki bi se mu lahko izognili z usklajeno in učinkovito evropsko politiko (glej mnenje TEN/508 o gospodarskih učinkih elektroenergetskih sistemov zaradi povečane in nestalne dobave energije iz obnovljivih virov – CESE 2599/2012) (2).

6.3 Odbor priporoča, da bi bilo treba glavne ukrepe energetske politike EU in držav članic pred sprejetjem proučiti z vidika porazdelitve njihovega gospodarskega vpliva na različne skupine potrošnikov (npr. v odvisnosti od dohodkov, sestave gospodinjstva ali načina ogrevanja). Cilj bi bil posodobiti podatke o skupinah potrošnikov, ki bi se jim računali za energijo nesorazmerno povečali v primerjavi s povprečjem prebivalstva, in po potrebi predlagati izravnalne ukrepe (spremembe predpisov, izboljšanje energetske učinkovitosti stanovanj itd.) v korist najbolj ranljivih potrošnikov.

(2) UL C 198, 10.7.2013, str. 1–8.

6.4 EESO poudarja, da je treba navedene direktive prenesti v celoti in zagotoviti univerzalno storitev, spoštovanje obveznosti javnih služb, zaščito ranljivih ljudi in zagotavljanje razumnih, primerljivih in transparentnih cen. EESO si želi, da bi Evropska komisija v prihodnje poročilo ob koncu leta 2013 vključila pregled stanja in analizo energetske revščine v Uniji, predlagala evropsko strategijo boja proti energetske revščini in solidarnosti na tem področju ter finančna sredstva za njeno delovanje.

6.5 EESO želi, da Evropska komisija to tematiko določi za medsektorsko prednostno nalogo vseh evropskih politik in jo v svojih prihodnjih pobudah (na primer v smernicah o enotnem trgu, priločniku o izvajanju direktive o energetske učinkovitosti 2012, smernicah o pravicah potrošnikov itd.) bolj upošteva.

6.6 EESO priporoča, da postane politika energetske solidarnosti in boja proti energetske revščini sestavni del politike energetskega prehoda EU na družbo energije brez emisij ogljika. Priporoča tudi, da se Komisija trdno prepriča o spoštovanju evropskih predpisov za zmanjšanje energetske revščine v državah članicah. EESO si želi, da bi Pogodba lahko vključila pravico o dostopu do energije za vse, ki jo je treba šteti in obravnavati kot ključno skupno dobro, in bi evropske politike, zlasti energetska politika, med svoje cilje lahko vključile boj proti energetske revščini in solidarnost na tem področju. EESO priporoča, da evropski semester v svoje ukrepe vključi boj proti energetske revščini in solidarnost na tem področju, da bi se ta tematika upoštevala v nacionalnih programih reform v državah članicah.

6.7 Po mnenju EESO je ključno, da se na evropski ravni podpre vsakršen ukrep, s pomočjo katerega bi ranljivi potrošnik postal akter lastne energetske porabe, tako da bi porabil manj in bolje (v okviru stalnih energetske storitev) za izboljšanje kakovosti življenja in spodbujanje decentralizirane proizvodnje obnovljivih virov energije, kjer je slednja smiselna z gospodarskega in tehničnega vidika. Informiranje, usposabljanje in izobraževanje lahko povečajo ozaveščenost gospodinjstev in spodbudijo ustrezno ravnanje (ugašanje naprav v stanju pripravljenosti, izbira energetske učinkovitih naprav, ustrezna obnova itd.). EESO želi, da Unija, zlasti z uvedbo evropskega sklada za energetske solidarnost, podpre vsakršen nadnacionalni projekt v tej smeri, spodbudi vsakršno izmenjavo strokovnega znanja civilne družbe in vzpostavitev nadnacionalne mreže, posploši pripravo in širjenje informacij, usposabljanja na tem področju in primerov dobrih praks, ki izhajajo predvsem iz nadnacionalnih projektov, financiranih v okviru EU.

6.8 EESO poziva, naj evropski raziskovalni programi spodbujajo inovativna orodja, osredotočena na čim boljše uporabo pri vseh potrošnikih, predvsem najbolj ranljivih. Priporoča tudi, da na primer pametni števeci, da bi bili v celoti učinkoviti in koristni za potrošnike, v realnem času zagotavljajo jasne in pregledne informacije o porabi energije brez dodatnih stroškov. Na ta način bodo števeci ustrezno preventivno orodje, ki bo potrošnikom pomagalo, da se bolje zavedajo svoje porabe in nanjo vplivajo, kar jim bo omogočilo, da kot dejavni potrošniki vplivajo na lastno energetske porabo.

6.9 EESO priporoča uvedbo enotnih lokalnih izpostav za energetske solidarnost, da bi krepili sinergije in usklajevanje med vsemi udeleženi stranmi, vključno z energetske operaterji, zagotavljali boljše usklajevanje ter s tem boljše preprečevanje in odpravljanje problemov, boljše svetovanje, usmerjanje in pomoč državljanom, še posebej ranljivim. EESO priporoča usposabljanje osebja teh izpostav (pa tudi uslužbencev upravnih služb, bank, industrijskih subjektov itd.), da bi jih ozavestili glede problematike teh ranljivih državljanov, bolje obravnavali dokumentacijo in jim vse od zgodnje faze pomagali prepoznati problematične razmere. Te izpostave bi imele globalen in celovit, preventiven in kurativen pristop k posegom akterjev civilne družbe, lokalnih oblasti, podjetij itd. Omogočile naj bi, da bi vsak državljan postal dejaven potrošnik, ki vpliva na lastno energetske porabo, pri čemer bi se izognili pomoči socialnih služb ali ožigosanju.

6.10 EESO priporoča okrepitev in splošno uporabo instrumentov (zlasti tistih, v katere so tesno vključeni dobavitelji energije), ki denimo oskrbujejo z energijo ranljiva gospodinjstva v občutljivih obdobjih (prepoved deložacije v zimskih mesecih), zagotavljajo, da dobavitelji ne prekinajo dobave v primeru težav pri plačevanju, ter preprečujejo neporavnane zneske itd. EESO zato priporoča, da se okrepi sodelovanje energetske in drugih industrijskih subjektov pri strategijah proti energetske revščini (ter tudi prepričevanju in reševanju problemov) in strategijah razvoja solidarnosti. Na ta način bi lahko dosegli več kot s kodeksi ravnanja.

6.11 EESO priporoča večjo regulacijo praks dobaviteljev energije, da potrošniki z nizkimi dohodki ne bi trpeli "dvojne kazni" (davka na revščino), tj. višjih stroškov na enoto za enako opravljeno storitev. Lahko bi se na primer predvideli sistemi predplačila, da bi se izognili tveganju, da bi kaznovali najbolj ranljive uporabnike.

6.12 EESO poziva Evropsko komisijo, naj predvidi evropsko leto energetske solidarnosti, ki bo omogočilo izvajanje evropske informativne kampanje (izvedene na nacionalni in lokalni ravni) ter projekte, namenjene ozaveščanju vseh udeleženi strani glede pomena odpravljanja energetske revščine, spodbujanja državljanov, da kot dejavni potrošniki vplivajo na lastno energetske porabo, in krepitev energetske solidarnosti.

7. Evropski sklad za energetske solidarnost

7.1 EESO predlaga Evropski komisiji, da preuči uvedbo evropskega sklada za energetske solidarnost za podporo ukrepov, ki jih je predlagal EESO, zlasti: informiranje oz. usposabljanje državljanov, povezava lokalnih projektov v evropske mreže, podpora izmenjav, prenosa in splošne uporabe dobrih praks, ki izhajajo iz nadnacionalnih projektov, financiranih v okviru EU, ali iz lokalnih in nacionalnih projektov, na

evropski ravni. Sem spadajo na primer ukrepi finančne podpore, ki jih izvajajo države ali lokalne oblasti za plačevanje računov (socialne tarife, bon, ki se unovči za energetske namene itd.), prepoved deložacije v zimskih mesecih, uvedba enotnih izpostav, usposabljanje svetovalcev za energetska učinkovitost (npr. evropski projekt *Achieve*), obnovo stanovanjskih četrti, izvajanje pomoči ali tehnične pomoči za dela na področju energetske učinkovitosti (npr. evropski projekt *CEB-ELENA*, "European Local Energy Assistance Facility") ter za "mikro-obrate" za pridobivanje obnovljive energije in finančne svežnje, prilagojene ranljivim gospodinjstvom (npr. evropski projekt *FinSH - Financial and Support Instruments for Fuel Poverty in Social Housing*).

8. Ukrepe za energetska učinkovitost v stavbah usmeriti v odpravljanje energetske revščine

8.1 Odbor opozarja, da si je EU leta 2007 za leto 2020 zastavila cilje 3×20 %, ki vključujejo zmanjšanje porabe energije za 20 %. Direktiva o energetska učinkovitosti iz oktobra 2012 predvideva dolgoročno strategijo (2050) za spodbuditev vlaganj v prenavo javnih in zasebnih stanovanj ter stanovanjskih in poslovnih stavb. Države članice morajo do 30. aprila 2014 predložiti svoje nacionalne akcijske načrte za izvajanje te strategije. EESO ponovno opozarja, da je izvajanje ukrepov za energetska učinkovitost pomembno za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida, za ustvarjanje delovnih mest, vendar tudi za učinkovito ukrepanje proti energetska revščini.

8.2 Eden glavnih vzrokov za energetska revščino so pravzaprav slabo izolirana stanovanja ranljivih gospodinjstev, ki plačujejo pretirano visoke najemnine. Dobro izolirano stanovanje (ob ustreznem ravnanju z energijo) zmanjšuje porabo, torej tudi račun. Gospodinjstva z nizkimi dohodki, v najetem ali lastnem stanovanju, nimajo sredstev za izboljšanje toplotne izolacije ali zamenjavo ogrevalnih naprav, bodisi zaradi pomanjkanja prihrankov ali težav pri dostopu do bančnih posojil.

8.3 EESO predlaga, da se vzpostavi mehanizem, ki bi po eni strani močno spodbudil lastnike, ki oddajajo stanovanja (znesek najemnine bi se na primer pogojeval s pragom toplotne učinkovitosti itd.), da se lotijo del toplotne obnove, in jim pri tem pomagal, po drugi strani pa bi se s tem postopoma s trga najemnih storitev v Evropi umaknila stanovanja, ki so po učinkovitosti pod standardnim pragom toplotne izolacije. EESO priporoča, da se državam omogoči, da energetska učinkovitost uvrstijo med merila za določanje, ali so stanovanja, ki se dajejo v najem, sprejemljiva in primerna.

8.4 EESO želi, da bi Evropska komisija razmislila o inovativnih načinih in instrumentih financiranja, da bi podprli prizadevanja držav za večjo energetska učinkovitost najrevnejših gospodinjstev, ob upoštevanju njihovih finančnih omejitev.

8.5 Izboljšanje toplotne izolacije stanovanj ranljivih gospodinjstev mora postati prednostna naloga vseh evropskih ukrepov in programov. Komisija mora zagotoviti, da bodo nacionalni načrti za energetska učinkovitost namenjali prednost vlaganjem v stanovanja najbolj ranljivih gospodinjstev.

8.6 EESO priporoča, naj strukturni skladi v programskem obdobju 2014–2020 bolj upoštevajo boj proti energetska revščini in energetska solidarnost ter zagotovijo dovolj sredstev za energetska učinkovitost in obnovljive vire energije.

8.7 EESO priporoča tudi, da se podpre decentralizirano pridobivanje energije iz obnovljivih virov, saj ta lahko reši problem dostopa do energije, zlasti za najbolj ranljive.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

492. PLENARNO ZASEDANJE 18. IN 19. SEPTEMBRA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki imajo resne težave v zvezi s finančno stabilnostjo ali jim take težave grozijo, in glede pravil o prenehanju obveznosti za nekatere države članice

(COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD))

(2013/C 341/06)

Glavni poročevalec: **Viliam PÁLENÍK**

Svet in Evropski parlament sta 6. oziroma 10. junija 2013 sklenila, da v skladu s členoma 177 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki imajo resne težave v zvezi s finančno stabilnostjo ali jim take težave grozijo, in glede pravil o prenehanju obveznosti za nekatere države članice

COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD).

Predsedstvo Evropskega ekonomsko-socialnega odbora je strokovno skupino za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo 9. julija 2013 zadolžilo za pripravo tega mnenja.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) za glavnega poročevalca imenoval Viliama PÁLENÍKA ter naslednje mnenje sprejel s 135 glasovi za, nobenim glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ugotavlja, da Komisija predlaga spremembo Uredbe (ES) 1083/2006, s katero naj bi se povečala plačila, tako da se stopnjam sofinanciranja, ki se uporabljajo za prednostno os, doda 10 odstotnih točk, in sicer za države, ki jih je prizadela kriza in ki prejemajo pomoč iz evropskega mehanizma za finančno stabilizacijo (EFSM) ali mehanizma plačilne bilance v obdobju, ko so te vključene v mehanizme finančne pomoči. Sredstva, namenjena v okviru kohezijske politike Unije za programsko obdobje 2007–2013, se sicer ne bodo povečala, s pomočjo sofinanciranja pa se bo vendarle ohranila njihova učinkovitost.

1.2 EESO ugotavlja, da Komisija s predlogom spremembe Uredbe (ES) 1083/2006 omogoča Romuniji in Slovaški, da vložita zahteve za plačilo do konca leta 2014 namesto do konca leta 2013 (za obveznosti za leto 2011) in do konca programskega obdobja namesto do konca leta 2014 (za obveznosti za leto 2012), ne da bi se s tem povečala skupno dodeljena sredstva v okviru kohezijske politike Unije za programsko obdobje 2007–2013. S tem se bo zmanjšalo tveganje samodejnega prenehanja obveznosti za leti 2011 in 2012.

1.3 EESO se tako kot v prejšnjih mnenjih strinja s predlogom, če se zagotovi usklajena in učinkovita poraba proračunskih sredstev tudi v prihodnosti.

2. Obrazložitev

2.1 V skladu s predlogom Komisije naj bi se znižali prispevki sedmih držav članic, ki prejemajo pomoč iz naslova EFSM ali mehanizma plačilne bilance, za projekte, ki se sofinancirajo s sredstvi kohezijske politike EU. To pomeni, da države članice ne bi bile prisiljene zagotoviti sredstev samo iz lastnih virov, kar bi v teh časih, ko so državni proračuni močno obremenjeni, zelo pomagalo k oživitvi njihovih gospodarstev v težavah. S sofinanciranjem se poveča učinkovitost pomoči. Nižja stopnja sofinanciranja pa prinaša tveganje manjše učinkovitosti pomoči, čemur pa se je treba čim bolj izogniti z vsemi sredstvi, ki so na voljo. EESO podpira predlog Komisije, ki je v skladu z njegovimi prejšnjimi mnenji ⁽¹⁾.

2.2 S tem podaljšanjem roka za vložitev zahtevkov za plačilo do konca leta 2014 se Slovaški in Romuniji omogoča dodatni manevrski prostor za boljšo izvedbo projektov, ki se sofinancirajo v okviru kohezijske politike EU. Podaljšanje roka za

samodejno prenehanje obveznosti je primerno tudi zato, ker je omejeno na tiste države članice, za katere so bila sredstva v obdobju 2014–2020 omejena na podlagi soglasja Evropskega sveta. Podaljšanje roka za prenehanje obveznosti temelji na predlogu sklepov Evropskega sveta z dne 8. februarja 2013, v katerih je bila Komisija pozvana, naj za Romunijo in Slovaško preuči praktične rešitve za zmanjšanje tveganja samodejnega prenehanja obveznosti za sredstva iz nacionalnega okvira za obdobje 2007–2013, po možnosti tudi s spremembo Uredbe (ES) št. 1083/2006.

2.3 EESO poleg tega meni, da je nujno treba spodbujati blaginjo in konkurenčnost držav članic, ki jih je kriza najbolj prizadela, zato podpira predlog.

2.4 EESO se strinja, da ostane skupna višina sredstev, dodeljenih za te države in programe v tem obdobju nespremenjena.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 81; UL C 24, 28.1.2012, str. 83; UL C 24, 28.1.2012, str. 84.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vesoljska industrijska politika EU – Sprostitev potenciala za gospodarsko rast v vesoljskem sektorju

(COM(2013) 108 final)

(2013/C 341/07)

Poročevalec: **Joost VAN IERSEL**

Evropska komisija je 28. februarja 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vesoljska industrijska politika EU – Sprostitev potenciala za gospodarsko rast v vesoljskem sektorju

COM(2013) 108 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 17. julija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 151 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO odločno pozdravlja industrijsko politiko EU v vesoljskem sektorju⁽¹⁾. Podpira tudi predvideni proračun v višini 11 milijard EUR za programa Galileo in Copernicus ter raziskave in razvoj v okviru programa Obzorje 2020 v obdobju 2014–2020, ki dopolnjuje obstoječi letni proračun Evropske vesoljske agencije (ESA) v višini 4 milijarde EUR. Te odločitve so v skladu s stališči, ki jih je EESO že izrazil⁽²⁾.

1.2 Vesoljska politika EU bi morala ob podpori političnih zavez po vsej Evropi zagotoviti neodvisen dostop EU do vesolja skozi celotno vrednostno verigo, tj. od faze zasnove do faze razvoja, vzpostavitve in uporabe. Te dolgoročne in zelo tvegane dejavnosti morajo biti povezane s predvidljivostjo, gotovostjo in trajnimi zavezami.

1.3 EU potrebuje kritično maso. Notranji trg na področju vesolja mora tako iz notranjih kot zunanjih razlogov temeljiti na natančno opredeljenem pojmu enakih konkurenčnih pogojev na evropski ravni.

1.4 Za soočenje z velikimi institucionalnimi trgi po svetu, ki imajo vse večji strateški in tehnološki vpliv, je potrebna

proaktivna industrijska politika. Treba je izboljšati konkurenčnost industrije EU. Hkrati pa je treba postopno odpravljati še vedno velike notranje ovire.

1.5 V okviru industrijske politike EU bi bilo treba povezati različne strategije držav članic in v enem samem okviru poenotiti nacionalne težnje.

1.6 Vse zainteresirane strani si morajo prizadevati za isti cilj. Pri tem ima ESA posebno mesto. Njeno delovanje je zelo uspešno in njeni dosežki nesporni. V okviru nove strukture bo ESA poleg svoje običajne vloge tudi spodbujala vesoljske projekte v skladu s predpisi EU. Vzpostavljene bodo nove metode in odnosi. Zato je treba zagotoviti dobro razvito usklajevanje in prilagajanje med vsemi akterji, tj. službami Komisije, agencijo ESA in državami članicami.

1.7 Treba je vzpostaviti formalne pogoje za posvetovanje z industrijo, zlasti kar zadeva MSP. Zadosten delež proračunskih sredstev v okviru programa Copernicus je treba nameniti za nove storitve in aplikacije.

1.8 V vesoljskem sektorju je treba zaposliti visoko kvalificirano delovno silo na podlagi ustreznih pogodb. Stalno pozornost je treba namenjati zagotavljanju ustreznih spretnosti in znanja v okviru najsodobnejšega izobraževanja in usposabljanja ter spodbujanja mobilnosti.

⁽¹⁾ Vesoljska industrijska politika EU – Sprostitev potenciala za gospodarsko rast v vesoljskem sektorju, COM(2013) 108 final, februar 2013.

⁽²⁾ Glej zlasti UL C 162, 25.6.2008, str. 24 v zvezi s sporočilom Komisije o evropski vesoljski politiki, COM(2007) 212 final.

1.9 Gonilna sila vesoljske politike v vseh državah so prizadevanja za strateško varnost in obrambo. Nova vesoljska politika in ukrepi EU temeljijo na členu 172 in zlasti členu 189 PDEU. Temeljiti morajo na večjem soglasju med državami članicami glede varnosti in obrambe, zato jih je treba vključiti v širši okvir zunanje politike EU. Po drugi strani so lahko izkušnje na posameznih konkretnih področjih vesoljske politike zgled za evropsko obrambno politiko. To bi bilo treba upoštevati v prihodnjih razpravah o evropski obrambi.

1.10 Vesoljska industrijska politika EU lahko resnično spodbudi konkurenčno, trdno, učinkovito in uravnoteženo industrijsko bazo v Evropi, ki zagotavlja podporo vladnim službam, pa tudi podjetjem in državljanom. Ta sektor je še vedno občutljiv, kriza pa prinaša novo negotovost. Zdaj je čas za ukrepanje.

1.11 V tem okviru EESO v celoti podpira pet ciljev, ki jih je določila Komisija: skladen in trden ureditveni okvir, trdna industrijska baza, ki vključuje MSP, konkurenčnost in stroškovna učinkovitost, trgi vesoljskih aplikacij in storitev ter tehnološka neodvisnost in neodvisen dostop do vesolja⁽³⁾.

1.12 Položaj Evrope v svetu je treba utrditi in okrepiti z izboljšanjem delovanja in konkurenčnosti evropske industrije, dohajanjem ambicij drugih držav, ki opravljajo polete v vesolje, in vrhunske tehnologije, spodbujanjem stroškovne učinkovitosti skozi celotno vrednostno verigo ter razvojem trgov za vesoljske aplikacije in storitve.

2. Zgodovinski okvir in zaveze EESO

2.1 Zaradi varnostnih in obrambnih vidikov se je vesoljska politika razvila izven okvira Pogodbe EU. Države članice so imele lastne vesoljske strategije. Skupni evropski interesi so bili v določeni meri obravnavani v okviru raziskav in razvoja ter industrijskih projektov agencije ESA.

2.2 Leta 2003 se je začela nova faza s sklenitvijo okvirnega sporazuma med EU in ESA. 7. okvirni program je bil vključen v raziskovalne projekte in sektorska industrijska politika EU je začela postajati realnost. Povečale so se naložbe v fazo raziskav in razvoja ter po njej, povečala se je tudi konkurenca, specializirana zasebna podjetja pa so razvila nove aplikacije in storitve.

2.3 EESO je odločno podprl strategijo EU za povezavo koncepta ESA s tesnejšim sodelovanjem evropskih institucij ter konkretne predloge in odločitve v zvezi s tem⁽⁴⁾.

2.4 V poznejših mnenjih je EESO poudaril pomen vesoljskih politik EU za javne službe, podjetja in zlasti državljane. Pozdravil je napredek na številnih specifičnih področjih, kot so evropski program za opazovanje zemlje (GMES), vesoljska komponenta GMES in vesoljska strategija, ki koristi državljanom⁽⁵⁾.

2.5 Leta 2012 se je EESO zavzel za vključitev financiranja GMES v večletni finančni okvir za obdobje 2014–2020⁽⁶⁾. Svet je 8. februarja 2013 v skladu s tem sklenil, da 3,78 milijarde EUR sredstev nameni za program GMES (ki se po novem imenuje Copernicus), 6,3 milijarde EUR za Galileo in 1,7 milijarde EUR za raziskave in razvoj v okviru programa Obzorje 2020. To odločitev mora še potrditi Evropski parlament.

2.6 Najnoveše sporočilo Komisije o industrijski politiki v vesoljskem sektorju je potreben korak naprej, saj "Evropa trenutno v vesolju zaostaja za večino, če ne celo za vsemi drugimi državami, ki opravljajo polete v vesolju"⁽⁷⁾.

3. Najnovejši razvoj dogodkov

3.1 Razmere so se drastično spremenile. Po vsem svetu so naložbe novih držav, ki opravljajo polete v vesolje, vse večje. ZDA ostajajo najpomembnejši akter. Promet ZDA v tem sektorju je približno desetkrat večji kot v Evropi. Kitajska in Indija postajata pomembni konkurentki. Rusija je pred kratkim napovedala, da bo svoj proračun za vesolje znatno povečala.

3.2 Osrednjega pomena so strateška vprašanja glede neodvisnosti in samostojnosti. Vsi trgi na Kitajskem, v Indiji in na Japonskem ter večina trgov v Rusiji so popolnoma institucionalni. V ZDA je takih trgov 70 %. To je v velikem nasprotju z Evropo, kjer je 50 % trga odvisnega od zasebnega sektorja. Treba je omeniti, da 20-odstotni tržni delež zasebnega sektorja v ZDA po obsegu predstavlja več kot 50-odstotni tržni delež zasebnega sektorja v Evropi.

3.3 Svetovni trg raste, hkrati pa se s prihodom novih držav, ki opravljajo polete v vesolju, povečuje konkurenca. To ogroža težko pridobljen položaj evropske industrije, saj se poleg tega, da nove tekmiče izvajajo agresivne izvozne politike, pojavljajo ovire. Tudi ameriški vesoljski sektor se zaradi zmanjševanja proračuna za obrambo usmerja v izvoz po svetu.

⁽⁵⁾ Glej UL C 339, 14.12.2010, str. 14, UL C 44, 11.2.2011, str. 153 in UL C 43, 15.2.2012, str. 20.

⁽⁶⁾ Glej UL C 299, 4.10.2012, str. 72 o programu GMES in dejavnostih programa po letu 2014.

⁽⁷⁾ Glej *ASD-Eurospace position paper on industrial policy*, februar 2013, stran 2.

⁽³⁾ Glej sporočilo Komisije, str. 4.

⁽⁴⁾ Glej opombo 2.

3.4 Zato EESO v celoti podpira cilj ohranitve neodvisnega dostopa EU do vesolja, kot je bilo predlagano v več sklepih Sveta in sporočilih Komisije. Svet in Komisija zdaj bolj kot kdaj koli prej upravičeno poudarjata potrebo po neodvisnosti EU na strateških področjih vesoljskega sektorja ob spodbujanju in ohranjanju neodvisnega dostopa EU do vesolja.

3.5 Evropa je trenutno še vedno v precejšnji meri odvisna od ameriške tehnologije. Vlade, ESA in EU si bodo morale zelo prizadevati za zmanjšanje te odvisnosti in zagotovitev neprekinjenega dotoka znanja in visoko-tehnološkega materiala.

3.6 Te dolgoročne in zelo tvegane dejavnosti morajo biti povezane s predvidljivostjo, gotovostjo in trajnimi zavezami. Sektor je na poti do polne zrelosti še vedno občutljiv, zlasti kar zadeva MSP, ki bistveno prispevajo k razvoju aplikacij. Trenutna kriza še dodatno povečuje to občutljivost.

4. Industrijska politika za vesoljski sektor

4.1 Komisija je v sedanjih težkih razmerah pripravila predlog za dejavno industrijsko politiko EU na podlagi členov 173 in 189 PDEU.

4.2 Prvič doslej je izvedla poglobljeno analizo izzivov na podlagi posvetovanj z različnimi javnimi in zasebnimi akterji. Ta splošno sprejeta analiza je pomembno prispevala k zvišanju proračuna za agencijo ESA, ki trenutno znaša približno 4 milijarde EUR, za dodatnih 11 milijard EUR proračunskih sredstev za vesolje v obdobju 2014–2020. Glede na to, da druge države, ki opravljajo polete v vesolje, vodijo agresivno politiko, je to odločen korak naprej.

4.3 Ta dodatna sredstva so tudi dobro izhodišče za sektor, ki naj bi v naslednjem desetletju zabeležil bistveno rast iz dveh razlogov:

— gre za strateški sektor;

— ta sektor s svojimi podpornimi tehnologijami spodbuja številne druge gospodarske dejavnosti in ustvarja pozitivne sinergije s sektorji, ki jim vesoljske tehnologije in storitve neposredno koristijo.

4.4 Vesoljske storitve koristijo vse večjemu številu dejavnosti, kot so varnost, kmetijstvo, promet, regionalni razvoj, pomorski nadzor, meteorologija, telekomunikacije, radiodifuzija in premostitev digitalnih vrzeli.

4.5 Poleg tega bo vesoljska tehnologija zagotavljala podporo pri obravnavi številnih globalnih vprašanj, kot so podnebne spremembe, zanesljiva preskrba s prehrano, ribištvo, krčenje gozdov, nadzor naravnih virov, spremljanje na področju katastrof itd. Evropa bi morala imeti na voljo lasten globalni sistem, da bi lahko v celoti izpolnila vlogo glede na svoj gospodarski položaj v svetu. Treba je povečati ozaveščenost javnosti v zvezi s tem.

4.6 EESO v celoti podpira odločitev, da EU vzpostavi ustrezne pogoje in tako izkoristi možnosti v okviru proaktivne industrijske politike. To dojema kot konkretno izvedbo širšega koncepta industrijske politike EU, kot je opredeljeno v sporočilih Komisije o industrijski politiki, objavljenih leta 2010 in leta 2012.

4.7 V okviru te politike bi bilo treba zagotoviti neodvisen dostop EU do vesolja in s tem povezane tehnologije z zasnovo in razvojem vesoljskih sistemov ter tudi z vzpostavitvijo in uporabo programov. Samostojnost in neodvisno preverjanje podatkov sta nujno potrebna, zlasti kar zadeva Kitajsko, pa tudi prijateljske države, na primer ZDA, ki so neizogibno konkurenca Evropi.

4.8 Glavnina industrijskih politik, ki se izvajajo na podlagi nacionalnih strategij, je še vedno v pristojnosti držav članic. Te strategije sodijo v širše področje varnostne in obrambne politike, kar pojasnjuje tudi tesno povezavo med vladami, nacionalnimi raziskavami in industrijo. To povzroča notranje ovire in s tem razdrobljenost in neenotnost, pa tudi zaostanek Evrope na tem področju.

4.9 Iz tega je razvidno, da so za kakršno koli industrijsko politiko EU nujno potrebni enaki konkurenčni pogoji. Komisija bi morala oblikovati jasna merila, da se natančno opredeli koncept "enakih konkurenčnih pogojev". Tak natančno opredeljen koncept je tudi nujno potreben za vse "vzajemne" ukrepe pri odpiranju mednarodnih trgov s tretjimi državami.

4.10 EESO poudarja, da mora biti končni cilj vzpostavitve enakih konkurenčnih pogojev in pregledne notranje konkurence. To bo znatno prispevalo k temu, da bo EU ostala v koraku s preostalim delom sveta.

4.11 EESO meni, da je treba glede politike Komisije na področju raziskav in razvoja izpolniti dva pomembna cilja:

— v okviru programov Obzorje 2020 je treba podpreti konkurenčnost EU z izvedbo učinkovitih javnih razpisov v tesnem sodelovanju z ESA ter z ločenimi raziskovalnimi in razvojnimi programi držav članic na področju vesolja;

— poenostaviti je treba prehod s faze raziskav in razvoja na fazo izvajanja programov EU.

4.12 Ta prizadevanja je treba obravnavati ob upoštevanju zmanjševanja proračunov držav članic za raziskave in razvoj. Zaradi finančnega nadomestila Komisije, ki izravnava to zmanjšanje proračunov, ostajajo skupni izdatki na skoraj enaki ravni. Edina izjema pri tem je Nemčija, ki je nedavno svoj proračun za vesolje na področju raziskav in razvoja povečala za 10 %.

4.13 EESO je že večkrat poudaril, da je uspešna industrijska politika horizontalna politika: treba je zagotoviti usklajevanje med različnimi generalnimi direktorati Komisije, da bi dosegli vse zastavljene cilje GD za podjetništvo in industrijo, na primer s pomočjo GD za komunikacijska omrežja, vsebine in tehnologijo na področju satelitskih komunikacijskih storitev ter GD za trgovino na področju odpiranja trgov in zagotavljanja zanesljive oskrbe z nujnimi sestavnimi deli.

5. ESA in EU

5.1 Znanost in tehnologija sta bistvenega pomena. EESO znova poudarja, da je ESA zelo pomembna za evropsko vesoljsko politiko. Glede na ovire, ki jih je treba premagati v kakršnem koli medvladnem okviru, je preteklo in sedanje delovanje ESA nesporno uspešno. Od samega začetka je bistveno prispevala k vzpostavitvi obstoječih dejavnosti EU na področju vesolja. Ima nepogrešljivo vlogo pri raziskavah in razvoju na področju vesolja in v določeni meri tudi pri industrijskih dejavnostih, kar nenazadnje dosega na podlagi pozitivnega razmerja med stroški in kakovostjo proizvodov.

5.2 ESA je zelo izkušena partnerica nacionalnih vlad in industrije. S svojimi dosežki tako predstavlja visoko kakovosten člen verige, ki gradi in krepi bazo evropske industrije. Poleg tega je obstoječi sistem "pravičnega povračila" vlade spodbudil, da nadzorujejo skupne dosežke na področju raziskav in razvoja ter nadaljnje dejavnosti v svojih državah.

5.3 Vendar pa je sčasoma postalo jasno, da bodo potrebne nove usmeritve, če EU resnično želi postati konkurenčen globalni akter. Okvirni sporazum med ESA in EU iz leta 2003 je omogočil oblikovanje novih politik EU in zagotavljanje dodatnih finančnih sredstev ter izboljšal konkurenco in konkurenčnost. Med ESA in EU se je razvilo uspešno partnerstvo. Dolgoročne zaveze agencije ESA bodo trdna podlaga za vesoljsko industrijsko politiko EU.

5.4 Vendar pa je treba zaradi hitro spreminjajočih se razmer izvesti natančno oceno postopkov in zagotoviti optimalno

uporabo finančnih sredstev, da se zagotovi podpora za trajno konkurenčnost in odpornost evropskih podjetij.

5.5 Čeprav se priznava vloga, ki jo ima ESA pri vzpostavljanju trdne podlage za uporabo lastnih vesoljskih sistemov EU s pomočjo usmerjenih in integriranih aplikacij, pa njene možnosti podpore politikam EU še niso v celoti izkoriščene. Tesnejše sodelovanje med ESA in EU bi pomenilo močno spodbudo na tem področju.

5.6 Potrebni so novi pristopi in mehanizmi za ohranitev premišljene politike za uspešno uvedbo in trajno uporabo delujočih vesoljskih sistemov. Prav tako je treba zagotoviti učinkovito evropeizacijo sredstev za uresničitev treh ciljev:

- ohranitev trdne znanstvene podlage;
- zagotavljanje novih spodbud za uporabno tehnologijo in trg;
- spodbujanje razvoja novih vrst aplikacij in storitev (ki zagotavljajo podporo drugim sektorjem).

5.7 Najnovejše odločitve so v skladu s pozivi k posodobitvi, za kar se je EESO zavzel v mnenju iz leta 2008⁽⁸⁾. V tem mnenju je EESO poudaril, da bo zaradi vse večje zrelosti vesoljskega trga potrebna večja prožnost, ki jo v času vse hitrejših tehnoloških ciklusov ter vse večjih sinergij in vse številnejših aplikacij praviloma ne zagotavljajo togi vzorci odnosov, ki nastanejo na podlagi načela pravičnega povračila, ki ga uporablja ESA⁽⁹⁾.

5.8 Treba se je izogibati nenadnim spremembam. Zato se je EESO zavzel za izvedbo analize in dialoga o tem, kaj želi Evropa doseči čez deset let: tako "naj bi dialog vključeval tudi način financiranja agencije ESA, dinamični prispevek srednje velikih podjetij in ohranitev najvišje stopnje konkurenčnosti"⁽¹⁰⁾.

5.9 EESO meni, da je bilo z Resolucijo Sveta iz novembra 2012 o odnosu med EU in ESA⁽¹¹⁾ in novim finančnim okvirom, sprejetim 8. februarja, dejansko uresničeno njegovo priporočilo iz leta 2008. EU začena novo fazo.

5.10 Na podlagi svojih dolgoletnih izkušenj bo ESA bo pri izvajanju odločitev pristojna za izvršno upravljanje, pri čemer bo delovala v skladu s predpisi EU. Z ustreznim izvajanjem bo doseženo optimalno ravnotežje med pristojnostmi ESA in običajnim tržnim mehanizmom EU.

⁽⁸⁾ Glej UL C 162, 25.6.2008, str. 24.

⁽⁹⁾ Prav tam, točka 1.11.

⁽¹⁰⁾ Prav tam, točka 1.13.

⁽¹¹⁾ Resolucija o vlogi ESA pri ohranjanju konkurenčnosti in rasti v Evropi, 20. november 2012.

5.11 Za zdaj, zlasti v začetni fazi, še ni mogoče predvideti, kako bodo sprejete delovne metode delovale. Kljub manjšim spremembam v zadnjih nekaj letih, ko so bili v ospredje postavljeni tržni pristopi, je treba vzpostaviti novo povezavo med znanostjo in raziskavami na področju vesolja. Zato je Odbor zadovoljen, da se načrtujejo izvedljiva merila ločevanja med načelom pravičnega povračila (njegov namen je v Evropi razviti in uporabljati raznoliko vesoljsko industrijo), ki ga uporablja ESA, in pravili notranjega trga EU, ki so zavezujoča za Komisijo, da bo mogoče razširiti plodno sodelovanje Komisije in ESA ter nadalje okrepiti evropsko vesoljsko industrijo.

5.12 Ta vidik je bil obravnavan tudi v dopolnilnem mnenju komisije CCMI o tej temi. Na nekatera kritična vprašanja, izražena v tem mnenju, je bilo doslej že mogoče zadovoljivo odgovoriti.

6. Posebna vprašanja

6.1 Pri vzpostavljanju vesoljske politike v skladu s členom 189 bi bilo treba v čim večji meri uporabljati vzporedne pristojnosti Komisije in držav članic. Države članice bi prav tako morale prevzeti pobudo za medsebojno sodelovanje na posameznih področjih. Te procese lahko spremlja Komisija.

6.2 V spreminjajočem se konkurenčnem in dinamičnem okolju je treba opredeliti ustrezne pogoje za zagotavljanje trdne konkurenčne baze za industrijo EU. EESO zato poziva, naj se industriji odslej zagotovi formalno mesto med posvetovalnimi organi, zlasti ko gre za področja, na katerih so dejavna manjša podjetja. S tem povezane zahteve je treba opredeliti na odprt in pregleden način.

6.3 Med drugim je treba obravnavati politiko brezplačnih in odprtih podatkov, kakovost, standarde in certificiranje. Storitve zagotavljajo tako organi javnega sektorja kot zasebni akterji, zato je treba zagotavljati učinkovito spremljanje.

6.4 Z ustaljenimi mehanizmi posvetovanja se bo podprl velik potencial MSP. Za nove storitve in aplikacije je treba nameniti zadosten delež proračunskih sredstev v okviru programov Copernicus in Galileo.

6.5 Zaradi tehnološke intenzivnosti sektorja je delovna sila v povprečju zelo usposobljena. Na svetu je v vesoljskem sektorju zaposlenih 800 000 oseb, od tega 25 % v ZDA in zgolj 4 % v Evropi. Vse večja je potreba po zaposlovanju oseb z univerzitetno izobrazbo, s čimer bi povečali potencial EU in ustvarili koristne sinergije. Da se poveča privlačnost sektorja, si je treba prizadevati za sklepanje dostojnih pogodb o delu, ki bi morale biti pravilo.

6.6 Vesolje buri domišljijo mladih. EESO se zavzema za aktivno politiko trga dela, ki bi temeljila na najsodobnejšem izobraževanju in usposabljanju ter spodbujala pridobitev višje tehnične izobrazbe, zlasti z vzpostavitvijo tesne povezave med raziskavami in inovacijami. Tako se bo spodbujala tudi zaželeno ustrezna mobilnost.

6.7 Industrijska politika v vesoljskem sektorju je zaradi prevladujoče vloge institucionalnega trga tesno povezana s politikami javnega naročanja. V okviru teh politik bi bilo treba izpolniti stroge zahteve glede kakovosti in preglednosti. EESO poudarja, da bi industrija zelo pozdravila oblikovanje specifične politike javnega naročanja na področju vesolja, v katero bi bila neposredno vključena EU, ko bodo Komisija in države članice opredelile njeno področje uporabe.

6.8 Taka politika bo utrla pot EU, da postane lastnica evropske vesoljske infrastrukture in uporabnica vesoljskih storitev, pri tem pa uresničuje celo vrsto javnih politik.

6.9 EESO poudarja pomen regij in regionalnega prizadevanja pri spodbujanju razvoja dejavnosti vesoljske industrije. Vloga regij je podcenjena. Treba jih je ustrezno obveščati in jim dati na voljo ustrezna sredstva, da bodo lahko izkoristile morebitne pozitivne učinke učinkovite uporabe vesoljskih storitev.

6.10 Na voljo ni zadovoljivih količinskih tržnih raziskav, zato ni dovolj zanesljivih podatkov o končnem učinku vesoljskih raziskav na prodajnem trgu aplikacij. Treba je poglobiti analitično znanje o fazi raziskav in razvoja ter nadaljnjih fazah.

6.11 Analiza podjetja Euroconsult med drugim navaja, da se v ZDA z naložbami v fazo raziskav in razvoja ustvari dvakrat več dobičkonosnih dejavnosti v nadaljnjih fazah kot v Evropi. O teh ugotovitvah sicer obstajajo dvomi, vendar pa nikoli niso bile analitično ovržene⁽¹²⁾. Za EU je zanimiv in po svoje edinstven še en primer posodobljene analize gospodarskega učinka različnih segmentov vesoljske industrije Združenega kraljestva⁽¹³⁾.

6.12 EESO spodbuja Komisijo, ESA in države članice, naj izvedejo skupne analize različnih segmentov sektorja in jih obravnavajo v globalnem okviru. S konsolidiranimi podatki o (novih) delovnih mestih, stopnjah rasti in aplikacijah se bo povečal pomen sektorja in zagotovila nadaljnja podpora javnosti.

⁽¹²⁾ Euroconsult je leta 2011 ugotovil, da je razmerje med naložbami v fazo raziskav in razvoja ter dejavnostmi v nadaljnjih fazah 1 EUR:16 EUR, v Evropi pa naj bi bilo to razmerje "samo" 1 EUR:8 EUR.

⁽¹³⁾ UK Space Industry, "Update of the Size and Health of the UK Space Industry", Oxford Economics, 2010.

7. Varnost in obramba

7.1 Podobno kot v primeru vesoljskih politik evropskih tekmič bi bila vesoljska politika EU po mnenju EESO uspešnejša, če bi temeljila na vse večjem soglasju med državami članicami glede strateških vprašanj na področju obrambe in varnosti ter bila umeščena v širši okvir zunanje politike EU. To povezavo bi bilo treba po potrebi upoštevati v prihodnjih razpravah o evropski obrambi.

7.2 Evropsko sodelovanje na področju vesolja je znatno bolj razvito kot v drugih obrambnih sektorjih. Obrambne vesoljske dejavnosti bi lahko bile povezane tudi z oblikovanjem obrambne politike EU kot pilotni primeri ali zgledi za skupne obrambne projekte. EESO ugotavlja, da je bil tak predlog podan že daljnega leta 1987. Vendar pa glede tega niso bili nikoli sprejeti nadaljnji ukrepi.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu Odboru in Odboru regij: Stanje Unije inovacij 2012 – Pospeševanje sprememb

(COM(2013) 149 final)

(2013/C 341/08)

Poročevalec: **Cveto STANTIČ**

Evropska komisija je 21. marca 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu Odboru in Odboru regij: Stanje Unije inovacij 2012 – pospeševanje sprememb

COM(2013) 149 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 17. julija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 161 glasovi za, 1 glasom proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja odločitev Komisije, da že drugo leto zapored objavlja pregled stanja Unije inovacij, v katerem ugotavlja velik napredek, saj se po načrtu izvaja več kot 80 % zavez iz vodilne pobude. EESO se strinja z napredkom, zlasti glede okvira politik, ki se nanašajo na implementacijo konkretnih zavez, zato pričakuje, da bo do konca leta 2014 uveljavljenih vseh 34 zavez.

1.2 Kljub doseženemu napredku v letu 2012 na nekaterih pomembnih področjih, kot so enotni patent in nova pravila za sklade tveganega kapitala, ni razlogov za samozadovoljstvo. Unija inovacij še ne daje rezultatov na področju gospodarske rasti in ustvarjanja delovnih mest. Opaziti tudi ni bistvenih premikov pri globalnem povečanju konkurenčnosti evropskega raziskovalnega prostora.

1.3 EESO z veliko zaskrbljenostjo spremlja zlasti trend zmanjševanja izdatkov za R&R v proračunih večine držav članic že drugo leto zapored. Enako zaskrbljujoče je večanje inovacijskega prepada med državami članicami in med posameznimi regijami. Potreben bo nov razmislek o učinkovitosti regionalne kohezijske politike in strukturnih skladov v odnosu do Unije inovacij, zlasti z vidika bega možganov iz regij z omejenimi možnostmi v uveljavljene raziskovalne centre.

1.4 Kriza je Evropo že prisilila v poglobljanje integracije na področju zagotavljanja makro-ekonomske stabilnosti in

delovanja monetarne unije. EESO je prepričan, da sta večja integracija in poglobljanje potrebna tudi na področju R&I, če želimo, da bo projekt Unije inovacij resnično prispeval k večji konkurenčnosti evropskega znanja, gospodarski rasti in ustvarjanju novih delovnih mest. EESO poziva Evropski svet, da na oktobrski seji v svojih sklepih podpre poglobljanje koncepta Unije inovacij.

1.5 EESO je namreč prepričan, da Unija inovacij, tudi ob uresničitvi vseh 34 zavez, potrebuje nadaljnje poglobljanje, in v tej zvezi podpira priporočila ERIAB⁽¹⁾ ter odzive Komisije nanje. Obenem poziva Komisijo, da čim prej pripravi nabor ukrepov in področij, na katerih je poglobljanje možno in nujno. Odbor vidi priložnosti za poglobljanje zlasti v nadaljnjem izboljšanju okolja za hitro rastoče inovativne družbe, na področju inovacij v javnem sektorju, pri socialnih inovacijah ter v novih, inovativnih poslovnih modelih, ki bi radikalno spremenili miselnost in obstoječe pristope do inovativnih rešitev.

1.6 Delujoč Evropski raziskovalni prostor (ERP) je nepogrešljiva komponenta Unije inovacij. Kljub popolni podpori Evropskega sveta EESO dvomi v njegovo vzpostavitev do konca leta 2014, saj ne vidi zadovoljivega napredka na ključnih področjih: mobilnost raziskovalcev, učinkovitost nacionalnih raziskovalnih sistemov, optimizacija uporabe raziskovalnih infrastruktur, konkurenčna uporaba nacionalnih raziskovalnih sredstev, vzpostavitev trga pravic intelektualne lastnine itd. Zato EESO poziva

⁽¹⁾ Odbor za evropski raziskovalni prostor in inovacije (*European Research and Innovation Area Board*): *Stress-test of the Innovation Union* ("Stresni test" Unije inovacij), november 2012.

Komisijo in države članice, da čim prej zagotovijo vse pogoje za razvoj ERP v smeri, ki jo je predlagala Komisija v svojem sporočilu (2).

1.7 EESO pozitivno ocenjuje napredek pri izgradnji vrhunskih raziskovalnih infrastruktur vse-evropskega pomena ter spodbudne začetne rezultate Evropskih partnerstev za inovacije. Pri slednjih meni, da so v določeni meri še vedno nepreverjen in nedodelan model, in poziva Komisijo, da na osnovi dosedanjih izkušenj pripravi celovito analizo učinkovitosti ter enotne okvirne pogoje za njihovo delovanje in financiranje.

1.8 Sistem podpore za raziskave in inovacije je v Evropi še vedno prezapleten, kar odvrča zlasti mikro in mala podjetja od raziskovalnih projektov EU. Poleg kompliciranih in zamudnih administrativnih zahtev gre tudi za neuskkljenost postopkov pri programih na regionalni, nacionalni in evropski ravni.

1.9 Odbor vidi veliko rezervo za spodbujanje inovacij v bolj inovativno usmerjenih javnih naročilih. Zato poziva države članice, da povečajo uporabo instrumenta predkomercialnih naročil ter širijo dobre prakse in modele inovacijam prijaznih javnih naročil. To bi moralo veljati tudi za javna naročila, ki so financirana iz strukturnih skladov.

1.10 Reforma izobraževalnih sistemov bi morala, med drugim, zagotoviti Evropi bistveno več visoko usposobljenih znanstvenikov in inženirjev (3). EESO meni, da bi bilo dobro v njihove študijske programe vključiti podjetniško usposabljanje in managerska znanja, ki so potrebna za učinkovito transformacijo dobrih idej v uspešne projekte. Odbor priporoča vključevanje podjetij in socialnih partnerjev v pripravo učnih načrtov in izvajanje doktorskih programov.

1.11 EESO želi ponovno izpostaviti specifično vlogo socialnih inovacij, ki lahko igrajo pomembno vlogo pri soočanju s krizo in drugimi izzivi sodobne družbe. Zato je potrebno razviti take podporne mehanizme, ki so dosegljivi tudi potencialnim socialnim inovatorjem v civilni družbi in v sektorju socialne ekonomije. EESO poziva Komisijo, da čim prej uresniči pobudo za vzpostavitev inkubatorja inovativnih socialnih projektov.

2. Ozadje mnenja in sporočilo Komisije

2.1 Unija inovacij je ena od sedmih vodilnih pobud iz strategije Evropa 2020. Njen cilj je, da z izboljšanjem okvirnih pogojev ustvari Evropo, prijazno inovacijam, ter tako zagotovi,

da se inovativne ideje realizirajo v izdelke in storitve, ki bodo ustvarili rast in delovna mesta. Analize kažejo, da države, ki so v preteklosti več investirale v R&I, okrevaajo bistveno hitreje in imajo višje stopnje zaposlenosti (4).

2.2 V sporočilu Stanje Unije inovacij 2012 (5) Evropska komisija že drugo leto zapored povzema dosežke na ravni držav članic in na evropski ravni na področju uresničevanja Unije inovacij, ene ključnih vodilnih pobud strategije Evropa 2020.

2.3 Komisija v splošnem ugotavlja velik napredek pri uresničevanju Unije inovacij. Po načrtu se izvaja več kot 80 % zavez iz vodilne pobude. Države članice se čedalje bolj osredotočajo na ustvarjanje poslovnega okolja, naklonjenega inovacijam: znižujejo se davčne stopnje za naložbe v raziskave, znižujejo se stopnje davka na dobiček od patentov, krepi se podpora lažjemu dostopu do tvegane kapitala itd.

2.4 Kljub temu pa sporočilo navaja vrsto zaskrbljujočih trendov, ki so v pretežni meri posledica ekonomske krize in velikih proračunskih primanjkljajev:

— V letih 2011 in 2012 je zaznati **trend zmanjševanja izdatkov za R&R** v proračunih večine držav članic.

— Razlike v uspešnosti in učinkovitosti nacionalnih raziskovalnih sistemov povečujejo **inovacijski razkorak med državami in regijami**.

— V nekaterih državah je viden **upad naložb v raziskave in razvoj v poslovnem sektorju**, zlasti pri malih in srednjih podjetjih.

— Zaradi številnih ozkih grl, ki zavirajo rast, ima Evropa **premajhen delež inovativnih podjetij z visoko rastjo**.

2.5 Ključna ugotovitev sporočila je, da mora Evropa okrepiti svojo zavezo v zvezi z doseganjem rasti, ki temelji na inovacijah. Za doseg tega cilja bo nujno nadaljnje poglobljanje Unije inovacij. V tem trenutku še ni natančno opredeljeno, na katerih področjih, s katerimi ukrepi in s kakšno dinamiko se bo poglobljanje izvajalo.

(2) Sporočilo Komisije COM(2012) 392 final: Partnerstvo za odličnost in rast v ERP.

(3) Evropa bo do leta 2020 potrebovala najmanj milijon novih raziskovalcev in inženirjev, če želi uresničiti cilje iz strategije Evropa 2020.

(4) *Innovation Union Scoreboard* 2013 (Sistem kazalnikov uspešnosti Unije inovacij za leto 2013).

(5) COM(2013) 149 final z dne 21.3.2013.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja odločitev Komisije, da vsako leto pripravi analizo stanja Unije inovacij kot ene ključnih vodilnih pobud strategije Evropa 2020. Pravočasna analiza učinkov omogoča korektivne ukrepe na področjih, kjer stvari ne vodijo v pravo smer.

3.2 Obdobje dveh let je, glede na običajno prakso uveljavljanja nove zakonodaje v EU, prekratko za realno vrednotenje doseženih rezultatov ⁽⁶⁾. Kljub temu EESO ocenjuje, da je okvir politik in zakonodaje za Unijo inovacij več ali manj na mestu, a se rezultati v smislu gospodarske rasti in novih delovnih mest žal še ne kažejo.

3.3 Ob poplavi in prevladi debat o javno finančnih primanjkljajih, zloglasnih varčevalnih ukrepih ter vsesplošnem padanju zaupanja v evropske projekte predstavlja Unija inovacij eno bolj pozitivnih in uspešnih zgodb. Večina zavez iz vodilne pobude Unija inovacij se izvaja več ali manj po načrtu. Zato EESO upravičeno pričakuje, da bo do konca leta 2014 uveljavljenih vseh 34 zavez.

3.4 EESO pozitivno ocenjuje napredek na področju izgradnje sodobnih raziskovalnih infrastruktur vseevropskega pomena, zahvaljujoč učinkoviti vlogi in aktivnostim ESFRI ⁽⁷⁾. Od skupno 48 projektov s seznama ESFRI je v fazi izvedbe že 27 projektov, kar daje dobro upanje za doseg cilja – izgradnja 60 % prednostnih evropskih raziskovalnih infrastruktur do leta 2015 ⁽⁸⁾. Po mnenju Odbora Evropa še vedno premalo učinkovito koordinira in optimizira izrabo svojih raziskovalnih infrastruktur.

3.5 Nov koncept **evropskih partnerstev za inovacije**, ki so v prvih pilotnih projektih usmerjena v spopadanje s ključnimi družbenimi izzivi ⁽⁹⁾, za sedaj kaže spodbudno sliko. Povezati skušajo interesne skupine na vseh ravneh, preseči razdrobljenost in zagotoviti kritično maso. Kljub pozitivnim znakom so evropska partnerstva v določeni meri še nepreverjeni in nedodelan model. Zato EESO poziva Komisijo, da na osnovi dosedanjih izkušenj čim prej pripravi celovito analizo učinkovitosti te pobude ter pripravi enotne okvirne pogoje za njihovo delovanje in financiranje v prihodnje.

3.6 Kljub nedvomnemu napredku na nekaterih področjih ni prostora za samozadovoljstvo. V nadaljevanju želi EESO

izpostaviti področja, na katerih pozitivnih sprememb še ni zaznati v zadovoljivi meri in je potrebno hitro in učinkovitejše ukrepanje.

3.7 **Sistem podpore za raziskave in razvoj** v Evropi je še vedno prezapleten. Morebitni upravičenci se srečujejo z nepregledno množico obstoječih instrumentov (nacionalnih in regionalnih programov, medvladnih pobud in postopkov financiranja EU). Tudi administrativne zahteve se niso bistveno zmanjšale. To ovira čezmejno sodelovanje in odvrča zlasti mala in srednja ter mikro podjetja od raziskovalnih projektov EU. Poleg administrativnega bremena gre tudi za precejšnjo neuskkljenost postopkov.

3.8 Izhodiščna točka za Unijo inovacij mora biti izgradnja odličnega in **sodobnega izobraževalnega sistema** v vseh državah članicah, vključno z reformo visokošolskega izobraževanja. Podjetja še vedno skoraj niso vključena v pripravo učnih načrtov in izvajanje doktorskih programov. Zato EESO ponovno zahteva, da se socialnim partnerjem omogoči aktivno sodelovanje pri načrtovanju bodočih izobraževalnih sistemov.

EESO tudi priporoča integracijo managerskih in podjetniških znanj v izobraževanje bodočih inženirjev in znanstvenikov, da se olajša in pospeši transformacijo dobrih idej v uspešne tržne projekte.

3.9 EESO podpira široko opredelitev inovacij, ki lahko segajo na številna področja. V svojih prejšnjih mnenjih je večkrat izpostavil specifično vlogo **socialnih inovacij** ⁽¹⁰⁾, ki pogosto prihajajo prav iz organizacij civilne družbe. Mnoge komponente evropskih socialnih sistemov so plod inovativnih idej civilne družbe ter akterjev socialne ekonomije. Zato mora podpora inovativnosti zajeti vsa družbena področja, finančni mehanizmi pa odražati vso izjemno raznolikost inovacij.

3.10 Še vedno smo neučinkoviti pri **komercializaciji inovativnih idej**; dostop do finančnih sredstev, zlasti za mala inovativna podjetja, je še vedno otežen (krčenje skladov tveganega kapitala zaradi finančne krize). Podjetništvo in inovativnost gresta pogosto z roko v roki. V Evropi smo že po tradiciji manj tolerantni do morebitnega podjetniškega neuspeha. Še bolj rezervirani smo do rizičnih, inovativno usmerjenih projektov. Enotni trg kapitala (zlasti tveganega) še ne deluje. Prepočasi se uveljavljajo nove oblike financiranja inovativnih podjetij, kot so "skupinsko financiranje" (*crowd funding*) ali "poslovni angeli". Sklad za financiranje na osnovi delitve tveganja je zelo pozitivna izkušnja, a žal ne more zadostiti povpraševanju.

⁽⁶⁾ Nekateri zakonodajni akti za izboljšanje inovacijskega okolja (direktiva o javnih naročilih, evropski patent, potni list skladov tveganega kapitala itd.) še niso v celoti uveljavljeni.

⁽⁷⁾ Evropski strateški forum za raziskovalno infrastrukturo (*European Strategic Forum for Research Infrastructure, ESFRI*).

⁽⁸⁾ Glej *ESFRI Implementation Report*, november 2012.

⁽⁹⁾ *European Innovation Partnership (EIP)*, evropska partnerstva za inovacije na področju dejavnega in zdravega staranja (*Active and Healthy Ageing*), trajnosti in produktivnosti v kmetijstvu (*Agricultural Sustainability and Productivity*), pametnih mest in skupnosti (*Smart Cities and Communities*), vode (*Water*) in surovin (*Raw Materials*).

⁽¹⁰⁾ Glej mnenja UL C 132, 3.5.2011, str. 39 (točka 3.10.4); UL C 229, 31.7.2012, str. 39; UL C 354, 28.12.2010, str. 80.

3.11 Vzpostavitev **enotnega trga inovacij** je v veliki meri odvisna od dobrega funkcioniranja enotnega evropskega trga. Ta se še vedno sooča s številnimi ovirami in pomanjkljivostmi, zlasti na področju prostega pretoka storitev in kapitala ⁽¹¹⁾. EESO ponovno predlaga Komisiji, da razmisli o vzpostavitvi vseevropske elektronske baze podatkov (v obliki iskalnika), ki bi zajemala specifična znanja v posameznih podjetjih in raziskovalnih institucijah, kar bi omogočilo hitrejše povezovanje podjetij in drugih organizacij na inovativnih projektih (morda v okviru obstoječe Evropske podjetniške mreže) ⁽¹²⁾.

3.11.1 V isto kategorijo spadajo ovire pri vzpostavljanju **enotnega trga pravic intelektualne lastnine**. Enotni evropski patent je sicer končno ugledal luč sveta, kar je pomemben dosežek, a postopki še niso operacionalizirani.

3.12 Evropa zamuja tudi pri **vzpostavljanju inovativnih trgov naročil**, zlasti preko mehanizma javnih naročil ⁽¹³⁾. V EU je absolutno premalo javnih naročil namenjenih spodbujanju inovacij. Zato EESO poziva države članice, da bistveno povečajo uporabo instrumenta **predkomercialnih naročil**, ki bi po ocenah Komisije spodbudila nastanek dodatnih trgov naročil v vrednosti 10 milijard EUR. S tem v zvezi Odbor opozarja tudi na pobude Evropskega parlamenta za modernizacijo javnih naročil ⁽¹⁴⁾. Za povečanje povpraševanja po inovativnih izdelkih in storitvah bi morali v večji meri uporabljati tudi tista javna naročila, ki so sofinancirana iz strukturnih skladov.

3.13 Delujoči **Evropski raziskovalni prostor**, ki je sinonim za enotni trg za raziskave in inovacije, je eden ključnih pogojev za polno uveljavitev koncepta Unije inovacij. Evropski svet je določil leto 2014 kot rok za njegovo dokončno vzpostavitve ⁽¹⁵⁾. To pomeni, da bi morale biti do takrat odstranjene vse ključne ovire za mobilnost in čezmejno sodelovanje na področju raziskav in inovacij, vključno z odprtjem trga dela za raziskovalce, ustanovitvijo dodatnih pokojninskih skladov, optimalnim pretokom znanja in raziskovalnih dosežkov ter bolj konkurenčno uporabo nacionalnih raziskovalnih sredstev. EESO je svoje poglede na dokončanje ERP podrobneje opredelil v enem od svojih mnenj ⁽¹⁶⁾ in že takrat izrazil bojazen, da je leto 2014 preveč ambiciozen rok.

3.14 Prioriteta pri financiranju in spodbujanju inovativnih dejavnosti se mora odražati prav v vseh programih financiranja

⁽¹¹⁾ Glej mnenje Akt za enotni trg – določitev manjkajočih ukrepov (še ni objavljeno v UL).

⁽¹²⁾ Glej mnenje UL C 218, 11.9.2009, str. 8, točki 1.2 in 3.2.4.

⁽¹³⁾ Trg javnih naročil predstavlja kar 17 % evropskega BDP.

⁽¹⁴⁾ Poročilo odbora IMCO in resolucija Evropskega parlamenta o predkomercialnih naročilih.

⁽¹⁵⁾ Sklepi Evropskega sveta iz februarja 2011 in marca 2012.

⁽¹⁶⁾ UL C 76, 14.3.2013, str. 31.

EU, vključno s kohezijskimi skladi, in ne le v okvirnem programu za konkurenčnost in inovativnost. Zato EESO poziva države članice, da izkoristijo priložnosti, ki se ponujajo z novo uredbo o strukturnih skladih ⁽¹⁷⁾.

3.15 Za dobro delovanje Unije inovacij sta potrebna trajno prizadevanje in učinkovito sodelovanje na vseh ravneh: na ravni EU, nacionalni in lokalni ravni. Nujno je večje osredotočenje na **vlogo regionalne inovacijske politike**, ki lahko veliko prispeva k zmanjšanju bega možganov iz regij z omejenimi možnostmi v uveljavljene evropske raziskovalne centre.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Po mnenju EESO predstavlja uveljavitev 34 zavez iz vodilne pobude le prvi korak k doseganju resnične Unije inovacij. Če želimo, da bo izdatno prispevala k pametni, trajnostni in vključujoči rasti, bo v naslednji fazi nujna njena **poglobitev** v smislu bistveno večje integracije in koordinacije nacionalnih R&I politik z ukrepi in politikami EU. EESO poziva Komisijo, da nemudoma pristopi k naboru konkretnih ukrepov in področij, kjer je poglobljanje ne le možno, temveč nujno.

4.2 EESO ocenjuje, da je za poglobitev veliko prostora na številnih področjih, med katerimi želi izpostaviti le nekatera:

— *Spodbujanje inovacij v javnem sektorju* lahko poveča učinkovitost in zniža stroške javne uprave ter tako prispeva k izravnavi proračunov in splošni konkurenčnosti držav članic.

— *Nadaljnje izboljšave poslovnega okolja za inovativne družbe z visoko rastjo*, z odločnejšimi ukrepi na področju davkov, podpore *start-up* projektom (oprostitev dajatev za določeno obdobje), harmonizacije zakonodaje na področju avtorskih pravic itd.

— *Socialne inovacije* se lahko uspešno spopadajo s številnimi izzivi sodobne družbe in s posledicami ekonomske krize.

— *Inovativne rešitve na področju storitev* odpirajo nove možnosti v maloprodaji, internetni trgovini, turizmu, softverskih aplikacijah itd.

⁽¹⁷⁾ Člen 9 uredbe o ESS.

4.3 EESO podpira ugotovitve in priporočila ERIAB, ki je izdelal prvi "stresni test" Unije inovacij⁽¹⁸⁾. V njem izraža potrebo po radikalnem razmisleku o bodoči evropski strategiji rasti, temelječi na znanju in inovacijah. Med ključnimi izzivi izpostavlja:

- prešibko politično zavezo držav članic znotraj Unije inovacij,
- preživelost tradicionalnih poslovnih modelov,
- nezadostno povezavo med vrhunskimi znanstveno-akademskimi dosežki in njihovim dejanskim "outputom" v smislu tehnoloških inovacij,

— počasnost v odločanju in nenaklonjenost inovacijskemu tveganju.

4.4 EESO daje Komisiji pobudo, da za pospešitev razvoja novih, inovativnih poslovnih modelov razmisli o specifičnih instrumentih. Ena od možnih idej bi lahko bila uporaba t. i. "inovacijskih vavčerjev".

4.5 EESO je bil že v vodilni pobudi pozvan, da preko podjetij, socialnih partnerjev in nevladnih organizacij, ki jih zastopa, spodbuja podporo Uniji inovacij in pomaga širiti najboljše prakse. Predlagamo, da Odbor, zlasti preko svojega usmerjevalnega odbora za strategijo Evropa 2020, pripravi konkreten nabor pobud in aktivnosti, s katerimi bi preko socialnih partnerjev, nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov in drugih organizacij civilne družbe še v večji meri kot do sedaj pomagal graditi zaupanje v Unijo inovacij.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ Prvi dokument o stališču Odbora za evropski raziskovalni prostor in inovacije (ERIAB): *Stress-test of the Innovation Union* ("Stresni test" Unije inovacij), november 2012.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o primerljivosti provizij, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov

(COM(2013) 266 final – 2013/0139 (COD))

(2013/C 341/09)

Poročevalka: **Reine-Claude MADER**

Svet in Evropski parlament sta 7. junija oziroma 23. maja 2013 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o primerljivosti provizij, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov

COM(2013) 266 final – 2013/139 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 17. julija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 163 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek

1.1 EESO pozitivno ocenjuje predlog Komisije, katerega cilj je vsem evropskim državljanom omogočiti dostop do bančnega računa ter izboljšati primerljivost provizij in mobilnost, preprečiti finančno izključenost in olajšati sodelovanje potrošnikov na notranjem trgu.

1.2 Meni, da je sprejetje direktive najustreznejši način za izvajanje teh ukrepov, ki koristijo tako potrošnikom kot ponudnikom plačilnih storitev. Prispevali bodo k dokončnemu oblikovanju enotnega trga na področju finančnih storitev in omogočili odpravo ovir za prosti pretok oseb, blaga, storitev in kapitala. Toda za uveljavljanje te pravice bo treba sprejeti pravila EU glede pranja denarja in financiranja terorizma, pri čemer pa se tudi ne bo smelo spodbujati davčnih utaj. Odbor poleg tega meni, da bi bilo treba največ pozornosti posvetiti načelom subsidiarnosti in sorazmernosti.

1.3 Vendar obžaluje, da je področje uporabe nekaterih ukrepov omejeno. Meni, da bi morali pri uskladitvi terminologije upoštevati vse stroške, pa tudi, da na seznam v dokumentu z informacijami ne bi smeli vključiti zgolj najbolj reprezentativnih transakcij. Po njegovi oceni je mogoče osveščeno odločitev sprejeti le s primerjanjem stroškov vseh tekočih transakcij, saj ima vsak potrošnik drugačne potrebe.

1.4 Odbor pozitivno ocenjuje določbe o izboljšanju preglednosti, zlasti kar zadeva ponudbo produktov v paketu, saj mora imeti potrošnik možnost, da primerja različne opcije

ponudnikov plačilnih storitev in se odloči, katera izmed njih je zanj najbolj ugodna in primerna glede na njegov položaj.

1.5 Zavzema se za uvedbo zahteve o predložitvi obračuna provizij in želi, da bi jo dopolnili še z zahtevo, da se potrošniki vnaprej obvesti o obremenitvi njihovega računa zaradi kakršnih koli neobičajnih provizij, kar jim bo omogočilo, da ustrezno ukrepajo ali da provizijam ugovarjajo.

1.6 Prav zaradi zagotavljanja preglednosti se zavzema tudi za uvedbo neodvisnih primerjalnih spletnih mest in poziva, da bi morali v registru obstoječih spletnih mest omogočiti potrošnikom, da dostopajo do informacij v zvezi s finančnimi institucijami v vseh državah članicah.

1.7 EESO podpira tudi predloge o bančni mobilnosti. Vendar pa meni, da bi bilo treba preučiti izvedljivost „prenosne“ številke računa in poskrbeti za sistematično uvedbo sistemov za samodejno preusmeritev transakcij⁽¹⁾. Pred temi ukrepi bi bilo treba opraviti neodvisno študijo.

1.8 Prav tako opozarja, kako pomembno je usposabljanje uslužbencev ponudnikov plačilnih storitev; informacije so sicer nepogrešljive, vendar ne zadostujejo. Poudarja tudi, da je pomembno finančno izobraževanje, ki ga izvajajo neodvisna združenja potrošnikov⁽²⁾.

⁽¹⁾ UL C 151, 17.6.2008, str. 1.

⁽²⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 24.

1.9 EESO lahko seveda te določbe, katerih cilj je vsem evropskim državljanom omogočiti dostop do osnovnega bančnega računa, samo podpre, saj je bančna vključenost v današnjem svetu nujna.

1.10 V zvezi z zahtevo, da mora biti na ozemlju vsake države članice „vsaj en ponudnik plačilnih storitev“, ima Odbor pridržke; če ni konkurence, potrošniki dejansko sploh ne morejo izbirati.

1.11 Pri ugotavljanju o tem, ali so povezani stroški v primerih, ko lastništvo in upravljanje računa ni brezplačno, „razumni“, je po njegovem mnenju treba upoštevati realne stroške; opozarja, da je treba omejiti provizije za neplačevanje.

1.12 EESO tako kot Komisija meni, da je treba v primeru neupoštevanja določb iz direktive poskrbeti za preverjanje in odvrtilne sankcije. Poudarja, da je učinkovitost preverjanja odvisna od tega, ali bodo za izvajanje nalog dodeljena ustrezna finančna sredstva.

1.13 Znova opozarja, da se zavzema za sisteme za alternativno reševanje sporov, ki pa morajo biti neodvisni.

2. Ozadje mnenja

2.1 Komisija je 8. maja 2013 predstavila predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o primerljivosti provizij, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov.

2.2 Ta predlog je nastal na podlagi pobud iz zadnjih let za vzpostavitev enotnega trga plačilnih storitev, ki je izjemno pomemben za evropsko rast in konkurenčnost.

2.3 Predlog temelji na členu 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije, katerega cilj je odprava ovir pri prostem pretoku oseb, blaga, storitev in kapitala.

2.4 Komisija na podlagi ocen Svetovne banke ugotavlja, da približno 58 milijonov potrošnikov v Evropski uniji nima plačilnega računa in da ga približno 25 milijonov želi odpreti.

2.5 Poudarja, da je za gospodarstvo značilno stalno povečevanje brezgotovinskih transakcij, in sicer tako v podjetjih kot pri potrošnikih in javnih organih, vendar pa obenem ne predlaga nobenega ukrepa, da bi razširila njihovo uporabo.

2.6 Zato meni, da sta dostop do bančnega računa in finančnih storitev nujno potrebna, če želimo potrošnikom zagotoviti vse prednosti enotnega trga in jim omogočiti finančno in socialno vključenost.

2.7 Poleg tega poudarja tudi, da lahko sedanji pogoji na enotnem trgu določene ponudnike plačilnih storitev odvrnejo od naložb v nove trge.

2.8 Komisija želi te ovire odpraviti in v ta namen predlaga, da:

— se vsem potrošnikom, ne glede na njihov finančni položaj, omogoči dostop do osnovnega plačilnega računa v kateri koli državi članici Evropske unije;

— se sprejmejo določbe za boljše obveščanje o bančnih provizijah in spodbujanje primerljivosti;

— se v vsaki državi članici vzpostavijo možnosti za bančno mobilnost.

2.9 Komisija meni, da bo notranji trg finančnih storitev na podlagi teh ukrepov začel v celoti delovati in se bo še razvil. Potrošniki bodo lažje primerjali ponudbe v EU in se gibalni po njej. Ponudniki plačilnih storitev bodo obravnavani pod enakimi pogoji in bodo lahko pri iskanju novih trgov izkoristili prednosti poenostavitve postopkov in uskladitve pravil.

3. Ocena predloga direktive

3.1 EESO se strinja z analizo Komisije o navedenih ovirah in o tem, da je treba dokončno oblikovati enotni trg finančnih storitev. Meni, da bi moral imeti vsak potrošnik možnost, da odpre bančni račun in ga uporablja, saj je bančna vključenost nujna za uresničitev zastavljenega cilja.

3.2 Podpira tudi predloge za izboljšanje preglednosti bančnih provizij in večjo mobilnost. Meni namreč, da bodo spodbudili konkurenco, kar bo v korist tako potrošnikom kot ponudnikom plačilnih storitev.

3.3 Po mnenju Odbora je najboljši način sprejetje direktive, saj je Komisija pravilno poudarila, da priporočilo ni imelo pričakovane učinka in da prostovoljno ukrepanje nikakor ne zadoštuje.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Primerljivost provizij, povezanih s plačilnimi računi

4.1.1 **Terminologija.** EESO v celoti podpira predlog Komisije o uskladitvi terminologije v zvezi s provizijami. Taka uskladitev je nujno potrebna zaradi večje razumljivosti za potrošnike in primerljivosti. Odbor ima kljub temu pomisleke glede omejenosti področja uporabe tega ukrepa in priporoča, da se terminologija uskladi za vse vrste provizij.

4.1.1.1 Ugotavlja, da bodo pristojni organi v vsaki državi članici odgovorni za pripravo začasnih seznamov, ki bodo predloženi Komisiji. Meni, da bi bilo treba združenja potrošnikov in ponudnike plačilnih storitev, pa tudi potrošnike, vključiti v pripravo teh seznamov, da bi tako zagotovili, da so sprejeti izrazi razumljivi vsem.

4.1.1.2 Opozarja, da mora izbrani izraz v vsaki finančni instituciji označevati iste storitve.

4.1.2 **Dokument o provizijah in glosar.** EESO pozdravlja obveznost za ponudnike plačilnih storitev, da morajo pred sklenitvijo pogodbe potrošnikom zagotoviti dokument z informacijami o provizijah, ki vključuje seznam najbolj reprezentativnih storitev, ter se strinja z določbo o tem, da je ta dokument vedno brezplačno na voljo, zlasti z objavo na spletnih mestih finančnih institucij. Priporoča, da se seznam uskladi. Med drugim predlaga, da bi to določbo dopolnili z obveznostjo, da je treba potrošnikom v primeru spremembe provizij poslati nov dokument z informacijami.

4.1.2.1 Kljub temu meni, da bi bilo treba v ta dokument vključiti vse provizije. Omejitev zgolj na najbolj reprezentativne provizije potrošnikom ne bo omogočala, da bi ponudbe različnih finančnih institucij lahko učinkovito primerjali s svojimi potrebami. Vsak potrošnik ima specifične potrebe, ki niso nujno navedene tudi na seznamu.

4.1.2.2 Če bi bile na seznamu navedene vse provizije, se Odbor zavzema, da bi uskladili predstavitev vseh rubrik v dokumentu z informacijami. Priporoča tudi, da bi poleg tega uskladili še predstavitev informacij glede na vrsto transakcije (po mesecih, po letih, po transakcijah), kar bi omogočilo lažje primerjanje.

4.1.2.3 Odbor v skrbi za preglednost meni, da bi moral imeti potrošnik možnost, da v skladu s svojimi potrebami presodi, ali ga določena paketna ponudba zanima ali ne, zato pozdravlja obveznost, da je treba v dokumentu z informacijami navesti točne podatke o teh ponudbah.

4.1.2.4 Ravno tako pozdravlja tudi obveznost uporabe usklajene terminologije v dokumentu in bančnih izpiskih, saj bo to prispevalo k razumljivosti.

4.1.2.5 EESO je seznanjen tudi z razpoložljivostjo glosarjev. Kljub temu meni, da bi se bilo treba bolj posvetiti temu, da bi se v dokumentih z informacijami uporabljali jasni in razumljivi izrazi.

4.1.3 **Obračun provizij.** EESO se strinja z obveznostjo, da je treba potrošnikom vsaj enkrat letno poslati obračun vseh zaračunanih provizij. Te informacije jim bodo omogočile, da ocenijo stroške storitev, ki so jih plačali, in izberejo ustrezne produkte. Odbor meni, da so to minimalne zahteve in da bi bilo treba ta obračun izstaviti brezplačno.

4.1.3.1 Kljub temu poudarja, da bi bilo koristno, če bi ta ukrep dopolnili z obveznostjo, da je treba potrošnike vnaprej obvestiti o kakršnih koli neobičajnih provizijah, s katerimi ponudnik plačilnih storitev bremeni njihov račun, kar jim bo omogočilo, da še pred direktno obremenitvijo sprejmejo ustrezne ukrepe, tj. poskrbijo za kritje oziroma obremenitvi ugovarjajo.

4.1.4 **Primerjalno spletno mesto.** EESO podpira zagotavljanje informacij o bančnih provizijah prek pooblaščenih nacionalnih ali javnih spletnih mest. Ta ukrep bo prispeval k boljši obveščeni potrošnikov, pod pogojem, da so na spletnem mestu na voljo neodvisne in popolne informacije. Odbor meni, da je treba pozorno spremljati, kako se ta spletna mesta financirajo. Poleg tega ima tudi pomisleke glede izvajanja teh orodij, zlasti kar zadeva naravo podatkov, ki naj bi jih zagotovili - bo to zgolj cena na enoto transakcije in storitve ali bo mogoč uporabniku prilagojen izračun?

4.1.4.1 Odbor opozarja, da je treba biti še posebej pozoren na pogoje za akreditacijo zasebnih upravljavcev. Meni, da bi morali akreditacije dodeljevati pristojni organi držav članic.

4.1.4.2 Odbor poleg tega meni, da je izjemno pomembno, da se izrazi na primerjalnih spletnih mestih ujemajo z usklajeno terminologijo.

4.1.4.3 Priporoča tudi, da bi register vseboval seznam registrov drugih držav članic ali povezave nanje, tako da bodo lahko potrošniki enostavno dostopali do podatkov o provizijah vseh finančnih institucij v EU, kar bo še posebej koristno za migrantsko populacijo.

4.2 Zamenjava računa

4.2.1 EESO podpira predloge Komisije, ki bodo prispevali k izboljšanju bančne mobilnosti, kar je bistvenega pomena ob upoštevanju s tem povezanih psiholoških in tehničnih ovir.

4.2.2 Kljub temu meni, da bi bilo treba izvesti neodvisno študijo o možnosti vzpostavitve prenosne številke računa, s čimer bi najbolj učinkovito poskrbeli za popolnoma operativno mobilnost.

4.2.3 Po njegovem mnenju bi morale vse finančne institucije imeti vsaj sistem za samodejno preusmeritev v obdobju 15 mesecev, da bi se tako upoštevala vsa njihova letna plačila.

4.2.4 Odbor izraža zadovoljstvo, da je Komisija določila pogoje za zaračunavanje provizij, povezanih s storitvijo zamenjave računa, s čimer se prepreči, da bi bile te provizije odvrčljive.

4.2.5 Opozarja tudi na druge ovire, predvsem na stroške prenosa določenih varčevalnih produktov ali na posedovanje hipoteke.

4.2.6 Ugotavlja, da so informacije o teh ureditvah za spodbujanje mobilnosti odločilnega pomena. Po njegovem mnenju bi moral potrošnik komunicirati zgolj s svojo izbrano banko.

4.2.7 Odbor ocenjuje, da bi morali poleg bančne mobilnosti poskrbeti tudi za usposabljanje osebja, zaposlenega pri ponudnikih plačilnih storitev, zlasti osebja na recepcijah podružnic, ter da bi morala finančno izobraževanje organizirati združenja potrošnikov.

4.3 Dostop do plačilnega računa

4.3.1 EESO lahko seveda pobudo Komisije samo podpre. Meni, da morajo vsi potrošniki imeti dostop do osnovnega bančnega računa, s tem pa do vseh bančnih storitev, ki jih potrebujejo v vsakdanjem življenju, kjer so brezgotovinske transakcije vse bolj razširjene. Poudarja, kako pomembno je, da banke obveščajo potrošnike o tej storitvi.

4.3.2 Nasprotno pa ima pomisleke glede omejitve ponudbe na „vsaj enega ponudnika plačilnih storitev“ na ozemlju vsake države članice. Če bi to storitev nudila zgolj ena sama finančna institucija, bi bila to zanjo velika obremenitev, hkrati pa bi jo to stigmatiziralo, tako kot potrošnike, ki bi bili njene stranke. Potrošniki poleg tega zaradi pomanjkanja konkurence ne bi imeli nobene izbire in bi morali sprejeti ponujene pogoje, zlasti provizije.

4.3.3 Odbor meni, da bi bilo treba poskrbeti vsaj za seznam osnovnih storitev, navedenih v členu 16, medtem ko bi se lahko vsaka država članica odločila še za dodatne storitve, zlasti storitve, povezane z nacionalnimi pogoji.

4.3.4 Odbor je mnenja, da je od banke odvisno, ali bo omogočila prekoračitev pozitivnega stanja na računu.

4.3.5 Strinja se s tem, da bi bila ta osnovna storitev na voljo brezplačno ali pa bi s tem povezano pristojbino omejili.

4.4 Pristojni organi, alternativno reševanje sporov in sankcije

4.4.1 EESO tako kot Komisija meni, da je treba v primeru neupoštevanja določb iz direktive poskrbeti za preverjanje in odvračilne sankcije, ter poudarja, da je učinkovitost preverjanja odvisna od tega, ali bodo imeli nacionalni organi na voljo ustrezna finančna sredstva za izvajanje svojih nalog.

4.4.2 Znova opozarja, da se zavzema za sisteme za alternativno reševanje sporov, ki pa morajo biti neodvisni.

4.5 Končne določbe

4.5.1 EESO se strinja s prenosom pooblastil na Komisijo, vendar pa je treba poskrbeti, da so s tem povezane določbe jasno opredeljene in da je zagotovljena preglednost.

4.5.2 Odbor podpira politiko ocenjevanja, ki jo predlaga Komisija.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov v zvezi z nekaterimi pogoji za dostop na trg

(COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD))

(2013/C 341/10)

Samostojni poročevalec: **Pedro NARRO**

Evropski parlament in Svet sta 23. maja 2013 oziroma 6. junija 2013 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov v zvezi z nekaterimi pogoji za dostop na trg

COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 17. julija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 154 glasovi za, 2 glasovoma proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Predlog Evropske komisije bo prispeval k znatnemu izboljšanju praktične uporabe nove uredbe o biocidnih proizvodih od 1. septembra 2013 dalje, pojasnjuje delovanje prehodnih pravil ter zagotavlja večjo pravno varnost akterjev.

1.2 EESO izraža obžalovanje, da med zapletenim in dolgim procesom sprejemanja nove evropske zakonodaje o biocidnih proizvodih Komisija, Svet in Parlament niso vnaprej preučili izkrivljanja, ki bi lahko bilo posledica dvoumnih in nejasnih prehodnih pravil.

1.3 EESO se strinja, da je treba spremeniti uredbo o biocidnih proizvodih preden stopi v veljavo⁽¹⁾, da bo mogoče olajšati prehod z Direktive 98/8/ES na navedeno uredbo. Za zagotavljanje pravičnega delovanja sistema je nujno potreben skladen okvir prehodnih ukrepov, ki bodo omogočili postopno spremembo sistema za akterje in države članice.

1.4 EESO podpira spremembo prehodnih ukrepov v zvezi s tretiranimi izdelki ter oceno obstoječe aktivne snovi in obstoječih biocidnih proizvodov. Te spremembe bodo preprečile, da bi se dejansko zamrznilo dajanje na trg številnih novih tretiranih izdelkov, da se omogoči njihovo dajanje na trg pod

pogojem, da se do 1. septembra 2016 predloži popolna dokumentacija za oceno aktivnih snovi v tretiranih izdelkih⁽²⁾. Te spremembe bodo tudi omogočile boljši prehod na usklajen sistem izdajanja dovoljenj za obstoječe biocidne proizvode⁽³⁾.

1.5 V zvezi z novo določbo o obvezni izmenjavi študij o usodi in obnašanju v okolju, ki se nanašajo na Prilogo II k Uredbi (ES) št. 1451/2007, EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da nova obveznost ne bo povzročila izkrivljanja konkurence in ne bo negativno vplivala na sposobnost nekaterih podjetij za inovacije.

1.6 EESO se strinja s tem, da se v okviru te spremembe zakonodaje obravnavajo druga pomembna vprašanja, kot so dostop do informacij, opredelitev proizvodov iz družine biocidnih proizvodov ter obveznost izmenjave podatkov.

2. Uvod

2.1 Biocidi so aktivne snovi ali zmesi, ki vsebujejo eno ali več aktivnih snovi, pripravljene v obliki, v kakršni se dobavljajo uporabniku, in ki so namenjene kemičnemu ali biološkemu uničevanju, preprečevanju ali nevtralizaciji škodljivih organizmov, preprečevanju njihovega delovanja ali za odpravo teh

⁽¹⁾ Uredba naj bi začela veljati 1. septembra 2013.

⁽²⁾ Člen 94, Uredba št.° 528/2012.

⁽³⁾ Člen 89 Uredbe (EU) št. 528/2012.

organizmov na kakšen drugačen način; vse snovi, zmesi in pripomočki, ki se dajo v promet z namenom pridobivanja aktivnih snovi, se prav tako štejejo za biocidne pripravke⁽⁴⁾. Biocidni proizvodi so prisotni v vsakodnevem življenju, pri čemer preprečujejo širjenje bolezni ter prispevajo k visoki ravni higiene v gosto naseljenem okolju.

2.2 Z Direktivo 98/8/ES Evropskega parlamenta in Sveta so bila določena pravila glede dostopnosti biocidnih proizvodov na trgu Skupnosti⁽⁵⁾. S to direktivo se na evropski ravni usklajuje zakonodaja o teh proizvodih tako, da se določijo skupna načela za oceno in izdajo dovoljenj za biocidne proizvode, s čimer se preprečijo gospodarske in upravne ovire.

2.3 Evropska komisija je 16. maja 2013 predložila nov predlog uredbe o spremembi Uredbe (EU) št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov v zvezi z nekaterimi pogoji za dostop na trg⁽⁶⁾. Slednja, "uredba o biocidnih proizvodih", je bila sprejeta 22. maja 2012⁽⁷⁾, veljati pa naj bi začela 1. septembra 2013. Nova zakonodaja, ki razveljavlja Direktivo 98/8/ES, je rezultat intenzivnih javnih posvetovanj in podrobne ocene učinka, ki jo je pripravila Evropska komisija⁽⁸⁾.

2.4 Namen uredbe je izboljšati prosti pretok biocidnih proizvodov v Uniji ter zagotoviti visoko raven varovanja zdravja človeka in živali ter varstva okolja. Uredba, ki ohranja strukturo Direktive 98/8/ES, temelji na previdnostnem načelu, da bi zagotovili, da proizvodnja in trženje aktivnih snovi in biocidnih proizvodov ne bosta negativno vplivala na zdravje ali okolje.

2.5 Namen te zakonodaje je odpraviti vrzeli, ugotovljene v prejšnjem zakonodajnem okviru, ter spodbuditi delovanje sistema izdaje dovoljenj s poenostavitvijo, odpravo ovir pri trženju biocidnih proizvodov ter uskladitvijo nekaterih določb.

2.6 Komisija se je odločila, da bo predložila uradno spremembo Uredbe 528/2012 o biocidnih proizvodih, preden stopi v veljavo, potem ko je ugotovila, da bi lahko nekatere njene določbe povzročile izkrivljanje pri njenem izvajanju. Spremembe naj bi v glavnem zagotovile naslednje:

⁽⁴⁾ Direktiva 98/8/ES.

⁽⁵⁾ UL L 123, 24.4.1998.

⁽⁶⁾ COM(2013) 288 final.

⁽⁷⁾ UL L 167, 27.6.2012.

⁽⁸⁾ SEC(2009) 773.

— preprečile, da bi prehodna pravila uredbe o biocidnih proizvodih v praksi povzročila do enajstletno nepredvideno zamrznitev trga za izdelke, tretirane z biocidnimi snovmi, ki so na trgu EU zakonito, vendar na ravni EU še niso bile ocenjene;

— odpravile nepredvidene tržne ovire, ki bi lahko nastale zaradi uporabe uredbe in vplivale na nekatere akterje.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO je leta 2010 sprejel mnenje o Uredbi št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov⁽⁹⁾. Strinjal se je o primernosti nadomestitve direktive z uredbo o biocidnih proizvodih, da se doseže poenostavitev in uskladitev zakonodaje.

3.2 Kljub oceni učinka, javnemu posvetovanju in različnim poročilom, ki so bila pripravljena v okviru sprejemanja uredbe o biocidnih proizvodih, kritike, ki so jih izrazili dobavitelji – v glavnem mala in srednje velika podjetja – glede možnosti, da se z izvajanjem uredbe na trgu ustvarijo pomembne omejitve in motnje, upravičujejo hiter odziv Evropske komisije, ki je predložila vrsto sprememb za odpravo škodljivih učinkov tržnih ovir, ki bi lahko bile posledica evropske zakonodaje na področju biocidnih proizvodov ter zlasti njenih prehodnih določb.

3.3 EESO podpira dejstvo, da je Komisija spremenila nekatere člene, kar bo omogočilo bolj racionalno uporabo zakonodaje o biocidnih proizvodih. Vendar meni, da bi bilo treba sprožitev postopka za spremembo uredbe izkoristiti tudi za obsežnejšo in bolj sistematično obravnavo nekaterih vrzeli prvotne zakonodaje na področju dostopa do informacij, obveznosti izmenjave podatkov ter opredelitve proizvodov iz družine biocidnih proizvodov.

3.4 Spremembe prehodnih pravil, zlasti členov 86, 89 in 94 Uredbe št. 528/2012, bodo preprečile ohromitev trga za nekatere obstoječe aktivne snovi ali dejansko prepoved novih tretiranih izdelkov, ki bi trajala od 1. septembra 2013 do odobritve zadnje aktivne snovi v izdelkih. EESO meni, da te spremembe prehodnih pravil preprečujejo znatne škodljive učinke in stransko škodo, ki bi lahko bili posledica prvotnega besedila navedenih členov.

⁽⁹⁾ UL C 347, 18.12.2010, str. 62.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Člen 89(4) in člen 93(2) Uredbe (EU) št. 528/2012 določata obdobja postopnega opuščanja biocidnih proizvodov, za katere izdaja dovoljenja ni odobrena. V skladu z novim predlaganim besedilom naj bi se enaka obdobja uporabljala za postopno opuščanje biocidnih proizvodov, ki so že na trgu, kadar je dovoljenje izdano, vendar je treba zaradi pogojev za izdajo dovoljenja proizvod spremeniti. EESO meni, da bi bilo treba v tem primeru za obdobja predvideti odstopanje od splošnega pravila, če gre za zavrnitev vloge za dovoljenje. EESO meni, da bi bilo treba v primeru, ko se odobri spremenjeni proizvod, odobriti daljše obdobje, da bi bilo mogoče proizvode uporabljati in dajati na trg do izčrpanja zalog.

4.2 Evropska agencija za kemikalije mora zagotoviti, da bo seznam, ki ga objavi (člen 95), vseboval samo informacije o ustreznih dobaviteljih, ki podpirajo podaljšanje dovoljenja za določeno aktivno snov.

4.3 Kar zadeva dostop do informacij za namene člena 66(3), EESO meni, da je treba zagotoviti ustrezno ravnovesje med splošnim interesom in legitimnimi zasebnimi interesi. Samodejno in sistematično posredovanje imena in naslova

proizvajalca aktivne snovi kateri koli tretji osebi, ki zanju zaprosi, bi lahko oslabilo zaščito poslovnega interesa imetnika dovoljenja.

4.4 EESO je v svojem mnenju o uredbi o biocidnih proizvodih podprl obvezno izmenjavo podatkov o poskusih na živalih. Dejansko je eden od najbolj pozitivnih vidikov nove zakonodaje preprečitev nepotrebne trpljenja vretenčarjev s stalnim ponavljanjem toksikoloških študij. Komisija bi morala v vsakem primeru oceniti, ali je obveznost izmenjave podatkov o toksikoloških in ekotoksikoloških študijah ter študijah o usodi in obnašanju v okolju, ki se nanašajo na snovi, navedene v Prilogi II k Uredbi (ES) št. 1451/2007, uravnotežena in spodbuja razvoj novih aktivnih snovi. Učinkovito nadomestilo in varstvo podatkov do leta 2025 sta ključna za preprečitev neupravičenega okoriščanja s tujimi dosežki.

4.5 EESO meni, da je smiselno, da se obdobje, v katerem države članice izrazijo stališče o odobritvi biocidnega proizvoda po tem, ko je bila sprejeta odločitev za odobritev določene aktivne snovi za določeno vrsto proizvoda (člen 89 Uredbe 528/2012), podaljša z dveh na tri leta. Če do spremembe ne bi prišlo, bi zaradi različnih faz postopka izdaje dovoljenja obstajalo tveganje sistematične kršitve rokov s posledično ohromitvijo postopka.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi medobratovalne vseevropske storitve eCall

(COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD))

ter o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o zahtevah za homologacijo za uvedbo avtomobilskega sistema eCall in spremembi Direktive 2007/46/ES

(COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD))

(2013/C 341/11)

Glavni poročevalec: **Thomas McDONOGH**

Evropski parlament in Svet sta 1. julija oziroma 5. julija 2013 sklenila, da v skladu s členom 91 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi medobratovalne vseevropske storitve eCall

COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD).

Svet in Evropski parlament sta 27. junija oziroma 1. julija 2013 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o zahtevah za homologacijo za uvedbo avtomobilskega sistema eCall in spremembi Direktive 2007/46/ES

COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD).

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) za glavnega poročevalca imenoval Thomasa McDonogha ter mnenje sprejel s 141 glasovi za, brez glasov proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor opozarja, da je na cestah v EU leta 2012 umrlo 28 000 oseb, 1,5 milijona pa je bilo ranjenih. Zato izrecno poudarja, da je zmanjšanje števila žrtev v cestnem prometu bistvenega pomena za družbo in podpira ambiciozni cilj Komisije, da se to število v obdobju 2011–2020 zmanjša za polovico v primerjavi z letom 2010.

1.2 Odbor izraža zadovoljstvo s predlaganim sklepom in uredbo Komisije o uvedbi storitve eCall, ki naj bi zagotovila, da bodo od oktobra 2015 vsi novi modeli osebnih avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil opremljeni s sistemom eCall 112 ter da bo vzpostavljena potrebna infrastruktura centrov za obveščanje (*Public Safety Answering Points: PSAPs* – odzivne točke javne varnosti), ki je nujna za ustrezen sprejem in obravnavo klicev v sili eCalls. Tako bodo zagotovljene združljivost, interoperabilnost in kontinuiteta storitve eCall po vsej EU.

1.3 EESO se strinja z ugotovitvami iz ocene učinka sistema eCall, iz katerih izhaja, da je obvezna uvedba storitve eCall edini

način, da se s tem povezane koristi zagotovijo državljanom Unije. Odbor je v številnih mnenjih Komisiji izrazil prepričanje, da prostovoljni pristop ne bo uspešen.

1.4 EESO ugotavlja, da se bodo predlogi uporabljali samo za nove modele vozil, ki bodo prvič registrirani 1. oktobra 2015 ali pozneje, ter da se bodo že obstoječi modeli lahko še naprej proizvajali in prodajali brez opreme za eCall tudi po tem datumu. Čeprav se zaveda morebitnega finančnega bremena za avtomobilske proizvajalce, pa jih vseeno poziva, naj tehnologijo eCall čim prej vgradijo tudi v že obstoječe modele vozil, ki bodo proizvedena po oktobru 2015.

1.5 Odbor ugotavlja, da predlogi ne predvidevajo tehnologije eCall na motornih kolesih in drugih dvokolesnih motornih vozilih. Ker je tveganje za poškodbe in nesreče s smrtnim izidom za voznike teh vrst vozil in za njihove sopotnike precej veliko, EESO poziva proizvajalce in države članice, naj v sistem eCall čim prej vključijo tudi dvokolesna motorna vozila.

1.6 Poleg tega Odbor znova poziva Komisijo, naj čim prej poda predloge za bistveno izboljšanje pasivne in aktivne varnosti tovornih vozil.

1.7 EESO izraža občudovanje zaradi uspeha, ki so ga dosegli organi, pristojni za varnost v cestnem prometu v vrsti držav članic. Ti organi spremljajo izvajanje nacionalnih strategij za varnost v cestnem prometu, svetujejo o politiki na tem področju ter spodbujajo primere najboljše prakse. Odbor meni, da bi bilo treba ustanoviti evropsko agencijo za varnost v cestnem prometu, ki bi pomagala usklajevati in spodbujati izvajanje ukrepov na tem področju po vsej EU, vključno z uvedbo storitve eCall. V agenciji bi sodelovali tudi strokovnjaki za varnost v cestnem prometu, ki bi jih imenovala države članice.

1.8 Odbor opozarja Komisijo na svoja prejšnja mnenja, v katerih je obravnaval varnost v cestnem prometu in potrebo po obvezni uvedbi storitve eCall. ⁽¹⁾

2. Kratka vsebina predlogov

2.1 eCall

Tehnologija eCall je sistem za klic v sili iz avtomobila na številko 112, ki velja v vsej EU. Sistem se v primeru nesreče sproži samodejno ali pa se ga aktivira ročno; v primeru hude nesreče sistem samodejno vzpostavi povezavo z enotno evropsko številko za klic v sili 112. Službam, pristojnim za ukrepanje, sporoči, kje se vozilo nahaja, tudi če je voznik v nezavesti ali nesposoben za telefonski klic. Komisija je leta 2011 sprejela Priporočilo št. 2011/750/EU, v katerem je navedla, da morajo operaterji mobilnih omrežij zagotoviti prenos klicev v sili prek svojih omrežij.

2.2 Trenutno je samo približno 0,7 % vozil v EU opremljenih z zasebnim sistemom eCall, številka pa skoraj ne narašča. Ti sistemi posameznih proizvajalcev pa ne zagotavljajo interoperabilnosti ali kontinuitete po vsej EU.

2.3 Predlog uredbe

Namen predloga uredbe je med zahteve za homologacijo vključiti tudi tehnologijo eCall, katere vgradnja v vse nove modele osebnih vozil in lahkih gospodarskih vozil naj bi bila obvezna od oktobra 2015 dalje. Predlog opredeljuje obveznosti za proizvajalce in države članice, zahteve glede zasebnosti in varstva podatkov uporabnikov, vozila, za katera se uredba uporablja, ter datum začetka veljavnosti.

2.4 Predlog sklepa

Namen predloga sklepa je zagotoviti, da bodo vsi centri za obveščanje za klice v sili – odzivne točke javne varnosti – opremljeni za obravnavo klicev eCall, ki bodo v primeru nesreče

sproženi samodejno ali ročno. Komisija želi zagotoviti, da se bodo ti klici od 1. oktobra 2015 dalje sprožali, prenašali in obravnavali usklajeno v vsej EU.

2.5 Določbe uredbe

Predlagana uredba med pravnimi zahtevami med drugim določa naslednje:

2.5.1 Proizvajalci osebnih vozil in lahkih gospodarskih vozil morajo zagotoviti, da se novi modeli teh vozil od oktobra 2015 proizvajajo in homologirajo v skladu z zahtevami sistema eCall.

2.5.2 Države članice morajo zagotoviti, da bodo novi modeli vozil, za katere se uporablja predlagana uredba, prejeli homologacijo za celotno vozilo Evropske skupnosti (*European Community Whole Vehicle Type Approval*).

2.5.3 Organi za homologacijo morajo zagotoviti, da ta vozila izpolnjujejo predpisane standarde, preden izdajo ustreznimi certifikat.

2.5.4 Proizvajalci morajo zagotoviti, da vozilom, opremljenim s tehnologijo eCall, ni mogoče stalno slediti.

2.5.5 Potrebna je zadostna zaščita pred nadzorom in uporabo, ki je treba posredovati informacije o tem, kako bodo obdelani podatki, ki jih uporablja sistem.

2.5.6 Komisija je pooblaščenca za sprejetje delegiranih aktov za določitev tehničnih zahtev avtomobilskih sistemov in zahtev glede zasebnosti uporabnikov. Poleg tega mora na podlagi analize stroškov in koristi izvzeti nekatere razrede osebnih vozil in lahkih gospodarskih vozil.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor opozarja, da je na cestah v EU leta 2012 umrlo 28 000 oseb, 1,5 milijona pa je bilo ranjenih. Ko se na prizorišče nesreče pokliče služba za ukrepanje, je vsaka minuta usodna za reševanje življenj in zmanjšanje resnosti poškodb. Toda ljudje, ranjeni v nesrečah, niso vedno fizično zmožni poklicati pomoči.

3.2 Sistem eCall odpravlja ta problem tako, da takoj opozori službe za ukrepanje, tudi če je voznik ali potnik v nezavesti ali kakor koli drugače nezmožen za klic. EESO ugotavlja, da naj bi uporaba tega sistema po pričakovanjih pospešila prihod služb za ukrepanje za približno 40 % v mestih in 50 % na podeželju. Ko bo sistem v celoti uveden, bo v Evropi vsako leto rešil več sto življenj ter v več deset tisočih primerov zmanjšal resnost poškodb in travm.

⁽¹⁾ UL C 80, 30.3.2004, str. 77, UL C 168, 20.7.2007, str. 71, UL C 77, str. 31.3.2009, str. 70, UL C 48, 15.2.2011, str. 27, in UL C 132, 3.5.2011, str. 94.

3.3 Vrsta držav članic je ustanovila organe za varnost v cestnem prometu, ki so na nacionalni ravni pristojni za ocenjevanje strategije za varnost v cestnem prometu ter svetovanje vladam o prednostnih ukrepih. Evropska agencija za varnost v cestnem prometu, pristojna za vsa področja cestne varnosti (infrastruktura, vozila in uporabniki cest) v vsej Uniji, bi lahko pomagala izboljšati izvajanje usklajene strategije EU za varnost v cestnem prometu. Takšna agencija bi imela posebne naloge v zvezi z opredeljevanjem, opisovanjem in uvajanjem najboljše prakse ter seznanjanjem z njo in tudi s spodbujanjem čezmejne izmenjave informacij in sodelovanja.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Predlog se nanaša zgolj na homologacijo novih osebnih in lahkih gospodarskih vozil ter ne predvideva obvezne vgradnje sistema eCall pred prvo registracijo novih modelov, kar pomeni, da se lahko obstoječi modeli vozil še naprej proizvajajo in

prodajajo brez te tehnologije. Odbor tako ugotavlja, da se bo zaradi te politike storitev eCall v celoti uporabljala šele leta 2033. Čeprav razume, da je treba upoštevati finančne posledice in težave pri oblikovanju, s katerimi se bi lahko soočili avtomobilski proizvajalci, pa jih vseeno poziva, naj tehnologijo eCall čim prej vgradijo tudi v že obstoječe modele vozil, ki bodo proizvedena po oktobru 2015.

4.2 Uredba o zahtevah za homologacijo za sistem eCall v vozilih ne bo veljala za dvokolesna motorna vozila (motorna kolesa ipd.). Toda njihovi vozniki so izpostavljeni 18 do 20-krat večjemu tveganju hudih poškodb na cesti kot vozniki avtomobilov. Vprašanjem varnosti tega razreda z visoko stopnjo tveganja je treba posvetiti posebno pozornost. Poleg opremljanja s tehnologijo eCall so čim prej potrebni predlogi za izboljšanje pasivne in aktivne varnosti dvokolesnih motornih vozil.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene raziskovanja, študija, izmenjav učencev, plačanega in neplačanega usposabljanja, prostovoljnega dela in dela varušek *au pair*

(COM(2013) 151 final – 2013/0081(COD))

(2013/C 341/12)

Poročevalec: **Cristian PÎRVULESCU**

Evropski parlament in Svet sta 26. aprila 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

*Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene raziskovanja, študija, izmenjav učencev, plačanega in neplačanega usposabljanja, prostovoljnega dela in dela varušek *au pair**

COM(2013) 151 final – 2013/0081(COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 126 glasovi za, 2 glasovoma proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja pobudo Evropske komisije in meni, da je treba zadevni direktivi prenoviti, da bi se spopadli z demografskimi in ekonomskimi izzivi.

1.2 Da bi lahko Evropska unija dosegla cilje strategije Evropa 2020 in drugih pomembnih pobud, nujno potrebuje smiselno in trdno migracijsko politiko. Če želi ostati inovacijsko in močno industrijsko središče, mora privabiti nadarjene ljudi in zagotoviti učinkovito "kroženje možganov".

1.3 Odbor meni, da mora biti politika spodbujanja migracij in mobilnosti trdno zakoreninjena v sistemu temeljnih človekovih pravic. Načela Listine o temeljnih pravicah je treba uprati na vseh ravneh.

1.4 Odbor spodbuja Komisijo in Agencijo EU za temeljne pravice, naj ocenita ranljivosti državljanov tretjih državah in državam članicam priporočita aktivne ukrepe za njihovo odpravo. Proti diskriminaciji se je treba odločno boriti na vseh ravneh.

1.5 Odbor odločno podpira prizadevanja Evropske komisije za oblikovanje dvostranskih partnerstev na področju mobilnosti,

ki naj bi zagotovila okvir za sodelovanje med Evropsko unijo in tretjimi državami, zlasti državami v njenem sosedstvu.

1.6 Odbor spodbuja Komisijo in države članice, naj upoštevajo razsežnost spola in programe zasnujejo tako, da spodbujajo večjo udeležbo žensk.

1.7 Natančno je treba analizirati vse vrste ovir, ki otežujejo vizumske postopke, in opredeliti ukrepe za njihovo premostitev. Vizumski postopki morajo biti enostavni, pravični, dostopni in nediskriminatorni.

1.8 Odbor poudarja, da je treba v zvezi z dostopom do blaga in storitev državljanov tretjih držav obravnavati enako kot državljane države članice gostiteljice.

1.9 Odbor opozarja, da je treba ustrezno zaščititi zagotoviti študentom, raziskovalcem, prostovoljcem in varuškam *au pair*, ki opravljajo plačano delo ali so dejavni na trgu dela. Te plačane dejavnosti so pogosto krinka za delovna razmerja, zato je treba zagotoviti enako obravnavanje vseh teh skupin tretjih državljanov, da bi se izognili kršitvam, ki bi lahko bile posledica takšnih situacij. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti osebam, zlasti ženskam, ki kot varuške *au pair* opravljajo gospodinjstva dela.

1.10 Odbor pozdravlja člen 24, ki državljanom tretjih držav omogoča, da v obdobju 12 mesecev po dokončanju študija oz. raziskovanja ostanejo v državi članici, da bi si poiskali zaposlitev. Vendar pa določbe o enakem obravnavanju iz Direktive 2011/98/EU vsebujejo izjeme, ki se zdijo v nasprotju s cilji predloga za prenovitev obeh direktiv.

1.11 Po mnenju Odbora je za uspeh te politike ključna komunikacija. Države članice in evropske institucije morajo komunicirati z državljani tretjih držav in jim zagotoviti dostop do kakovostnih informacij.

2. Uvod

2.1 Unija se sooča z velikimi demografskimi in ekonomskimi strukturnimi izzivi. Delež delovno aktivnega prebivalstva se zmanjšuje in podjetja imajo težave pri iskanju usposobljenih kadrov.

2.2 Splošen okvir migracijske politike EU je opredeljen na podlagi globalnega pristopa k vprašanju migracij in mobilnosti, ki ga Unija uporablja tudi za organizacijo dialoga in sodelovanja s tretjimi državami.

2.3 EU se z izrednimi razmerami sooča tudi na področju inovacij. Med cilji strategije Evropa 2020 in njene vodilne pobude Unija inovacij je tudi povečanje naložb v raziskave in inovacije, za kar bo po ocenah treba ustvariti milijon dodatnih delovnih mest na področju raziskav. Priseljevanje iz tretjih držav lahko Uniji zagotovi visoko usposobljene in nadarjene posameznike, ki jih lahko in bi jih tudi morale privabljati vse njene države članice.

2.4 V členu 79 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) je Uniji zaupana naloga, da oblikuje skupno politiko priseljevanja, s katero zagotovi učinkovito upravljanje migracijskih tokov in pravično obravnavo državljanov tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državah članicah.

2.5 V Direktivi 2004/114/ES so določena zavezujoča pravila za sprejem študentov, ki so državljani tretjih držav. Države članice same odločijo, ali bodo direktivo uporabljale tudi za učence, prostovoljce in neplačane pripravnike. V Direktivi 2005/71/ES je določen hitri postopek za sprejem raziskovalcev iz tretjih držav, ki so sklenili sporazum o gostovanju z raziskovalno organizacijo, ki jo je odobrila država članica.

2.6 V zvezi z izvajanjem teh dveh direktiv je Komisija leta 2011 Evropskemu parlamentu in Svetu predložila poročili, ki sta pokazali na številne pomanjkljivosti teh dveh pravnih aktov.

2.7 Glavni problem obeh direktiv je povezan z dovoljenji za vstop in bivanje državljanov tretjih držav v EU (vizumi za dolgoročno bivanje, dovoljenja za prebivanje). Zakonske določbe na tem področju so pogosto zapletene in nejasne,

postopki pa so predolgi in se ne izvajajo vedno pravično in dosledno. Sedanja pravila o priseljevanju niso dovolj naklonjena programom Unije, ki vključujejo ukrepe mobilnosti, kot sta Erasmus Mundus in Marie Curie.

2.8 Kar zadeva trg dela, diplomanti tretjih držav po končanem študiju nimajo dovolj možnosti za zaposlitev, kar velja tudi za raziskovalce, ki so zaključili svoje raziskovalne projekte. V nekaterih primerih se državljani tretjih držav ne morejo zaposliti pri univerzah, saj se te štejejo za del javnega sektorja. Prednostna naloga mora biti spodbujanje dostopa žensk do znanstvenih poklicev, pri čemer bi bilo treba odpraviti vse oblike neposredne in posredne diskriminacije ter tudi druge ovire, ki jim preprečujejo dostop do visoko kvalificiranih delovnih mest na področju znanosti.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor pozdravlja pobudo Evropske komisije in meni, da je treba zadevni direktivi prenoviti.

3.2 Odpiranje zunanjemu svetu ostaja prednostna naloga Evropske unije, tudi če je ta cilj v sedanjih razmerah težko uresničevati. Unija mora olajšati mobilnost in uporabiti vse instrumente, ki jih ima na razpolago, da bi izboljšala dostop državljanov tretjih držav do izobraževalnih in raziskovalnih dejavnosti, pa tudi do trga dela.

3.3 Evropska unija potrebuje nov pristop k ekonomski migraciji, ki bi državljanom tretjih držav omogočil pridobivanje znanj in spretnosti. V okviru sodelovanja s tretjimi državami je treba spodbujati "kroženje možganov", da bi imele koristi tako države gostiteljice kot tudi države izvora.

3.4 Oktobra 2010 je Evropska komisija sprejela pobudo, v kateri je predlagala vrsto odločnih ukrepov in politik, potrebnih za preobrazbo Evropske unije v "Unijo inovacij". V ta namen bi morala EU poenostaviti pravila, ki urejajo vstop in prebivanje državljanov tretjih držav v EU.

3.5 Državljan tretjih držav lahko v izobraževalne, znanstvene, kulturne in gospodarske dejavnosti v Evropi prinesejo dinamičnost in raznolikost. Odbor meni, da je spodbujanje mobilnosti državljanov tretjih držav eden od odgovorov na izzive, s katerimi se sooča Evropska unija na področju demografije in gospodarskega razvoja. Prepričan je, da mora biti ta politika trdno zakoreninjena v sistemu temeljnih človekovih pravic.

3.6 Odbor pozdravlja zavezo za poenotenje in poenostavitev postopkov za omogočanje dostopa na ozemlje Evropske unije. Trenutne gospodarske in politične razmere bi lahko privedle do razdrobljenosti nacionalnih sistemov, politik in zakonodaje o državljanih tretjih držav.

3.7 Naloga Evropske unije je, da centralizira razprave, opredeli skupne rešitve, spodbuja dobre prakse ter podpira prizadevanja držav članic, tretjih držav in njihovih državljanov.

3.8 Odbor pozdravlja tudi pojasnilo glede tega, katere skupine državljanov tretjih držav so upravičene do lažjega dostopa na ozemlje EU. To prispeva k večji jasnosti in predvidljivosti, tako za države članice kot tudi za državljane tretjih držav. Čeprav se pogoji za sprejem in prebivanje teh skupin razlikujejo, pa že samo dejstvo, da so vključene v novo direktivo, prispeva k spodbujanju bistvenih medsektorskih vidikov, kot je spoštovanje temeljnih človekovih pravic.

3.9 Državljan tretjih držav imajo tako pravice kot tudi dolžnosti, ki jih morajo poznati in spoštovati.

3.10 Odbor ceni prizadevanja za učinkovitejšo povezovanje politike dostopa državljanov tretjih držav in glavnih dejavnosti na področju migracij, izobraževanja in raziskav, zlasti v zvezi s priznanimi programi, kot sta Erasmus Mundus in Marie Curie.

3.11 Odbor pozdravlja tudi dejstvo, da je temeljnim pravicam državljanov tretjih držav pripisan velik pomen. Vendar meni, da bi bilo treba več pozornosti nameniti učinkovitim ukrepom za zagotovitev njihovega enakega obravnavanja. V praksi so državljani tretjih držav pogosto v ranljivem položaju, zlasti študenti in varuške *au pair*. Odbor spodbuja Komisijo in Agencijo EU za temeljne pravice, naj ocenita te ranljivosti in državam članicam priporočita aktivne ukrepe za njihovo odpravo.

3.12 Odbor je zaskrbljen zaradi širjenja rasizma in ksenofobije do državljanov tretjih držav. Če pri spodbujanju njihove mobilnosti teh dveh pojavov ne bomo uspeli zaježiti, bodo ogroženi vsi cilji politike.

3.13 Odbor ugotavlja, da predlog vsebuje konkretne ukrepe, s katerimi bi spodbudili vključevanje državljanov tretjih držav v evropsko območje raziskav in izobraževanja ter na trg dela.

3.14 Spodbujati je treba dostop državljanov tretjih držav do oblik zaposlovanja, ki delo združujejo z izobraževanjem in usposabljanjem. Pomembno je okrepiti načelo enakega obravnavanja v zvezi z zaposlovanjem in delovnimi pogoji oseb, katerih položaj urejata obravnavani direktivi.

3.15 Odbor spodbuja Komisijo in države članice, naj upoštevajo razsežnost spola in programe zasnujejo tako, da spodbujajo večjo udeležbo žensk. Uresničevanje tega cilja je še posebej pomembno pri mobilnosti študentov in zlasti raziskovalcev.

3.16 Odbor spodbuja države članice in evropske institucije, naj preučijo več področij možnih interakcij, vključno z raziskovanjem, izobraževanjem in zaposlovanjem. V evropskem prostoru so umetniške in ustvarjalne dejavnosti tako dejavnik vključevanja in družbenega napredka kot tudi dejavnik gospodarskega razvoja.

3.17 Odbor poziva Evropsko komisijo, države članice in Evropski parlament, naj državljanom tretjih držav, sprejetih v EU za namene študija, raziskav ali dela *au pair*, zagotovijo večjo zaščito na delovnem mestu in pri njihovi udeležbi na trgu dela. Zlasti meni, da je treba za študente, raziskovalce in varuške *au pair* odpraviti odstopanja od določb Direktive 2011/98/EU o enakem obravnavanju.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Po mnenju Odbora je primerno, da se splošno področje uporabe direktive razširi na plačane pripravnike in varuške *au pair*.

4.2 Odbor meni, da v praksi še vedno obstajajo številne postopkovne in institucionalne ovire za mobilnost. Te ovire se zlasti nanašajo na vizumske postopke, ki so dolgotrajni, nepredvidljivi in celo samovoljni. Za osebe, ki zaprosijo za vizum, pa pomenijo zelo visoke stroške, zaradi česar je vizum zanje skoraj nedosegljiv. Dostop do veleposlaništev ali konzularnih predstavništev je pogosto omejen. Natančno je treba analizirati vse te ovire, ne glede na njihovo naravo, in opredeliti ukrepe za njihovo premostitev. Vizumski postopki morajo biti enostavni, pravični, dostopni in nediskriminatorni.

4.3 Zasebni sektor ima zelo pomembno vlogo pri doseganju ciljev v zvezi s financiranjem in razvojem raziskav. Podjetja je treba spodbuditi, da uporabijo proaktiven pristop do privabljanja raziskovalcev. Poleg tega bi morali organi držav članic v sodelovanju z zasebnimi ustanovami in družbami oblikovati posebne ukrepe, s katerimi bi odpravili praktične ovire, ki preprečujejo vključevanje tujih državljanov. Kot primer naj navedemo postopek odprtja bančnega računa, ki je lahko dolgotrajen in zapleten.

4.4 Odbor ugotavlja, da postopkovne težave obstajajo tudi pri izdajanju vizumov osebam, ki opravljajo prostovoljno delo. Prostovoljstvo je zelo specifična dejavnost, ki ne šteje niti kot zaposlitev niti kot študij, vendar je vsaj do neke mere povezana z obema. Prostovoljstvo je treba formalno priznati kot dejavnost, ki utemeljuje izdajo vizuma.

4.5 Po mnenju Odbora bi bilo koristno, če bi se v prizadevanja na tem področju vključile tudi lokalne in regionalne oblasti.

4.6 Poleg tega Odbor pozdravlja določbo, v skladu s katero lahko države članice osebam, za katere se uporablja predlog direktive, omogočijo ugodnejše pogoje, saj zagotavlja možnost, da države članice oblikujejo lastne politike za privabljanje državljanov tretjih držav na svoje ozemlje. Čeprav to ne vpliva na področje uporabe direktive, politike držav članic ne bi smele privedi do diskriminacije določenih skupin državljanov tretjih držav ali posameznih državljanov tretjih držav.

4.7 V okviru te politike Odbor podpira razvoj partnerstev za mobilnost in poudarja, da je treba izboljšati sodelovanje med EU in tretjimi državami, da bi zagotovili učinkovito "kroženje možganov". Razvoj izobraževanja in raziskav v Evropski uniji ne sme povzročiti, da bi bile tretje države prikrajšane spretnosti in znanj lastnih državljanov. V predlogu Komisije ni jasno navedeno, kateri konkretni ukrepi so predvideni v ta namen.

4.8 Kar zadeva študente in novo skupino plačanih pripravnikov, Odbor odobrava predlog, v skladu s katerim bi lahko prebivali v drugi državi članici v posameznih obdobjih od tri do šest mesecev, če izpolnjujejo splošne pogoje, določene v predlogu direktive.

4.9 Odbor se strinja, da se študentom omogoči lažji dostop do trga dela pod pogoji, določenimi v direktivi, pri čemer imajo pravico, da delajo vsaj 20 ur na teden, vsaka država članica pa v okviru socialnega dialoga s socialnimi partnerji za tako dejavnost določi največje število dovoljenih ur na teden ali dni ali mesecev na leto, ki ne sme biti manj kot 20 ur na teden ali temu ustrezno število dni ali mesecev na leto. Ker pa je njihov primarni cilj dokončati študij, mora biti dovoljeno obdobje

opravljanja dela omejeno v obsegu, ki jim omogoča izpolnitev tega cilja. Študenti bi morali redno zagotavljati potrdila o napredku pri študiju.

4.10 Odbor poudarja, da je treba v zvezi z dostopom do blaga in storitev državljanov tretjih držav obravnavati enako kot državljanov države članice gostiteljice.

4.11 V mnenju o zeleni knjigi o ekonomskih migracijah iz leta 2006 ⁽¹⁾ in mnenju o enotnem dovoljenju, uvedenem leta 2008 ⁽²⁾, je Odbor poudaril, da je treba zakonitim priseljencem poleg enakega obravnavanja na delovnem mestu, ki se nanaša na delovne pogoje, plačo in odpustitev, zdravje in varnost pri delu ali svobodo združevanja, zagotoviti tudi pravico do izobraževanja in poklicnega usposabljanja.

4.12 Države članice morajo zagotoviti, da se temeljne pravice državljanov tretjih držav spoštujejo v praksi.

4.13 Po mnenju Odbora je za uspeh te politike ključna komunikacija. Države članice in evropske institucije morajo komunicirati z državljanji tretjih držav in jim zagotoviti dostop do kakovostnih informacij.

4.14 Evropski ekonomsko-socialni odbor bo še naprej deloval kot institucija, ki povezuje organizirano civilno družbo in evropske institucije, ter namerava tudi v prihodnje spodbujati dobre prakse na področju priseljevanja in vključevanja.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ UL C 286, 7.11.2005, str. 20.

⁽²⁾ UL C 27, 3.2.2009, str. 114.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev

(COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD))

(2013/C 341/13)

Poročevalec: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Soporočevalka: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Evropski parlament in Svet sta 21. maja oziroma 13. maja 2013 sklenila, da v skladu s členoma 46 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev

COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) s 133 glasovi za, brez glasov proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor ugotavlja, da je izmed štirih svoboščin, zapisanih v Pogodbi, prosto gibanje delavcev tista, za katero so v praksi še vedno največje ovire.

1.2 Odbor meni, da bo izvajanje prostega gibanja delavcev brez ovir ali diskriminacije – kot eden od stebrov strategije Evropa 2020 – prispevalo k varovanju človekovih pravic, izboljšalo konkurenčnost EU, produktivnost podjetij in kakovost zaposlovanja delavcev.

1.3 Prosto gibanje delavcev v Evropi mora ostati politična prednostna naloga EU. Odbor meni, da bo direktiva prispevala k poštenim in uravnoveženim mobilnostim.

1.4 EESO podpira predlog direktive Komisije, s katerim bo za evropske delavce, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja, olajšana enakopravna obravnava in nediskriminacija na podlagi državljanstva. Vendar obstajajo še druge ovire za mobilnost, na kar je Odbor opozoril v drugih mnenjih.

1.5 Da bi nadalje zmanjšali obstoječe ovire za mobilnost, bi bilo treba sprejeti dodatne ukrepe, namenjene temu, da se za mobilne delavce zagotovijo razumljive informacije o delovni in socialni zakonodaji v jezikih zadevnih držav. Poleg tega bi bilo

treba za delavce uveljaviti posebno pravico do svetovanja. Ustrezne svetovalne strukture bi morale tesno sodelovati s socialnimi partnerji in mrežo EURES ter zagotavljati, da so mobilni delavci že v državah izvora seznanjeni s socialnimi in pravnimi razmerami v ciljnih državah.

1.6 EESO podpira cilje, ki jih namerava doseči Komisija z direktivo, kot so varstvo pravic, ki izhajajo iz načela enake obravnave delavcev in njihovih družin pri zaposlovanju in glede različnih socialnih pravic, z upravnimi in sodnimi postopki; dejavnosti združenj, organizacij in drugih pravnih subjektov, imenovanje podpornih in nadzornih struktur na nacionalni ravni, socialni dialog in izboljšanje obveščanja za podjetja in delavce. Odbor izraža zadovoljstvo, da bo prenos v nacionalne zakonodaje potekal ob spoštovanju nacionalnih pravnih postopkov in praks.

1.7 Odbor podpira vzpostavitev služb za obveščanje in svetovanje o izvajanju prostega gibanja in mobilnosti, da bi tako pomagali delavcem in podjetnikom. Treba bi bilo ustrezno obveščati tudi delodajalce.

1.8 EESO podpira prizadevanja Evropske komisije za spremembo in razširitev vloge mreže Eures, da bi olajšali mobilnost in izboljšali ujemanje znanja in usposobljenosti delavcev ter potreb na trgu dela.

2. Predlog direktive

2.1 V poročilu Maria Montija *Nova strategija za enotni trg* iz maja 2010 je poudarjeno, da je prosto gibanje delavcev s pravne vidika uspeh, vendar je to med štirimi svoboščinami enotnega trga tista, ki se najmanj uresničuje. Razkorak med teorijo in prakso se odraža tudi v političnih smernicah 2010–2014, ki jih je predstavil predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso.

2.2 Komisija predlaga direktivo, s katero naj bi izboljšali izvajanje zakonodaje EU in olajšali uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega pretoka. Pogodba in ustrezna evropska zakonodaja dajejo vsakemu državljanu EU pravico, da se prosto seli v drugo državo članico, da bi tam delal ali bival; štiti ga pred diskriminacijo na podlagi državljanstva v zvezi z zaposlovanjem in mu zagotavlja enako obravnavo.

2.3 V zadnjih letih (1997, 2002 in 2007) so se začeli izvajati trije akcijski načrti ⁽¹⁾ za mobilnost delavcev. Vendar pravico do mobilnosti uveljavlja le 3 % evropskih delavcev. Komisija, Parlament, Odbor regij, EESO in socialni partnerji so opozorili na ovire, ki v praksi otežujejo njeno uresničevanje:

— nacionalne oblasti kršijo zakonodajo EU (zakonodaja ni usklajena ali pa se nepravilno uporablja), kar ima negativne posledice za delavce migrante EU;

— delodajalci in pravni svetovalci kršijo zakonodajo EU;

— delavci migranti EU nimajo dostopa do informacij in sredstev, potrebnih za uveljavljanje svojih pravic.

2.4 Posledica teh težav je, da diskriminacija na podlagi državljanstva še vedno ostaja velika ovira za delavce migrante EU.

2.5 Komisija je izvedla obsežen program posvetovanja z državami članicami, socialnimi partnerji, civilno družbo in specializiranimi agencijami, ter ugotovila, da je za lažje uveljavljanje pravic delavcev do prostega gibanja najustreznejši instrument direktiva, da se tako zagotovi enotno uresničevanje pravic iz člena 45 Pogodbe (PDEU) in členov od 1 do 10 Uredbe (ES) št. 492/2011.

2.6 Področje uporabe direktive se nanaša na vidike, ki jih na področju prostega gibanja delavcev zajema Uredba (ES) št. 492/2011. Ta zagotavlja enakopravno obravnavo in nediskriminacijo glede:

— dostopa do zaposlitve,

— zaposlitvenih in delovnih pogojev, predvsem glede plačila in odpustitve,

— dostopa do socialnih in davčnih ugodnosti,

— članstva v sindikatih,

— dostopa do usposabljanja,

— dostopa do nastanitve in

— dostopa do izobraževanja za otroke delavcev.

2.7 Direktiva obvezuje države članice, da

— vzpostavijo nacionalne kontaktne točke za obveščanje, pomoč in usmerjanje delavcev migrantov glede pravic, ki jih zagotavlja evropska zakonodaja, med drugim do nediskriminacije in prostega gibanja;

— zagotovijo, da bodo na nacionalni ravni na voljo možnosti za upravne in/ali sodne pritožbe;

— omogočijo, da sindikati, nevladne organizacije in druge pravne osebe sprožajo upravne ali sodne postopke za uveljavljanje pravic na podlagi člena 45 PDEU in členov od 1 do 10 Uredbe (ES) št. 492/2011 v imenu ali v podporo delavcu in njegovim družinskim članom, z njegovim soglasjem, v skladu z določbami nacionalne zakonodaje;

— izboljšajo obveščanje delavcev migrantov EU in delodajalcev o evropski zakonodaji o prostem gibanju.

3. Splošne ugotovitve: državljani EU in prosto gibanje

3.1 Evropska unija mora aktivirati vse zmogljivosti trga dela za spodbujanje rasti in zaposlovanja, v celoti izkoristiti potencial enotnega trga ter vzpostaviti dinamičen in vključujoč evropski trg dela, s čim boljšimi dolgoročnimi obeti za zaposlovanje. Da bi to dosegli, je nujno odpraviti ovire za prosto gibanje delavcev ter zagotoviti pravice in obveznosti delavcev in podjetij.

3.2 EESO izraža zadovoljstvo, da je Komisija v evropskem letu državljanov sprejela ta predlog direktive o olajšanju prostega gibanja evropskih delavcev. Prosto gibanje oseb je (poleg prostega pretoka blaga, kapitala in storitev) ena od štirih temeljnih svoboščin, na katerih temelji enotni trg, in je zapisana v Pogodbi. Državljanom EU, ki se selijo v drugo državo članico zaradi dela, zagotavlja pravico do nediskriminacije na podlagi državljanstva.

⁽¹⁾ COM(1997) 586 final, COM(2002) 72 final, COM(2007) 773 final.

3.3 Odbor je v letu 2011 na zaprosilo belgijskega predsedstva pripravil raziskovalno mnenje ⁽²⁾, v katerem je z demografskega vidika proučil vlogo priseljevanja v EU. EESO je v tem mnenju ugotovil, da mora EU zaradi negativnega demografskega stanja in neravnovesij trgov dela izboljšati notranjo mobilnost evropskih delavcev in olajšati priseljevanje iz tretjih držav.

3.4 Češko predsedstvo je v letu 2009 prav tako zaprosilo za pripravo raziskovalnega mnenja ⁽³⁾, v katerem so bile ugotovljene ovire za mobilnost na notranjem trgu. Odbor meni, da se državljani EU, ki želijo delati ali delajo v drugi državi članici, kljub Pogodbi in zakonodaji EU še naprej soočajo s številnimi težavami, ki resno ovirajo uresničevanje pravice do prostega gibanja. V mnenju je bilo med drugim ugotovljeno, da mora "mobilnost v Evropi [...] ostati politična prednostna naloga EU", in da morajo sprejeti ukrepi [...] prispevati k oblikovanju novega koncepta pravične in uravnotežene mobilnosti ter preprečevati socialni dumping in nezakonito delo.

3.5 Predlog direktive Komisije bo olajšal enako obravnavo in nediskriminacijo na podlagi državljanstva za evropske delavce, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja. Kljub temu pa obstajajo za delavce še druge ovire in tveganja za mobilnost, na kar je EESO opozoril v več mnenjih ⁽⁴⁾, v katerih je predlagal različne rešitve, ki se med drugim nanašajo na

- prehodna obdobja, ki za nekatere sektorje ali na splošno začasno omejujejo prosto gibanje delavcev, ki so državljani EU;
- delovno zakonodajo držav članic, ki ustvarja pravne in upravne ovire; tudi kolektivne pogodbe morajo olajševati prosto gibanje delavcev;
- težave, s katerimi se soočajo čezmejni delavci pri uveljavljanju pravice do prostega gibanja, pri obdavčitvi in na področju socialne varnosti;
- pomanjkanje znanja jezikov;
- nezadostno usklajenost javnih sistemov socialne varnosti in težave v zvezi s prenosljivostjo in priznavanjem dopolnilnih pokojnin;
- še vedno resne težave pri priznavanju poklicnih kvalifikacij in strokovnih naslovov;
- težave pri dostopu do nadaljnjega usposabljanja;

⁽²⁾ UL C 48, 15.2.2011, str. 6–13.

⁽³⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 14–23.

⁽⁴⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 11–14, UL C 191, 29.6.2012, str. 103–107).

— pomanjkanje informacij in svetovanja o zakonodaji EU in postopkih v zvezi s prostim gibanjem delavcev, ki je na nacionalni ravni na voljo delavcem, podjetjem, socialnim partnerjem in nevladnim organizacijam, kot tudi sodiščem in drugim pravnim akterjem;

— pomanjkanje informacij in svetovanja za zaposlene o vprašanjih s področij delovnega in socialnega prava ter sogovornika v ciljni državi, ki bi bil naveden že v državah izvora;

— pomanjkanje možnosti za pridobitev stanovanja in cene stanovanj ter pomanjkanje socialnih stanovanj;

— diskriminatorno obdavčitev, socialne prispevke in storitve;

— težave pri dostopu do zdravstvenih storitev;

— težave otrok v izobraževalnih sistemih.

3.6 EESO je pripravil tudi mnenja ⁽⁵⁾ o zakonodaji o preprečevanju diskriminacije iz različnih razlogov. Odbor meni, da bi bilo treba tako Uredbo št. 492/2011 kot tudi protidiskriminacijski direktivi št. 43/2000 in 78/2000 izvajati in jih uporabljati za odpravo diskriminacije zaradi nacionalnih zakonodaj in praks – tako upravnih in pravnih kot tudi v kolektivnih pogodbah –, da bi olajšali mobilnost delovne sile v EU.

3.7 Tako za podjetja kot delavce je mobilnost nekaj pozitivnega, če poteka ustrezno, prostovoljno in pošteno. Tako menita organizacija BusinessEurope in Evropska konfederacija sindikatov. Podjetja bodo imela večje možnosti za zaposlovanje, delavci pa bodo lahko imeli več izbire pri možnostih zaposlitve.

3.8 Prosto gibanje delavcev, ki ga obravnava predlog direktive, je treba razlikovati od prostega opravljanja storitev podjetij. V zvezi z zadnjim predlogom direktive o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev je EESO pred kratkim sprejel mnenje ⁽⁶⁾.

3.9 EESO podpira nova prizadevanja za izboljšanje delovanja notranjega trga EU in ukrepe za olajšanje mobilnosti z odpravljanjem obstoječih ovir. Predlagana direktiva bo države članice obvezala, da prilagodijo svojo zakonodajo in institucije, kar EESO podpira. Odbor želi, naj to ne ustvarja nepotrebne birokracije za podjetja.

3.10 Nacionalne oblasti ter organi za podporo in nadzor bodo zlasti zagotavljali zaščito enakopravnega obravnavanja delavcev migrantov EU z invalidnostjo.

⁽⁵⁾ UL C 204, 18.7.2000, str. 82–90), UL C 155, 29.5.2001, str. 65–71, UL C 77, 31.3.2009, str. 102–108).

⁽⁶⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 61–64.

4. Posebne ugotovitve in priporočila

4.1 Čeprav člen 45 Pogodbe in Uredba (EU) št. 492/2011 – ob pravilni uporabi v državah članicah – zagotavljata enako obravnavo migrantov znotraj EU v zvezi s prostim gibanjem, pri njeni uporabi v praksi ostaja še veliko težav. Zato Odbor meni, da je predlagana direktiva ustrezen pravni instrument za olajšanje uresničevanja pravic, podeljenih delavcem, in da bo po prenosu v nacionalne zakonodaje omogočala enotno doseganje zastavljenih ciljev. Odbor želi, da bi predlog direktive podprla tudi Evropski parlament in Svet.

4.2 EESO meni, da bo z varstvom pravic, ki izhajajo iz prostega gibanja evropskih delavcev, in ob zagotavljanju enake obravnave olajšana mobilnost in da bo okrepljen enotni trg. Podjetja in evropski delavci bodo dobili nove priložnosti za izkoriščanje vseh možnosti evropskega trga dela.

4.3 EESO tudi meni, da bosta enaka obravnava in nediskriminacija olajševali vključevanje delavcev in njihovih družin.

4.4 V svetovalnem odboru za prosto gibanje delavcev⁽⁷⁾ sta tako Evropska konfederacija sindikatov kot tudi BusinessEurope izrazila pozitivno stališče glede predloga direktive. EESO izraža zadovoljstvo ob skupnih prizadevanjih evropskih socialnih partnerjev, ki podpirajo pošteno mobilnost in ekonomske migracije v EU⁽⁸⁾.

4.5 Tudi tehnični odbor⁽⁹⁾ za prosto gibanje delavcev bo moral sprejeti nove smernice za izboljšanje mobilnosti delovne sile.

4.6 Da bi nadalje zmanjšali obstoječe ovire za mobilnost, bi bilo treba sprejeti dodatne ukrepe, namenjene temu, da se za mobilne delavce zagotovijo razumljive informacije o delovni in socialni zakonodaji v jezikih zadevnih držav. Poleg tega bi bilo treba za delavce uveljaviti posebno pravico do svetovanja. Ustrezne svetovalne strukture bi morale tesno sodelovati s socialnimi partnerji in mrežo EURES ter zagotavljati, da so mobilni delavci že v državah izvora seznanjeni s socialnimi in pravnimi razmerami v ciljnih državah

4.7 Direktiva bo ob pravilnem prenosu v nacionalno zakonodajo zavezovala javne organe k skladnosti z evropsko zakonodajo o svobodi gibanja. Olajševala bo tudi delo delodajalcem in pravnim svetovalcem, ki trenutno ne poznajo evropske zakonodaje. Poleg tega bodo delavci in njihove družine imeli boljši dostop do informacij in varstva svojih pravic.

⁽⁷⁾ Seja 30. oktobra 2012.

⁽⁸⁾ Skupni program evropskih socialnih partnerjev (2012-2014): mobilnost, ekonomske migracije in vključevanje priseljenih delavcev na trg dela.

⁽⁹⁾ Predviden v Uredbi št. 492/2011.

4.8 EESO podpira štiri cilje, ki jih je opredelila Komisija:

— zmanjšanje diskriminacije delavcev migrantov EU na podlagi državljanstva;

— zmanjšanje razkoraka med teoretičnimi pravicami delavcev migrantov EU in njihovim uresničevanjem v praksi z omogočanjem pravilnega izvajanja zakonodaje;

— zmanjšanje obsega nepoštenih praks, ki zadevajo delavce migrante EU;

— usposabljanje delavcev migrantov EU, da bodo dosegli spoštovanje svojih pravic.

4.9 Odbor v celoti soglaša s ciljem Direktive (člen 1), naj se uporabljajo in enotno uveljavljajo pravice iz člena 45 Pogodbe (PDEU) in členov od 1 do 10 Uredbe št. 492/2011, ter v celoti podpira tudi področje uporabe (člen 2), ki velja za vprašanja, ki jih v zvezi s prostim gibanjem delavcev zajema uredba.

4.10 EESO meni, da uredba in direktiva varujeta pravice čezmejnih delavcev, ki so prav tako evropski delavci, ki uveljavljajo svojo pravico do prostega gibanja.

4.11 Odbor podpira tudi, da se jamstvo varovanja pravice do enake obravnave, pravna sredstva in roki vključijo v upravne in sodne sisteme ter postopke posameznih držav članic (člen 3). Vendar državam članicam priporoča, naj se pristojbine za upravne in sodne postopke zmanjšajo, da bi bile dostopne delavcem in njihovim družinskim članom.

4.12 EESO prav tako meni, da je besedilo člena 4 primerno: "Države članice zagotovijo, da združenja, organizacije ali drugi pravni subjekti, ki imajo v skladu z merili iz njihove nacionalne zakonodaje upravičen interes za zagotavljanje spoštovanja določb te direktive, lahko v imenu delavcev in njihovih družinskih članov ali v njihovo podporo, in sicer z njihovo privolitvijo, sodelujejo v vseh sodnih in/ali upravnih postopkih za zagotovitev spoštovanja pravic iz člena 45 Pogodbe in členov od 1 do 10 Uredbe (EU) št. 492/2011," brez poseganja v nacionalna postopkovna pravila zastopanja in obrambe na sodiščih. V tem okviru je temeljnega pomena vloga, ki jo nacionalne zakonodaje namenjajo sindikatom, kar mora biti v direktivi upoštevano.

4.13 Odbor podpira člen 5, ki države članice zavezuje, da določijo strukture in organe za spodbujanje enake obravnave, analizo, spremljanje in podpiranje. EESO se strinja, da se te posebne naloge, odvisno od razmer v državah, lahko dodelijo strukturam, ki jih je treba še ustanoviti, ali pa že obstoječim nacionalnim agencijam s podobnimi cilji na področju enake obravnave in nediskriminacije. Nacionalni socialni partnerji bi morali biti v okviru sistemov posameznih držav zavezujoče vključeni. V obeh primerih bi bilo treba strukture in agencije jasno vključiti med njihove pristojnosti in zagotoviti ustrezne človeške in finančne vire za opravljanje novih nalog. Odbor predlaga, naj bodo te agencije in organizacije povsem neodvisne od vlad. Prav tako bi morali socialni partnerji na nacionalni in regionalni ravni ustrezno sodelovati v teh organizacijah kot del nacionalnih sistemov.

4.14 V direktivi ni omenjena vloga inšpekcije dela in organov za delo, ki bodo morali v okviru prenosa direktive zagotavljati skladnost s pravili za enako obravnavo v pogodbah o zaposlitvi, kolektivnih pogodbah in sistemih socialnega varstva. Odbor predlaga, naj direktiva vsebuje tudi to vprašanje.

4.15 EESO podpira štiri pristojnosti, ki jih bodo morale imeti te organizacije (člen 5(2)): pravna ali drugačna pomoč, raziskave, poročila in informacije.

4.15.1 Sistem "kontaktnih točk" je lahko zelo pomemben, da se zagotovijo informacije in navodila za delavce migrante o življenju in delu v posameznih državah članicah. Vanj morajo biti socialni partnerji močno vključeni. Vendar pa bi morale te točke sodelovati z že obstoječimi točkami za informacije in pomoč ter za nadaljnje usposabljanje na regionalni, nacionalni in evropski ravni. Treba je ohraniti in podpirati zelo pomembno vlogo portala Eures, saj je pomemben instrument EU, ki se osredotoča tako na mobilnost delavcev kot na boljše ujemanje

znanja in usposobljenosti delavcev s potrebami na trgu dela. Tudi pri tem je treba izboljšati in še naprej zagotavljati vključenost socialnih partnerjev.

4.16 EESO meni, da so socialni dialog med socialnimi partnerji na trgu dela, tristranski dialog med vlado, sindikati in organizacijami delodajalcev ter dialog s civilno družbo⁽¹⁰⁾ zelo pomembni instrumenti javnih politik in imajo pozitivne posledice za državljane. Zato podpira člen 6 o socialnem dialogu v okviru nacionalnih zakonodaj.

4.17 Razširjanje informacij v državah članicah (člen 7) je zelo pomembno za ustrezen potek migracij delavcev EU. Bistvenega pomena je, da imajo delavci in delodajalci dostop do informacij; tako bosta dobro delovala notranji trg in evropski trg dela. Ustrezne in dostopne informacije lahko omejijo zlorabe delodajalcev in pasivno sprejemanje diskriminacije s strani delavcev.

4.18 EESO svetuje delavcem migrantom in njihovim družinam, naj uporabljajo tudi obstoječe informacijske sisteme, kot so Your Europe (Tvoja Evropa) in Eures.

4.19 EESO izraža zadovoljstvo, da evropski socialni partnerji obravnavajo vprašanje notranje mobilnosti v EU in ekonomske migracije iz tretjih držav v svojem sedanjem skupnem delovnem programu 2012–2014, in predlaga, naj Evropska komisija začne z izvajanjem novih programov v sodelovanju z Evropsko konfederacijo sindikatov in BusinessEurope. Tako bi izboljšali izmenjavo informacij med sindikalnimi in delodajalskimi organizacijami na nacionalni ravni, da bi evropskim delavcem in njihovim družinam olajšali prosto, bolj pošteno gibanje ter varstvo njihovih pravic.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 137–142.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o evropski strategiji za plastične odpadke v okolju

(COM(2013) 123 final)

(2013/C 341/14)

Poročevalec: **g. ZBOŘIL**

Evropska komisija je 10. aprila 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Zelena knjiga o evropski strategiji za plastične odpadke

COM(2013) 123 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) s 138 glasovi za, 6 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Problem nenadzorovanih tokov odpadkov nasploh in posebej plastičnih odpadkov je hud, saj pogosto končajo v okolju, bodisi na nezakonitih odlagališčih bodisi v morskem okolju. Čeprav so plastični odpadki v okolju svetovni problem, so rešitve zanj seveda lokalne, saj je poseben pristop odvisen od lokalnih razmer in zmožnosti.

1.2 Zelena knjiga o evropski strategiji vsebuje vrsto statističnih podatkov Evropske agencije za okolje in Eurostata, napotuje pa tudi na druge publikacije, knjige, znanstvena poročila itd. Priporočamo razvrstitev teh podatkov po kategorijah in njihovo analizo, da bi tako olajšali razumevanje in uporabo za sprejemanje zaključkov o ustrezni obdelavi tokov plastičnih odpadkov.

1.3 Kar zadeva morsko okolje, pomenijo plastični odpadki večino vidnih plavajočih odpadkov. Ta problem se še zaostruje s propadanjem plastičnih materialov, zaradi česar niso več vidni in vstopajo v prehransko verigo. Zato je nujno izboljšati točnost analiz materialov in tokov odpadkov, ki vsebujejo plastiko, tudi analiz, kako ti odpadki pridejo v morsko okolje. Ne bi smeli dopuščati kršitve obstoječih predpisov s slabim upravljanjem odlaganja odpadkov na odlagališčih. Plastični odpadki v morskem okolju so nedopustni.

1.4 EESO izraža veliko zadovoljstvo nad pobudami, ki so jih za odpravo tega resnega problema pripravile različne interesne skupine. EU bi lahko predlagala mednarodno pobudo za organizacijo čiščenja največjih nakopičenj plavajočih plastičnih odpadkov v oceanih. Treba je storiti vse, kar je mogoče, da se prepreči, da plastični odpadki, ki izvirajo iz Evrope, pristanejo v

morju; razmisliti bi bilo treba o razvoju programov pomoči za spodbujanje in podporo bolj trajnostni praksi upravljanja odpadkov v državah v razvoju, zlasti da se zmanjša kopičenje plastičnih odpadkov iz teh držav v oceanih.

1.5 V skladu s hierarhijo odpadkov si je v prvi vrsti treba prizadevati za to, da bi nastalo manj plastičnih odpadkov. Nekatere rabe plastike bi bilo mogoče prepovedati, če bi bilo več okolju prijaznih in izvedljivih alternativnih možnosti.

1.6 Odbor tudi ugotavlja, da sta predpogoj uspešnega recikliranja opredelitev in ločevanje tokov odpadkov tako pri viru – kjer nastanejo – kot tam, kjer so zbrani. Po mnenju EESO je potreben boljši pregled celotnega procesa zbiranja gospodinjstskih odpadkov, da se opredeli in razširja najboljša praksa. Odbor Komisijo poziva, naj preuči, ali različni sistemi, ki so bili izbrani za zbiranje odpadkov, nimajo različnih učinkov, zlasti kar zadeva vnos plastičnih odpadkov v okolje.

1.7 EESO meni, da se ti trije zakonodajni dokumenti (okvirna direktiva o odpadkih, direktiva o embalaži in odpadni embalaži ter direktiva o zbiranju odpadne električne in elektronske opreme) doslej niso ustrezno izvajali po vsej EU. EESO se zato zavzema za izboljšanje njihovega izvajanja in po potrebi za njihovo posodobitev. Treba je ustrezno oceniti nepričakovane posledice in po poglobljeni strokovni analizi zadostnih in ustreznih podatkov in procesov odpraviti vsakršne vrzeli. Prizadevanja za učinkovitejšo predelavo in recikliranje nasploh naj bi pomagala rešiti tudi probleme s plastičnimi odpadki, ki so predstavljeni v zeleni knjigi.

1.8 Poleg tega EESO poudarja, da imajo potrošniki lahko čedalje večjo vlogo, in soglašajo z argumenti zelene knjige glede usposabljanja potrošnikov, da bi vedeli, kaj kupijo: "Ozaveščeni potrošniki imajo lahko ključno vlogo pri spodbujanju bolj trajnostnih vzorcev proizvodnje plastike in plastičnih proizvodov, ki pripomorejo k bolj učinkoviti rabi virov. V zvezi z vplivanjem na vedenje potrošnikov bi lahko jasni, preprosti in jedrnat podatki prispevali k obveščanju potrošnikov o tem, da proizvod vsebuje plastiko in potencialno nevarne aditive/barvila (...). Popolni podatki o proizvodu za potrošnike o vrsti plastike in njeni možnosti recikliranja bi se lahko zagotovili zunaj okvira obstoječih shem, da se potrošnikom omogoči, da so obveščeni pri izbiri in nakupu plastičnega proizvoda."

1.9 V agendo EU na področju odpadkov in plastičnih odpadkov so bile vključene številne zainteresirane strani. Predlagale so pobude za zmanjšanje plastičnih odpadkov in čim večjo predelavo teh dragocenih virov. Njihove izkušnje in strokovno znanje so dobra podlaga za razmeroma hiter napredek v smeri opuščanja plastičnih odpadkov na odlagališčih. Civilna družba ima ključno vlogo pri spodbujanju doslednega izvajanja in spremembi vedenjskih vzorcev.

2. Zelena knjiga

2.1 Namen zelene knjige je spodbuditi obsežen razmislek o mogočih odgovorih na izzive javne politike v zvezi s plastičnimi odpadki, ki zdaj niso posebej obravnavani v zakonodaji EU o odpadkih.

2.2 Vzrok za posebne izzive pri ravnanju s plastičnimi odpadki so značilne lastnosti plastike.

— Plastika, ki se običajno uporablja, je razmeroma poceni in vsestranska ter se v industriji veliko uporablja za številne namene. To je prispevalo k močnemu povečanju uporabe, trend pa se še nadaljuje.

— Plastika je poleg tega zelo dolgotrajen material z daljšo življenjsko dobo, kot jo imajo proizvodi, narejeni iz nje. Posledica tega je, da se količina plastičnih odpadkov po svetu povečuje.

— Nenadzorovano odlaganje je problematično, saj se lahko plastika v okolju zelo dolgo ohrani.

— Zlasti je treba nadaljevati s prizadevanji za zmanjšanje razširjenosti in vplivov plastike na morsko okolje.

2.3 Boljše ravnanje s plastičnimi odpadki kljub sedanjim težavam ponuja tudi nove priložnosti. Čeprav so termoplasti

material, ki ga je praviloma mogoče v celoti reciklirati, se trenutno reciklira le majhen delež plastičnih odpadkov.

2.4 Boljše recikliranje bo prispevalo k ciljem *Časovnega okvira za Evropo, gospodarno z viri* ⁽¹⁾ in pripomoglo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter uvoza surovin in fosilnih goriv. Z ustrezno zasnovanimi ukrepi za recikliranje plastike je mogoče tudi izboljšati konkurenčnost ter ustvariti nove gospodarske dejavnosti in delovna mesta.

2.5 Zelena knjiga, za katero velja, da temelji na pristupu analize življenjskega cikla, naj bi pripomogla k ponovni oceni tveganj, ki jih plastika pomeni za okolje in zdravje ljudi, ko plastični proizvodi postanejo odpadki.

2.6 Poleg tega naj bi pripomogla k spodbujanju premislekov o tem, kako učinke življenjskega kroga, od ekstrakcije surovin do konca življenjskega kroga, vključiti v stroške plastičnih proizvodov.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO vidi potrebo po boljšem pregledu celotnega procesa zbiranja gospodinjstev odpadkov, da se opredeli, katera je najboljša praksa – in kaj je ustrezno za različne ravni BDP, podnebja, razpoložljivosti površin itd. Takšne najboljše prakse je treba razširjati in jih prilagoditi posebnim razmeram posameznih držav članic in regij.

3.2 Problem nenadzorovanih tokov odpadkov nasploh in posebej plastičnih odpadkov je zelo resen, saj pogosto končajo v okolju, na nezakonitih odlagališčih, v tleh (med drugim zaradi uporabe plastičnih folij v kmetijstvu) ali v morskem okolju. Medtem ko so plastični odpadki v okolju svetovni problem, pa so rešitve zanj seveda zelo lokalne, vendar jih je nujno treba izvajati po vsej EU.

3.3 Razumeti moramo, kako pomembna je plastika v vsakodnevnem življenju. Ni težava v plastiki kot takšni, ampak v slabem ravnanju z odpadki, tudi s plastičnimi odpadki. Sprejeti ukrepi bi morali biti prvenstveno usmerjeni prav v to, saj sta preprečevanje in postopno zmanjševanje odpadkov temeljni načeli trajnosti.

3.4 Za lažje razumevanje in uporabo vrste statističnih podatkov, navedenih v zeleni knjigi, priporočamo njihovo razvrstitev po kategorijah na takšen način, da jih bo mogoče primerjati in ugotoviti trende ter tudi predlagati možnosti za spoprijemanje s problemom.

⁽¹⁾ COM(2011) 571.

3.5 V ta namen je treba razlikovati med termoplasti – plastiko, za katero velja, da je srž problema, saj na koncu pristane v okolju, čeprav se reciklira in ponovno uporablja – in termoreaktivnimi materiali (smolami), ki se proizvajajo v veliko manjših količinah in uporabljajo pri izdelavi tehnične opreme ter jih za zdaj sploh ni mogoče ali pa jih je zelo težko reciklirati.

3.6 Večina plastike je zelo primerna kot gorivo, vendar pa sežiganje ni najboljša rešitev za PVC. Sežiganje plastike z drugimi odpadki je v mnogih primerih verjetno najboljši način, kako se izogibati uporabi sveže nafte ali plina kot pomoči pri sežiganju. Analize življenjskega cikla bi dale odgovor na to, vendar je v sporočilu Komisije le malo govora o tovrstnih analizah.

3.7 Zelena knjiga bi morala obravnavati predvsem termoplaste, zlasti folije (tehnične folije in embalažni material iz PE, PP in PVC) ter embalažo za pijače (zlasti iz PET), ki so na svetovni ravni doživeli velik razcvet in v veliki meri nadomestili steklo ali pločevino, vendar pomenijo največjo nevarnost za morsko okolje, kadar je njihovo odlaganje nenadzorovano.

3.8 Sintetična vlakna (PE, PP in poliamidi), ki izvirajo iz različnih tkanin/tekstila in netkanih industrijskih in potrošniških proizvodov, pa tudi pene, uporabljene za embalažo in blazine, končajo v okolju, saj se že nošeni tekstilni izdelki ne zbirajo. Ta vrsta odpadkov v sporočilu ni omenjena.

3.9 Kar zadeva onesnaževanje morja, pomenijo plastični odpadki večino vidnih plavajočih odpadkov pa tudi nevidnih delcev. Pomenijo problem za morsko favno, tudi ptiče, sesalce (delfine, kite), želve in druge živali. Vendar pa majhna gostota plastike utegne olajšati ukrepe čiščenja.

3.10 Zato je po mnenju Odbora nujno, da se izboljša točnost analiz materialov in tokov odpadkov, ki vsebujejo plastiko, tudi analiz, kako ti odpadki pridejo v morsko okolje. Pozornost je prav tako treba nameniti glavnim tokovom materialov in sprejeti postopni pristop, po katerem bi najprej obravnavali najpomembnejše tokove.

3.11 Dva glavna kopenska vira morskih odpadkov:

- plaže in reke, kamor ljudje enostavno odlagajo svoje odpadke;
- slabo upravljana odlagališča, ki so včasih namenoma locirana blizu morja ali rek, da se ne napolnijo prehitro.

Druga pomembna vira sta neodgovorno (namerno ali nemarno) odmetavanje odpadkov z ladij in izgubljene ribiške mreže. Žal doslej ni bila predložena nikakršna analiza teh virov, s katero bi lažje prišli do zanesljivih zaključkov.

3.12 Odbor poudarja, da je glede na svetovni značaj problema v morskem okolju treba popravne ukrepe sprejemati in izvajati na svetovni ravni. Odbor priporoča sprejetje ukrepov za zagotovitev, da se najrazličnejši odpadki iz EU ne bodo zgolj izvažali v druge dele sveta in se tam odmetavali (če do tega prihaja). Če je odpadke mogoče ponovno uporabiti, pomeni, da niso več odpadki in da jih je treba jemati kot koristen tok surovin.

3.13 Odbor tudi ugotavlja, da sta predpogoja za uspešno recikliranje opredelitev in ločevanje tokov odpadkov tako pri viru – kjer se pojavijo – kot tam, kjer so zbrani. Treba je vpeljati nove tehnologije za ločevanje, s katerimi je na primer kovine, plastiko in celulozna vlakna mogoče ločevati od tokov mešanih gospodinjstskih odpadkov. Odbor poudarja, da je treba nedvomno še naprej vlagati v razvoj teh tehnologij, čeprav povzročajo energetske stroške.

3.14 V agendo EU na področju odpadkov in plastičnih odpadkov so bile vključene številne zainteresirane strani. Predlagale so pobude za zmanjšanje plastičnih odpadkov in čim večjo predelavo teh dragocenih virov. Njihove izkušnje in strokovno znanje so dobra podlaga za razmeroma hiter napredek v smeri opuščanja odlaganja plastičnih odpadkov na odlagališčih. Takšne pobude si zaslužijo ustrezno podporo.

4. Posebne ugotovitve – odgovori na vprašanja iz zelene knjige

4.1 *Možnosti politike za izboljšanje ravnanja s plastičnimi odpadki v Evropi*

4.1.1 **Ali se lahko plastika ustrezno obravnava v obstoječem zakonodajnem okviru?** V skladu s sedanjo okvirno direktivo o odpadkih je treba reciklirati 50 % gospodinjstskih odpadkov (po teži), kar posredno pomeni, da je treba vzpostaviti infrastrukturo za njihovo ločeno zbiranje. Direktiva o embalaži in odpadni embalaži zagotavlja pravni okvir za širitev odgovornosti proizvajalcev, tako kot direktiva o odpadni električni in elektronski opremi v zvezi s plastiko in podobnimi proizvodi. EESO meni, da se ti trije zakonodajni dokumenti v EU doslej niso ustrezno izvajali. EESO se zato zavzema za izboljšanje njihovega izvajanja in po potrebi za njihovo posodobitev. Treba je ustrezno oceniti nepričakovane posledice in po poglobljeni strokovni analizi zadostnih in ustreznih podatkov in procesov odpraviti vsakršne vrzeli.

4.1.2 Kako se lahko najbolje oblikuje ukrepe za spodbujanje večjega recikliranja plastike? Treba je zgolj dopolniti ustrezno določitev ciljev v navedenih direktivah. Vendar pa to pomeni tudi spoštovanje ravnovesja med cilji glede recikliranja in uporabe energije, da bodo potrošniku prihranjeni visoki stroški in bo preprečeno zmanjševanje okoljske učinkovitosti. Recikliranje močno razširjenih plastik PE in PET je ekonomsko dostopno in okoljsko učinkovito, prevoz manj razširjene plastike pa bi povzročal visoke stroške prevoza do posebnih obratov, ki jih je zaradi majhnega povpraševanja po recikliranju teh vrst plastike le malo. Zaradi takšnega prevoza na dolge razdalje bi bilo recikliranje okoljsko manj razumno kot pa uporaba odpadkov za pridobivanje energije. Težava je v zagotovitvi stalnega prитоka odpadkov enakomerne kakovosti in potrebnega obsega. Pri tem bi bile v pomoč smernice analiz življenjskega cikla.

4.1.3 Ali bi s popolnim in učinkovitim izvajanjem zahtev za ravnanje z odpadki v obstoječi zakonodaji o odlaganju na odlagališčih dovolj zmanjšali trenutno odlaganje? Poseben problem je nasprotje med ciljem zmanjševanja embalažnih odpadkov po teži in zahtevo po več recikliranja. Zato prizadevanja za zmanjšanje teže ob ohranitvi potrebnih bariernih lastnosti vključujejo uporabo večplastne embalaže, sestavljene iz različnih vrst plastike, teh pa tako rekoč ni mogoče reciklirati. Zato bi bilo treba uporabiti koncept "oblikovanja, primerne za recikliranje", namesto da se poskuša priti do manjše teže. Predpise o tem bi bilo treba spremeniti, vendar morajo ostati čim enostavnejši.

4.1.4 Prav tako bi bilo – z nagradami ali drugo vrsto podpore – koristno spodbuditi inovativne rešitve za posebne probleme glede embalaže: tako bi na primer večplastna plastična embalaža za mleko ali sokove, ki bi jo bilo mogoče v celoti in gospodarno reciklirati, na trgu doživela velik uspeh (morda je že celo na voljo).

4.1.5 Kateri ukrepi bi bili ustrezni in učinkoviti pri dajanju prednosti ponovni uporabi in predelavi plastike pred odlaganjem na odlagališčih? Zelo pomembno je natančno in učinkovito spoštovanje zahtev glede ravnanja z odpadki v sedanji zakonodaji na področju odpadkov: dosledno izvajanje zahtev je nepogrešljiv predpogoj za povečanje obsega recikliranja in ustrezno nadzorovanega odlaganja plastičnih odpadkov. Postopno opuščanje odlaganja plastičnih odpadkov bi spodbudilo predelavo in recikliranje odpadkov, vendar pa je predpogoj za to razvoj ustrezne infrastrukture.

4.1.6 Kateri nadaljnji ukrepi bi bili lahko ustrezni pri dajanju prednosti predelavi plastike na hierarhični lestvici ravnanja z odpadki? Če bi zgolj prepovedali odlaganje ali uvedli pretirano obdavčitev odlagališč, bi to vodilo zgolj v veliko razširitev pridobivanja energije iz mešanih odpadkov,

tudi plastike. Opuščanje odlaganja plastike na odlagališčih je treba skrbno upravljati, da to ne bi povzročilo obsežnega sežiganja. Sežiganje pa je še vedno boljše od odmetavanja, zlasti nenadzorovanega nezakonitega odmetavanja.

4.1.7 Če naj bi davek na pridobivanje energije imel zaželeno učinke, mora biti zelo premišljen in obravnavan s širšega vidika. Pozornost je treba nameniti učinku na alternativne tokove in denimo možni uporabi tako rekoč čistega ogljikovodikovega elementa iz poliolefina za izdelavo tekočih alternativnih goriv.

4.1.8 Ali bi bilo treba v Evropi spodbujati ločeno zbiranje vseh plastičnih odpadkov od vrat do vrat, skupaj s sistemi plačevanja za dejansko odvržene odpadke za preostanek odpadkov? Ločevanje plastike od drugih tokov materialov in uvedba sankcij za odvrčanje od slabih praks sta zaželeni, vendar pa ne bi smeli podcenjevati nekaterih s tem povezanih težav. Mednje sodijo temeljni gospodarski in okoljski problemi, zaradi katerih je recikliranje plastike težavnejše, na primer zahteven prevoz velikih (čeprav lahkih) količin na dolgih razdaljah. Pri zahtevi, da vsak povzročitelj odpadkov ločeno zbira odpadke, je mogoče predvideti odstopanja od pravila, kadar je malo plastike za ločevanje, prevozni stroški pa so večji od koristi pri recikliranju.

4.1.9 Ali je treba za recikliranje plastičnih odpadkov določiti posebne cilje, da bi takšno recikliranje povečali? Posebne cilje bi bilo mogoče vključiti v poseben cilj v okvirni direktivi o odpadkih, kar bi bilo dobro storiti po oceni učinkovitosti te direktive.

4.1.10 Ali je treba uvesti ukrepe, s katerimi bi preprečili, da se plastični odpadki, ki se izvažajo v tretje države, reciklirajo po nižjih standardih ali odlagajo na odlagališčih? Plastični odpadki za recikliranje so postali blago, s katerim se trguje po vsem svetu. Odlaganje na odlagališčih v tretjih državah ni zelo verjetno, saj v tujini ne bodo kupovali plastičnih odpadkov v ta namen. Prevozni stroški za plastično embalažo so zelo visoki, zaradi česar izvoz odpadkov, ki bi bili namenjeni na odlagališča, ni verjeten. "Recikliranje po nižjih standardih" je – tako kot tudi spremljanje izvajanja ustreznih predpisov – zelo težko opredeliti, zato so ukrepi za njegovo zaježitev bolj ali manj neizvedljivi in jih je lahko zaobiti.

4.1.11 Ali bi bilo nadaljnje prostovoljno ukrepanje, zlasti proizvajalcev in trgovcev na drobno, ustrezen in učinkovit instrument? Prostovoljno ukrepanje, zlasti proizvajalcev in trgovcev na drobno, bi bilo lahko ustrezen in učinkovit instrument za doseganje boljše učinkovitosti virov v življenjskem ciklu plastičnih proizvodov, zlasti v povezavi s sporazumi o uporabi plastične embalaže z elementi (kombinacija materialov, barva itd.), ki olajšujejo recikliranje.

4.2 Vplivanje na vedenje potrošnikov

4.2.1 Ali obstaja manevrski prostor za razvoj sistema kavcije in vračanja ali sistema zakupa za določene kategorije plastičnih proizvodov? Treba se je usmeriti v osebno in prostovoljno ravnanje potrošnikov, hkrati pa poskrbeti za bolj ciljno zbiranje odpadkov in postopke recikliranja, ki so večinoma odvisni od razpoložljivosti finančnih sredstev lokalnih oblasti, razen če so zares tržno donosni za operaterje. Glede na to, da oblastem skoraj povsod, celo v Nemčiji, primanjkuje sredstev, je smiselno predlagati rešitve, za katere niso potrebne visoke subvencije – tako da bi ostalo več denarja za izobraževanje, zdravstvo, socialno skrbstvo, policijo itd.

4.2.2 Možnosti za kavcijo in povračilo ter podobne sisteme je malo. Vendar takšni sistemi že obstajajo v poslovanju med podjetji in zanje ni potrebna posebna podpora. Področje, na katerem bi ga bilo mogoče uporabiti, je embalaža pijač. Ločevanje toka odpadkov, zbranih v sistemu kavcija – povračilo, od ostalih odpadkov lahko povzroča določeno zmedo med potrošniki, zmanjšuje učinkovitost zbiranja odpadkov, ki ne sodijo v sistem kavcije, pa tudi gospodarsko uspešnost ločevanja. Zato je treba spremljati njegovo izvajanje z dobrimi informacijskimi ukrepi.

4.2.3 Katera vrsta podatkov je po vašem mnenju potrebna za spodbujanje potrošnikov, da pri izbiri plastičnega proizvoda neposredno prispevajo k učinkoviti rabi virov? Še zdaleč ni lahko neposredno pritegniti potrošnike. Da bi učinkovito spremenili njihovo ravnanje, je treba ne le povečati ozaveščenost, marveč so tudi potrebni proizvodi, prijazni uporabniku, ki potrošnikom olajšajo prave odločitve tako pri nakupu kot pri odlaganju odpadka. Zelo pomembna je informacija o pravilnem ravnanju s plastiko pri ločenem zbiranju gospodinjskih odpadkov – torej oznake na odpadkih in navodila za ločevanje. Obvezno navajanje informacij o kemijski sestavi plastike bi bilo treba oblikovati jasno in razumljivo, da bi se potrošniki na njihovi podlagi lahko odločali, kako naj bi ravnali.

4.2.4 Kako bi bili lahko podatki o kemijski sestavi plastike dostopni vsem udeležencem v verigi recikliranja odpadkov? Podatki o kemijski sestavi plastike ali proizvodov iz plastike so do trenutka prodaje lahko dostopni. Vrednost takšnih podatkov za potrošnika je vprašljiva: možni bi bili edino s sistemi, ki bi jih bilo mogoče enostavno razumeti in brati, pri čemer bi bilo treba poskrbeti tudi za to, da se pri proizvodnji plastike ali drugih materialov za embalažo uporabljajo le snovi, za katere je bila preverjena varnost na podlagi ocene izpostavljenosti in učinka (REACH).

4.2.5 Kako se lahko najbolje obravnava izzive, ki nastanejo zaradi uporabe mikroplastike v proizvodih ali industrijskih postopkih in nanodelcev v plastiki? Vprašanje

mikroplastike in nanodelcev v plastiki zahteva analizo, v kolikšni meri lahko ti – večinoma inertni delci, ki se uporabljajo v majhnih koncentracijah – pridejo v okolje v nevarnih količinah. V resnici sta dve ločeni vprašanji: mikroplastika, ali, bolje rečeno, plastični odpadki, in nanodelci. Zaradi njunega izvora in učinkov bi bilo treba obravnavati vsako posebej. Še vedno pa je premalo znanega o njihovih učinkih na okolje, morebitnih nevarnostih za človeško zdravje in njihovem učinku na morsko življenje. Ustrezno upravljanje odpadkov nasploh bi pomagalo rešiti velik del tega problema. Plastični odpadki so se verjetno pojavili že pred 50 leti, vendar so problem le tam, kjer se izkaže, da pomenijo nevarnost za človeško življenje in okolje.

4.3 Dolgotrajnost plastike in plastičnih proizvodov

4.3.1 Ali bi morala politika o zasnovi proizvodov obravnavati načrtovano zastarelost plastičnih proizvodov ter stremeti k izboljšanju ponovne uporabe in modularne zasnove, da bi se količina plastičnih odpadkov čim bolj zmanjšala? Plastični odpadki iz nekaterih proizvodov nastajajo zaradi zastarevanja glede na tehnične inovacije. Za druge proizvode – okenske okvire, avtomobilske dele, pohištvo, gospodinjsko opremo, medicinsko opremo, gradbeni material, električno in toplotno izolacijo, čevlje, obleko in številne druge proizvode – je trajnost bistvenega pomena. Ti proizvodi nimajo znatnega deleža v celotnem obsegu plastičnih odpadkov in običajno niso del gospodinjskih odpadkov. Politični ukrepi na področju trajnosti proizvodov ne bi imeli večjega učinka na količino odpadkov, lahko pa bi škodili konkurenčnosti proizvodov EU. Merila glede okoljsko primerne zasnove večinoma ne bodo prizadela tega področja, saj se nanašajo predvsem na vlogo in okoljsko učinkovitost osnovnega proizvoda in ne na njegove plastične sestavine.

4.3.2 Ali bi bilo treba uvesti tržne instrumente za natančnejše odražanje okoljskih stroškov od proizvodnje plastike do končnega odstranjevanja? Zaradi velike raznolikosti proizvodov bi bilo treba podrobno proučiti internalizacijo zunanjih dejavnikov za sestavine plastičnih proizvodov in za druge surovine ter se tako izogniti pretiranemu upravnemu bremenu, zmanjšanju konkurenčnosti, hkrati pa tudi spodbujanju uvoza. Potrebne analize življenjskega cikla bi bilo treba izvesti za vse materiale, ki pomenijo alternativo za plastiko, učinkovito pa bi bilo treba tudi nadzorovati uvoz iz tretjih držav.

4.3.3 Kako se lahko najbolje obravnava breme odpadkov, ki ga pomenijo kratkotrajni plastični proizvodi in plastični proizvodi za enkratno uporabo? Z velikim bremenom odpadkov, ki ga pomenijo kratkotrajni plastični proizvodi in plastični proizvodi za enkratno uporabo, se je mogoče najbolje spoprijeti z ločenim zbiranjem po vrstah plastike in z ustreznim ločevanjem. V nekaterih državah to že uspešno počnejo, v drugih pa zaradi visokih stroškov še ne.

4.4 Biorazgradljiva plastika

4.4.1 Za katero uporabo bi bilo vredno spodbujati biorazgradljivo plastiko? Trenutno je težko opredeliti področje, na katerem so dokazane koristi biorazgradljive plastike brez stranskih učinkov. Biorazgradljiva plastika je primernejša za tiste namene, kjer recikliranje ne pride v poštev, na primer tam, kjer je kos plastike pomešan s hrano in drugimi odpadki, predvsem namenjenimi za kompostiranje. V vsakem primeru je treba zagotoviti, da se ta plastika jasno razlikuje in jo je mogoče ločiti, da ne pride do kontaminacije postopka recikliranja. Preden je tovrstna plastika ponujena za široko uporabo, bi bilo njeno okoljsko in gospodarsko verodostojnost treba podkrepiti z analizo življenjskega cikla.

4.4.2 Ali bi bilo primerno poostriiti obstoječe zakonske zahteve in jasno razlikovati med biorazgradljivo plastiko, ki jo je mogoče naravno kompostirati, in tehnično biorazgradljivo plastiko? O takšnih vprašanjih bi bilo treba razpravljati na strokovni ravni na podlagi ustreznih informacij in podatkov. Treba je poglobiti znanje o tej temi.

4.4.3 Ali bi bil pri uporabi oksorazgradljive plastike potreben kakršen koli ukrep, s katerim bi zagotovili postopke recikliranja? EESO nima dovolj informacij, s katerimi bi podprl ali zavrnil uporabo oksorazgradljive plastike.

4.4.4 Kako bi morala biti plastika na biološki osnovi obravnavana v zvezi z ravnanjem s plastičnimi odpadki in ohranjanjem virov? Spodbujanje plastike na biološki osnovi bi moralo temeljiti na poglobljeni analizi življenjskega cikla. Zavedati se je treba, da "biološko" ni nujno nekaj novega (v preteklosti se je na primer že uporabljala plastika, izdelana na kazeinski osnovi), in te pretekle izkušnje je treba zelo kritično oceniti. Plastika na biološki osnovi ni biorazgradljiva; biorazgradljivost je značilna materialna lastnost, povezana z molekularno strukturo polimera.

4.5 Pobude EU v zvezi z morskimi odpadki, vključno s plastičnimi odpadki; mednarodni ukrepi

4.5.1 Katere dejavnosti, poleg opisanih v tej zeleni knjigi, bi lahko proučili za zmanjšanje morskih odpadkov?

Analize o tem, kako plastični odpadki pridejo v morsko okolje – po nesreči ali s sistemskimi procesi – je treba preveriti in jih razširiti na mednarodno in evropsko raven. Na tej podlagi je treba razmisliti o možnosti popolne prepovedi odlaganja odpadkov, tudi plastike, v morje. Ni treba pojasnjevati, da je vztrajno prizadevanje za obveščanje in spodbujanje javnosti – tudi glede čiščenja plaž in drugih dejavnosti – zaželeno, saj bo tako mogoče spremeniti ravnanje prebivalstva.

4.5.2 Kako lahko določitev količinskega cilja zmanjšanja morskih odpadkov za celotno EU zagotovi dodatno vrednost ukrepom za splošno zmanjšanje plastičnih odpadkov? Določitev količinskih ciljev za zmanjšanje odpadkov v oceanih nič ne bo prispevala k omejitvi sedanjih plastičnih odpadkov, ki se niso obravnavali kot odpadki, in tako tudi z zakonskega vidika niso bili obravnavani kot odpadki. Cilj bi bilo treba opredeliti tako, da bi omejili neustrezno ravnanje ljudi, ki odpadke odlagajo tja, kamor ne sodijo. Gre za spodbujanje državljanov na nacionalni ravni, v prvi vrsti pa na lokalni ravni, tudi takrat, ko so nekatere druge na počitnicah; udeleženosť in odgovornost gresta z roko v roki. Dobre izkušnje in prakse je treba razširjati.

4.5.3 Kako bi lahko EU učinkoviteje spodbujala mednarodne ukrepe za izboljšanje ravnanja s plastičnimi odpadki po svetu? Če naj bi predlagali mednarodne ukrepe za upravljanje pomorskega okolja in obale, se je treba lotiti študij za oceno položaja, če te še niso bile opravljene – ter predlagati rešitve za probleme, kot so bili ugotovljeni v dvostranskih in večstranskih pogajanjih s tretjimi državami in regijami.

4.5.4 EESO zelo ceni pobude, ki jih različne interesne skupine organizirajo za blažitev tega problema. EU bi lahko predlagala mednarodno pobudo za organiziranje čiščenja največjih nakopičenj plavajočih plastičnih odpadkov v oceanih. Treba je storiti vse, kar je mogoče, da se prepreči, da plastični odpadki, ki izvirajo iz Evrope, pristanejo v morju; razmisliti bi bilo treba o razvoju programov pomoči za spodbujanje in podporo bolj trajnostne prakse upravljanja odpadkov v državah v razvoju, zlasti da se zmanjša kopičenje plastičnih odpadkov iz teh držav v oceanih.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

PRILOGA I

k mnenju Odbora

Naslednje točke mnenja strokovne skupine so bile spremenjene, da bi se upoštevali amandmaji, ki jih je sprejela skupščina ter so prejeli vsaj četrtno oddanih glasov (člen 54(4) poslovnika):

Točka 4.1.8

Ali bi bilo treba v Evropi spodbujati ločeno zbiranje vseh plastičnih odpadkov od vrat do vrat, skupaj s sistemi plačevanja za dejansko odvržene odpadke za preostanek odpadkov? Ločevanje plastike od drugih tokov materialov je zaželeno, vendar pa ne bi smeli podcenjevati nekaterih s tem povezanih težav. Mednje sodijo temeljni gospodarski in okoljski problemi, zaradi katerih je recikliranje plastike težavnejše, na primer zahteven prevoz velikih (čeprav lahkih) količin na dolgih razdaljah. Zahteva, da vsak povzročitelj odpadkov ločeno zbira odpadke, bi lahko pomenila tveganje, da bodo v primerih, ko je malo plastike za ločevanje, prevozni stroški večji od koristi pri recikliranju. Zato to ne bi smela biti splošna zahteva za vso EU, podrobnosti pa je v skladu z načelom subsidiarnosti treba prepustiti državam članicam.

Rezultat glasovanja:

Za: 74
Proti: 50
Vzdržani: 22

Točka 4.1.11

Ali bi bilo nadaljnje prostovoljno ukrepanje, zlasti proizvajalcev in trgovcev na drobno, ustrezen in učinkovit instrument? Prostovoljno ukrepanje, zlasti proizvajalcev in trgovcev na drobno, bi bilo lahko ustrezen in učinkovit instrument za doseganje boljše učinkovitosti virov v življenjskem ciklu plastičnih proizvodov, zlasti v povezavi s sporazumi o uporabi plastične embalaže z elementi (kombinacija materialov, barva itd.), ki olajšujejo recikliranje. Vendar pa bi bilo to lahko v nasprotju s pravili konkurence, saj bi bili za takšno ukrepanje potrebni sporazumi, ki usklajujejo tržne prakse. Prav tako bi lahko še bolj povečalo nasprotovanje javnosti vmešavanju EU na področjih vsakodnevnega življenja, ki so za državljanke že zdaj težavna. Potreben je pregled dejanskega stanja, preden bi predlagali rešitve, ki bi se na koncu lahko izkazale za spodletele.

Rezultat glasovanja:

Za: 77
Proti: 57
Vzdržani: 15

Point 4.2.3

Katera vrsta podatkov je po vašem mnenju potrebna za spodbujanje potrošnikov, da pri izbiri plastičnega proizvoda neposredno prispevajo k učinkoviti rabi virov? Še zdaleč ni lahko neposredno pritegniti potrošnike. Da bi učinkovito spremenili njihovo ravnanje, je treba ne le povečati ozaveščenost, marveč so tudi potrebni proizvodi, prijazni uporabniku, ki potrošnikom olajšajo prave odločitve tako pri nakupu kot pri odlaganju odpadka. Edina informacija, ki je pomembna za potrošnike, se nanaša na pravilno ravnanje s plastiko pri ločenem zbiranju gospodinjstev odpadkov – torej oznake na odpadkih in navodila za ločevanje. Obvezno navajanje informacij o kemijski sestavi plastike bi bilo kontraproduktivno, saj potrošniki na njihovi podlagi verjetno ne morejo odločiti, kako naj bi ravnali.

Rezultat glasovanja:

Za: 74
Proti: 66
Vzdržani: 13

Točka 4.2.4

Kako bi bili lahko podatki o kemijski sestavi plastike dostopni vsem udeležencem v verigi recikliranja odpadkov? Podatki o kemijski sestavi plastike ali proizvodov iz plastike so do trenutka prodaje lahko dostopni. Zagotovo bi bilo nerealistično pričakovati, da bi se upoštevali pri recikliranju in predelavi odpadka. Vrednost takšnih podatkov za potrošnika je vprašljiva: učinkoviteje je uporabiti snovi pri proizvodnji plastike ali drugih materialov za embalažo, za katere je bila preverjena varnost na podlagi ocene izpostavljenosti in učinka (REACH).

Rezultat glasovanja:

Za: 86

Proti: 51

Vzdržani: 6

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij

(COM (2013) 133 final – 2013/0074 (COD))

(2013/C 341/15)

Poročevalec: **g. BUFFETAUT**

Svet in Evropski parlament sta 27. marca oziroma 15. aprila 2013 sklenila, da v skladu s členi 43(2), 100(2), 192(1), 194(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij

COM(2013) 133 final – 2013/0074 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 185 glasovi za, 2 glasovoma proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni svet poudarja, da polovica prebivalstva Evropske unije živi na obalnih območjih. Zato so politike upravljanja obalnih območij in pomorskega prostorskega načrtovanja izjemno pomembne za EU. Pripravljenost na vzpostavitev sodelovanja med pristojnimi oblastmi tako znotraj posamezne države članice kot med različnimi državami članicami, zlasti na obmejnih območjih, v kar bi bili v celoti vključeni predstavniki civilne družbe, ki opravljajo svojo dejavnost na teh območjih, je vsekakor dobrodošla.

1.2 EESO poudarja, da potrebujemo participativni pristop, ki bi združeval vse akterje, ki delajo in so poslovno dejavni na obalnih območjih in na morju, da bi posvetovanje privedlo do konkretnih rezultatov. Cilje Komisije seveda vsi podpirajo, vendar je uspeh uporabe direktive odvisen od njenega ustreznega izvajanja. Na zadevnih morskih območjih potekajo zelo raznolike dejavnosti: poklicni ribolov, akvakultura, rekreativni ribolov, pomorski promet, turizem, potapljanje, vojaška dejavnost, izkoriščanje virov energije itd., ki med seboj tekmujejo, lahko pa se tudi dopolnjujejo.

1.3 Posvetovanje mora potekati na lokalni ravni, da bi bilo uspešno. Z izvajanjem direktiv o habitatih (Natura 2000) in morskem okolju se je pokazala potreba po teritorialni dinamiki. Kljub različnim interesom, ki so v igri, je nujno, da različni uporabniki morskega okolja dosežejo skupni jezik in imajo jasne in dosegljive skupne cilje. Zato je metodologija zelo pomembna, da bi dosegli dinamiko skupine. Kar pa je možno samo, če se že na začetku vsi strinjajo glede obstoječe situacije na podlagi stanja na posameznem območju in pričakovanega razvoja dejavnosti, ki tam potekajo.

1.4 Da bi bila pravila sprejeta, morajo biti cilji in sprejeti ukrepi razumljivi in transparentni. Ljudje morajo predpise razumeti, da bi jih lahko spoštovali. Vodilna nit predpisov mora biti vsem sodelujočim akterjem jasna, organizacija obalnih in morskih območij pa mora biti postopna in vključevati vse akterje.

1.5 Poleg načela sistematskega posvetovanja je treba določiti tudi prednostne naloge za dejavnosti, ki se lahko izvajajo na obalnih in morskih območjih. Teh prednostnih nalog pa ni mogoče vnaprej določiti, saj se bodo tako z geografskega, ekološkega, človeškega kot ekonomskega vidika razlikovale glede na posamezno situacijo. Načelo subsidiarnosti zato velja za to področje tako na ravni EU kot znotraj posameznih držav članic.

1.6 EESO ugotavlja, da to ne zadeva samo držav članic, pač pa je treba organizirati posvetovanje tudi med regijami in lokalnimi skupnostmi ter med posameznimi gospodarskimi sektorji. V to posvetovanje morajo biti vključeni tudi socialni partnerji, saj bodo nekatere odločitve vplivale na zaposlovanje (na primer v ribištvi in turizmu) in na pogoje dela. Ponovno poudarja, da so za izvajanje direktive Natura 2000 pristojni različni upravni organi na lokalni ravni.

1.7 Težave z izvajanjem v praksi so v glavnem povezane s tem, da veljajo za kopno in morje različni pravni predpisi, čeprav sta kopno in morje med seboj povezana in soodvisna. Poleg tega pa se lahko za pristopi k posameznim problemom skrivajo osebni interesi. Zato je nujno brez ideoloških predpostavk doseči pravo ravnovesje med zakonitimi interesi in zahtevami za skupno dobro.

1.8 Da bi ohranili čim večji stik z dejanskim stanjem, se EESO strinja z načelom, da se redno pregledujejo načrti in strategije upravljanja, vendar hkrati poudarja, da se na stvari ne sme gledati izključno z zakonodajnega vidika. Gre namreč za vodenje dejavnosti na spreminjajočem se in občutljivem delu narave. Zato je potreben dinamičen in prožen pristop.

1.9 Vprašanje financiranja teh politik je seveda izredno pomembno. Na voljo bodo sredstva za financiranje celostne pomorske politike, pa tudi sredstva, namenjena za ribištvo, okoljsko upravljanje (Natura 2000), regionalni razvoj in celo SKP. Zagotoviti bo treba, da ti različni viri financiranja ne bodo ovirali izvajanja ustreznih ukrepov. Makroregionalne strategije bi morale omogočiti usklajenost različnih kohezijskih sredstev, ki so na voljo.

1.10 EESO poudarja, da so ta sredstva zelo pomembna za dinamično spremljanje posvetovanj in ukrepov, ki se bodo izvajali v okviru nove direktive. Brez sodelovanja tistih, ki znajo združiti potrebne akterje in podpreti izvajanje, bo vsako prizadevanje zaman in brez rezultatov.

1.11 Glede na to, da so številni ekološki problemi na morju povezani z odpadki s kopnega, bi bilo razumno, da se prostorsko načrtovanje na morju uskladi in celo poveže s prostorskim načrtovanjem obal.

1.12 EESO poudarja, da se nekatere države članice soočajo s posebnimi okoliščinami. Tako je skoraj celotna poljska obala razglašena za območje Natura 2000, kar otežuje soobstoj novih gospodarskih dejavnosti in zaščite občutljivega okolja (tudi na kopnem so sedanje gospodarske dejavnosti vključene v ciljne dokumente).

1.13 Pri ocenjevanju, zbiranju podatkov in izmenjavi informacij obstajajo razlike med merili posameznih držav članic. Zato bi bilo dobro, če bi Komisija oblikovala skupni pristop, ki bi omogočal usklajene in primerljive ocene in podatke.

1.14 EESO poudarja, da je treba posebno pozornost nameniti temu, da nova zakonodaja ne bo v nasprotju z obstoječo, na primer z direktivo o habitatih (Natura 2000) in direktivo o morskem okolju, ter da ne bo ovirala njenega izvajanja, pač pa ju bo podpirala, kljub temu da se izvajata šele kratek čas. Ta nova direktiva bi morala torej biti nov steber celostne pomorske politike EU.

1.15 EESO poziva, naj se pri izvajanju določb iz člena 9 v zvezi s sodelovanjem javnosti čim bolj upoštevajo lokalne posebnosti posameznih območij, tako z okoljskega, geografskega kot gospodarskega vidika.

2. Uvod

2.1 Ta predlog je del politike, s katero naj bi se okrepila morska razsežnost EU. Ta želja je povsem naravna, če upoštevamo dolžino evropske obale in obseg njenih izključnih ekonomskih con, vključno s tistimi v najbolj oddaljenih regijah, ki so zelo pomembne za nekatere države članice, kot so Španija, Francija, Velika Britanija, Irska in Portugalska.

2.2 Komisija želi združiti gospodarske, družbene in okoljske zahteve, kar se zdi samoumevno. Ta pristop se nanaša tako na pomorsko prostorsko načrtovanje kot na celostno upravljanje obalnih območij, kjer prihaja do kompleksnih interakcij med morjem in kopnim.

2.3 Cilj predloga je spodbuditi trajnostno rast dejavnosti, ki potekajo na morju in na obali, ter trajnostno rabo virov s teh območij, kot se običajno temu reče.

2.4 Komisija želi doseči načrtovano in usklajeno upravljanje teh območij, da bi preprečili konflikte pri rabi teh virov in dosegli njihovo skladno rabo. Zato predlog ne obravnava vsakega sektorja posebej, pač pa vse skupaj. Področje uporabe te direktive je tako zelo veliko, kar bi lahko postavilo pod vprašaj njeno izvajanje v praksi.

2.5 Pričakuje se sodelovanje med državami članicami, ki bodo tudi pristojne za to načrtovanje in celostno upravljanje. Uskladiti bo treba nacionalne politike za posamezne sektorje, da bi dosegli usklajeno celoto, tudi v čezmejnem okviru. Kljub vsemu pa je treba omeniti, da se ta direktiva ne nanaša na dejavnosti, "katerih izključni namen je obramba ali nacionalna varnost".

3. Cilji

3.1 Komisija želi, da bi države članice pripravile in uresničevale pomorske prostorske načrte in strategije upravljanja obalnih območij. Ti instrumenti bodo morali seveda upoštevati tako posebnosti na regionalni in lokalni ravni kot posebnosti posameznih sektorjev.

3.2 Ob upoštevanju teh splošnih načel je direktiva konkretno usmerjena v naslednje cilje:

— prispevati k zagotavljanju oskrbe z energijo v Evropski uniji zlasti z morskimi energetskega viri (tokovi, plimo, valovi, vetrom itd.);

- doseči učinkovit pomorski promet;
- spodbujati trajnostni razvoj ribištva in akvakulture;
- zagotavljati ohranjanje in izboljševanje okolja;
- omogočiti obalnim območjem, da se prilagodijo učinkom podnebnih sprememb in so odporna nanje.

4. Zahteve Komisije

4.1 Komisija tako kot običajno navaja niz bolj ali manj birokratskih zahtev, ki naj bi po njenem mnenju prispevale k uresničenju teh ciljev. Med njimi naj izpostavimo naslednje:

- sodelovanje med državami članicami,
- čezmejno sodelovanje,
- seznanjenost s čezmejnimi učinki sprejetih ukrepov.

4.2 Pomorski načrti morajo upoštevati dejavnosti, povezane z obnovljivimi viri energije, izkoriščanjem nahajališč nafte in zemeljskega plina, pomorskim prometom, globokomorskimi kabli in cevovodi, ribištvom, akvakulturo in območji varovanja narave.

4.3 Strategije upravljanja obalnih območij morajo upoštevati rabo naravnih virov, zlasti energije, razvoj infrastrukture (energetske, pristaniške, morske itd.), kmetijstvo, industrijo, ribolov in akvakulturo, upravljanje in zaščito ekosistemov, obalnih območij in krajine ter posledice podnebnih sprememb.

4.4 Direktiva od držav članic zahteva, da omogočijo javnosti, da sodeluje v pripravi načrtov in strategij upravljanja obalnih območij, kar je zelo pomembno za EESO.

4.5 Vse to pa se lahko dejansko uresniči samo ob resničnem sodelovanju med državami članicami in tretjimi državami, saj so morska območja sama po sebi odprta in v stalni interakciji.

5. Izvajanje v praksi

5.1 Države članice morajo določiti pristojne organe za izvajanje direktive in Komisiji posredovati seznam teh organov. Poleg tega morajo Komisiji pošiljati tudi poročila o izvajanju direktive. Pri sprejemanju odločitev je treba čim bolj upoštevati zadevne akterje (uporabnike morja) in lokalne danosti.

5.2 Na podlagi te direktive lahko Komisija z izvedbenimi akti sprejme posebne določbe v zvezi s podatki in upravnimi zahtevami, kar je povsem sprejemljivo, pod pogojem da se s tem ne ustvarjajo nove zahteve, ki niso bile predvidene v osnovnem besedilu.

6. Splošne ugotovitve

6.1 Področje, na katerega se nanaša ta predlog, ki dopolnjuje obstoječo zakonodajo (direktivo o habitatih, ki je bolj poznana pod imenom Natura 2000, in okvirno direktivo o morski strategiji, ki se nanaša na morsko okolje), je zelo široko. Za vse to bodo pristojni novi organi na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni.

6.2 Glavno vprašanje je torej, kako oblikovati in uskladiti novi zakonodajni predlog z obstoječimi direktivami.

6.3 Glede na široko področje uporabe novega predloga se je bati, da se bo njegov učinek porazgubil v pripravi zelo birokratskih poročil. Zato je nujno ohraniti stik z realnim življenjem.

6.4 Cilj predloga je doseči boljšo usklajenost politik v zvezi z morskimi okoljem. Temu cilju ni mogoče nasprotovati, lahko pa se vprašamo, ali ne bi bilo morda bolje počakati na to, da se pokažejo vsi učinki obstoječe zakonodaje, preden se doda nov predpis. Da bi dosegli zelene cilje, je potreben čas, poleg tega pa mora biti jasno, kaj je treba izvesti. Že kardinal Richelieu je dejal, da je dober zakon tisti, ki ga ljudje razumejo.

6.5 Boljša usklajenost je potrebna tudi za namenjanje evropskih sredstev za podporo izvajanju nove direktive. Na makroregionalne strategije je treba gledati kot na okvir, ki omogoča večjo usklajenost različnih kohezijskih sredstev, ki so na voljo.

6.6 Različne dejavnosti, ki potekajo na morju in na obalnih območjih, so odvisne od številnih akterjev s področja gospodarstva, znanosti, politike in uprave. Poleg tega pa različni sektorji tekmujejo za iste vire: ribištvo, promet, energetika, turizem itd. Povrh vsega pa je na obalnih območjih pomemben vpliv številnih dejavnosti, ki potekajo na kopnem. Zaradi teh povezav kopna in morja ni mogoče obravnavati ločeno.

6.7 Zato se je treba izogniti preveč birokratskemu pristopu, ki bi vse skupaj samo še bolj zapletel in otežil oziroma upočasnil delovanje. Hkrati pa je treba zagotoviti, da bodo resnično vključeni strokovnjaki, ki so povezani z dejavnostmi, ki potekajo na morju in obalnih območjih: gospodarstveniki, socialni partnerji, znanstveniki, nevladne organizacije itd. Pri tem ni cilj otežiti procesa, pač pa preprečiti morebitne spore, tudi sodne, ter odločitve, ki ne bi bile v skladu z realnim stanjem.

7. Posebne ugotovitve

7.1 Poudariti bi bilo treba, da je treba pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij uskladiti s že sprejetimi direktivami, zlasti direktivo o strategiji za morsko okolje (2008) in direktivo o habitatih (Natura 2000 iz leta 1992, ki je kasneje začela veljati tudi za obalna območja). To je okvir za današnjo celostno politiko EU v zvezi z morji.

7.2 Izvajanje te direktive mora potekati v skladu z načelom subsidiarnosti med Evropsko unijo, državami članicami in podnacionalnimi strukturami. Prednostne naloge, določene v direktivi, morajo biti usklajene s prednostnimi nalogami posameznih območij. Baltika in Sredozemlja tako zaradi različnih

geografskih kot ekoloških značilnosti ne moremo obravnavati enako. Razlike pa obstajajo tudi med posameznimi regijami in obalnimi območji.

7.3 Med najkoristnejšimi vidiki predloga je vsekakor sodelovanje upravnih organov ter s tem povezana obveščanje in nadzor. Da bi vse to delovalo, bi bilo treba opredeliti skupna splošna merila, s katerimi bi omogočili enostavno izmenjavo informacij in podatkov ne samo med upravnimi organi, temveč med vsemi akterji, ki delujejo na morju in obali. Kljub vsemu je treba poudariti, da je uspeh odvisen od izbire ustreznega načina delovanja, da se vključijo lokalni javni in zasebni akterji ter določijo skupni cilji na podlagi enotne ocene stanja. Za to pa bodo morali vsi, ki opravljajo vse te raznolike dejavnosti na istem delu obale ali morja, doseči skupni jezik.

7.4 Glede na to, da lahko odpadki s kopnega (mestne in industrijske odpadne vode, smeti, ki prispejo v morju zaradi visokih voda itd.) in gradnja na morju (pristanišča, zasipi, nasipi kot zaščita pred erozijo itd.) povzročijo veliko škode na morju, mora biti prostorsko načrtovanje na obalnih območjih usklajeno in tudi vključeno v politike upravljanja obalnih območij in pomorskega prostorskega načrtovanja.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi nekaterih prehodnih določb glede podpore za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) ter spremembi Uredbe (EU) št. [...] [RP] glede sredstev in njihove razdelitve za leto 2014, Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 in uredb (EU) št. [...] [NP], (EU) št. [...] [HZU] in (EU) št. [...] [enotna SUT] v zvezi z njihovo uporabo v letu 2014

(COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD))

(2013/C 341/16)

Poročevalec: **Seamus BOLAND**

Evropski parlament in Evropski svet sta 21. maja oziroma 17. julija 2013 sklenila, da v skladu s členi 43(2), 207(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi nekaterih prehodnih določb glede podpore za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) ter spremembi Uredbe (EU) št. [...] [RP] glede sredstev in njihove razdelitve za leto 2014, Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 in uredb (EU) št. [...] [NP], (EU) št. [...] [HZU] in (EU) št. [...] [enotna SUT] v zvezi z njihovo uporabo v letu 2014

COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 138 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) izraža zadovoljstvo s predlogom za določitev prehodnih določb za leto 2014, ki se nanašajo na nekatera pravila glede skupne kmetijske politike (SKP), zlasti s sistemom neposrednih plačil in podporo razvoju podeželja, ki se financira iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

1.2 EESO odločno soglaša, da morajo prehodne ureditve za leto 2014 zagotoviti nadaljevanje plačil upravičencem v primeru, da so novi načrti za razvoj podeželja sprejeti pozno, pa tudi zato, ker je treba izvajanje nove sheme direktnih plačil odložiti iz praktičnih in administrativnih razlogov. V nasprotnem primeru bi bile kmetijske družine ogrožene, brez podpore za okoljske ukrepe pa bi izginil tudi velik del varstva, ki velja za to področje.

1.3 EESO se močno zavzema za to, da prehodne ureditve na noben način ne smejo oškodovati upravičencev "klasičnih" shem z oddaljenih gorskih območij. Z zaskrbljenostjo tudi ugotavlja, da se utegnejo oddaljenim skupnostim, ki so zelo odvisne od kmetijskookoljskih dogovorov kot virov dohodka v zameno za zagotavljanje ključnih javnih koristi, v novem programskem obdobju do leta 2020 dohodki zmanjšati.

1.3.1 EESO priporoča, da prehodna plačila tem skupnostim ustrezajo ravni financiranja, ki je že bila dogovorjena v okviru starega programa.

1.4 EESO odločno priporoča, da Komisija prehodne ureditve analizira z namenom zagotoviti, da so posledice predlaganih znižanj za podeželske družine čim manjše, učinek znižanj pri okoljskih pobudah pa se izkaže za vsaj nevtralen.

1.5 Po mnenju EESO morajo prehodne ureditve omogočiti nove obveznosti za ukrepe v zvezi s površino in z živalmi ter za nujne naložbe v kmetijska gospodarstva tudi v letu 2014, čeprav so bila sredstva za tekoče obdobje že porabljena.

1.6 V okviru horizontalnih pravil za financiranje SKP so zaradi odložitve izvajanja nove sheme neposrednih plačil potrebni prehodni ukrepi za kmetijsko svetovanje, integriran administrativni in kontrolni sistem (IAKS) ter navzkrižno skladnost. Zato je po mnenju EESO nujno, da Svet in Evropski parlament še pred koncem leta sprejmeta posebna prehodna pravila in po potrebi spremenita sedanje temeljne akte SKP.

1.7 EESO poudarja, da nobenega od prehodnih pravil ne bi smelo ogroziti vsiljevanje nerealnih nacionalnih zgornjih mej glede razpoložljivih sredstev.

2. Uvodne ugotovitve

2.1 Evropska komisija še naprej intenzivno sodeluje z Evropskim parlamentom in Svetom, da bi dosegli dokončni politični dogovor o reformi SKP. Glavna vsebina dogovora je bila potrjena konec junija 2013, torej bi moralo biti mogoče, da nova pravna podlaga začne veljati 1. januarja 2014. Dokončni dogovor pa še ni bil dosežen, kar pomeni, da ni realno pričakovati, da bodo države članice na ta dan že imele na razpolago potrebne upravne postopke.

2.2 Po razpravi v Evropskem parlamentu in Svetu bodo različne uredbe in izvedbeni akti verjetno sprejeti do konca leta 2013, reforma SKP pa vzpostavljena s 1. januarjem 2014.

2.3 Komisija želi s predlogom z dne 18. aprila 2013 določiti prehodne določbe za nekatere elemente politike in tako zagotoviti kontinuiteto. To pomeni, da se sedanja pravila za shemo enotnega plačila, shemo enotnega plačila na površino in plačila na podlagi člena 68 podaljšajo za leto zahtevka 2014. Nova pravila, na primer tista, ki so povezana z bolj ekološko usmeritvijo, tako ne bi veljala pred začetkom leta 2015, kar bi plačilnim agencijam zagotovilo več časa za pripravo na te spremembe.

2.4 Začetni politični dogovor o reformi kmetijske politike EU so Parlament, Svet in Komisija dosegli 27. junija po treh mesecih intenzivnih tristranskih pogajanj. Ta dogovor zdaj čaka na uradni zaključek pogajanj o proračunu EU, tj. večletnem finančnem okviru (2014–2020), in na potrditve odbora za kmetijstvo, plenarne skupščine Parlamenta in Sveta.

2.5 Predlog se nanaša na Uredbo (EU) št. 335/2013 z dne 12. aprila 2013 o spremembi Uredbe (ES) št. 1974/2006 o podrobnih pravilih glede uporabe Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP.

2.6 Pri plačilih podpore za razvoj podeželja se običajno določijo prehodne določbe, da se povežeta dve večletni programski obdobji. Potrebne pa so tudi posebne prehodne ureditve, zlasti zaradi posledic zamude novega sistema neposrednih plačil. Predlog vključuje tudi nove prehodne določbe za Hrvaško.

2.7 Komisija namerava zagotoviti, da imajo plačilne agencije dovolj časa, da vzpostavijo upravne postopke in zajamčijo pravilno upravljanje s sredstvi EU, da bi kmetje razumeli nova pravila in se jih ne potisne v nekaj novega, preden je vse pripravljeno.

3. Kratka vsebina predloga Komisije

3.1 Namen predloga Komisije je določiti nekatere prehodne določbe glede podpore za razvoj podeželja iz EKSRP.

3.2 Prehodne določbe so potrebne za opredelitev tehničnih ureditev, ki bodo omogočile nemoten prehod na nove pogoje ter hkrati zagotovile nadaljevanje različnih oblik podpore v okviru programskega obdobja 2007–2013.

3.3 Da se državam članicam zagotovi čas za obravnavanje potreb njihovih kmetijskih sektorjev ali okrepitev njihovih politik razvoja podeželja na prožnejši način, bi jim bilo treba dati možnost, da sredstva iz zgornjih mej neposrednih plačil prenesejo v podporo za razvoj podeželja in obratno. Hkrati bi bilo treba državam članicam, v katerih je raven neposredne podpore nižja od 90 % povprečja EU, dati možnost, da dodatna sredstva iz svoje podpore za razvoj podeželja prenesejo v zgornjo mejo neposrednih plačil. Takšne izbire – z nekaterimi omejitvami – bi morale biti enkratne in veljati za celotno obdobje proračunskih let 2015–2020.

3.4 Shema enotnega plačila na površino, določena z Uredbo (ES) št. 73/2009, je prehodna in naj bi se iztekla 31. decembra 2013. Ker bo nova shema osnovnega plačila shemo enotnega plačila nadomestila s 1. januarjem 2015, je treba shemo enotnega plačila podaljšati do konca leta 2014, da se tako prepreči, da bi morale nove države članice shemo enotnega plačila uporabljati samo eno leto.

3.5 Glede neposrednih plačil morajo imeti države članice in zlasti njihove plačilne agencije dovolj časa, da pripravijo ureditve, ki bodo omogočile plačila upravičencem, obenem pa vzpostavijo postopke, ki so potrebni za začetek novega programa. Zato se bodo zahtevki za leto 2014 obravnavali na podlagi prehodnih določb.

3.6 V drugem stebru je opredelitev pravil za prehod med dvema programskima obdobjema običajna praksa. Prehodne določbe so na splošno potrebne za povezavo dveh zaporednih programskih obdobji. Za razvoj podeželja pa so tokrat potrebne tudi posebne prehodne ureditve, zlasti za obravnavo posledic, ki jih ima zamuda novega sistema neposrednih plačil za nekatere ukrepe za razvoj podeželja, še posebej glede osnove za kmetijskookoljske in podnebne ukrepe ter uporabe pravil navzkrižne skladnosti. S prehodnimi ureditvami je treba tudi zagotoviti, da lahko države članice prevzemajo nove obveznosti za ukrepe v zvezi s površino in z živalmi tudi v letu 2014, čeprav so bila sredstva za tekoče obdobje že porabljena. Te nove obveznosti ter ustrezne tekoče obveznosti bodo upravičene do novih finančnih sredstev programov za razvoj podeželja naslednjega programskega obdobja.

3.7 V skladu s pravnimi obveznostmi iz Uredbe (ES) št. 1698/2005 lahko države članice še naprej prevzemajo nove pravne obveznosti do upravičencev v letu 2014 v skladu s programi za razvoj podeželja, sprejetimi na podlagi Uredbe (ES) št. 1698/2005, tudi po tem, ko so bila finančna sredstva za programsko obdobje 2007–2013 v celoti porabljena, pa vse do sprejetja zadevnega programa za razvoj podeželja za programsko obdobje 2014–2020. Odhodki na podlagi teh obveznosti so upravičeni po členu 3 te uredbe.

4. Proračunske posledice

4.1 S predlogom uredbe se samo izvajajo predlogi Komisije o večletnem finančnem okviru in reformi SKP za proračunsko leto 2015, pri čemer se upoštevajo sklepi Evropskega sveta z dne 8. februarja 2013. Vključuje zunanjo konvergenco neposrednih plačil, prožnost med stebri SKP in stopnjo sofinanciranja za razvoj podeželja.

4.2 Glede neposrednih plačil sklepi Evropskega sveta z dne 8. februarja 2013 v primerjavi s predlogom Komisije predstavljajo znižanje v višini 830 milijonov EUR (v tekočih cenah) v proračunskem letu 2015 (kar ustreza letu zahtevka 2014 za neposredna plačila).

4.3 Pri razdelitvi zgornjih mej neposrednih plačil med države članice je upoštevana zunanja konvergenca, ki naj bi se začela s proračunskim letom 2015. Sklepi Evropskega sveta v primerjavi s predlogom Komisije spreminjajo časovni okvir konvergence (šest let) in dodajajo najmanjši znesek 196 EUR/ha, ki ga je treba doseči do proračunskega leta 2020. V primerjavi s predlogom Komisije sklepi Evropskega sveta povečujejo prožnost med stebri. Prožnost ne bo vplivala na proračun, saj bodo vsa sredstva, vzeta iz enega sklada (EKJS ali EKSRRP), na voljo drugemu skladu.

4.4 V zvezi z razvojem podeželja je cilj tega predloga uredbe, da se zagotovi nadaljevanje številnih ukrepov, ki vključujejo večletne obveznosti. Navedene določbe nimajo finančnih posledic, saj dodeljena sredstva za razvoj podeželja ostajajo nespremenjena. Kljub temu lahko časovna razporeditev plačil nekoliko odstopa, vendar je na tej stopnji ni mogoče količinsko opredeliti.

4.5 Predlog vsebuje določbe o pooblastilu Komisiji za sprejemanje delegiranih aktov v skladu s členom 290 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

5. Splošne ugotovitve

5.1 Nadaljnja plačila upravičencem na podeželskih območjih je nujno zagotoviti, kar dokazujejo naslednja dejstva:

— Več kot 77 % ozemlja EU velja za podeželje (47 % je kmetijskih zemljišč, 30 % pa gozda), na katerem živi približno polovica vseh prebivalcev (kmetijske skupnosti in drugi prebivalci).

— Kmetijstvo in kmetijsko-živilska industrija – ki je za dobave odvisna predvsem od kmetijskega sektorja – predstavljata 6 % BDP EU, vključujeta 15 milijonov podjetij in zagotavljata 46 milijonov delovnih mest.

— V Evropi je 12 milijonov kmetov, povprečna velikost kmetij pa je približno 15 hektarov (za primerjavo: v ZDA je 2 milijona kmetov, povprečna velikost kmetij pa je 180 hektarov).

5.2 EESO podpira predlog Komisije o ureditvi obdobja med dvema programoma.

5.3 Leta 2014 se bo po vsej Evropi izteklo veliko kmetijskookoljskih shem, ki se financirajo iz EKSRRP. Veliko je "klasičnih" kmetijskookoljskih shem, ki se uporabljajo že desetletje in več. Številni upravičenci teh "klasičnih" shem se nahajajo na oddaljenih gorskih območjih in so zelo odvisni od kmetijskookoljskih dogovorov kot virov dohodka v zameno za zagotavljanje ključnih javnih koristi. Tudi če bo dogovor o novih pravilih glede razvoja podeželja dosežen brez nadaljnje zamude, je skoraj gotovo, da novi programi ne bodo potrjeni in vzpostavljeni do 1. januarja 2014. Brez novega programa in ukrepov podpore se ti kmetje ne bodo mogli prijaviti v nobeno drugo shemo podpore za razvoj podeželja, ko se leta 2014 iztečejo njihove obstoječe obveznosti.

5.4 Komisija mora vzpostaviti sisteme, ki bodo zagotovili ohranitev okoljskih pridobitev, doseženih s prejšnjimi programi za razvoj podeželja, in zavarovali dohodek teh kmetov. Pomembno je zagotoviti, da ne kmetje ne okolje ne bodo oškodovani, ker dogovora tako glede proračuna EU kot tudi predlogov o SKP ni bilo mogoče doseči pravočasno, da bi se lahko naslednji programi za razvoj podeželja začeli leta 2014.

5.5 Glede neposrednih plačil morajo imeti države članice in zlasti njihove plačilne agencije dovolj časa, da se dobro pripravijo in kmete dovolj zgodaj podrobno seznanijo z novimi pravili. Zato se bodo morali zahtevki za leto 2014 obravnavati na podlagi prehodnih določb. V drugem stebru je opredelitev pravil za prehod med dvema programskima obdobjema običajna praksa. Prehodne določbe so na splošno potrebne za povezavo dveh zaporednih programskih obdobj, kot smo že bili priča na začetku tekočega programskega obdobja. Za razvoj podeželja pa bodo potrebne posebne prehodne ureditve, zlasti zaradi hudih posledic, ki jih ima lahko vsakršna zamuda novega sistema neposrednih plačil za nekatere ukrepe za razvoj podeželja, še posebej glede osnove za kmetijskookoljske in podnebne ukrepe ter uporabe pravil navzkrižne skladnosti.

5.6 Po mnenju EESO morajo prehodne ureditve omogočiti nove obveznosti za ukrepe v zvezi s površino in z živalmi ter za nujne naložbe v kmetijska gospodarstva tudi v letu 2014, čeprav so bila sredstva za tekoče obdobje že porabljena.

5.7 Za horizontalno ureditev so prehodni ukrepi potrebni zgolj za kmetijsko svetovanje, integrirani administrativni in kontrolni sistem (IAKS) ter navzkrižno skladnost, in sicer zaradi njihove povezanosti z neposrednimi plačili. Glede tega morata Svet in Evropski parlament do konca leta sprejeti posebne prehodne določbe, ki bodo po potrebi spremenile veljavne temeljne akte SKP.

5.8 Spremembe nacionalnih zgornjih mej lahko negativno vplivajo na sredstva, ki jih kmetje prejmejo leta 2014. Da bi to možnost čim bolj zmanjšali, bodo morale vse nacionalne vlade pred svojimi predlogi pojasniti svoje namene glede tega.

5.9 Uredba (ES) št. 1698/2005 navaja, da lahko države članice še naprej prevzemajo nove pravne obveznosti, zato je mogoče, da država ne bo hotela prevzeti svojih obveznosti, ker ima pri tem diskrecijsko pravico.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki so jih prizadele ali jim grozijo resne težave v zvezi z njihovo finančno stabilnostjo

(COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD))

(2013/C 341/17)

Poročevalec: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Evropski parlament in Svet sta 1. julija oz. 10. julija 2013 sklenila, da v skladu s členoma 43(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki so jih prizadele ali jim grozijo resne težave v zvezi z njihovo finančno stabilnostjo

COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je za pripravo mnenja imenovala poročevalca Gabriela SARRA IPARRAGUIRREJA in mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 19. septembra) s 128 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da še vedno trajajoča finančna in gospodarska kriza močno pritiska na nacionalne finančne vire, medtem ko države članice izvajajo potrebne ukrepe za fiskalno konsolidacijo.

1.2 Zato meni, da je predlog Evropske komisije o spremembi Uredbe (ES) št. 1198/2006 nujen in zelo primeren ter ga odločno podpira v prepričanju, da bo poraba proračunskih sredstev kar najbolj učinkovita.

2. Ozadje

2.1 Doselej najhujši svetovna finančna kriza in gospodarska recesija, ki še trajata, sta hudo prizadeli gospodarsko rast in finančno stabilnost ter povzročila močno poslabšanje finančnih in gospodarskih razmer v več državah članicah.

2.2 Zlasti v državah članicah, ki jih je kriza najbolj prizadela in so prejele finančno pomoč v okviru programa prilagajanja, je ta položaj še slabši zaradi likvidnostnih težav, ki izhajajo iz fiskalne konsolidacije in ki vplivajo na njihovo gospodarsko rast in finančno stabilnost, ter težav zaradi povečanja javnofinančnega primanjkljaja in stopnje njihove zadolženosti. Sofinanciranje povečuje učinkovitost finančne pomoči, zmanjšanje sofinanciranja s strani držav članic pa bi lahko zmanjšalo njihovo učinkovitost, zato je treba to tveganje čim bolj zmanjšati z vsemi sredstvi, ki so na voljo.

2.3 V tem kontekstu je zlasti pomembno zagotavljanje nemotenega izvajanja Evropskega sklada za ribištvo za naložbe v ribiškem sektorju.

2.4 V Uredbi (ES) št. 1198/2006 o Evropskem skladu za ribištvo (ESR) je določeno:

— Operativni program: enotni dokument, ki ga sestavi država članica in odobri Komisija, vsebuje pa skladen niz prednostnih osi, kar naj bi država dosegla s pomočjo iz ESR.

— Prednostna os: ena od prednostnih nalog v operativnem programu, ki tvori skupino povezanih ukrepov s posebnimi izmerljivimi cilji.

2.5 Prednostne osi, predvidene v ESR, so:

— prednostna os 1: ukrepi za prilagoditev ribiške flote Skupnosti;

— prednostna os 2: ribogojstvo, ribolov v celinskih vodah, predelava in trženje proizvodov ribištva in ribogojstva;

— prednostna os 3: ukrepi v skupnem interesu;

— prednostna os 4: trajnostni razvoj ribiških območij;

— prednostna os 5: tehnična pomoč.

2.6 Komisija z odobritvijo operativnega programa, ki ga predloži posamezna država članica, za to državo določi stopnjo sofinanciranja za vsako prednostno os, pa tudi najvišji znesek prispevka iz ESR.

2.7 Plačila finančnega prispevka iz ESR, ki jih opravi Komisija, so v obliki vnaprejšnjih, vmesnih in končnih plačil, pri čemer je potrebno soglasje organov za potrjevanje in nadzor posameznega operativnega programa.

3. Trenutno stanje

3.1 Člena 76 in 77 Uredbe (ES) št. 1198/2006 določata – kakor je navedeno v točki 2.7 – vmesna in končna plačila v skladu z načrtom financiranja za vsako prednostno os, kakor so bila določena leta 2006.

3.2 Zaradi finančne in gospodarske situacije, obravnavane v točkah 2.1 in 2.2, je Komisija predlagala spremembo navedenih členov 76 in 77, da bi prispevala k spodbuditi naložb in izboljšanju razpoložljivosti sredstev.

3.3 Posledično sta Evropski parlament in Svet potrdila Uredbo (ES) št. 387/2012, ki s pomočjo spremenjenega besedila navedenih členov omogoča, da države članice, ki jih je kriza najbolj prizadela in ki so se s Komisijo dogovorile o programu makroekonomskega prilagajanja, zaprosijo za povečanje stopnje sofinanciranja vmesnih in končnih plačil iz ESR.

3.4 Do zdaj je finančno pomoč prejelo sedem držav, ki so se s Komisijo dogovorile tudi o programu makroekonomskega prilagajanja: Ciper, Madžarska, Romunija, Latvija, Portugalska, Grčija in Irska. Sprememba Uredbe (ES) št. 1198/2006 določa, da je do takšnega zvišanja stopnje sofinanciranja upravičena katerakoli druga država članica, ki v prihodnje zaprosi za enega od programov finančne pomoči, navedenih v členu 76(3)(a), (b) in (c) navedene uredbe, in se ji ta program odobri.

3.5 Vmesna in končna plačila se na zahtevo države članice povišajo za znesek, ki je za deset odstotnih točk višji od stopnje sofinanciranja, ki se uporablja za vsako izmed prednostnih osi za največ 100 %, in ki se prišteje k znesku javnih izdatkov, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev pomoči ter so na novo prijavljeni v vsakem izmed potrjenih izkazov, predloženih v obdobju, v katerem država članica izpolnjuje enega izmed pogojev iz člena 76(3)(a), (b) in (c).

3.6 Prav tako določa, da Komisija pri izračunu vmesnih in končnih plačil, izplačanih po tem, ko država članica ne prejema več finančne pomoči Unije iz člena 76(3), ne upošteva povišanih zneskov, izplačanih v skladu z navedenim odstavkom.

3.7 Novo besedilo Uredbe (ES) št. 1198/2006 vsebuje nov člen 77 a, ki v odstavku 5 omejuje plačilo teh povišanj stopenj sofinanciranja na prijavljene izdatke, ki jih zainteresirane države članice predložijo do 31. decembra 2013.

4. Sprememba predloga uredbe

4.1 Sprememba, ki se predlaga s sedanjim predlogom uredbe in ki jo obravnava to mnenje, je povezana z omejitvijo, ki se uvaja z odstavkom 5 člena 77 a.

4.2 Ker pa se države članice še vedno soočajo z resnimi težavami v zvezi s svojo finančno stabilnostjo, Komisija meni, da bi se morala višja stopnja sofinanciranja uporabljati tudi po letu 2013.

4.3 Zato predlaga, da se Uredba (ES) št. 1198/2006 spremeni tako, da se črta odstavek 5 v členu 77 a.

5. Splošne ugotovitve

5.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da je predlog Evropske komisije zelo primeren in ga zato v celoti podpira.

5.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor se strinja, da se celotna dodeljena sredstva iz skladov za zadevne države in programe za navedeno obdobje ne bi smela spremeniti.

V Bruslju, 19. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o akcijskem načrtu za pomorsko strategijo na atlantskem območju – Doseganje pametne, trajnostne in vključujoče rasti

(COM(2013) 279 final)

(2013/C 341/18)

Poročevalec: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Evropska komisija je 3. julija 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Akcijski načrt za pomorsko strategijo na atlantskem območju – Doseganje pametne, trajnostne in vključujoče rasti

COM(2013) 279 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 184 glasovi za, 3 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira akcijski načrt za pomorsko strategijo na atlantskem območju, ki opredeljuje prednostne naloge za raziskave in naložbe v regiji in ima veliko evropsko dodano vrednost, saj bo v okviru strategije Evropa 2020 spodbujal modro rast. V tem strateškem okviru bo vzpostavljeno sodelovanje med oblastmi ter gospodarskimi in socialnimi akterji iz atlantskih regij petih držav članic: Irske, Velike Britanije, Francije, Španije in Portugalske.

1.2 Vendar pa Odbor izraža obžalovanje, da je pristop omejen na strategijo za morski bazen, in predlaga, naj bo to le prvi korak k uvedbi makroregionalne strategije, ki bi jasno vključevala teritorialni steber in njegovo povezavo s cilji kohezijske politike. Pristop mora biti bolj ambiciozen, da bi se do leta 2017, ko naj bi se predvidoma izvedla vmesna ocena, preoblikoval v makroregionalno strategijo, v kateri bi se upoštevale izkušnje regij Baltskega morja in Podonavja.

1.3 Odbor obžaluje, da v akcijskem načrtu ni predviden ustrezen sistem upravljanja, ampak zgolj šibek mehanizem izvajanja. EESO je že v prejšnjem mnenju ⁽¹⁾ predlagal sistem upravljanja na več ravneh, ki zagotavlja udeležbo vseh akterjev na podlagi pristopa od spodaj navzgor ter lokalnim in regionalnim oblastem, zasebnemu sektorju in civilni družbi omogoča, da spodbujajo dejavnosti in prispevajo svoje neposredne izkušnje s terena.

1.4 EESO izraža obžalovanje, da je Komisija s sprejetjem akcijskega načrta predvidela prenehanje dejavnosti atlantskega

foruma. Odbor predlaga, naj se dejavnost atlantskega foruma ohrani do leta 2020 in naj se redno organizirajo konference zainteresiranih strani, da se spodbudijo dejavnosti in programi v okviru strategije, oceni njihovo izvajanje in pritegnejo vsi politični, gospodarski in socialni akterji atlantskih regij.

1.5 Bistvenega pomena je, da se ohrani močna politična zavezanost evropskih institucij in držav članic ter zagotovi učinkovito sodelovanje vseh zadevnih strani: regionalnih in lokalnih oblasti, gospodarskih in socialnih akterjev ter civilne družbe. V okviru skupine za vodenje (*Leadership Group*) in usmerjevalne skupine (*Steering Group*) so imele med delovanjem atlantskega foruma možnost sodelovati evropske institucije, države članice, regije in civilna družba. Komisija mora imeti na voljo potrebne človeške vire in sredstva.

2. Ozadje

2.1 Po uvedbi makroregionalnih strategij za regiji Baltskega morja in Podonavja so bile predložene različne pobude za sprejetje podobnega pristopa v zvezi z atlantskimi regijami. Svet je Komisijo pooblastil za pripravo pomorske strategije za območje Atlantskega oceana. Komisija je 21. novembra 2011 objavila sporočilo na to temo ⁽²⁾.

2.2 Evropski parlament je v zvezi s tem leta 2011 objavil resolucijo o strategiji kohezijske politike EU za območje Atlantika. EESO je mnenje o tem sprejel 24. maja 2012 ⁽³⁾, Odbor regij ⁽⁴⁾ pa 10. oktobra 2012. Parlament, EESO in OR so predlog Komisije podprli, hkrati pa so menili, da je treba sprejeti

⁽¹⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 24.

⁽²⁾ COM(2011) 782 final.

⁽³⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 24.

⁽⁴⁾ UL C 391, 18.12.2012, str. 1.

širši pristop, ki bi vključeval teritorialno razsežnost v celoti in zagotovil jasno povezavo med kopnim in morjem. Odbor je predlagal bolj ambiciozen pristop, in sicer makroregionalno strategijo, ki bi ob upoštevanju izkušenj regij Baltskega morja in Podonavja poleg pomorskega stebra vključevala tudi teritorialni steber.

2.3 Komisija, Parlament, EESO, OR in pet držav članic so sodelovali pri vzpostavitvi atlantskega foruma za pripravo akcijskega načrta. V okviru foruma so imele možnost sodelovati države članice, Parlament, EESO, OR, regionalne in lokalne oblasti, civilna družba in vse zainteresirane strani. Organiziranih je bilo pet srečanj, in sicer v Horti, Brestu, Bilbao, Cardiffu in Corku. Ustanovljeni sta bili dve skupini atlantskega foruma: skupina za vodenje (*Leadership Group*), v kateri so sodelovale institucije EU in pet držav članic, in usmerjevalna skupina (*Steering Group*). EESO je s svojim sodelovanjem omogočil, da so se dogodkov foruma udeležili civilna družba, Nadnacionalna atlantska mreža ekonomsko-socialnih svetov (ATN) ter gospodarski in socialni akterji.

2.4 EESO je v mnenju predlagal, naj se cilji atlantske regije vključijo v tematske stebre strategije Evropa 2020, naj se z vzpostavitvijo akcijskega načrta ne ukinejo dejavnosti atlantskega foruma in naj se odpravi omejitev „treh ne-jev“ (Nobenih novih predpisov. Nobenih dodatnih sredstev. Nobenih novih institucij.), hkrati pa je predlagal tudi sistem upravljanja na več ravneh.

3. Sporočilo Komisije: akcijski načrt

3.1 Akcijski načrt nadgrajuje pomorsko strategijo za območje Atlantskega oceana (COM(2011) 782) in določa prednostne naloge za raziskave in naložbe, ki bodo omogočile spodbujanje modre rasti na atlantskem območju in prispevale k trajnostni rasti na obalnih območjih z ohranjanjem dobrega stanja atlantskega ekosistema (z okoljskega in ekološkega vidika).

3.2 Države članice, evropske institucije, lokalne in regionalne oblasti ter civilna družba so v okviru atlantskega foruma preučevale, kako naj se obravnava pet izzivov, opredeljenih v strategiji. Organiziranih je bilo tudi pet tematskih seminarjev in spletno posvetovanje.

3.3 Komisija je na podlagi razprav z državami članicami in ugotovitev atlantskega foruma pripravila akcijski načrt z različnimi prednostnimi področji, na katerih bi bilo treba spodbujati modro rast in prispevati k trajnostnemu razvoju atlantskega območja.

3.4 Časovni razpored akcijskega načrta je povezan s skupnim strateškim okvirom za strukturne in investicijske sklade. Akcijski

načrt temelji na treh področjih ukrepanja: zagotavljanju ustrezno usmerjenih naložb, krepitevi zmognosti raziskav ter izboljšanju znanj in spretnosti ter usposobljenosti.

3.5 Akcijski načrt določa štiri prednostne naloge:

3.5.1 spodbujati podjetništvo in inovacije: izmenjava znanja med visokošolskimi organizacijami, podjetji in raziskovalnimi centri; krepitev konkurenčnosti in inovacijskih zmognosti na področju pomorskega gospodarstva; prilagajanje in diverzifikacija gospodarskih dejavnosti s spodbujanjem potenciala na atlantskem območju;

3.5.2 zaščititi, zavarovati in razviti potencial atlantskega morskega in obalnega okolja: izboljšanje pomorske varnosti in zaščite; raziskovanje in varstvo morskih voda in obalnih območij; trajnostno upravljanje morskih virov ter izkoriščanje potenciala obnovljive energije v morskem in obalnem okolju;

3.5.3 izboljšati dostopnost in povezanost s spodbujanjem sodelovanja med pristanišči;

3.5.4 ustvariti trajnostni in socialno vključujoč model regionalnega razvoja: spodbujanje boljšega poznavanja socialnih izzivov na atlantskem območju ter ohranjanje in spodbujanje kulturne dediščine Atlantika.

3.6 Časovni razpored tega akcijskega načrta bo državam članicam omogočil, da bodo lahko upoštevale prednostne naloge iz partnerskih sporazumov, ki naj bi bili sklenjeni na pogajanjih leta 2013 za obdobje 2014–2020. Pri opredeljevanju prednostnih področij v partnerskih sporazumih je treba upoštevati atlantsko strategijo. Financiranje v okviru skladov skupnega strateškega okvira (ESRR, ESS, EKSRR in ESPR) se bo usklajevalo z drugimi viri financiranja.

3.7 Akcijski načrt bo Komisiji zagotavljal smernice za izvajanje neposredno upravljanjih skladov, kot so Obzorje 2020, LIFE+, COSME ter Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo.

3.8 Z javnimi naložbami se bodo spodbudile pobude zasebnih podjetij. Tudi Evropska investicijska banka je pripravljena zagotoviti financiranje in strokovno znanje v podporo izvajanju akcijskega načrta.

3.9 Spodbudila se bo priprava skupnih projektov petih držav članic, na primer v okviru programa Obzorje 2020, evropskega teritorialnega sodelovanja, ki se financira s sredstvi iz ESRR, programa Erasmus in drugih evropskih programov.

3.10 Komisija predlaga, da se vzpostavi mehanizem izvajanja, ki bi spodbujal sodelovanje nacionalnih, regionalnih in lokalnih akterjev ter omogočal spremljanje doseženega napredka ob upoštevanju izkušenj atlantskega foruma.

3.11 Mehanizem izvajanja bo spodbujal politično zavezanost, nadzor, sodelovanje zasebnega sektorja in ocenjevanje. Mehanizem bo enostaven in bo temeljil na drugih strategijah. Opremljen bo do konca leta 2013 v posvetovanju z državami članicami in zainteresiranimi stranmi ter bi lahko zagotavljal tudi smernice za spodbujevalce projektov, vzpostavil povezavo z organi za vodenje programov in spodbujal sodelovanje na atlantskem območju.

3.12 Komisija bo v sodelovanju z državami članicami določila metodologijo za spremljanje izvajanja. Do konca leta 2017 naj bi se izvedel vmesni pregled izvajanja akcijskega načrta, ki ga bo dopolnjevala neodvisna ocena.

3.13 Komisija in države članice si bodo prizadevale tudi, da bi se v izvajanje strategije morda vključili tudi mednarodni partnerji iz Amerike in Afrike.

4. Splošne ugotovitve glede akcijskega načrta: atlantska strategija je strategija za morski bazen

4.1 EESO je v prejšnjih mnenjih podprl celostno pomorsko politiko. Po objavi modre knjige o celostni pomorski politiki se je vzpostavil nov način obravnave politik v zvezi z morjem, tj. v okviru skupnih horizontalnih instrumentov in na podlagi pristopa, usmerjenega v rast pomorskih sektorjev.

4.2 S celostno pomorsko politiko je prišel do izraza pomen pomorske razsežnosti za EU, postavljeni pa so bili tudi temelji za gospodarski razvoj morij in njihovo trajnostno izkoriščanje na podlagi celostnega medsektorskega pristopa.

4.3 Ta novi pristop k pomorskim zadevam je nov zagon dobil s pobudo „modra rast“ v sporočilu *Modra rast: možnosti za trajnostno rast v morskem in pomorskem sektorju* (COM(2012) 494 final), ki poudarja pomemben prispevek modrega gospodarstva h gospodarski rasti in ustvarjanju delovnih mest v Evropi. Modro gospodarstvo je pomorski steber strategije Evropa 2020.

4.4 EESO je v mnenju ⁽⁵⁾ poudaril, da je ta pristop „logično in potrebno nadaljevanje prizadevanj za vzpostavitev celostne pomorske politike v Evropski uniji“.

4.5 Akcijski načrt je korak naprej in bo prispeval k temu, da atlantske pomorske regije izkoristijo možnosti za gospodarsko rast in ustvarjanje delovnih mest. Atlantska strategija in njen

akcijski načrt predvidevata izvajanje celostne pomorske politike in pobude „modra rast“ ob upoštevanju posebnih značilnosti atlantskega morskega bazena.

4.6 V okviru strategij za morske bazene se pomorske dejavnosti spodbujajo glede na specifične značilnosti posameznega bazena, kar prispeva k temu, da se v strategijah bolje upošteva potencial atlantskega območja. To pa pomeni, da je treba vzpostaviti sodelovanje med akterji na medsektorski, čezmejni in nadnacionalni ravni.

4.7 EESO podpira dejstvo, da se akcijski načrt ne osredotoča zgolj na nastajajoče sektorje, ampak tudi na tradicionalne sektorje, kot sta ribištvo ali pomorski promet, ki se obravnavata na podlagi novega pristopa za povečanje njune konkurenčnosti in zmanjšanje njunega vpliva na okolje. Če bi ti tradicionalni sektorji uporabljali inovativne tehnologije in postopke, bi še naprej ustvarjali rast in delovna mesta ob atlantski obali.

4.8 EESO sicer podpira predlog Komisije, ki kot prednostne ukrepe opredeljuje ukrepe, osredotočene na raziskave o morskem okolju, vendar pa meni, da bi morali med prednostne ukrepe vključiti tudi ukrepe za izboljšanje zmogljivosti in možnosti industrijskih sektorjev, ki neposredno ustvarjajo delovna mesta in gospodarsko rast.

4.9 Spodbujanje konkurenčnosti MSP ne bi smelo biti omejeno zgolj na turistični sektor, akvakulturo in ribištvo, ampak bi se moralo razširiti na vsa področja, obravnavana v akcijskem načrtu, kot so ladjedelništvo z močno spremljajočo industrijo, pristaniške dejavnosti, obnovljivi morski viri energije in biotehnologija; to so sektorji, ki trenutno zagotavljajo močan temelj za podjetništvo v številnih atlantskih regijah.

4.10 Odbor meni, da so prav mala in mikro podjetja tista, ki prispevajo h gospodarski dinamiki na najbolj oddaljenih območjih. Bistvenega pomena je, da se tudi tem podjetjem omogoči sodelovanje pri dejavnostih v okviru atlantske strategije.

4.11 EESO predlaga, naj se zagotovi boljše ravnotežje med gospodarsko, socialno in okoljsko razsežnostjo: v že omenjenem mnenju o „modri rasti“ je bil poudarjen pomen človeškega dejavnika v pomorskem gospodarstvu, izpostavljeni pa so bili tudi pogosto težki delovni pogoji.

4.12 Akcijski načrt mora vključevati izboljšanje delovnih pogojev in socialnih standardov v pomorskih poklicih ter priznavanje in zagotavljanje enakovrednosti poklicnih kvalifikacij. Pri obalnem prebivalstvu je treba spodbujati usposabljanje in prekvalificiranje, da se olajša prilagajanje zaposlenih tako v tradicionalnih gospodarskih dejavnostih kot tudi v novih poklicih. Treba je izboljšati ugled in kakovost pomorskih poklicev, da bi bili za mlade bolj privlačni.

⁽⁵⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 87.

4.13 Razvoj novih gospodarskih dejavnosti mora potekati v skladu z načeli varstva morskega okolja. V akcijskem načrtu je treba okrepiti programe raziskav na tem področju. Z raziskavami, usmerjenimi v preprečevanje negativnih vplivov na morsko okolje, se bo zmanjšala negotovost glede teh dejavnosti, na primer dejavnosti na področju morskih virov energije, posodabljanja pristanišč, akvakulture in pomorskega turizma. Na podlagi teh raziskav bo mogoče hitreje pridobivati dovoljenja.

4.14 EESO meni, da mora trajnosten in socialno vključujoč model regionalnega razvoja ohraniti atlantsko pomorsko kulturo, ki je tesno povezana s tradicionalnim načinom življenja v obalnih skupnostih in je zelo pomemben del dediščine in kulturne identitete.

4.15 EESO meni, da je treba akcijski načrt in njegove prednostne ukrepe dopolniti z zakonodajnimi ukrepi za zagotovitev boljše strukture in večje jasnosti zakonodajnega okvira za pomorske sektorje.

4.16 EESO podpira dejstvo, da strategija vključuje tudi sodelovanje z državami na drugi strani Atlantika. Po mnenju Odbora je bistvenega pomena, da se vzpostavi sodelovanje na področju raziskav ne samo z Združenimi državami Amerike in Kanado, ampak tudi z državami Srednje in Južne Amerike ter Afrike.

5. Predlog EESO: preoblikovati strategijo za morski bazen v makroregionalno strategijo

5.1 V skladu s sporazumom, ki ga je sprejel Svet ministrov, sta atlantska strategija in njen akcijski načrt izključno pomorskega značaja.

5.2 EU je oblikovala makroregionalne strategije, ki se bodo v skladu s pooblastili iz Pogodbe na področju izboljšanja ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v prihodnje okrepile.

5.3 Odbor meni, da mora strategija za atlantski morski bazen jasno vključevati teritorialni steber in predvideti njegovo povezavo s cilji kohezijske politike.

5.4 EESO se je glede tega že opredelil v enem od mnenj⁽⁶⁾: „EESO predlaga bolj ambiciozen pristop, in sicer makroregionalno strategijo, ki bo ob upoštevanju izkušenj regije Baltskega morja in Podonavja poleg pomorskega stebra vključevala tudi teritorialni steber. (...) Atlantska pomorska razsežnost vključuje veliko izzivov in priložnosti atlantskega območja, vendar EESO ob upoštevanju ključnega pomena njegove povezave s celino predlaga, da se poleg pomorske razsežnosti vključi tudi teritorialna razsežnost. Celinski del upravlja in razvija zaledje, brez česar bi bil vsak poskus spodbujanja pomorskega potenciala

nesmiseln. Morska obala potrebuje dejavno in dinamično zaledje ter sinergije, ki omogočajo skladen razvoj celotnega ozemlja.“

5.5 Atlantske regije morajo svoje strategije razvijati z usklajevanjem med pomorsko in teritorialno politiko. Razvoj dejavnosti v pristaniščih ni možen brez povezave z regionalnimi naložbami v železniški in cestni promet; tudi razvoj morskih virov energije ni mogoč brez povezave z infrastrukturo za prenos energije; prav tako mora biti ohranjanje obale in morskega okolja povezano s sistemi za čiščenje voda v mestih in vaseh znotraj atlantskega loka.

5.6 EESO zato meni, da je mogoče pomorske zadeve v atlantski regiji obravnavati samo ob upoštevanju celotnega ozemlja in da morajo biti vključene v program ekonomskega in socialnega razvoja ozemlja. Samo z okrepitevijo usklajenega povezovanja morskih in kopenskih dejavnosti bo mogoče izkoristiti vse prednosti modre rasti.

5.7 EESO zato predlaga, naj se pomorska strategija za Atlantik na podlagi akcijskega načrta preoblikuje v makroregionalno strategijo.

6. Upravljanje

6.1 EESO izraža obžalovanje, da mehanizmi izvajanja v akcijskem načrtu niso jasno opredeljeni. Odbor je v prejšnjem mnenju⁽⁷⁾ na to temo predlagal sistem upravljanja na več ravneh, ki zagotavlja udeležbo vseh akterjev.

6.2 Financiranje akcijskega načrta iz različnih evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter skladov, povezanih z evropskimi politikami, ki jih neposredno vodi Komisija, zahteva intenzivno sodelovanje med Komisijo ter nacionalnimi in regionalnimi organi.

6.3 Pripravo akcijskega načrta sta po srečanjih atlantskega foruma usmerjali skupina za vodenje in usmerjevalna skupina, katerih člani so bili predstavniki petih atlantskih držav članic in evropskih institucij. Atlantske regije so sodelovale v okviru usmerjevalne skupine, imele so status opazovalk, sodelovale pa so tudi prek gospodarskih in socialnih akterjev na atlantskem območju v okviru Evropskega ekonomsko-socialnega odbora. Socialno-ekonomski akterji na atlantskem območju so se v velikem številu in z velikim navdušenjem udeležili tako vseh petih konferenc kot posvetovanja.

6.4 EESO izraža obžalovanje, da je Komisija s sprejetjem akcijskega načrta ukinila dejavnosti atlantskega foruma in da njegovega delovanja ni podaljšala za celotno obdobje izvajanja strategije, tj. do leta 2020.

⁽⁶⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 24.

⁽⁷⁾ Prav tam.

6.5 EESO meni, da je treba nujno ohraniti raven spodbud in udeležbe, doseženo na atlantskem forumu, da se zagotovi vključenost vseh zainteresiranih strani (regij, zasebnega sektorja in civilne družbe) v fazah izvajanja, spremljanja in ocenjevanja.

6.6 Sistem upravljanja je bistvenega pomena. EESO zato izraža obžalovanje, da je temu v akcijskem načrtu namenjeno zgolj kratko poglavje z naslovom Podpora, v katerem se bežno omenja vzpostavitev mehanizma izvajanja, odločitev glede sestave in funkcij mehanizma pa prelaga na poznejši čas.

6.7 Na podlagi pravila „treh ne-jev“ se ne podpira uvajanje novih upravnih struktur, vendar pa to ne preprečuje vzpostavitve sistema upravljanja na več ravneh na podlagi vključujočega pristopa, ki bi bil podoben sistemom, vzpostavljenim za strategiji regij Baltskega morja in Podonavja.

6.8 EESO predlaga, naj se vzpostavi resnično vključujoče upravljanje na več ravneh, ki temelji na pristopu od spodaj navzgor ter državam članicam, evropskim institucijam, lokalnim in regionalnim skupnostim, zasebnemu sektorju in civilni družbi na atlantskem območju omogoča, da usmerjajo izvajanje akcijskega načrta in prispevajo svoje neposredne izkušnje s terena.

6.9 EESO meni, da morajo pri upravljanju atlantske strategije obvezno sodelovati tudi regije. Evropske atlantske regije se dobro zavedajo, da je morje sestavni del njihovega načina življenja. Na politični ravni imajo številne atlantske regije znatne zmogljivosti za oblikovanje in vodenje strategij in sektorskih politik, povezanih z morskimi dejavnostmi in obalnimi območji.

6.10 Gospodarski in socialni akterji teh regij imajo zato največji interes ter so zavezani gospodarskemu razvoju in ustvarjanju delovnih mest na področju modrega gospodarstva. Imajo potrebno znanje in institucije, ki delujejo na lokalni ravni.

6.11 Odbor predlaga, naj se ohrani delovanje atlantskega foruma in redno organizirajo konference zainteresiranih strani, da se spodbudijo dejavnosti in programi v okviru strategije, oceni njihovo izvajanje in mobilizirajo vsi politični, gospodarski in socialni akterji.

6.12 EESO predlaga tudi, naj se poudari evropska razsežnost te strategije, zato je nujno treba zagotoviti, da v strukturah upravljanja sodelujejo evropske institucije – Evropski parlament, Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij. Komisija

ima ključno vlogo, saj še naprej zagotavlja spodbude, ima vlogo posrednice in podpira udeležbo zainteresiranih strani. Komisija mora imeti na voljo ustrezna sredstva.

6.13 Odbor predlaga, naj se zagotovi sodelovanje atlantskih mrež – komisije regionalnih oblasti Atlantskega loka, Nadnacionalne atlantske mreže ekonomsko-socialnih svetov in konference mest atlantskega loka. Te mreže odločilno prispevajo k spodbujanju sodelovanja vseh akterjev in imajo veliko evropsko dodano vrednost. So trdno zakoreninjene na atlantskem območju, imajo vzpostavljeno obsežno sodelovanje in izredno dobro poznajo atlantski prostor, njegove težave in akterje. Z njihovim sodelovanjem pri izvajanju strategije se zagotavlja nadnacionalni in medsektorski pristop na več ravneh. Te mreže zagotavljajo tudi povezavo z dejanskim stanjem na atlantskih ozemljih, njihovimi zmožnostmi in potrebami; ta ozemlja so pogosto daleč od glavnih mest držav članic.

7. Financiranje

7.1 EESO poziva države članice in Evropsko komisijo, naj prednostne naloge atlantskih regij vključijo v partnerske sporazume za obdobje 2014–2020 glede evropskih strukturnih in investicijskih skladov.

7.2 Komisija mora prednostno obravnavati cilje akcijskega načrta pri izvajanju neposredno upravljanih skladov, kot so Obzorje 2020, LIFE+, COSME ter Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo.

7.3 Čezmejno in nadnacionalno sodelovanje sta osrednjega pomena pri izvajanju strategije, saj zagotavljata evropsko dodano vrednost in omogočata, da se izzivi atlantske regije obravnavajo učinkoviteje, kot če bi jih ločeno obravnavale države članice. Akcijski načrt ima največjo dodano vrednost prav v okviru takega sodelovanja, saj je pri tem potreben evropski pristop.

7.4 Ker za to ne bo na voljo poseben proračun, bodo morale Komisija, države članice in regije, ki programe upravljajo, delovati usklajeno in se pri delu dopoljevati.

7.5 Odbor meni, da se bo s temi javnimi ukrepi olajšalo zagotavljanje zasebnih naložb in pobud. Bistvenega pomena je, da se zagotovi sodelovanje Evropske investicijske banke, ki mora zato dejavno sodelovati pri izvajanju strategije.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o prihodnosti zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida v Evropi

((COM(2013) 180 final))

(2013/C 341/19)

Poročevalec: **Richard ADAMS**

Evropska komisija je 27. marca 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o prihodnosti zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida v Evropi

COM(2013) 180 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja dne 18. septembra) s 168 glasovi za, 5 glasovi proti in 12 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

Sklepi

1.1 Energetska in podnebna politika EU se mora zavedati svetovnih trgov in mednarodnih sporazumov ter se nanje odzivati. Prav tako mora najti rešitve za primere, ko se trgi ne odzovejo na socialne prednostne naloge in pomanjkanje politične usklajenosti.

1.2 Razprava o zajemanju in shranjevanju ogljikovega dioksida (CCS) ponazarja trenja, ki se pojavljajo pri tovrstni politični pobudi.

1.3 Trenutni svetovni energetski trg ne upošteva obsežnih in škodljivih zunanjih učinkov vse večje porabe vseh fosilnih goriv, zlasti vpliva na javno zdravje in kopičenja toplogrednih plinov v ozračju. Tudi svetovne politične pobude še nimajo bistvenega vpliva na zmanjšanje ogljikovega dioksida.

1.4 CCS je znan tehnološki postopek, ki lahko ponudi odgovor na ključno vprašanje podnebne politike: ali je mogoče ogljikov dioksid, preden ga v ozračje izpustimo toliko, da bo povzročil uničujoče podnebne spremembe, z enako hitrostjo zakopavati, kot se pridobiva in porablja?

1.5 Politična pobuda v zvezi CCS, ki se zdi eden ključnih elementov pri blaženju pomanjkljivosti trga, je kljub temu naltela na številne ovire. Skorajšnji propad sistema EU za trgovanje

z emisijami (zaradi slabe zasnove, recesije ter odsotnosti svetovnega sporazuma o podnebni politiki in cenah ogljikovega dioksida) je program spodkopal.

1.6 Razvoj CCS do komercialno uresničljive in obsežne oblike, ki jo bo mogoče uporabljati, kljub temu ostaja privlačen, vendar bo potrebna vrsta ukrepov, da bo proces sprejet. Ti ukrepi so opredeljeni v naslednjih priporočilih.

Priporočila

1.7 V največji možni meri si je treba prizadevati za sklenitev mednarodnega sporazuma o politiki za ustalitev podnebja, ki bo vključeval dogovorjen, učinkovit in uresničen program za določanje cen ogljikovega dioksida, da se postopoma omeji uporaba fosilnih goriv in posledične emisije CO₂ ter se zagotovijo sredstva za preprečevanje ali blaženje vplivov.

1.8 Ne glede na sporazum je treba aktivno nadaljevati s programom projektov za predstavitev CCS, da se odpravijo pomisleki javnosti. Potencialne koristi – na področju tehnologije, industrijskega sodelovanja, javne ozaveščenosti, zakonske in regulativne opredelitve ter zmanjševanja stroškov – so zelo tehten razlog za nadaljnji razvoj. EESO meni, da je ta program ključnega strateškega pomena za utiranje poti uporabi.

1.9 Programu bi zelo koristilo, če bi bil postavljen v kontekst pomembnega in usklajenega javnega dialoga na evropski ravni o prihodnosti našega celotnega energetskega sistema in potrebi, da se v prihodnosti spremeni v nizkoogljicnega. Sprejemanje programa v javnosti ostaja ključno vprašanje za razvoj infrastrukture CCS.

1.10 V zvezi s tem bi lahko razmislili o učinkovitosti v primerjavi z drugimi strategijami za nizke emisije ogljikovega dioksida, vključno s ponovno uporabo CO₂, poglobljeni analizi tveganj in uporabi previdnostnega načela.

1.11 Vsaka politika za spodbujanje CCS bo potrebovala finančno podporo javnih organov, pospremiti pa jo morajo mehanizmi za izravnavo stroškov evropskih industrij, izpostavljenih mednarodni konkurenci.

2. Uvod in ozadje

2.1 Energetska politika EU je kompleksna. Prizadeva si za medsebojno usklajevanje priznanih zahtev po trajnosti, konkurenčnosti in varnosti, ob tem pa mora upoštevati elemente, na katere navadno ne more vplivati, kot so tehnološke spremembe, dejavniki na svetovnem trgu in mednarodni razvoj ukrepanja glede podnebnih sprememb. Ker mora ostati odzivna na hitro spreminjajoče se dogodke in zunanje učinke, je cilj, da se določi okvir, znotraj katerega se lahko sprejemajo potrebne dolgoročne odločitve, še bolj zapleten. CCS je treba razumeti znotraj tega konteksta. Gre za potencialno zelo pomembno tehnologijo. Energetski načrt do leta 2050 izpostavlja, da bi lahko imel CCS izjemno pomembno vlogo, vendar vsebujejo srednje- do dolgoročne strateške odločitve glede CCS številne gospodarske, družbene, politične in tehnične negotovosti.

2.2 V sporočilu Komisije o CCS je ta kompleksnost prikazana, kot glavni vzrok za prekinitev razvoja CCS pa je navedena dolgoročna poslovna nezanimivost. Vendar se za to gospodarsko trditvijo skriva vrsta okoljskih tehničnih in družbeno-političnih dejavnikov, ki določajo pogoje, pod katerimi se tovrsten posel lahko izvede. Poleg odgovorov na vprašanja o CCS, ki jih je postavila Komisija, skuša to mnenje obravnavati tudi to temeljno problematiko.

3. Povzetek sporočila

3.1 CCS je predstavljen kot eden ključnih elementov pri uresničevanju evropskega programa za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida. Velja za edino smiselno možnost za ukrepanje v zvezi s CO₂ zaradi nadaljnega pridobivanja energije iz fosilnih goriv v prihodnjih desetletjih. "Zato je (podnebni) cilj za leto 2050 možno doseči le, če se emisije CO₂ zaradi zgorevanja fosilnih goriv izločijo iz sistema."

3.2 Od leta 2007 naprej se EU na različne načine trudi podpirati razvoj CCS: pripravila je zakonodajni okvir za zaje-manje, prevoz in shranjevanje CO₂, podprla je program 10–12 predstavitev projektov ter si še naprej prizadeva za določitev cene ogljikovega dioksida v okviru sistema za trgovanje z emisijami kot vira financiranja razvoja ter gonila za izvajanje in dolgoročnejšo uporabo.

3.3 Vendar v EU še ni obsežnejših predstavitvenih projektov in "celo najbolj obetavni projekti v EU se soočajo z velikimi zamudami". To pa zato, ker danes "gospodarski subjekti nimajo razloga za vlaganje v predstavitvene obrate CCS". Sistem za trgovanje z emisijami ni uspel zagotoviti niti sredstev za naložbe v tovrstne obrate niti stabilne cene CO₂, ki bi bila v pomoč pri njihovem nadaljnjem delovanju. Trenutna cena CO₂ znaša približno 10 % zneska, ki so ga številni določili za absolutno najnižjega, da bi bil CCS še poslovno zanimiv. V sporočilu je kljub temu poudarjeno, da celo v primeru dokazane gospodarnosti nikakor ni zanesljivo, da bi javnost v nekaterih državah, zlasti tistih, v katerih bi bil CCS najbolj potreben, sprejela tveganja, ki jih povezuje z geološkim shranjevanjem.

3.4 Sporočilo vseeno vsebuje trditev, da je bistveno pridobiti izkušnje pri razvijanju CCS na komercialno raven, ki lahko zmanjša stroške, dokaže varno geološko shranjevanje CO₂, ustvari prenosljivo znanje o potencialu CCS in za investitorje odpravi tveganje v zvezi s tehnologijo. Spodbujanje takšnega programa usmerja pozornost tudi na ustrezen regulativni okvir in spodbuja odziv javnosti. S tako pridobljenim znanjem se bodo odprle priložnosti za aktivno udeležbo v globalnem programu CCS v prihodnosti in okrepila se bo potencialna vloga EU kot dobavitelja tehnologije ter znanja in spretnosti.

3.5 Predlagani so dodatni podporni mehanizmi za zaposlitev vrzeli, ki je nastala zaradi izrazite neuspešnosti sistema za trgovanje z emisijami, na primer obvezen nakup certifikatov CCS, določitev obveznih emisijskih standardov ali oblikovanje podpore za predstavitvene projekte po vzoru zagotovljenih odkupnih cen.

3.6 Nazadnje so zastavljena še vprašanja, s katerimi se želijo pridobiti stališča vprašanih o ključnih težavah CCS v prihodnosti.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Dokument Komisije je predlog o pregledu in posvetovanju, ki na koncu zastavlja vrsto vprašanj o težavah v zvezi s CCS v Evropi. Cilj sporočila je omejen – obravnavati "glavni izziv, t.j. spodbujanje investicij v CCS, da se preskusi, ali sta poznejša vzpostavitev in gradnja infrastrukture za CO₂ izvedljivi". Takšen predstavitveni program bi lahko bil predstopnja uvedbe CCS, da pa se bo to zgodilo, bo treba izpolniti še številne druge pogoje in premagati ovire.

4.2 EESO meni, da Komisija pravilno ugotavlja, da se mora politika nujno odzvati. Komisija predlaga, da mora CCS postati bodisi komercialno izvedljiv bodisi obvezen. Vendar se je treba vprašati, ali je v sedanjih razmerah mogoče pričakovati takšen odziv politike. Odbor zato odločno poziva k veliko močnejši osredotočenosti programa CSS. Pri tem je treba priznati, da je na tej točki za uresničitev posameznih predstavitvenih projektov

CCS potrebno konkretnije javno financiranje, morda iz več virov. Potrebna je osredotočenost na zadostno število predstavitvenih projektov, vendar z 2- do 3-krat večjo finančno podporo in zagotovljeno podporo poznejšemu delovanju.

4.3 Gledano v celoti EESO meni, da je takšno zavezo mogoče še naprej upravičevati kot tvegano naložbo v tehnologijo, ki bi lahko imela pomembno vlogo v kontekstu mednarodnega sporazuma o določanju cen ogljikovega dioksida ali mehanizmu za kvote. Menimo, da je takšen sporazum predpogoj za kakršen koli pomembnejši razvoj CCS (bodisi v Evropi ali v svetu). Prav tako menimo, da bodo podrobni odgovori na vprašanja, ki jih je zastavila Komisija, mogoči le po ponovni oceni ciljev, ki jih je določil Evropski svet, ter preusmeritvi ciljev in instrumentov politike, vendar mora takšna preusmeritev vključevati pragmatičen pristop k energetske in podnebni politiki.

4.4 Te zahtevne teme se je najbolje lotiti z vprašanjem, pod katerimi pogoji je verjetno obsežno izvajanje CCS v Evropi, kjer so podporni zakonodajni in regulativni okviri večinoma vzpostavljeni v obliki direktive o CCS. Odgovore je večinoma mogoče najti v dokumentu Komisije.

— Potreben je izvršljiv svetovni sporazum o ukrepanju glede podnebnih sprememb, ki bo pravično razdelil stroške ukrepov za ublažitev in prilagajanje. Brez takšnega sporazuma si nobena država ali trgovinsko območje, gospodarsko odvisno od ohranjanja konkurenčnega položaja na svetovnih trgih, ne bo moglo privoščiti, da bi izvajalo individualen program za zmanjšanje emisij CO₂. Vsak predlog o enostranskem vsiljevanju dejanskega mehanizma za "določanje cen" ogljikovega dioksida bi bil konkurenčno in politično nesprejemljiv, še posebej v sedanjih razmerah. Za zagotovitev podpore državljanov v demokratičnih državah bi bil potreben tudi splošen, četudi postopen in stopnjujoč svetovni sporazum.

— V takem sporazumu bi bilo treba prednostno obravnavati zmanjšanje nastajanja CO₂ in določiti posledično ceno ogljikovega dioksida (iz katerega koli vira), ki bi zagotavljala gospodarnost vlaganj v CCS. Kljub temu bi moral biti CCS konkurenčen v primerjavi z alternativnimi tehnologijami, ki iščejo investicijska sredstva za isti namen, kot so biološko shranjevanje ali programi zajemanja in uporabe ogljikovega dioksida. EESO meni, da je CCS neizpodbitno vodilna tehnologija sekvenciranja ogljikovega dioksida.

— Zagotoviti bi bilo treba, da javnost (in posledično politika) sprejme CCS kot tehnologijo sekvenciranja ogljikovega dioksida z majhnim tveganjem v državah članicah EU, v katerih je to realistična možnost. To velja zlasti za zaznana tveganja

pri shranjevanju na kopnem, ki je edina možnost za številne države članice, in primere, v katerih je treba upoštevati previdnostno načelo.

4.5 Verjetnost, da bosta prva dva pogoja izpolnjena, je – glede na dosedanja poteka mednarodnih pogajanj o podnebnju – majhna. Obstajajo precejšnji dvomi glede tega, ali bo na konferenci ZN v Parizu leta 2015 mogoče doseči učinkovit svetovni sporazum o podnebnju. Prav tako ni dokazov, da bi oblikovalci politik znali potrošniku prepričljivo razložiti prihodnje stroške s tem povezane tržne nepopolnosti. Zaradi tega trenutne cene blaga in storitev ne odražajo v celoti pričakovanih stroškov vplivov podnebnih sprememb, ki jih bodo nosile prihodnje generacije. Državljeni – kot potrošniki ali volivci – se neradi soočajo s temi posledicami, zlasti v času varčevanja in nizke ali negativne gospodarske rasti.

4.6 To mnenje je bilo do sedaj realistično pesimistično. Menimo, da to ustrezno odraža trenutne skrbi civilne družbe. Posledice nerealistično optimističnega razmišljanja pri oblikovanju politike so trenutno še preveč očitne in nekatere spravljajo v obup, večino pa postavljajo na realna tla. Kljub temu pa obstajajo razlogi za sklepanje, da je mogoče trenutne razmere in napovedi glede energetske in podnebne politike (ter s tem povezane težave glede CCS) postopno spremeniti.

4.7 Vse bolj očitno je, da bo legitimnost politike EU postala bolj odvisna od razumevanja javnosti in njene vključenosti v postopek sprejemanja odločitev (in tako je tudi prav). Če javnost ne bo razumela temeljnih načel podnebne in energetske politike ter če ne bo sprejela tehnologij CCS, razvoj sekvenciranja ogljikovega dioksida verjetno ne bo prišel dlje od predstavitvene faze ali trenutnih komercialnih načinov uporabe, kot je terciarno črpanje nafte ter uporaba v živilih in pijači.

4.8 Prav tako je treba priznati, da vsaka odločitev, ki jo država sprejme glede virov energije in z njimi povezanih vprašanj, navsezadnje temelji na tem, kakšno vrednost njena družba pripisuje tehničnim in gospodarskim elementom. Zato je pri takšnih odločitvah vedno prisotna družbena in etična razsežnost. To povzroča težave pri razvoju skupne politike EU, zlasti kadar so za vire in sestavo oskrbe navsezadnje pristojne države članice, kot velja v primeru energije.

4.9 Eden od učinkov pomanjkljive ozaveščenosti državljanov je, da javnost ne vidi potenciala tehnologij za blaženje posledic podnebnih sprememb, kakršna je CCS. Med koristmi so delovna mesta, vodilen položaj v svetu na področju inovacij, nove vrste naložb in metod financiranja ter razvoj novih tehnologij. Uvedba CCS bi lahko nudila tudi večjo varnost zaposlitve v tradicionalnih panogah, kot je rudarstvo.

4.10 EESO se zato zavzema za evropski dialog o energiji v obliki vključujočega, preglednega, verodostojnega in usklajenega pogovora na več ravneh v vseh državah članicah in med njimi. Pri njegovem razvoju bo aktivno sodeloval. Ključne točke energetskega prehoda in s tem povezanih vprašanj, kot so CCS, energetska revščina in druga, bi morale biti v tem dialogu predstavljene v vsakodnevem jeziku. Razprave o prehodu na nizkoogljično družbo bi bilo treba pripeljati v učilnice, kavarne in kuhinje. Takšen dialog bi bilo treba zasnovati tako, da bi bil upoštevan pri oblikovanju politike in bi spodbujal razprave o tem, kako je včasih mogoče združiti nasprotujoče si cilje – zanesljiva, trajnostna, varna, konkurenčna in cenovno dostopna energija. Proces bo državljanom in organizacijam omogočil kakovostnejši in tehtnejši prispevek k prihodnjim formalnim razpravam o energiji. Dialog se bo posvečal tudi pomoči kot "pošten posrednik" in pospeševalec, saj lahko spodbuja in krepi razprave o energiji v državah članicah ter ima ključno komunikacijsko vlogo pri oblikovanju skupnega pogleda na energijo v vsej Evropi. V tem kontekstu je mogoče primerjati in oceniti CCS – tehnologijo, ki prispeva k zmanjšanju ogljikovega dioksida v ozračju – ter razpravljati o prednostih in pomanjkljivostih.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Temeljna ugotovitev Komisije je, da je za uresničitev podnebnih ciljev EU za leto 2050 ključnega pomena, da se emisije CO₂ zaradi zgorevanja fosilnih goriv izločijo iz sistema. Podoben pristop je treba uporabiti na svetovni ravni, vsi oblikovalci politik pa morajo razumeti razsežnost težave in jo uskladiti z gospodarskimi cilji. Znanе zaloge fosilnih goriv v svetu bi pri zgorevanju ustvarile približno 3 000 milijard ton ogljikovega dioksida, vendar jih smemo porabiti samo 31 %, da bo ostala še 80-odstotna možnost, da se globalna temperatura ne bo dvignila za več kot 2 °C. Za 50-odstotno možnost dviga temperature za 2 °C ali manj jih smemo porabiti le 38 % (Unburnable Carbon (Nezgorljiv ogljikov dioksid): <http://www.carbontracker.org/wp-content/uploads/downloads/2012/08/Unburnable-Carbon-Full1.pdf>). Vendar je treba blažilne učinke, ki bi jih lahko imel CCS, obravnavati realistično. Tudi v primeru optimističnega scenarija s 3 800 komercialnimi projekti CCS po vsem svetu bi bilo mogoče porabiti le dodatne 4 % zalog fosilnih goriv (IEA World Outlook 2012 (Svetovne perspektive Mednarodne agencije za energijo 2012)). Dejstvo je, da bo treba energetska sredstva, ki so po ocenah že zdaj vredna več bilijonov evrov, pustiti neporabljena v zemlji, če želimo brez CCS doseči trenutno predlagane svetovne podnebne cilje. To bo imelo daljnosežne gospodarske posledice. Bistvenega pomena je, da si priznamo, da je treba najti način, kako rešiti to temeljno dilemo, če želimo, da bi podnebna in energetska politika (in CCS) sploh lahko bili učinkoviti.

5.2 Opozoriti je treba, da je ogljikov dioksid mogoče uporabiti in shranjevati. Poleg terciarnega črpanja nafte, uporabe v živilih in drugih manjših področjih uporabe je s pomočjo kemijskega in biološkega inženiringa mogoča tudi uporaba CO₂ v gradbenih materialih, surovinah, drugih kemičnih procesih, plastiki in drugih izdelkih, k čemur bi pripomogle nadaljnje raziskave in razvoj. Vendar pa obseg pridobivanja fosilnih goriv nakazuje, da bo v doledni prihodnosti ta vir lahko le v majhni meri prispeval k reševanju težav s CO₂.

6. Odgovori na vprašanja iz sporočila

1) *Ali bi bilo treba od držav članic, ki imajo trenutno v sestavi svojih energetskih virov in industrijskih procesih visok delež premoga in plina ter tega do sedaj še niso storile, zahtevati, da:*

a. pripravijo jasen načrt glede preoblikovanja sektorja pridobivanja električne energije, da bi se do leta 2050 v njem uporabljala goriva brez emisij ogljikovega dioksida (jedrska energija ali obnovljivi viri energije);

b. razvijejo nacionalno strategijo za pripravo na uporabo tehnologije CCS?

Dobra stran tega, da se od držav članic zahteva, da načrtujejo uvedbo nizkoogljičnih tehnologij in CCS, je večja ozaveščenost udeležencev v procesu ter možnost priprave dragocene – čeprav mogoče zastrašujoče – ocene stroškov in učinka, ki bi spremljala prihodnje zakonodajne predloge. Ta praksa je videti dobra, vendar mora vključevati tudi uravnoteženje primerljivih nacionalnih možnosti glede drugih bioloških, kemijskih in fizikalnih postopkov sekvenciranja in tehnologij nizkih emisij ⁽¹⁾.

2) *Kako bi bilo treba preoblikovati sistem za trgovanje z emisijami, da bi lahko zagotovil primerne spodbude za uvedbo tehnologije CCS? Ali bi ga bilo treba dopolniti z uporabo instrumentov na podlagi prihodkov iz dražb, podobno kot v programu NER300?*

Upoštevati je treba izkazano občutljivost sistema za trgovanje z emisijami na svetovne gospodarske sile. Jasno je, da bo sprejetje (ali spodletelo sprejetje) podnebne politike na svetovni ravni določalo prihodnost sistema, da bo rezultat pogajanj leta 2015 ključen ter da korenitih blažilnih ukrepov, ki jih zahteva sistem, ni mogoče izvesti brez jasnejših svetovnih političnih zavez. Glede finančnih spodbud na splošno je jasno, da je poleg sredstev za kritje stroškov razvoja in kapitala potrebna podpora za stroške obratovanja predstavitvenih obratov CCS.

3) *Ali bi morala Komisija predlagati druge načine podpore ali proučiti druge ukrepe politike, ki bi omogočili zgodnjo uvedbo, in sicer:*

a. s podporo prek uporabe izkupička z dražb ali drugih načinov financiranja;

b. z emisijskim standardom;

c. s sistemom certificiranja CCS;

d. z drugačnimi ukrepi politike?

Komisija bi seveda morala proučiti druge načine financiranja za predstavitveni projekt CCS, vendar se zdi ukrepanje na področju zgodnje obsežne uvedbe CCS zaradi navedenih razlogov prenačljeno. To pa ne vpliva na javno financiranje majhnega števila predstavitvenih projektov. Pri delu na področju emisijskih

⁽¹⁾ UL C 299, 4.10.2012.

standardov in sistema certificiranja CCS bi lahko preučili in preskusili metode za regulativne postopke, ki bodo v prihodnosti skoraj zagotovo potrebni.

4) *Ali bi morala energetska komunalna podjetja odslej pri vseh novih investicijah (v primeru premoga in mogoče tudi plina) obvezno namestiti opremo, pripravljeno za CCS, da olajšajo potrebno naknadno vgradnjo tehnologije CCS?*

To bi bil logičen korak, če bi bila uvedba tehnologije CCS nadpovprečno verjetna. Trenutno se zdi malo verjetna. Opozoriti je tudi treba, da bi bilo treba velike industrijske proizvajalce CO₂, ki uporabljajo predvsem energijo iz fosilnih goriv – zlasti proizvajalce cementa – obravnavati na podoben način.

5) *Ali bi morali dobavitelji fosilnih goriv s posebnimi ukrepi, ki zagotavljajo dodatno financiranje, prispevati k predstavitvi in uvedbi tehnologije CCS?*

Tveganja, povezana z morebitno nezmožnostjo uporabe tehnologije CCS, umeščajo CCS v kategorijo, ki se v celoti financira iz javnih sredstev, pro bono publico. Dobavitelji fosilnih goriv bi vsekakor morali biti vključeni v poznejše financiranje uvajanja. Vendar je treba izpostaviti vrsto vprašanj, na primer posledice, ki vključujejo pravila STO, in zahtevo, da so udeleženi vsi viri fosilnih goriv, tudi tisti, za katere trenutno ne obstaja noben pomembnejši proces CCS, zlasti v prometu.

6) *Kaj so glavne ovire pri zagotavljanju zadostne predstavitve CCS v EU?*

Glavne ovire so:

- odsotnost realističnega, globalno trajnostnega mehanizma za "določanje cen" ogljikovega dioksida;
- "konkurenca" drugih tehnologij sekvenciranja ogljikovega dioksida ali tehnologij nizkih emisij;
- potreba, da javnost sprejme to tehnologijo, ki jo dojema kot potencialno nevarno;
- morebitna nezmožnost pridobitve zadostnih sredstev za podporo programu pri kritju stroškov kapitala in tekočih stroškov.

7) *Kako se lahko poveča sprejemanje CCS v javnosti?*

V okviru celostnega sistemskega pristopa k energetski osveščeni bi bilo treba vzpostaviti aktiven dialog z javnostjo o naravi CCS in njegovih potencialnih koristih ter izvesti realistično in neodvisno oceno tveganj. V nekaterih državah in regijah bi bilo treba priznati tudi koristi, ki bi jih uvedba CCS lahko imela za zaposlovanje.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pripravah na popolnoma zlit avdiovizualni svet: rast, ustvarjanje in vrednote (zelena knjiga)

(COM(2013) 231 final)

(2013/C 341/20)

Poročevalec: **Jorge PEGADO LIZ**

Evropska komisija je 8. julija 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Priprave na popolnoma zlit avdiovizualni svet: rast, ustvarjanje in vrednote (zelena knjiga)

COM(2013) 231 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 175 glasovi za, 2 glasovoma proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja pobudo Evropske komisije za ponovno obravnavo politike o zlivanju avdiovizualnega sveta, da se omogoči širjenje dostopa do raznolikih evropskih vsebin in začne novo javno posvetovanje zlasti o vplivih tega vprašanja na gospodarsko rast, zaposlovanje in inovacije na ravni EU.

1.2 Vendar EESO izraža obžalovanje, da Komisija ob tej priložnosti ni pripravila bolj konkretnih in strukturiranih predlogov v zvezi s to tematiko.

1.3 Odbor bi si želel, da bi se Komisija pri pripravi te zelene knjige bolj osredotočila na temeljne vrednote izražanja, pluralnosti medijev, spoštovanja človekovega dostojanstva ter pravic in interesov državljanov uporabnikov, zlasti mladoletnikov in drugih ranljivih skupin, ter od tega prešla na cilje programa v zvezi s spodbujanjem inovacij, razvoja trga in ustreznega financiranja.

1.4 Kljub temu Odbor podpira večino vprašanj, ki jih obravnava zelena knjiga, in priznava pomen večine vprašanj za javno posvetovanje, vendar ugotavlja, da v dokumentu ponekod manjka rdeča nit, ki bi povezovala različne teme in vprašanja.

1.5 Odbor se dobro zaveda novih izzivov in možnosti, ki jih prinaša zblíževanje, pri čemer se ustvarjajo znatne poslovne možnosti za neodvisne proizvajalce, prav tako pa so možne spremembe obstoječih poslovnih modelov v panogi.

1.6 EESO se zaveda vse večjega gospodarskega pomena avdiovizualnih storitev na zahtevo v evropskem avdiovizualnem

prostoru, vendar želi hkrati poudariti, da imajo tradicionalne linearne avdiovizualne storitve še vedno zelo pomembno vlogo v navadah evropskih uporabnikov medijskih storitev, zlasti zaradi tehnoloških inovacij, ki se uporabljajo za tradicionalno ponudbo, in ravno to so temelji identitete ter kulturne in jezikovne raznolikosti, ki jih je treba ohraniti.

1.7 Podobno EESO priznava številne pozitivne vidike strategije za inovacije in tehnološkega zlivanja avdiovizualnih storitev z internetom, vendar želi poudariti morebitne negativne vplive takega razvoja na tradicionalne oblike medijev, zlasti regionalne in lokalne medije, ki so blizu državljanom, predvsem v državah članicah z manjšinskimi jeziki, zaradi česar je treba ohranjati in vzpostaviti pogoje, v katerih bodo lahko te tradicionalne medijske platforme še naprej zagotavljale svoje pomembne storitve v javnem interesu, da bi spodbujale jezikovno in kulturno raznolikost ter zaščitile pluralnost informacij.

1.8 Odbor prav tako meni, da so varovanje pluralnosti informacij, spodbujanje kulturne in jezikovne raznolikosti ter ohranjanje dejavne vloge medijev kot javne storitve v evropskem medijskem prostoru vrednote v javnem interesu, ki jih bodo morale prihodnje politike ne samo ohranjati, temveč tudi spodbujati kot vidik evropskega socialnega modela.

1.9 Odbor torej meni, da bi moral biti eden od osrednjih ciljev v evropski razpravi o avdiovizualnem zlivanju spodbujanje evropskih kultur ter s tem neločljivo povezano varovanje interesov državljanov in njihovih temeljnih pravic, zlasti zaščita mladoletnikov in drugih ranljivih skupin.

1.10 EESO zato poziva Komisijo, naj pri vseh prihodnjih zakonodajnih ali drugih ukrepih upošteva priporočila iz več mnenj Odbora in zlasti posebne ugotovitve iz tega mnenja.

2. Vsebina zelene knjige

2.1 Namen zelene knjige Komisije (COM(2013) 231 final) je začeti široko javno razpravo o posledicah sedanjega preoblikovanja medijskih storitev, do katerega prihaja zaradi vse večjega zlivanja teh storitev in interneta.

2.2 Komisija meni, da je ta razvoj tehnološkega okolja priložnost za zagotavljanje širjenja dostopa do raznolikih vsebin visoke kakovosti povsod po Evropi, zaradi česar je potrebna razprava o tem, kako zagotoviti ustrezne okvirne pogoje in oblikovati morebitne odzive v okviru javnih politik na evropski ravni.

2.3 Ob upoštevanju tega strateškega cilja Komisija poudarja dve ključni vprašanji:

— kako proces zlivanja na razširjenem evropskem trgu preoblikovati v gospodarsko rast in poslovne inovacije v Evropi?

— kakšne so posledice zlivanja za vrednote, kot so pluralnost medijev, kulturna raznolikost in varstvo potrošnikov, vključno z varstvom posebnih skupin, kot so mladoletniki?

2.4 Iz področja uporabe tega dokumenta so izrecno izključeni vidiki, povezani z avtorskimi pravicami in intelektualno lastnino, ki so obravnavani v drugi zeleni knjigi ⁽¹⁾, ter vprašanja glede varstva podatkov, ki so prav tako obravnavana v nedavnih predlogih Komisije ⁽²⁾, čeprav Komisija priznava pomen teh vprašanj in njihove povezanosti z obravnavanimi temami.

2.5 Komisija priznava, da predvideno javno posvetovanje ne predpostavlja/obeta nobenega posebnega rezultata. Vendar pa se zaveda, da bi lahko utrlo pot morebitnim regulativnim in drugim dolgoročnim političnim odzivom, zlasti kar zadeva boljši internet za otroke, svobodo in pluralnost medijev, pa tudi dejavnosti na področju pobud za samoregulacijo.

⁽¹⁾ COM(2011) 427 final, UL C 143, 22.5.2012, str. 69–73.

⁽²⁾ COM(2012) 10 final in COM(2012) 11 final, UL C 229, 31.7.2012, str. 90–97.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja pobudo Komisije zaradi pomena in aktualnosti obravnavane tematike. Postopno zlivanje linearnih storitev televizije in interneta se priznava kot neizogiben trend razvoja trga avdiovizualnih storitev.

3.2 Vendar Odbor meni, da uporabljeni instrument (zelena knjiga) prihaja z zamudo in ni dovolj ambiciozen, pri čemer manjka rdeča nit, ki bi povezovala različne teme in vprašanja, kar lahko ustvarja nejasnosti v zvezi z usmeritvijo Komisije na tem področju.

3.3 Ob upoštevanju številnih mnenj Odbora o različnih vidikih te tematike in pred nadaljnjim razvojem celostne avdiovizualne politike v kontekstu tehnološkega zlivanja v EU bi EESO želel, da bi se Komisija pri približevanju bolj osredotočila na temeljne vrednote svobode izražanja, pluralnosti medijev, spoštovanja človekovega dostojanstva ter pravic in interesov državljanov uporabnikov, zlasti tistih bolj ranljivih, ter od tega prešla na ključne vidike inovacij, trga in financiranja v skladu z resolucijo Evropskega parlamenta z dne 21. maja 2013 (P7_TA(2013)0203), ne pa da je ubrala ravno obraten pristop.

3.4 Kljub temu EESO pozdravlja večino obravnavanih tem v zeleni knjigi in priznava pomen velike večine vprašanj, ki so predmet javnega posvetovanja.

3.5 Zaveda se torej vse večjega gospodarskega pomena avdiovizualnih storitev na zahtevo v evropskem avdiovizualnem sektorju.

3.5.1 Vendar Odbor meni, da je treba poudariti, da ima tradicionalna ponudba linearnih avdiovizualnih storitev še naprej zelo pomembno vlogo v navadah evropskih uporabnikov medijskih storitev.

V letu 2012 je povprečni uporabnik v Evropi pred televizijo preživel 3 ure in 55 minut na dan, kar je v povprečju sedem minut več kot leta 2011.

3.6 Poleg tega želi EESO, čeprav se zaveda strateškega pomena inovacij in tehnološkega zlivanja avdiovizualnih storitev in interneta, poudariti morebitne vplive tega trenda na tradicionalne medije, zlasti tisk in radio.

3.6.1 EESO meni, da bo morala imeti Komisija pomembno vlogo pri vzpostavljanju pogojev, v katerih se bodo lahko tradicionalni mediji prilagodili digitalni dobi in se – ob upoštevanju nekaterih socialno-kulturnih lastnosti prebivalstva, ki so mu taki mediji namenjeni – obdržali v obliki "nespletne" obliki.

3.6.2 Zato meni, da je treba na evropski ravni ustvariti pogoje, v skladu s katerimi bodo lahko tradicionalni – zlasti regionalni in lokalni – mediji, ki so blizu državljanom, še naprej zagotavljali pomembne javne storitve v podporo jezikovni in kulturni raznolikosti ter ohranjali pluralnost informacij kot del ohranjanja evropskega socialnega modela.

3.7 Odbor prav tako meni, da so varovanje pluralnosti informacij, spodbujanje kulturne in jezikovne raznolikosti ter ohranjanje dejavne vloge medijev kot javne storitve v evropskem medijskem prostoru vrednote, ki so na splošno v javnem interesu ter zlasti v interesu uporabnikov medijev in ki jih bo treba upoštevati v prihodnjih politikah ⁽³⁾.

3.8 Odbor torej meni, da bi moralo biti v evropski razpravi o avdiovizualnem zlivanju eden od glavnih ciljev in temeljnih smernic politike Unije na tem področju spodbujanje javnega interesa ter varovanje interesov in pravic državljanov na splošno, zlasti uporabnikov teh storitev.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Vprašanja, zastavljena v okviru javnega posvetovanja, se lahko razvrstijo v šest tematskih sklopov: dostop do vsebin in platform (vprašanja 1–3); financiranje avdiovizualne produkcije (vprašanja 4 in 5); interoperabilnost (vprašanje 6); infrastruktura in spekter (vprašanja 7–9); posledice zblíževanja za regulacijo (vprašanja 10–19); zaščita mladoletnikov (vprašanja 20–25) ter dostopnost (vprašanja 26 in 27).

4.2 Dostop do vsebin in platform

4.2.1 EESO se strinja s pomisleki, da lahko platforme, ki združujejo vsebine, izkrivljajo svobodno konkurenco pri zagotavljanju avdiovizualnih storitev in tako negativno vplivajo na svobodno izbiro uporabnikov in na njihov dostop do nabora raznolikih vsebin visoke kakovosti.

4.2.2 Zato meni, da bi bilo treba predvideti specifične regulativne ukrepe, ki presegajo pravila konkurence, da bi spodbudili in olajšali dostop do teh platform na nacionalni in nadnacionalni ravni, podobno kot je Komisija že predvidela v sporočilu iz leta 2009 ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ UL C 140, 18.5.2000, str. 19–23, UL C 116, 20.4.2001, str. 30–36 in UL C 77, 31.3.2009, str. 109–114.

⁽⁴⁾ UL C 257, 27.10.2009, str. 1–14.

4.3 Financiranje avdiovizualne produkcije

4.3.1 EESO je večkrat izpostavil pomen evropskih kulturnih sektorjev, vključno z avdiovizualnim sektorjem, v razvojni strategiji Unije ⁽⁵⁾.

4.3.2 Ob upoštevanju sprememb v vrednostni verigi v avdiovizualnem sektorju, tj. vse večjega pomena platform za razširjanje vsebin in združevalcev vsebin, EESO meni, da trenutne zahteve iz direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah niso najustreznejši, najbolj sorazmeren in najučinkovitejši način za spodbujanje ustvarjanja, razširjanja in uporabe evropskih del.

4.3.3 Odbor zato meni, da bi morala Komisija znova razmisliti o okviru obveznosti ponudnikov televizije in razširiti področje uporabe teh obveznosti na nove akterje v vrednostni verigi avdiovizualnih storitev v kontekstu zlivanja, pri čemer bo treba upoštevati vse večji vpliv teh storitev na javnost in v bližnji prihodnosti začeti z revizijo direktive.

4.4 Interoperabilnost povezane televizije

4.4.1 EESO meni, da bi morala Komisija zagotoviti interoperabilnost različnih storitev, ki se zagotavljajo prek hibridnih platform, s čimer bi spodbujala pogoje poštene konkurence za vse ponudnike vsebin in storitev, zagotoviti pa bi morala tudi, da lahko uporabniki svobodno in brez diskriminacije, zlasti geografske, izbirajo med raznoliko ponudbo storitev visoke kakovosti.

4.5 Politika spektra

4.5.1 EESO v bistvu opozarja na svoja mnenja o prvem programu za politiko radiofrekvenčnega spektra/evropske širokopasovne povezave: naložbe v rast, ki jo poganja digitalizacija ⁽⁶⁾, o sporočilu Komisije z naslovom "Kako digitalno dividendo pretvoriti v družbeno korist in gospodarsko rast" ⁽⁷⁾ ter o sporočilu Komisije z naslovom "Spodbujanje souporabe virov radijskega spektra na notranjem trgu" ⁽⁸⁾.

4.5.2 EESO v zvezi s ponudniki avdiovizualnih storitev, ki vse bolj uporabljajo hibridne modele, pri katerih se prizemna radiodifuzija združuje z uporabo širokopasovnih povezav za predvajanje vsebine, priporoča, da se izvedejo potrebne študije o vplivu takih poslovnih modelov na vrednostno verigo v avdiovizualnem sektorju, pri čemer se je treba zlasti osredotočiti na dostop javnosti do vsebin in platform ter na dostop samih ponudnikov in ustvarjalcev vsebin. EESO opozarja na potrebo po vzpostavitvi infrastruktur, ki zagotavljajo širokopasovno pokritost celotnega evropskega ozemlja, ki je odločilni dejavnik za spodbujanje digitalne enakosti državljanov.

⁽⁵⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 35–39, UL C 198, 10.7.2013, str. 39–44, UL C 77, 31.3.2009, str. 63–68, UL C 248, 25.8.2011, str. 144–148 in UL C 143, 22.5.2012, str. 69–73.

⁽⁶⁾ UL C 107, 6.4.2011, str. 53–57.

⁽⁷⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 178–181.

⁽⁸⁾ UL C 133, 9.5.2013, str. 22–26.

4.6 Posledice za regulacijo

4.6.1 EESO glede na najnovejši razvoj dogodkov na tehnološkem področju in na trgu meni, da bi morala Komisija v bližnji prihodnosti začeti formalni postopek javnega posvetovanja o reviziji direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah.

4.6.2 V tem postopku posvetovanja bi morala Komisija razmisliti o področju uporabe direktive, zlasti o morebitni vključitvi določb o preglednosti in koncentraciji lastništva avdiovizualnih medijskih storitev, pa najsi bodo linearne ali nelinearne, in o ključnem vprašanju glede opredelitve pojma uredniške odgovornosti na področju avdiovizualnih medijskih storitev. Temeljno načelo, na katerem bi morala temeljiti ta revizija, je spoštovanje in zagotavljanje ključnih vrednot na enak način ne glede na naravo posameznega avdiovizualnega medija in potrebne prilagoditve posebnostim tega medija.

4.6.3 EESO meni, da bi bilo prav tako koristno, če bi Komisija pripravila predlog o reviziji pravil glede komercialnih sporočil v sektorju avdiovizualnih medijskih storitev in jih tudi bolj sistematično razvrstila, saj so pravila trenutno razpršena po različnih zakonodajnih instrumentih, kot je opisano v prejšnjih mnenjih⁽⁹⁾.

4.7 Svoboda izražanja in pluralnost medijev

4.7.1 Treba je ustrezno upoštevati dejstvo, da sta svoboda tiska in pluralnost medijev iz Listine EU o temeljnih pravicah (člen 11) kot sestavna dela aktivnega državljanstva in participativne demokracije ključnega pomena za utrditev procesa povezanja Unije.

4.7.2 Zato EESO v skladu s pomisleki Evropskega parlamenta meni, da bi morala Komisija v zvezi s tem prednostno sprejeti ustrezne ukrepe, pri čemer bi morala med drugim pripraviti zakonodajno pobudo o pluralnosti in koncentraciji medijev in s tem zlasti nadaljevati delo na podlagi poročila Centra za pluralnost in svobodo medijev ter poročila Skupine na visoki ravni za svobodo in pluralnost medijev.

4.7.3 EESO z vidika posebnih značilnosti evropskega avdiovizualnega trga – ki je razdrobljen ter se sooča z različnimi jezikovnimi in kulturnimi ovirami in s posebej neugodnimi gospodarskimi razmerami – izpostavlja pomen *medijev kot javne storitve* za zagotavljanje politične pluralnosti in spodbujanje kulturne raznolikosti. EESO zato predlaga, naj Komisija spodbuja široko razpravo o modelu upravljanja *medijev kot javne storitve* v novem kontekstu zlivanja, zlasti ob upoštevanju nedavnih sklepov Sveta Evrope o tej temi.

4.8 Zaščita mladoletnikov in drugih ranljivih skupin

4.8.1 Ob upoštevanju kulturne razsežnosti medijev in njihovega vpliva na javnost nasploh je EESO med svoje prednostne naloge uvrstil zaščito mladoletnikov in drugih ranljivih skupin v zvezi z avdiovizualnimi mediji in digitalnim okoljem (internet, družbeni mediji itd.), ko gre za tako pomembne vidike, kot so pravica do zasebnosti in varovanja ugleda ter druge temeljne pravice, ki jih med drugim zagotavlja Evropska konvencija o človekovih pravicah, danes pa so zapisane tudi v Listini EU o temeljnih pravicah, ki je zdaj sestavni del Pogodbe. Čeprav se z avdiovizualnim zlivanjem, pri katerem gledalec medijskih vsebin postane medijski akter (interaktivnost), odpirajo velikanske nove možnosti za komuniciranje in obveščanje, pa so ranlivejšee osebe bolj izpostavljene nezakonitim dejavnostim (kibernetski kriminal).

4.8.2 To je torej eden od vidikov, ki ga je tudi EESO lahko izpostavil v številnih najnovejših mnenjih, zlasti o nekaterih pobudah Komisije, ki so sicer hvalevredne, vendar pa so po mnenju Odbora premalo drzne, pri čemer EESO znova poudarja, da je treba zagotoviti ustrezne filtre vsebin in razvrščanje vsebin po primernosti za določeno starost, ki morajo biti na voljo in dostopni staršem ali skrbnikom mladoletnikov.

4.8.3 EESO je torej trdno prepričan, da je treba pri obravnavanju zaščite mladoletnikov in drugih ranljivih skupin pri uporabi interneta nasploh in zlasti avdiovizualnih medijev ukrepati tako, da se vzpostavi ravnovesje in pravičen kompromis med temeljno pravico do svobode izražanja in ciljem v javnem interesu, da se mladoletniki zaščitijo ne glede na to, kateri medij uporabljajo.

4.8.4 Vendar je treba upoštevati, da je Komisija sama priznala⁽¹⁰⁾, da ponudniki storitev televizije na zahtevo niso sprejeli učinkovitih ukrepov, kar zadeva koregulacijo in samoregulacijo, ki sta namenjeni zaščiti mladoletnikov pred škodljivimi vsebinami, ali kar zadeva tehnična sredstva za omogočanje omejevanja dostopa otrok do internetnih vsebin.

4.8.5 Zato EESO to temo uvršča med tiste najpomembnejše v procesu razvoja celostne avdiovizualne politike EU v prihodnje, pri čemer ne predvideva samo zakonodajnih ukrepov (regulacije, samoregulacije in koregulacije), temveč tudi ukrepe na področjih izobraževanja o medijih, obveščanja, medijske pismenosti in krepitev vloge mladoletnikov, pa tudi družin in šol. S tega vidika Komisijo in države članice poziva, naj sprejmejo ukrepe za večjo uporabo filtrov vsebin s strani staršev in skrbnikov mladoletnikov.

⁽⁹⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 6–11.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 556 final.

4.9 Dostopnost

4.9.1 EESO želi zlasti opozoriti na svoja mnenja o dostopnosti ⁽¹⁾.

4.9.2 V teh mnenjih je na splošno poudarjeno, da je treba spodbujati dostopnost kot temeljno pravico ter avdiovizualne storitve in spletna mesta uvrstiti med storitve v splošnem interesu ⁽¹²⁾.

4.9.3 Zato so potrebne hitro izvedljive zakonske zahteve glede dostopnosti do avdiovizualnih storitev, da se zagotovi dostop za ljudi z različnimi vrstami invalidnosti in nezmožnosti komuniciranja. Takšne zakonske zahteve morajo temeljiti na

močnejši evropski standardizaciji, ne le v zvezi z avdiovizualnimi vsebinami, ampak tudi z distribucijo prek omrežij, uporabniškimi terminali in vmesniško programsko opremo. Da bi na ta trg pritegnili nove ponudnike in zmanjšali stroške, je bistveno zagotoviti, da bo trg rešitev za dostopnost resnično evropski.

4.10 Za konec EESO poudarja, da je treba razviti globalen in celosten pristop k doseganju načrtovanega cilja glede digitalne vključenosti, pri čemer bodo morale Unija in države članice -evropskim državljanom zagotavljati dostop do digitalnega okolja, zlasti do storitev povezane televizije, s spodbujanjem in podpiranjem pobud za vseživljenjsko učenje in razvijanje digitalnih znanj in usposobljenosti ter digitalne pismenosti ⁽¹³⁾.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ UL C 94, 18.4.2002, str. 9–13; UL C 117, 30.4.2004, str. 49–51, UL C 110, 9.5.2006, str. 26–32, UL C 175, 27.7.2007, str. 91–95, Dostopnost spletišč organov javnega sektorja (še ni objavljeno v Uradnem listu) in Dostopnost kot človekova pravica (še ni objavljeno v Uradnem listu).

⁽¹²⁾ Cenovna dostopnost storitev splošnega gospodarskega pomena (še ni objavljeno v Uradnem listu).

⁽¹³⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 9–18.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o osnutku predloga direktive Sveta o spremembi Direktive 2009/71/Euratom o vzpostavitvi okvira Skupnosti za jedrsko varnost jedrskih objektov

(COM(2013) 343 final)

(2013/C 341/21)

Poročevalec: **Richard ADAMS**

Evropska komisija je 13. junija 2013 sklenila, da v skladu s členoma 31 in 32 Pogodbe Euratom Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Osnutek predloga direktive Sveta o spremembi Direktive 2009/71/EURATOM o vzpostavitvi okvira Skupnosti za jedrsko varnost jedrskih objektov

COM(2013) 343 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 160 glasovi za, 9 glasovi proti in 15 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja pravočasne spremembe direktive o jedrski varnosti kot rezultat pooblastila, ki ga je Evropski svet podelil Komisiji in v skladu s katerim naj bi slednja preučila in predlagala potrebne zakonodajne spremembe po nesreči v Fukušimi. Na podlagi tega so bila s stresnimi testi jedrskih elektrarn v Evropi določena področja, na katera se je treba osredotočiti. Jedrska varnost je pomembno čezmejno vprašanje v EU. Dojemanje tega vprašanja v javnosti močno vpliva na nacionalno politiko. Državljeni upravičeno pričakujejo preverljive visoke standarde in doslednost.

1.2 Odbor izraža zadovoljstvo, da je v predlogu obravnavanih več vprašanj, na katera je opozoril v svojih prejšnjih mnenjih⁽¹⁾. Ta vključujejo okrepljen pristop k usklajevanju med državami članicami, pojasnitev regulativnih odgovornosti, pristojnosti in zmogljivosti, neodvisnost nacionalnih regulatorjev ter ukrepe za pripravljenost in odzivanje na izredne dogodke na lokaciji objekta. Odbor zlasti pozdravlja okrepljen pristop k splošni preglednosti in prizadevanja, da se v direktivo vključijo posebne obveznosti kot potreben in potencialno učinkovit prispevek k obravnavi pomislekov javnosti.

1.3 Odbor zlasti pozdravlja močno okrepljen pristop na področju nacionalne regulativne odgovornosti, pristojnosti, uporabe in neodvisnosti, ki krepí vsakega od teh področij ter zagotavlja tudi mehanizme podpore in preverjanja.

1.4 Člen o razširjenih "opredelitvah" bo zagotovil večjo jasnost ter prispeval k večjih pravni izvršljivosti, čeprav bi bilo treba zagotoviti, da je besedilo skladno z enakovrednimi opredelitvami združenja WENRA (Združenje zahodnoevropskih upravnih organov za jedrsko varnost) in MAAE (Mednarodna agencija za atomsko energijo), ter se po potrebi posodobi, da se zagotovi njegova skladnost z mednarodno dogovorjeno terminologijo.

1.5 Opaziti je mogoče krepitev določb na področju pripravljenosti in odzivanja na izredne dogodke na lokaciji objekta. Potrebni bodo takojšnji ukrepi v odziv na priporočila iz poročila o pripravljenosti na izredne dogodke izven lokacije objektov, ko bo to na voljo. To področje je za evropske državljane še posebej pomembno ter zahteva vzpostavitev nujnih in učinkovitih dodatnih ukrepov.

1.6 Določbe o obveščanju javnosti in preglednosti so okrepjene, vendar bi bilo treba od držav članic zahtevati, da zagotovijo praktično in dejavno podporo javnosti in organizacijam civilne družbe, da v sodelovanju z regulativnimi organi razvijejo participativne procese za večjo vključenost javnosti v načrtovanje, pregled in sprejemanje odločitev.

1.7 Odbor pozdravlja dejstvo, da je Komisija takoj ukrepala in pripravila to spremenjeno direktivo. Poleg tega ugotavlja, da še naprej poteka mednarodna analiza spoznanj, pridobljenih na podlagi nesreče v Fukušimi, in da lahko pregled izvajanja sedanje direktive o jedrski varnosti kmalu prispeva nove ugotovitve s področja varnosti. Vse strani so zavezane k stalnim izboljšavam, izkušnje pa kažejo, da se bodo prizadevanja za izboljšanje jedrske varnosti še nadaljevala.

⁽¹⁾ UL C 306, 16.12.2009, str. 56–63.

UL C 218, 23.7.2011, str. 135–139.

UL C 44, 15.2.2013, str. 140–146.

2. Uvod

2.1 EESO je leta 2009 v mnenju o predlaganem okviru Skupnosti za jedrsko varnost⁽²⁾ izrazil zaskrbljenost zaradi časa, ki je bil potreben za oblikovanje in doseg zadostnega soglasja za predložitev prve direktive o jedrski varnosti (2009/71/ Euratom), saj je Svet že v resoluciji z dne 22. julija 1975 o tehnoloških problemih jedrske varnosti pozval k ustreznim ukrepom in usklajenemu pristopu na ravni Skupnosti. Nasprotno pa so bila namesto 34 potrebna le štiri leta za predložitev sedanjih sprememb direktive iz leta 2009.

2.2 Za to razliko obstaja več razlogov. Predlagane spremembe so predvsem odziv na poročilo o obsežnem programu "stresnih testov", ki se je izvajal v Evropi, potem ko je cunami marca 2011 prizadel jedrski kompleks Fukušima Daiči. Na Japonskem je ta nesreča izpostavila vrsto tehničnih, operativnih in regulativnih pomanjkljivosti in napak. Vendar spremembe odražajo tudi pomisleke, izražene pred letom 2009, ki pa jih zaradi stališč regulativnih organov, držav članic in jedrske industrije ni bilo mogoče vključiti v prvotno direktivo. Nesreča v Fukušimi je omogočila ponovni razmislek o teh pomislekih, prav tako pa je pomembno in neposredno vplivala na jedrsko politiko v več državah članicah.

2.3 EESO v tem mnenju prevzema svojo odgovornost in tako predstavlja stališča in pomisleke civilne družbe na splošno, pri čemer je odgovornost v tem primeru podkrepljena s postopkom iz člena 31 Pogodbe Euratom (o zdravstvenih in varnostnih vidikih), v skladu s katerim je mnenje Odbora prednostna zahteva. Odbor je že v preteklosti izrazil stališče, da je treba zato, ker direktive o jedrski varnosti vključujejo temeljna vprašanja na področju zdravja delavcev, okolja in javne varnosti (odzivanje na izredne razmere), ki jih EU obravnava v okviru pogodb PEU in PDEU, tudi to vprašanje obravnavati v okviru teh pogodb in ne v okviru Pogodbe Euratom. Poleg tega bi to povečalo demokratično verodostojnost, saj bi bilo v tem primeru potrebno soglasje Evropskega parlamenta.

2.4 Del javnosti je še vedno zaskrbljen zaradi 132 jedrskih reaktorjev, ki obratujejo v Evropi. Čeprav so stališča držav članic različna, so lahko jedrske elektrarne vir prikritega strahu, ki ga lahko močno spodbudijo zunanji dogodki. Številni državljani iščejo razumljiva in verodostojna zagotovila ter se obračajo k EU, ki ima bogate izkušnje ter v glavnem dober sloves, kar zadeva krepitev in izboljšanje javne varnosti. Nesreča v Fukušimi je na pomemben način opozorila, da ni mogoče nadaljevati s kakršno koli promocijo koncepta *absolutne* varnosti, ki je bila s tehnološkega in institucionalnega vidika značilna za Japonsko. Izziv vsakega zakonodajnega pristopa je, ali lahko na njem temelji *relativni* pristop k varnosti, ki lahko ohrani zaupanje javnosti. Takšno zaupanje bo temeljilo na kombinaciji zaznavanja tveganja ter moči zaščitnih ali blažilnih ukrepov. V Evropi še ni popolnoma usklajenih varnostnih standardov, javnost pa ima pomisleke takrat, kadar meni, da so varnostni standardi ali

njihovo uveljavljanje v sosednji državi nižji kot v njeni državi. Razumljivo je, da bi lahko bila ena od rešitev za takšno raznolikost ustanovitev pristojnega organa na ravni EU.

2.5 V vseh državah članicah je za jedrsko varnost pristojen upravljavec objekta, ki deluje pod nadzorom nacionalnega regulativnega organa. Nesreča v Fukušimi je sprožila vprašanja o vrsti zadev, vključno s konstrukcijo objektov in zaščitnimi ukrepi, blažilnimi ukrepi, odzivanjem na izredne razmere, sporočanjem informacij, človeško napako, upravljanjem, preglednostjo in regulativnim nadzorom. Posledice omejenega števila teh vprašanj, ki bi bila lahko pomembna tudi za evropske jedrske elektrarne in njihovo varnost, so bile obravnavane v stresnih testih in poročilih o njih.

2.6 Jedrska varnost je čezmejno vprašanje, EU pa je ukrepala, ker mednarodni varnostni standardi in konvencije, ki urejajo jedrsko varnost, bodisi niso pravno zavezujoči bodisi niso neposredno pravno izvršljivi. Sedanji predlogi sprememb so rezultat pooblastila, ki ga je Komisiji podelil Evropski svet in v skladu s katerim naj bi Komisija pregledala obstoječe pravne in regulativne okvire ter predlagala potrebne izboljšave.

3. Povzetek predloga Komisije

3.1 Predlog vsebuje pregled sedanjega pravnega in regulativnega okvira za jedrsko varnost, katerega namen je zagotoviti skladne in visoke standarde jedrske varnosti in nadzora. Na podlagi stresnih testov in spoznanj iz preiskav nesreče v Fukušimi se predlaga, da se okvir EU za jedrsko varnost v nekaterih pogledih in kadar je to mogoče prilagodi najnovejšim tehničnim standardom in da se poveča njegova preglednost.

3.2 Pristojnosti in neodvisnost nacionalnih regulativnih organov bodo okrepljene, prav tako pa se bo povečala njihova vloga s podporo strokovnjakov in virov. Skupaj z upravljavci objektov bodo morali zlasti v primeru nesreč pa tudi v zvezi z običajnim obratovanjem pripraviti in objaviti strategijo za zagotavljanje informacij javnosti. Državljeni bodo lahko v večjem obsegu sodelovali pri izdajanju dovoljenj za jedrske objekte.

3.3 Za izbiro lokacije, načrtovanje, gradnjo, prevzem v obratovanje, obratovanje in razgradnjo jedrskih objektov bodo veljali novi cilji glede varnosti, prav tako pa bo na ravni EU uveden sistem medsebojnega strokovnega pregleda jedrskih objektov vsakih šest let, kar bo pomenilo razvoj tehničnih smernic za izboljšanje jedrske varnosti.

3.4 Nove jedrske elektrarne bi bilo treba načrtovati tako, da poškodba reaktorske sredice ne more vplivati na okolje zunaj objekta, vsak objekt pa mora imeti dobro zaščiten center za odzivanje na izredne razmere ter stroge smernice za obvladovanje nesreč.

(²) UL C 306, 16.12.2009, str. 56–63.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO je skrbno spremljal razpravo o jedrski varnosti, stresne teste in naknadni razvoj. V svojem mnenju *Končno poročilo o stresnih testih jedrskih elektrarn* ⁽³⁾ je pozval k ambiciozni reviziji direktive iz leta 2009. Tudi Evropska komisija je v poročilu o stresnih testih ⁽⁴⁾ jasno izrazila svoje ambicije v zvezi z direktivo. Opredelila je štiri glavna področja, na katerih bi bilo potrebno revidirati direktivo o jedrski varnosti, in sicer:

- varnostni postopki in okviri;
- vloga in sredstva regulativnih organov za jedrsko varnost;
- odprtost in preglednost;
- spremljanje in preverjanje.

Kratek pregled izpolnjevanja ciljev v okviru teh štirih naslovov je predstavljen v točki šest.

4.2 V sedanjem predlogu je podrobneje predstavljenih več kot 90 sprememb k obstoječi direktivi, pri čemer so nekatere razmeroma dolge in konkretne. Izčrpne uvodne izjave služijo kot vodilo pri razlagi razlogov sprememb in praktičnega izvajanja, pri tem pa je treba opozoriti, da je vsebinski del besedila, na katerega se nanaša to mnenje, naveden v členih direktive.

4.3 EESO ugotavlja, da bi lahko pojem "razumno dosegljivo", kot se uporablja v besedilu, kljub razširjeni opredelitvi dal preveliko težo gospodarskim ali političnim vidikom. Alternativa bi bila uporaba "najboljših razpoložljivih tehnologij" in "najboljših regulativnih praks", kakor je ustrezno, vendar bi to imelo znaten vpliv na stroške.

4.4 V zvezi z navedbami Komisije, v skladu s katerimi naj bi direktive zagotovile takšno načrtovanje novih jedrskih elektrarn, da poškodba reaktorske sredice ne bi vplivala na okolje zunaj objekta, EESO ugotavlja, da sedanja strokovna in znanstvena stroka navaja, da takšna daljnosežna zahteva ni mogoča in da je praktično nemogoče v celoti preprečiti vse posledice zunaj lokacije objekta.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Ta sprememba direktive bo izboljšala, razširila in pojasnila prvotno direktivo, poleg tega pa bodo obravnavani številni specifični pomisleki v zvezi z javnim zagotovitvilo na področju varnosti. Odbor zlasti pozdravlja naslednje:

- razširitev in pojasnitev opredelitev pojmov v členu 3, zlasti tam, kjer se lahko pojavi negotovost. Jasnejša opredelitev pojmov, kot je "praktična odprava", bo na primer odpravila veliko potencialnih dvoumnosti in povečala zaupanje javnosti v skladen pristop. Pri tem bi bilo treba zagotoviti, da se v primeru enakovrednih opredelitev MAAE in združenja WENRA, terminologija uskladi ter po potrebi posodobi;
- posebna zahteva, da varnostne ureditve obsegajo vse faze življenjskega cikla jedrskih objektov (čl. 4(1)(a));
- ohranitev načela pravne neodvisnosti nacionalnih regulativnih organov ter znatna okrepitev njihove vloge, tako da se vključita posebno sklicevanje na neodvisnost od političnih interesov ter določba o ustreznem in avtonomno upravljanem proračunu in ustreznem strokovnem osebju (čl. 5(2)), ter jasnejša opredelitev pravnih pooblastil (čl. 5(3));
- posebna vključitev preverjanja zahtev v zvezi z "obrambo v globino", ki temelji na jasni opredelitvi (čl. 6(3));
- zahteva, da morajo vlagatelji ob vložitvi vloge za izdajo dovoljenja predložiti podroben dokaz varnosti, ki je sorazmeren z obsegom nevarnosti (čl. 6.(4a));
- razširitev zahteve o vzdrževanju širokega razpona sposobnosti v zvezi z varnostjo tudi na delavce podizvajalskih podjetij (čl. 6(5));
- vključitev podpornih ureditev za pripravljenost in odzivanje na izredne razmere na lokaciji objekta (čl. 7).

5.2 EESO pozdravlja preimenovanje in razširitev člena 8, ki se zdaj nanaša na preglednost, in novi oddelek 2, v katerem so izčrpno opredeljene posebne obveznosti. Prvotni člen 8 z naslovom "Obveščanje javnosti" je bil zelo omejen. Člen 8 skupaj s členi 8a–8f ter razširjenimi "opredelitvami" iz člena 3 zdaj zajema skoraj polovico besedila spremenjene direktive. Te določbe bi morale izboljšati pravno izvrševanje, čeprav na nekaterih področjih lahko še naprej prihaja do razhajanj pri razlagi. Zelo spodbudno je, da se predlagajo izčrpne nove določbe, ki bi lahko znatno prispevale k obravnavi legitimnih pomislekov državljanov. Poudariti je mogoče naslednje:

- obveznost priprave in izvajanja strategije preglednosti, ki obsega vse primere (čl. 8(1));

⁽³⁾ UL C 44, 15.2.2013, str. 140–146.

⁽⁴⁾ COM(2012) 571 final.

— poudarek na zagotavljanju informacij s sklicevanjem na mednarodne obveznosti (čl. 8(3)). Čeprav besedilo direktive tega ne omenja, pa je v preambuli navedeno, da je izmenjava mnenj s strokovnjaki, v kateri je sodeloval EESO, potrdila, da ima javnost zelo pomembno vlogo v postopkih sprejemanja odločitev in da je treba upoštevati določbe Aarhuške konvencije;

— močna podpora strožjim ciljem v zvezi z varnostjo in metodologiji (čl. 8a–8c);

— oblikovanje zahtev (v povezavi s členom 7) za pripravljenost in odzivanje na izredne razmere na lokaciji objekta (čl. 8d);

— razširitev in krepitev zahteve za mednarodni strokovni pregled (čl. 8e).

5.3 EESO opozarja, da se pomembna tema pripravljenosti na izredne dogodke izven lokacije objektov in krizno komuniciranje v tej direktivi ne obravnava, vendar se zanjo trenutno izvaja pregled in bo predmet poročila s priporočili, ki bo predloženo do konca leta 2013. V zvezi s temi priporočili je treba nujno sprejeti vse potrebne ukrepe.

5.4 Vprašanje zaščite jedrskih objektov pred terorističnimi napadi se je obravnavalo ločeno, in sicer skupaj s programom stresnih testov, in je bilo predmet poročila Evropskemu svetu leta 2012. Države članice varnostne ukrepe obravnavajo kot del nacionalne pristojnosti, ki ne spada pod določbe direktive o jedrski varnosti. Odbor ugotavlja, da je japonski regulativni organ za jedrsko varnost po analizi nesreče v Fukušimi sklenil, da bo od vseh jedrskih elektrarn zahteval sprejetje ustreznih ukrepov, da se zagotovi varnost jedrskih elektrarn pred možnimi terorističnimi napadi.

5.5 Direktiva do neke mere razširja zakonodajne zahteve. Nove zahteve morajo biti potrebne in sorazmerne ter morajo služiti zagotavljanju javne varnosti. EESO meni, da je spremenjena direktiva vzpostavlja ustrezno ravnovesje.

6. Ali bo predlog odpravil pomanjkljivosti, ugotovljene v sedANJI direktivi?

6.1 Obstoječe razlike med državami članicami onemogočajo enoten pristop k jedrski varnosti. Komisija je to označila kot ključno težavo, ki jo je mogoče odpraviti z zakonodajnim okvirom. Poudarjeno je pomanjkanje predpisanih mehanizmov na ravni EU za dogovor o tehničnih standardih ter načinih izvajanja varnostnih pregledov. V dodanem členu 8f je tak mehanizem sicer določen, vendar EESO meni, da stavek "države članice

[...] ob podpori pristojnih regulativnih organov skupaj razvijejo in pripravijo smernice" ni dovolj natančen in kaže na nezadovoljivo rešitev tega vprašanja. Zato je treba preučiti učinkovitost tega pristopa, v primeru resnih dvomov pa razmisliti o ustanovitvi Agencije EU za regulacijo jedrske varnosti. Takšen pristop bi lahko zagotovil znatne prednosti v smislu dostopa manjših držav članic do spretnosti in znanj ter virov.

6.2 Področja, ki jih je treba obravnavati, so neodvisnost nacionalnih regulativnih organov, razdeljena odgovornost, pomanjkanje usklajevanja, ustrezni viri in opredeljene pristojnosti. Spremenjeni člen 5 določa veliko bolj specifične zakonodajne zahteve za države članice. Te bodo morale storiti še veliko pri obravnavi teh vprašanj. Vendar je treba nujno preveriti neodvisnost in pristojnost nacionalnih regulativnih organov, kar je Komisija v poročilu posebej poudarila. Takšno preverjanje bi bilo treba obravnavati kot povečanje in ne zmanjšanje neodvisnosti nacionalnih regulatorjev, prav tako pa ne bi smelo biti prepuščeno samoocenjevanju vsakih deset let z dodatnim mednarodnim medsebojnim strokovnim pregledom. EESO meni, da bi bilo treba v vseh državah članicah najpozneje do konca leta 2018 in vsakih šest let po tem izvesti oceno in medsebojni strokovni pregled.

6.3 Mehanizmi spremljanja in preverjanja na ravni EU so trenutno omejeni na medsebojni strokovni pregled nacionalnega okvira jedrske varnosti in pristojnih regulativnih organov. Poglavje 2a spremenjene direktive znatno razširja obseg mednarodnih medsebojnih strokovnih pregledov, kar je treba pozdraviti. Vendar bi izvajanje pregleda vsakih šest let za "eno ali več specifičnih tem" lahko pomenilo, da nekatera področja ne bodo natančno pregledana več deset let. Odbor zato predlaga, da se tematski pregledi izvajajo sočasno s postopkom pregleda konvencije o jedrski varnosti, ki se izvaja vsake tri leta. Kot del zavezanosti k preglednosti mora biti javnost vključena tudi v razpravo o tem, katere specifične teme je treba pregledati.

6.4 V spremenjeni direktivi je znatno večji poudarek na obveščanju javnosti in preglednosti, pri čemer so specifične zahteve v več primerih nadomestile tiste, ki so trenutno splošne. Vendar imajo posamezniki ali organizacije civilne družbe v praksi pogosto težave pri sodelovanju v javnem posvetovanju in mehanizmih obveščanja. Učinkovitost sodelovanja javnosti je bila očitna na dveh sejah, ki ju je v zvezi s stresnimi testi organizirala Skupina evropskih regulatorjev za jedrsko varnost (ENSREG). EESO predlaga, da se od držav članic zahteva, da zagotovijo dejavno podporo javnosti in organizacijam civilne družbe, da v sodelovanju z regulativnimi organi razvijejo participativne procese za angažiranje in posvetovanje javnosti pri načrtovanju, pregledu in sprejemanju odločitev. To bi moralo veljati tudi za formalno ali dejansko podaljšanje življenjske dobe objekta. Vzpostavljeni procesi, kot je model RISCOM za preglednost (http://www.karita.se/our_approach/riscom_model.php), bi bili lahko ob neodvisnem izvajanju učinkovit način.

6.5 Razumevanje sestavnih delov celovitega pristopa k jedrski varnosti je vedno večje. V obdobju intenzivnih razprav od nesreče v Fukušimi so etični, socialno-gospodarski in psihološki dejavniki postali vse bolj sprejemljivi. Odbor meni, da lahko imajo od te analize koristi tudi druga področja proizvodnje in uporabe energije, zlasti v obdobju prehoda in globalnega pritiska.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih uredb na področju ribištva in zdravja živali zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije

(COM(2013) 417 final – 2013/0191 (COD))

in o

predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih direktiv na področju okolja, kmetijstva, socialne politike in javnega zdravja zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije

(COM(2013) 418 final – 2013/0192 (COD))

(2013/C 341/22)

Evropski parlament in Svet sta 27. junija 2013 oziroma 16. julija 2013 sklenila, da v skladu s členi 43(2), 141, 153(2), 168 in 192(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjih dokumentih:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih uredb na področju ribištva in zdravja živali zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije

COM(2013) 417 final – 2013/0191 (COD)

in

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih direktiv na področju okolja, kmetijstva, socialne politike in javnega zdravja zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije

COM(2013) 418 final – 2013/0192 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 170 glasovi za, 6 glasovi proti in 12 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vračanju predmetov kulturne dediščine, ki so bili protipravno odstranjeni z ozemlja države članice

(COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD))

(2013/C 341/23)

Evropski parlament in Svet sta 10. junija 2013 oziroma 24. junija 2013 sklenila, da v skladu s členoma 114 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vračanju predmetov kulturne dediščine, ki so bili protipravno odstranjeni z ozemlja države članice (Prenovitev)

COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 492. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2013 (seja z dne 18. septembra) s 192 glasovi za, brez glasov proti in 10 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

<u>Številka objave</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2013/C 341/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o evropski strategiji za plastične odpadke v okolju (COM(2013) 123 <i>final</i>)	59
2013/C 341/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij (COM (2013) 133 <i>final</i> – 2013/0074 (COD))	67
2013/C 341/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi nekaterih prehodnih določb glede podpore za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) ter spremembi Uredbe (EU) št. [...] [RP] glede sredstev in njihove razdelitve za leto 2014, Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 in uredb (EU) št. [...] [NP], (EU) št. [...] [HZU] in (EU) št. [...] [enotna SUT] v zvezi z njihovo uporabo v letu 2014 (COM(2013) 226 <i>final</i> – 2013/0117 (COD))	71
2013/C 341/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006 glede nekaterih določb o finančnem upravljanju za nekatere države članice, ki so jih prizadele ali jim grozijo resne težave v zvezi z njihovo finančno stabilnostjo (COM(2013) 428 <i>final</i> – 2013/0200 (COD))	75
2013/C 341/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o akcijskem načrtu za pomorsko strategijo na atlantskem območju – Doseganje pametne, trajnostne in vključujoče rasti (COM(2013) 279 <i>final</i>)	77
2013/C 341/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o prihodnosti zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida v Evropi ((COM(2013) 180 <i>final</i>))	82
2013/C 341/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pripravah na popolnoma zlit avdiovizualni svet: rast, ustvarjanje in vrednote (zelena knjiga) (COM(2013) 231 <i>final</i>)	87
2013/C 341/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o osnutku predloga direktive Sveta o spremembi Direktive 2009/71/Euratom o vzpostavitvi okvira Skupnosti za jedrsko varnost jedrskih objektov (COM(2013) 343 <i>final</i>)	92
2013/C 341/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih uredb na področju ribištva in zdravja živali zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije (COM(2013) 417 <i>final</i> – 2013/0191 (COD)) in o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi nekaterih direktiv na področju okolja, kmetijstva, socialne politike in javnega zdravja zaradi spremembe statusa otočja Mayotte v razmerju do Unije (COM(2013) 418 <i>final</i> – 2013/0192 (COD))	97
2013/C 341/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vračanju predmetov kulturne dediščine, ki so bili protipravno odstranjeni z ozemlja države članice (COM(2013) 311 <i>final</i> – 2013/0162 (COD))	98

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Več informacij o Evropski uniji najdete na spletišču <http://europa.eu>.

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL